**Національний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді Міністерства освіти і науки України**

БІЛА КНИГА ПОЗАШКІЛЛЯ (XX–XXI сторіччя)

Київ 2020

ББК 28.081
УДК 374.091

Біла книга позашкілля (XX–XXI сторіччя): збірник матеріалів / за редакцією доктора педагогічних наук, професора В.В. Вербицького. – К.: НЕНЦ, 2020. – 243 с.

Це видання було створено до 95-річчя юннатівського руху в Україні з метою донесення інформації про позашкільні заклади еколого-натуралістичного профілю, які були ліквідовані (або реорганізовані) протягом XX–XXI сторічь.

© Національний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді

З глибин історій
Не ли́ше запитання,
Там досвід закарбований віків
І приклади, діяння, і повчання,
Це мудрість, що жива для всіх часів.

Позашкілля є найяскравішим людським здобутком на сторіччя: зберігаючи основні форми освітньої діяльності, пов'язує глибокий досвід попередніх, активний розум сучасного та майбутніх поколінь.

В.В. Вербицький,
доктор педагогічних наук,
професор

ЗМІСТ

Вінницька область **8**
Погребищенська районна станція юннатів..... 8

Волинська область **10**
Сторінки історії Володимир-Волинської станції
юних натуралістів (1977–2000 рр.).....10
Історія Нововолинської міської станції
юних натуралістів.....13

Дніпропетровська область..... **17**
Томаківська районна станція юних натуралістів 18
Васильківська районна станція юних натуралістів.....19
Криничанська районна станція юних натуралістів.....21
Новомосковська районна станція юних натуралістів 24
Орджонікідзевська міська станція юних натуралістів.....25
Комунальний позашкільний навчальний заклад
«Станція юних натуралістів»
Царичанської районної ради 29
Комунальний позашкільний навчальний заклад
«Станція юних натуралістів №2»
Дніпровської міської ради 32
Дніпровської міської ради комунальний позашкільний
навчальний заклад «Павлоградський районний
еколого-натуралістичний центр
дітей та учнівської молоді» 33

Донецька область..... **36**
Артемівська районна станція юних натуралістів 36
Амвросіївська районна станція юних натуралістів.....38
Володарська районна станція юних натуралістів 39
Краснолиманська районна станція юних натуралістів 40
Костянтинівська районна станція юних натуралістів* 42
Першотравнева районна станція юних натуралістів 44
Слов'янська станція юних натуралістів* 45
Сніжнянська міська станція юних натуралістів 45
Тельманівська районна станція юних натуралістів 47

Київська область **49**
Києво-Святошинський районний центр еколого-
натуралістичної творчості учнівської молоді 49

Житомирська область **50**
Інформація про реорганізовані позашкільні заклади
еколого-натуралістичного спрямування
(Коростенська міська станція юних натуралістів).....50

Центр позашкільної освіти ім. О. Разумкова
м. Бердичева 52
Закарпатська область **56**
Мукачівський міський
еколого-натуралістичний центр 57
Міжгірська районна станція юних натуралістів 62
Мукачівський центр позашкільної освіти 65
Запорізька область **69**
Токмацька міська станція юних натуралістів
(1964–2001 рр.) 69
Бердянська міська станція
юних натуралістів 74
Івано-Франківська область **77**
Районна станція юних натуралістів Снятинської
районної ради Івано-Франківської області 77
Коломийська міська станція юних натуралістів 78
Городенківська районна станція юних натуралістів 78
Кіровоградська область **81**
Луганська область **87**
Стаханівська міська станція юних натуралістів
(Кадієвська – після перейменування в процесі
декомунізації) 87
Краснодонська міська станція юних натуралістів
(Сорокінська – після перейменування в процесі
декомунізації) 88
Краснолуцька міська станція юних натуралістів
(Кришталевська, після перейменування
в процесі декомунізації) 89
Первомайська міська станція юних натуралістів 89
Рубіжанська міська станція юних натуралістів 90
Лисичанська міська станція юних натуралістів 91
Роз'єднані війною **92**
Алчевський міський центр еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді 92
Антрацитівський міський еколого-натуралістичний
центр учнівської молоді 93
Брянківська міська станція юних натуралістів 95
Ровеньківський міський еколого-натуралістичний
центр учнівської молоді 96
Свердловська міська станція юних натуралістів
(Довжанська – після перейменування
в процесі декомунізації) 97

Краснолуцький міський еколого-натуралістичний
центр учнівської молоді (Кришталевський,
після перейменування в процесі декомунізації).....98
Львівська область.....99
Самбірська міська станція юних натуралістів.....99
Бориславська міська станція юних натуралістів.....103
Миколаївська область.....104
Новобузька станція юних натуралістів.....104
Одеська область.....107
Ананьївський районний Будинок юних натуралістів.....107
Арцизька районна станція юних натуралістів.....108
Березівська районна станція юних натуралістів.....112
Болградська районна станція юних натуралістів.....118
Одеський обласний гуманітарний центр
позашкільної освіти та виховання
(еколого-натуралістичний підрозділ).....120
Іллічівська районна станція юних натуралістів.....126
Тарутинська районна станція юних натуралістів.....128
Станція юних натуралістів Центрального району
м. Одеси.....130
Станція натуралістів Ленінського району м. Одеси.....133
Любашівська районна станція юних натуралістів.....134
Полтавська область.....138
Комсомольська міська станція юних натуралістів.....138
Семенівська районна станція юних натуралістів.....138
Шишацький районний науково-методичний
еколого-натуралістичний центр
дітей та юнацтва «Ноосфера».....139
Машівська районна станція юних натуралістів.....140
Гадяцька районна станція юних натуралістів.....141
Хорольський районний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді.....143
Глобинський районний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді.....144
Котелевська районна станція юних натуралістів.....146
Рівненська область.....148
Радивилівська районна станція юних натуралістів.....148
Сумська область.....153
Сумська обласна станція юних натуралістів
(1946–1997 рр.).....153

Роменська міська станція юних натуралістів (1979–2008 рр.) 155
Лебединський районний будинок юннатів (1971–2002 рр.) 157
Тернопільська область 160
Харківська область 161
Чугуївський районний будинок дитячої творчості 161
Херсонська область 172
Історія Голопристанської районної станції юних натуралістів Херсонської області 172
Історія Скадовської районної станції юних натуралістів Херсонської області 178
Історія Нижньосірогозької районної станції юних натуралістів 181
Хмельницька область 186
Історична довідка еколого-натуралістичного відділу Кам'янець-Подільського позашкільного навчально-виховного об'єднання 186
Кам'янець-подільський міський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді 200
Славутський міський еколого-натуралістичний центр школярів 206
Черкаська область 209
Комунальний заклад «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради» 209
Чернівецька область 221
Заставнівський еколого-натуралістичний центр дітей та юнацтва Чернівецької області 221
Сторожинецький районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Чернівецької області 227
Чернігівська область 233
Ніжинська районна станція юних натуралістів 233
Новгород-Сіверська станція юних натуралістів 234
Семенівська районна станція юних натуралістів 236
Щорська районна станція юних натуралістів 237
Чернігівська районна станція юних натуралістів 238

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Погребищенська районна станція юннатів

Погребищенська районна станція юннатів існувала з листопада 1972 року по квітень 1995 року.

Двоповерхове приміщення станції було розташоване у центрі міста, близько біля місцевої школи №1 I–III ступенів. Складалося з невеликих 6 кімнат: 2 на першому поверсі та 4 – на другому. 4 з них підготовлені для занять з гуртківцями. В двох інших розміщувався методичний кабінет і працівники: директор, 2 методисти та керівники гуртків.

Приміщення достатньо забезпечене меблями: столи, стільці, книжкові шафи, стінки. Були в наявності телевізор, кіноапарат, фільмопроєктор, а також створений банк діафільмів. При потребі використовувались фільми районної фільмотеки.

За роки існування був накопичений багатий методичний матеріал по всіх напрямах еколого-натуралістичної природоохоронної роботи, зокрема по роботі на навчально-дослідних ділянках.

При станції діяла бібліотека методичної та довідкової літератури, визначників рослин і тварин, енциклопедій, посібників цікавого описового змісту для організації позакласної роботи з біології, а також достатнє навчально-методичне та навчально-матеріальне забезпечення: дидактичні, демонстраційні і роздаткові матеріали, вологі препарати.

При приміщенні була невеличка земельна ділянка, де гуртківці мали можливість застосовувати теоретичні знання на практиці.

Першим директором станції був Тимощук Василь Герасимович (нині покійний), методистами-керівниками гуртків працювали Колесник О.С. та Сіренко Г.І. Діяли 12 гуртків (720 гуртківців) екологічного спрямування.

З 1976 року до 1981 року станцію юннатів очолював Байдачний Ю.А. Методисти в цей період – Колесник О.С. і Скарбовійчук Р.М.

З липня 1981 р. по квітень 1995 року очолювала станцію юннатів Сіренко Г.І. Методистами працювали Колесник О.С. (постійно), Скарбовійчук Р.М., Вовк М.Х., Емха Т.П., Сторожук О.М. (в різні роки). Останні два роки у штат були введені два керівники гуртків Тімергазіна В.Г. та Шраменко Г.А. з тижневим навантаженням по 24 години. Упродовж цього періоду середня кількість гуртків складала 28. До гурткової роботи залучалися позаштатні керівники. Діяли гуртки на базі шкіл.

Члени гуртків вивчали природу рідного краю, проводили пошуково-дослідницьку роботу, здійснювали практичні заходи по оздоровленню і збагаченню навколишнього середовища.

Працівники установи здійснювали науковий і методичний супровід позакласної і позашкільної роботи з біології в школах району, яких в той

час нараховувалося 42.

Робота велася на належному рівні. Постійні виїзди працівників станції в школи, консультації, семінари районні і кущові давали гарні результати. При всіх середніх школах діяли учнівські виробничі бригади, Плисківське шкільне лісництво. Три четверті шкіл від загальної кількості мали ділянки, які повністю відповідали положенню про них. Школи постійно брали участь у ВДНГ у м. Москва, а вчителька Дзюньківської школи Бобрівська А.І. ділилася досвідом дослідницької роботи на НДЗД на всесоюзному семінарі.

Належний рівень роботи Погребищенської станції юннатів засвідчує республіканський семінар на базі Дзюньківської середньої загальноосвітньої школи директорів обласних станцій України за участю директора Республіканської станції юних натуралістів Манорик Л.П.

У квітні 1995 року заклад було закрито рішенням сесії Погребищенської ради з метою оптимізації мережі позашкільних закладів районів.

ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ

Сторінки історії Володимир-Волинської станції юних натуралістів (1977–2000 рр.)

Серед позашкільних дитячих закладів особливе місце традиційно займають заклади, що впроваджують екологічне виховання школярів, здійснюючи тісний зв'язок з учителями, організаторами позашкільної освіти, безпосередньо впливають на якісне проведення позакласної роботи. Таким закладом у древньому Володимирі-Волинському впродовж багатьох років була станція юних натуралістів, яка заснована міським відділом освіти у вересні 1977р., директором була призначена Бутусова Л.С.

На початку створення станції, матеріальна база складалась з частини приміщення на вул. К.Маркса (нині вул. Устилузька), у якому було 4 навчальні кабінети. На території колишньої панської садиби на вул. Тельмана розміщалась земельна ділянка площею 0,4 га, на якій були колекційні ділянки квітково-декоративних, лікарських рослин, відділи овочевих та зернових культур, сад плодово-ягідних культур. Був наявний куточок живої природи, у якому утримувались папуги, канарки, морські свинки, сирійські хом'яки, 4 акваріуми з декоративними рибками, курник з декоративними породами курей, крільчатник, парник для вирощування розсади та теплиця. Протягом існування, СЮН кілька разів змінювала місце розташування – приміщення колишньої середньої школи №3, школи №4, дитячого садочка № 6. Це, звичайно, призводило до зміни матеріальної бази. Були втрачені навчально-дослідні ділянки, садок, крільчатник, курник, теплиця, парник.

Спочатку у СЮН працювали гуртки «Юні натуралісти», «Юні гельмінтологи», «Охорона природи». З часом мережа гуртків розширилась почали працювати «Юні зоологи», «Юні квітникарі», «Юні садоводи», «Юні овочівники», «Кролівники», «Юні рослинники», «Юні ботаніки», «Юні екологи». З часом набули популярності гуртки «Юні медики», «Юні дослідники», «Юні фенологи», «Охорона природи», «Юні ботаніки-рослинники», «Природа і фантазія», «Юні господарочки», «Виготовлення штучних квітів». Гуртки проводились у СЮН та на базі шкіл міста.

На посаді директора СЮН працювали: з листопада 1979 р. – Петрик В.В., з листопада 1983 р. – Левицький І.І.,з лютого 1994 р. – Струцюк Т.К.

СЮН постійно проводила агітаційно-просвітницьку природоохоронну роботу, школярі міста залучались до масових заходів «Свята зустрічі птахів», «Свята квітів», операцій «Мурашка», «Джерельце», «Ялинка», «Аптека у кошику», «Первоцвіт», «Куріпка», «Годівничка». Робота проводилась спільно з вчителями біології шкіл міста та Товариством охорони природи, очолюваним Мазієм Ю.М., що приділяв питанню охорони

природи надзвичайно велику увагу і був безпосереднім учасником майже всіх міських натуралістичних заходів.

З великим задоволенням юннати ходили на екскурсії до лісу, спостерігали за лісовими птахами, проводили фенологічні спостереження, збирали лікарські рослини, реєстрували та огороджували мурашники, проводили просвітницьку роботу у школах за правилами поведінки у лісі, правилами збору лікарських рослин, необхідності підгодівлі зимуючих птахів, активно працювали у цьому напрямі «зелені» та «блакитні» патрулі. Неодноразово проводились зустрічі з працівниками Володимир-Волинського лісового господарства, школярі залучались до висаджування саджанців лісових дерев, збирання жолудів і шишок, будівництва куренів для куріпок.

У міському парку «Слов'янський», закладеному до тисячоліття Володимира-Волинського є джерела – пам'ятки природи місцевого значення, які знаходились і дотепер знаходяться під опікою юннатів.

Дослідницька робота проводилась юннатами у закритому і відкритому ґрунті з квітково-декоративними, овочевими та лікарськими рослинами. Вивчався вплив добрив на ріст і розвиток рослин, вплив умов висіву насіння, вплив різних способів посіву на урожайність культур, проводилось сортовипробування овочів і зернових культур. Квітникарі вивчали різні способи розмноження кімнатних рослин, вплив якості ґрунтів, органічних і мінеральних добрив на ріст і розвиток квітково-декоративних рослин та овочевих культур, вплив фізичних факторів на вкорінення живців, фенологи спостерігали за сезонними змінами у природі, та поведінці тварин. Юні екологи та дослідники вивчали стан довкілля, виявляли джерела забруднення водойм та зелених зон міста, вплив вихлопних газів на навколишнє середовище, стан якості питної води у місті, екологічний стан водойм міста Володимира-Волинського, вплив умов утримання курей на несучість. Зоологи досліджували формування рефлексів у тварин, вплив якості кормів на ріст і розвиток молодняка кролів, морських свинок, курей. Досліджувались умови утримання та розведення акваріумних риб.

Вирощені на ділянках і у саду овочі і фрукти реалізовувались у дитячі садки міста та заготовлялись для кормів на утримання тварин.

Щороку у обласній СЮН проходила виставка врожаю, вирощеного на навчально-дослідних ділянках, де вихованці разом зі своїми наставниками представляли свої досягнення у екологічній, природоохоронній та дослідницькій роботі.

З ініціативи СЮН проводились екологічні конференції, на яких вихованці гуртків та учні загальноосвітніх шкіл представляли і захищали свої дослідницькі роботи, проводились зустрічі з представниками природоохоронних організацій міста, спеціалістами СЕС. Вихованці гуртків були активними учасниками щорічної обласної екологічної олімпіади, де неодноразово займали призові місця.

Активні учасники природоохоронної роботи, переможці Всеукраїнського конкурсу «Мій рідний край – моя земля» нагороджувались путівками в обласний та Всеукраїнський літній табір «Юннат».

З метою координації природоохоронної роботи у місті, працював постійно діючий семінар вчителів біології шкіл та керівників гуртків СЮН, на якому розглядались питання виховання екологічної свідомості у школярів, активізації природоохоронної роботи серед учнів початкової ланки освіти та безперервність екологічного виховання, залучення учнівської молоді до дослідницької роботи, профорієнтація у напрямі природоохоронної, аграрної сфери діяльності.

У літній період педагоги проводили гурткову роботу, масові заходи серед школярів міста при шкільних піонерських таборах, у клубах за місцем проживання дітей та таборі при СЮН.

На час реорганізації штатний розпис СЮН передбачав: 1 ставку директора, 1 ставку методиста, 7,3 ставки керівників гуртків, 1 ставку підсобного працівника, 1 ставку техпрацівника. До гурткової роботи було залучено 489 школярів.

У 2000 році відбулась реорганізація позашкільних закладів міста і СЮН була переформована у еколого-натуралістичний відділ Центру позашкільної освіти.

Юннати допомагають лісникам, заготовляють гілочки для підгодівлі косуль

Історія Нововолинської міської станції юних натуралістів

Жовтнева станція юних натуралістів заснована 8 квітня 1974 року відповідно до наказу Нововолинського міського відділу народної освіти № 14. Директором був призначений Добридень Василь Іванович.

Для дітей молодшого, середнього та старшого шкільного віку були відкриті гуртки ботаніків-рослинників, юних фізіологів рослин, агрохіміків, квітникарів та мікробіологів.

Навчальний процес забезпечували такі педагогічні працівники: Касьян Н.М., Двісь Д.Г., Височанска М.Л., Зеленко М.З.

З 1975 року були відкриті гуртки садоводів, охорони природи, агрохімії та біохімії під керівництвом педагогів Поліщук Л.П., Скочеляс М.В., Гаврилюк А.С.

З 1977 року відкриваються гуртки юних механізаторів.

З 17.08.1977 року відповідно до наказу №54 Нововолинського відділу освіти директором Жовтневої СЮН призначено Мартинюк Раїсу Данилівну.

З 23 березня 1978 року Станція юннатів набула статусу Нововолинської міської СЮН.

Від 29 березня 1980 року відповідно до наказу №88 Нововолинського відділу освіти директором Нововолинської СЮН призначено Бичака Михайла Івановича.

Поступово зміцнювалась матеріально-технічна база установи, розширювалась мережа гуртків та збільшувалась кількість вихованців в них. Так у 1981 році збудований гараж для утримання трактора, дві вольєри для нутрій, а 1983 році збудовано два типових крільчатники, було придбано причіпний інвентар до трактора Т-40, вантажний автомобіль ГАЗ-52 та збудовано два гаража.

Парник побудували у 1990 році як весняно-літній. Площа – 150 м^2. У середній частині розташовані чотири ґрунтових грядки, доріжки між ними викладені залізобетонними конструкціями. По периметру збудовані з металевих та текстолітових смужок стелажі. Так як парник прибудований до приміщення еколого-натуралістичного відділу, перекриття його має один схил, виготовлене з металевого кутника і скла, підтримується металевими колонами.

Площа парника поділена на дві частини. На одній ведуть навчально-дослідну роботу квітникарі, на другій – рослинники.

Відповідно до наказу управління освіти від № 34 від 10.04.2002 року директором СЮН призначено Яворського Юрія Федоровича.

Робота по залученню школярів до практичних сільськогосподарських робіт здійснювалась на навчально-дослідній земельній ділянці (1,08 га), були побудовані теплиця – 135 кв. м та овочесховище – 20 кв. м.

Обладнано Куточок хліба, основна мета якого – вчити любові до землі, до людської праці. Там зібрано експонати, які розповідають про історію завезення зерна до нашої країни, поступове визначення його в харчуванні людини, про створення хліба, його цінність і значення в житті кожного, голодомор в Україні 1932–1933 р., зібрано матеріал про хліборобів-героїв нашої місцевості.

Для проведення дослідницької роботи з гуртківцями молодшого шкільного віку створено Живий куточок, який включає кімнатні рослини різних кліматичних зон, тварин, акваріуми з тропічними та місцевими видами рибок, черепахи, папуги, морські свинки, хом›яки, декоративні кролики.

Шість навчальних кабінетів загальною площею 260 кв. м і своєрідних земельних лабораторій повною мірою забезпечують навчально-виховний процес у гуртках: любителі домашніх тварин, юні рослинники, юні тваринники, квітникарі-аранжувальники, юні екологи, захоплююче лозоплетіння, різьба по дереву.

Учнівська молодь обробляє навчально-дослідні ділянки з п'ятипільною сівозміною, апробовуючи в місцевих умовах нові сорти овочевих та злакових культур. Робота юннатів має творчий, практичний характер, який обов'язково переходить у дослідництво. Теми дослідів актуальні, мають практичне, суспільно корисне значення, пов'язані з конкретними завданнями ефективного вирощування зернових та овочевих культур.

Юні квітникарі набувають теоретичні знання і практичні навички в теплиці, розсаднику, на квітниках. Учні з року в рік вирощують для озеленення позашкільних закладів, шкіл, дошкільних дитячих установ розсаду квітів. Гуртківці досліджують впливи стимуляторів росту, мінеральних добрив, площі живлення, строки посіву насіння квітів, посадки черенків на ріст, розвиток розсади та цвітіння квітів.

Тваринницька ланка доповнює різноманіття розвитку сільськогосподарського напряму. ЇЇ основні завдання полягають у виявленні і розвитку інтересу творчої особистості до життя свійських тварин, розвиваючи в них певні вміння, навички, потребу в праці й піклуванні. Більшість продукції тваринницького відділу (молодняк кролів, нутрій) реалізовуємо населенню для приватних тваринницьких ферм.

Навчаючись у гуртках сільськогосподарського профілю, юннати, крім певних знань, умінь і навичок, опановують поняття госпрозрахунку, екологічного підходу до вирощування та вироблення сільськогосподарської продукції, чіткі елементи організації виробництва, економічної рентабельності, заходи щодо захисту тваринного світу взагалі.

У 2003 році на станції юннатів була організована Школа Народного ремесла яка мала ремісничий напрям діяльності. Вона розвинулася під впливом соціального замовлення та наявності високопрофесійних кадрів. На заняттях у гуртках «Захоплююче лозоплетіння» (керівник – Яворський Юрій Федорович), Різьба по дереву, Художній розпис (керівник Савосюк Руслан Миколайович), Народні ремесла (керівник — Нікіфорова Оксана Миколаївна) відновлюються народні трудові традиції, обряди, звичаї, свята, ігри, фольклор. Народна мудрість полягає у використанні природної потреби дитини щось робити. Ось і у цих гуртках діти мають змогу проявити свої здібності до певного виду ремесла.

Природа дає матеріали, з якими учні творчо працюють. Солома перетворюється на унікальну інкрустацію, кусок дерева – на козацьку ложку, верболіз – на настінне панно. У кабінеті лозоплетіння функціонує стаціонарна виставка майстрів народних ремесел.

Гуртки «Юні екологи», «Юні любителі природи», «Юні натуралісти» (керівники: Нікіфорова Оксана Миколаївна, Зіркевич Ольга Миколаївна, Огороднік Ірина Анатоліївна) працюють в напрямі, що передбачає оволодіння учнями знань про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, набуття знань і досвіду екологічних проблем. Юні екологи у 2006 році розробили маршрут і проклали навчально-виховну екологічну стежку «Берегиня» протяжністю 2 км. Організували екологічну агітаційну бригаду «Сигнал», яка у 2002–2003 роках була призером Всеукраїнських конкурсів. У 2007 році створено екологічну відеотеку, яка налічує понад 30 відеокасет.

За проведену екологічну роботу, акцію «Посади дерево» у 2006 році колектив СЮН був нагороджений Зеленою грамотою.

Результативність навчально-виховного процесу відображається у високому рівні відвідування учнями гуртків, у якості проведення та оформлення конкурсів та акцій обласного й Всеукраїнського значення, отриманні призових місць, організації виставок-ярмарок учнівських робіт, участі у науково-дослідній роботі МАН та природоохоронній роботі.

Рішенням Нововолинської міської ради Волинської області № 12/9 від 26.10.2011 р. Нововолинська міська станція юних натуралістів стала з 03.01.2012 р. структурним підрозділом – еколого-натуралістичним відділом Нововолинського центру дитячої та юнацької творчості. Проте основне завдання колективу педагогів-природолюбів залишається незмінним: виховання людини праці, яка б вміла досліджувати багатства рідного краю, охороняти їх, вести спостереження, брати участь у природоохоронних та екологічних акціях,свідомо обирати свою майбутню професію.

За проявлений високий професіоналізм, пропаганду екологічних знань та результати дослідницької діяльності Бичаку Михайлу Івановичу, Яворському Юрію Федоровичу присвоєно звання Відмінника освіти України. Височанська Михайлина Леонівна, Савицька Неля Омельянівна нагороджені Грамотами міністерства освіти України. Височанська Людмила Орестівна, Киця Таїсія Володимирівна, Савосюк Руслан Миколайович, Зіркевич Ольга Миколаївна, Шевчук Тетяна Петрівна, Барульська Людмила Євгеніївна, Нікіфорова Оксана Миколаївна, Огороднік Ірина Анатоліївна нагороджені грамотами Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді та грамотами Волинської обласної державної адміністрації.

Організоване екологічне виховання та навчання в еколого-натуралістичному відділі набуває спрямованості на забезпечення умов інтелектуального і духовного розвитку особистості дитини, її творчої самореалізації та набуття нею екологічної свідомості, екологічної культури.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

До 1985 року мережа закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування налічувала 18 установ, серед яких 1-обласного підпорядкування, 9-міського, серед яких 3-районного підпорядкування в містах, 8-в сільській місцевості.

Всього в 1985 році в мережі станцій натуралістів області діяло 598 гуртків, які охоплювали 9668 вихованців початкового, основного та вищого вікового рівня. Всього в закладах освіти області з урахуванням шкіл та комплексних закладів в цей час діяло 2118 гуртків з охопленням 32521 учня. Серед найбільш численних за профільністю – це гуртки фізіологів рослин (177), ботаніків-рослинників (339), генетиків-селекціонерів (177), квітникарів (248).

В 1987 році була створена ще одна районна станція в м. Кривому Розі – Тернівська, директором якої стала Цурікова Ніна Борисівна. Тернівська стація юних натуралістів розмістилася у будівлі колишньої початкової школи на площі 230 м^2 і налічувала 7 кабінетів. В закладі тоді працювало 6 педагогів.

В 1988 році мережа СЮН області поповнилася ще одним профільним закладом в сільській місцевості. В цей рік була заснована Царичанська районна станція юних натуралістів.

В 1989 році в Дніпропетровському районі області була створена ще одна районна станція юних натуралістів, яку очолив Боярчук Іван Павлович. Заклад розташувався на базі колишньої вечірньої школи, мав велике подвір'я.

В 1991 році в Новомосковському районі області була відкрита станція юних натуралістів (директор – Грапенко Ірина Леонідівна), яка зайняла частину будівлі навчально-виробничого об'єднання, мала земельну ділянку площею 2 га.

На початку 90-років минулого століття в Дніпропетровській області розпочався процес реорганізації та ліквідації закладів позашкільної освіти.

В 1991 році була закрита Жовтоводська станція юних натуралістів. Дані про діяльність цього закладу і фото матеріали не збереглися. Зараз в м. Жовті Води працює еколого-натуралістичний центр «Енергія» на базі комунального закладу освіти «Навчально-виховний комплекс «Дивосвіт» із санаторними групами і класами» .

В 1993 році були закриті СЮН в П'ятихатському, Синельниківському, Томаківському районах. Робота гуртків була переведена на базу комплексних закладів позашкільної освіти – будинків дитячої творчості (як профільні відділи).

Томаківська районна станція юних натуралістів

З березня 1989 року за рішенням завідуючого відділом освіти Томаківського району Катюхи Г.І. та підтримки інспектора відділу освіти Савран С.І., директора Володимирівської середньої школи Назаренко Л.М. на теренах Томаківщини був створений позашкільний навчальний заклад – станція юних натуралістів, головною метою діяльності якого було залучення школярів до природоохоронної роботи за місцем проживання та участь в природоохоронних акціях та заходах району та області, надання методичної та матеріальної допомоги навчальним закладам. Заклад розмістився на базі Володимирівської ЗОШ I – III ступеня в приміщенні другого корпусу, де були початкові класи, група подовженого дня та шкільна їдальня. Станції юних натуралістів була виділена 1 кімната, де проходили заняття для гуртківців та створений методичний кабінет для організації роботи з школами району.

Директором СЮН з 01.03.1989 року була призначена Мажара Світлана Павлівна, яка працювала до грудня 1991 року і пішла з посади в зв'язку з декретною відпусткою. З вересня 1989 року методистом на станції юних натуралістів (1 рік) працювала Батовська К.І. – заслужений вчитель України, вчитель біології та керівник гуртків «Шовківники» , «Кролівники».

В 17 школах району працювало 16 гуртків еколого-натуралістичного напряму. На базі Володимирівської школи від СЮН працювали гуртки – «Шовківники», «Кролівники», «Буряководи», «Юні квітникарі», «Юні тваринники» , «Фотолюбителі» .

В березні та вересні місяці кожного року на базі Володимирівського Будинку культури проводилися звітні районні заходи до Дня зустрічі птахів та свята врожаю. Всі 17 шкіл району з›їжджалися і брали участь у цих заходах: представляли тематичні навчально-дослідницькі роботи та вирощений на дослідних ділянках врожай. В кінці заходів підводилися підсумки роботи шкіл і нагороджувалися кращі гуртківці, керівники гуртків та школи. Кращі роботи відбиралися комісією і представлялися на обласній виставці.

Кращі гуртківці СЮН були нагороджені путівками до біосферного заповідника «Асканія Нова» (1990 рік) та Прикарпаття (Івано-Франківська область) (1991 рік), а також кожного року (за рахунок колгоспу «Україна») їздили відпочивати до Азовського та Чорного морів.

З грудня 1991 року СЮН була закрита і передана до районного Центру творчості молоді як природничий відділ, керівником якого став Тихий Петро Олексійович, який свого часу заочно з відзнакою закінчив Кримський сільськогосподарський інститут та отримав диплом вченого агронома, плодоовочівника і виноградаря.

При Томаківській середній школі він заклав плодовий сад з 33 сортами яблунь і 28 сортами груш, плодовий розсадник, пізніше, під керівництвом

вчених Кримського сільськогосподарського інституту – і колекційний виноградник-маточник з 33 столових комплексно-стійких сортів винограду. Для проведення з учнями дослідницької роботи з виноградарства Петро Олексійович заклав і виноградний розсадник. Його вихованці щорічно представляли результати дослідів на обласному зльоті юних натуралістів і неодноразово нагороджувалися за перемогу.

В пам'яті всіх, хто його знав, Петро Олексійович залишися щирою, чуйною, відданою справі екологічного виховання молоді людиною, яка щедро дарувала саджанці сонячного винограду учням, вчителям, односельцям, залишаючи свій вагомий незабутній слід на Землі.

При підготовці матеріалів для «Білої книги позашкілля» інформація і фотоматеріали про діяльність станцій юних натуралістів в П'ятихатському, Синельниківському районах не були надані.

У 1996 році по всій області прокотилася друга хвиля реорганізації закладів позашкільної освіти, в результаті якої були ліквідовані Васильківська і Криничанська районні станції юних натуралістів.

Васильківська районна станція юних натуралістів

Васильківська районна станція юних натуралістів була заснована в серпні 1971 року і внесла свою вагому частку в історію юннатівського руху в області та на теренах позашкілля України в цілому.

Першим директором СЮН була призначена Крайова Євгенія Федосіївна. З 1973 року по 1981рік директором працювала Берковська Лідія Степанівна, а з 1981 року по вересень 1996 року (закриття установи) директором була Безнос Людмила Миколаївна. Цих жінок з теплотою згадує не одне покоління юннатів – юнаків та дівчат з глибокими паростками любові до живої природи.

«Для новоствореної станції юннатів дали нам дві кімнати з пічним опаленням в будівлі тодішньої газ контори. Ми зайнялися розведенням кімнатних квітів. Землі біля будинку було дуже мало і тому всю дослідницьку роботу перенесли на шкільні дослідні ділянки. Вчителі біології брали активну участь у заходах станції юннатів, бо вони ж і були керівниками її гуртків ...» – із спогадів Л.С. Берковської, директора Васильківської СЮН у 70-ті роки.

У 1975–77 рр. на базі Васильківської СЮН починає працювати «Школа юного хіміка» , започаткована вчителем хімії Васильківської школи №1 Фісун Ніною Матвіївною, по закінченні якої випускники мали пільговий вступ до Дніпропетровського хіміко-технологічного інституту.

В 1989–90 рр. на станції почали працювати наукове об'єднання учнів «Мала Тимірязівка» , школи юного еколога та юного фермера, які почали займатися науковою діяльністю. Першими випускниками «Малої Тимірязівки» в районі стали вихованки СЮН Горбатенко Оксана, Губенко

Наталя, Червона Світлана, Сорока Олена, а Школи юного фермера — Губенко Микола, Ляшко Юрій, Головко Володимир, Гайнутдінов Сергій.

У квітні 1991 року в м. Дніпродзержинську (тепер – м. Кам'янське) відбувся Перший всесоюзний екологічний фестиваль «Попелюшка» . Три кращих вихованки закладу: Здор Наталія, Винова Оксана та Решетняк Ольга представляли Васильківський район з пропагандою ботанічного мікрозаказника «Воскресенівська «Сад-балка» , який був заснований з ініціативи СЮН у 1990 році (пропозиція була висунута юннатами ще в 70-ті роки; статус шкільного мікрозаказника було надано з 1985 року, а статус «Ботанічний заказник місцевого значення» – з 1990 року). Маршрутом навчальної екологічної стежки, яка закінчується цим заказником, учні і педагоги району користуються й досі.

У 1993 році в м. Києві відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція юних садівників та фермерів, на якій трудове виховання Васильківського району гідно представили юннати СЮН Козій Оксана та Валовий Юрій.

З 1994 року під керівництвом Васильківської СЮН починає працювати районне відділення хіміко-біологічного факультету Малої академії наук України за секціями: екологія, біологія, хімія, сільське господарство. Очолила МАН при Васильківській СЮН Голубнича Наталія Олексіївна, а вже в червні 1995 року її вихованці Шевцов Андрій, Молоков Роман, Заєць В'ячеслав, Заєць Сергій, Кущевський Павло, Волкобой Сергій та Кронглевський Броніслав захищали свої перші науково-дослідницькі роботи.

Добрим помічником у всіх юннатівських справах був піонервожатий Улянівської школи Олефір Леонід Олексійович. З ним діти ходили взимку підгодовувати птахів, рятувати рибу від задухи на водоймах Васильківщини.

За час існування станції юннатів справжніми вчителями, професіоналами своєї справи, любителями рідної природи до глибини душі також були педагоги: Скрипник Людмила Микитівна, Война Валентина Гнатівна, Смішко Володимир Федорович, Грицай Лідія Степанівна, Лялько Надія Олексіївна, Лапшинська Ніна Іванівна, Костенко Таїсія Григорівна, Моркотун Надія Миколаївна, Кошовий Олег Григорович, Ткач Алла Іванівна, Яковенко Надія Василівна, Охмат Юлія Петрівна, Коршок Світлана Володимирівна та інші.

Їх вихованці вели науково-дослідницьку роботу на навчально-дослідних земельних ділянках, проводили фенологічні спостереження в природі, вивчали біорізноманіття рослинного та тваринного світу, брали участь у природоохоронних акціях, операціях, конкурсах, в роботі загонів «зелених» та «голубих» патрулів, винагороджувалися за досягнуті успіхи в розвитку народного господарства на ВДНГ. Так, Ганжа Зоя (1986 рік), Безнос Наталія (1991рік) були нагороджені медалями ВДНГ за дослідницьку роботу в галузі овочівництва.

Щороку результати дослідницької роботи юннати СЮН презентували в обласному екологічному центрі, нагороджувалися призовими поїздками по містах Радянського Союзу.

Васильківську районну станцію юннатів було ліквідовано у 1996 році разом з районною станцією юних техніків та районним будинком піонерів. 1997 року естафету юннатівського руху взяв на себе Васильківський районний центр позашкільної роботи (директор Молчанова Любов Трохимівна), який об'єднав у своїй діяльності різні напрями позашкілля: еколого-натуралістичний, науково-технічний, туристсько-краєзнавчий, художньо-естетичний. Нині його перейменовано на комунальний заклад «Васильківський центр позашкільної освіти» (директор – Любчук Олександр Всеволодович). Замість штату педагогічних працівників колишніх профільних закладів кожен напрям роботи новоствореного багатопрофільного закладу веде лише один працівник. Але тепер уже і цей заклад позашкільної освіти в реаліях сьогоднішнього дня бореться за своє існування, опинившись перед загрозою ліквідації.

На заняттях у Васильківській станції юннатів

Криничанська районна станція юних натуралістів

Створення Криничанської СЮН тісно пов'язано з історією Ганназачатівської школи Криничанського району. В 1968 році на пустирі села Ганнозачатівка була побудована нова школа, вчителем біології якої працював Дяченко Павло Овдійович, він згуртував навколо себе учнів та вчителів, разом вони перетворили колишній пустир у квітучий сад.

На території школи було закладено парк площею 0,75 га, висаджено 45 різноззвидностей дерев та кущів. Створено географічний майданчик. Гуртківці в школі розширювали коло своїх інтересів. Проводили досліди на навчально-дослідних ділянках, вирощували кроликів, займалися садівництвом.

В 1972 році розширилася площа навчально-дослідних ділянок і склала 1,2 га землі.

У вересні 1972 року на базі Ганнозачатівської восьмирічної школи була створена станція юних натуралістів, засновником і першим директором якої став Дяченко Павло Овдійович.

Він працював у школі 25 років, мав 19 Почесних грамот, 16 значків «Переможець Соціалістичного змагання». Павло Овдійович був учасником другої світової війни, за участь у воєнних діях мав 9 нагород.

На момент створення станції були облаштовані 2 кабінети школи. Розпочали свою роботу гуртки «Юні кролівники» (керівник гуртка – Донченко Галина Семенівна), «Юні квітникарі» , «Юні орнітологи» (керівник гуртка –Полтавченко Надія Миколаївна).

На навчально-дослідних ділянках юннати займалися селекційною роботою, вирощували пшеницю, овочеві культури, про високі урожаї капусти згадують і донині. Шаткували, квасили та забезпечували вітамінами в їдальні школярів протягом осені та зими. Займалися вирощуванням квітів. На території школи був великий розарій та сад з фруктовими і декоративними деревами, в яких залюбки працювали юннати.

Станція юних натуралістів організовувала навчально-виховну роботу з учнями по всьому району за новими програмами та поєднувала теоретичні знання учнів з продуктивною працею.

В цей час у школах поширювався рух учнівських виробничих бригад, який підхопили і вихованці Криничанської СЮН.

Криничанські юннати побували на ВДНГ у Москві та Києві. У 1970–1980 рр. стали активними учасниками операцій «Зелене вбрання Вітчизни», «Зернятко», «Піонерська ферма», «Зеленбуд», «Зелена аптека», «Живе срібло», «Похід бережливих», «Шкільна кролеферма». На шкільних ділянках була започаткована дослідницька робота, тісно пов'язана з шкільною програмою. Гуртки виникали як правило там, де працював улюблений вчитель, досвідчений педагог, який був здатний зацікавити дітей новими ідеями.

З 1972 року по 1975 роки директором станції юннатів був Дяченко Павло Овдійович. Розпочату ним справу продовжили:

– Дяченко Любов Іванівна, його дружина, яка працювала з 1975 по 1979 роки;

– Больбенко Людмила Василівна – 1979–1982 рр.;

– Янчук Ніна Василівна – 1982–1983 рр.;

– Єрьомін Сергій Григорович – 1983–1984 рр.;

У 1984 році відділ освіти пропонує очолити районну станцію юних натуралістів молодому, активному, безмежно закоханому в дітей та природу педагогу Ковальчук Лілії Петрівні.

Сміливо та впевнено вона береться за доручену справу, підбирає колектив однодумців, і починає ремонт приміщення, сприяє покращенню матеріально-технічної бази, організації навчально-дослідної земельної ділянки та куточку живої природи.

Протягом своєї трудової діяльності Лілія Петрівна працювала керівником гуртків «Юні зоологи» та «Юні орнітологи» . Гуртківці станції натуралістів тісно співпрацювали з Українським товариством охорони птахів та Київським національним університетом ім. Тараса Шевченка, обласним еколого-натуралістичним центром дітей та учнівської молоді, Дніпропетровським національним (тоді – державним) університетом ім. Олеся Гончара.

Разом з учнями шкіл району юннати СЮН під керівництвом кандидата біологічних наук, доцента Дніпропетровського державного університету ім. Олеся Гончара Вадима Манюка та головного редактора обласного еколого-краєзнавчого часопису «Свята справа XXI» Петра Чегорки під час дитячої еколого-краєзнавчої експедиції активно працювали над дослідженням верхів'я річки Мокрої Сури. Юні натуралісти провели змістовні дослідження рослинного і тваринного світу. За результатами цих досліджень була надрукована брошура «Мокра Сура» (2005). Вже після реорганізації установи юннати району продовжили свої дослідження біорізноманіття Криничанщини. У 2011 році в рамках акції «Балки Придніпров'я очима дітей» вони провели дослідження, головним напрямом яких став ентомологічний.

5 серпня 1996 року в районі відбулася реорганізація позашкільних установ. Було об'єднано три різнопрофільні позашкільні заклади: станція юних натуралістів, навчально-виробничий комбінат та Будинок дитячої та юнацької творчості

Під час реорганізації позашкільну установу перейменували на комунальний навчальний заклад «Криничанський Центр учнівської молоді» . В структуру закладу увійшло три відділи: професійний, еколого-натуралістичний та художньо-естетичний.

Директором Центру учнівської молоді був призначений Бородовий Олександр Анатолійович, заступником директора – Ковальчук Лілія Петрівна, після передчасної смерті якої цю посаду посіла Рогівська Наталія Володимирівна, методистом еколого-натуралістичного відділу – Приходько Лідія Олексіївна.

Станція юних натуралістів була перейменована в еколого-натуралістичний відділ, який працює в закладі до цього часу. До 1996 року при Криничанській станції юних натуралістів працював 51 гурток, що охоплював учнів різних вікових рівнів всіх шкіл району. При реорганізації

в еколого-натуралістичному відділі залишилося 19 гуртків. На теперішній час в закладі працюють 10 профільних гуртків, в яких навчаються 130 вихованців.

Станом на 2018 рік еколого-натуралістичний відділ при КНЗ «Криничанський Центр учнівської молоді» є єдиним профільним відділом при комплексних закладах позашкільної освіти області. Його незмінний очільник Приходько Л.О. у 2017 році пішла на заслужений відпочинок, і зараз посада методиста відділу вакантна.

В 1997 році органами місцевої влади були закриті ще два профільні позашкільні заклади.

Юннати Світлогірської школи Криничанського району проводять свято до Дня зустрічі птахів

Новомосковська районна станція юних натуралістів

Новомосковська районна станція юних натуралістів почала функціонувати з 01.04.1991 року під керівництвом директора Грапенко Ірини Леонідівни. Розташовувалась у с. Орлівщина.

З 01.01.1993 року СЮН було перейменовано у районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді. В центрі працювало 13 керівників гуртків. Працювали гуртки за напрямами: квітникарство, садівництво, полеводство та інші.

Гуртківці закладали досліди на навчально-дослідних ділянках, розташованих на території центру. За рішенням Орлівщинської сільської ради

центру було виділено 3 га орної землі. За допомогою дорослих учні отримували корисні трудові навички і уміння, вчились працювати з сільськогосподарською технікою.

Гуртківці центру були активними учасниками виставок з сільського господарства, брали участь у районних, обласних конкурсах, створювали екологічні стежки.

За сумлінну працю директора районного еколого-натуралістичного центру дітей та учнівської молоді Грапенко Ірину Леонідівну було нагороджено грамотою Міністерства освіти України і знаком « Відмінник освіти» .

Всього на теренах району еколого-натуралістичний центр пропрацював 6 років. Закрили його за рішенням місцевої влади 30.04.1997 року.

Нині вся робота юних екологів та натуралістів в Новомосковському районі здійснюється під керівництвом комунального позашкільного навчального закладу «Центр науково-технічної творчості учнівської молоді» . На базі Центру працює еколого-натуралістичний відділ, який координує роботу всіх гуртків відповідного профілю, розташованих на території Новомосковського району.

Фотографії минулих років про роботу Новомосковської районної станції юних натуралістів не збереглись.

Орджонікідзевська міська станція юних натуралістів

У далекому 1985 році в Орджонікідзе (тепер – місто Покров) було відкрито станцію юних натуралістів, яку очолила вчитель біології, ентузіаст з палаючим серцем й неспокійною душею – Любов Шмалько. Екологічна освіта тільки набувала нових форм, а в маленькому гірницькому місті вже ішли напрямом модернізації, залучаючи школярів до масових природоохоронних заходів. Колектив станції використовував усі форми позашкільної роботи, аби представити дітям такий цікавий і неосяжний світ природи. Натуралісти поступово проходили свій власний еволюційний шлях: від самостійно висадженої квітки, садка, дендропарку до науково-дослідницьких робіт.

На СЮН були організовані і працювали напрями: «Охорона природи», «Акваріумне рибоводство», «Рослинництво», «Орнітологія», «Музей хліба». Разом з підбором кадрів для роботи в закладі проводився набір дітей в профільні гуртки через відвідування шкіл, бесіди з батьками. Завдяки такій цілеспрямованій роботі на СЮН була організована робота 18 гуртків, в яких навчалися 711 учнів.

Дружній і згуртований колектив педагогів очолювала директор Любов Василівна Шмалько. Гуртки від СЮН працювали як на базі позашкільного закладу, так і на базі шкіл міста. У теплицях шкіл №5, 7, 8 проводилася змістовна дослідницька робота по вирощуванню сукулентів, троянд,

пеларгонії та розсади овочевих культур. Взимку юннати в лісовій частині зони відпочинку міста розріджували молоді ялинки. Навесні висаджували саджанці грецьких горіхів. Влітку юннати брали участь у навчально-польовій практиці слухачів І курсу заочної школи юного еколога, яка проходила на базі Кочерезького мисливського господарства Павлоградського району області.

Гуртківці старшого віку читали еколого – просвітницькі лекції молодшим школярам, презентували науково-популярні відеофільми натуралістичної тематики.

Щороку юні натуралісти міста брали участь у виставках дитячої творчості, де представляли свої роботи з природного матеріалу, декоративного розпису, проводили виставки-ярмарки по продажу насіння, лікарських трав, вирощених власноруч квітково-декоративних рослин.

Свої найкращі творчі роботи, колекції юннати презентували на обласних масових заходах, зокрема обласного ЕНЦ. Деякі з них були відзначені спеціалістами фірми «Роксолана», які запрошувалися в якості членів журі на обласні профільні заходи.

З перших кроків розпочиналася серйозна робота, яка, зрештою, отримувала високі оцінки профільних фахівців. Так, орнітологічний гурток був тісно пов›язаний з Київським інститутом орнітології, саджанці станції надходили до Нікопольського лісництва, як відмінний посадковий матеріал, а з пришкільних теплиць виростали дивовижні квіти, котрими пізніше прикрашали паркові зони.

Дитячі спостереження набували реальних форм, бралися за основу конкурсних робіт з якими юні науковці виступали на семінарах-практикумах, юннатівських форумах.

У 1986 році Орджонікідзевська станція юних натуралістів посіла І місце на ВДНГ у м. Москва серед профільних позашкільних закладів з дослідом «Живцювання троянд в умовах шкільної теплиці» , який представляли найкращі юннати Івлєв Сергій, Івлєва Інна, Лукашевич Валентина під керівництвом керівників Лукашевич Н.І., Казанцевої Н.І.

Як пригадує Любов Шмалько, ця перемога була доказом того, що станція стала саме тим місцем, де дитячі мрії ставали дійсністю. Охоронці природи були своєрідними екологічними посланцями, зустрічалися з юннатами Росії, Білорусі, обговорюючи нагальні проблеми збереження довкілля.

Як з гордістю згадувала колишній директор СЮН, в подальшому її учні обирали дитяче захоплення за професію, досягнувши значних успіхів у фаховій діяльності. А починалося все із загонів по боротьбі з ерозією ґрунтів, «блакитних» патрулів, клубів та кінолекторіїв «Юних друзів природи» .

З кожним наступним роком юннати м. Орджонікідзе набували досвіду, дивували знаннями, виступаючи на республіканських форумах, презентуючи

власні роботи. Любов до природи стала справжнім дитячим рухом, до якого долучилися всі школи міста. Велика невгамовна гвардія крокувала вулицями й парками, дворами і скверами, висаджуючи зелені насадження, роблячи свій загальний дім по-справжньому квітучим. І завжди поруч з дітьми була їх наставник і товариш – Любов Шмалько. З вихованцями вона ходила в експедиції, садила розсаду, збирала експонати для музею хліба й облаштовувала кабінети орнітології, акваріумного риболовства, декоративних рибок, рослинництва та квітникарства. З матінкою-природою юннати зустрічали сезон нового врожаю, підтримували птахів і звірів взимку, вітали друзів менших восени. Вони жили на одній паралелі, від того переймалися кожним зрушенням у навколишньому світі. Берегти природу, означало для юннатів – оберігати душу планети від згубного впливу людини. Вже тоді, у шкільному віці, кожен зрозумів: світ надто крихкий і тендітний, аби так легковажно руйнувати його. Про це діти відверто говорили з дорослими, налагоджуючи діалог станції з провідними підприємствами міста. Юннати були бажаними гостями на хлібозаводі та в лікарні, тепличному господарстві, колгоспі ім. Б. Хмельницького, зоні відпочинку і навіть Дніпропетровському інституті сільського господарства.

Ще донедавна Любов Шмалько могла безпомилково вказати на сорти культур, висаджені її дбайливими руками і назвати імена учнів, що склали велику юннатівську гвардію міста Орджонікідзе. Для них вона була й залишається людиною, яка відкрила безмежний світ природи, допомогла відчути себе не піщинкою, а частиною великого Всесвіту. Тож не дивно, що більшість колишніх школярів так і залишилася юннатами, особистостями, котрі тонко відчувають довкілля, незважаючи на те, що з того першого дня минуло понад чверть століття...

При підготовці матеріалів для видання «Біла книга позашкілля» працівники обласного еколого-натуралістичного центру дітей та учнівської молоді звернулися із офіційним запитом стосовно надання матеріалів про діяльність СЮН до управління освіти виконавчого комітету Покровської міської ради. Через декілька днів пролунав телефонний дзвінок від Любові Василівни Шмалько, яка дуже зворушено розповідала про своє життя в позашкіллі , про заклад, який вона очолювала багато років, про своїх талановитих вихованців. Вона залюбки погодилася всіляко посприяти наданню необхідних матеріалів про роботу Орджонікідзевської СЮН. Але через декілька днів, не встигнув цього зробити, вона передчасно пішла із життя...

В особистому архіві Любові Василівни залишилися сотні фотографій, десятки щоденників з нотатками і спостереженнями, дослідами та несподіваними відкриттями. Вона була звичайним біологом за фахом, з незвичайною долею і високим званням – «ветеран юннатівського руху»!

Діяльність станції юних натуралістів яскравою сторінкою вписана в історію міста, а її досвід і сьогодні використовується у школах, тепличних

господарствах. Покров незмінно несе звання одного з найквітучіших міст Дніпропетровщини. В цю щоденну, копітку роботу внесли свою частку і юні натуралісти, котрих вели за собою ентузіасти-біологи, такі, як Любов Шмалько, вчителі-наставники, що прищеплюють дітям любов до свого загального дому на ім'я «планета Земля».

Протягом 20 років – з 1997 до 2017 рр. мережа закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування Дніпропетровської області була однією з найбільших в Україні і складала 15 закладів: обласний – 1, в містах області – 9, в сільських районах – 5.

З 2013 року за даними Міністерства освіти і науки України профільна мережа закладів позашкільної освіти Дніпропетровщини була визнана найбільшою серед інших областей України, До її складу входили:

комунальний заклад освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді» (директор Ю.Ф. Педан);

– комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів» Дніпровської міської ради (директор Т.В. Ступак);

– комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів №2» Дніпровської міської ради (директор Л.Я. Григоренко);

– комунальний заклад «Дитячий екологічний центр» Кам'янської міської ради (директор А.І. Гаврилюк);

– комунальний заклад «Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр» (директор Ю.Ю. Третьяков);

– міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді виконкому Марганецької міської ради (директор О.М. Четверикова);

– комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів» м. Павлограда (директор К.Б. Кириченко);

– еколого-натуралістичний центр «Енергія» м. Жовті Води (в.о. директора Л.К. Письменная);

– комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів Жовтневого району» м. Кривого Рогу (директор Н.М. Шепетуха);

– комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів Тернівського району» м. Кривого Рогу (в.о. директора А.Д. Цуренков);

– Верхньодніпровський районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді (директор Ю.В. Ядерна);

– комунальний позашкільний навчальний заклад «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Дніпровської районної ради (директор І.П. Боярчук);

– комунальний заклад освіти «Магдалинівська районна станція юних натуралістів» (директор С.І. Іванченко);

– комунальний позашкільний навчальний заклад «Павлоградський районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді» (директор В.М. Древаль);

– комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів» Царичанської районної ради (директор В.Є. Журавель).

В результаті децентралізації, утворення на місцях об'єднаних територіальних громад внаслідок проблем з фінансуванням в деяких регіонах області в 2017 році активно розпочався процес реорганізації та ліквідації закладів позашкільної освіти, зокрема за еколого-натуралістичним напрямом діяльності.

Протягом року відбулася ліквідація комунальних позашкільних навчальних закладів «Станція юних натуралістів» Царичанської районної ради, «Павлоградський районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді», «Станція юних натуралістів №2» Дніпровської міської ради.

Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів» Царичанської районної ради

Ініціаторами створення закладу були тодішній завідуючий районним відділом освіти – Заслужений вчитель України Шрамко Віленін Федорович та директор Китайгородської середньої школи Орел Анатолій Григорович. На базі цієї школи, і було створено станцію юних натуралістів. Вона розмістилася на подвір'ї школи в окремій будівлі загальною площею 293 м^2, мала теплицю. На станції працювали гуртки загально біологічного, екологічного, сільськогосподарського напряму, прикладної творчості.

Першим директором Царичанської СЮН була призначена Цимбал Любов Петрівна, яка працювала з 1988 по 1993 роки. Вона зібрала навколо себе колектив однодумців – відданих юннатівській справі педагогів.

З 1993–2002 рр. Царичанську СЮН очолював Мартинець Олександр Євгенович, якому вдалося в 1995 році, не зважаючи на скорочення фінансування, зберегти заклад та особовий склад педагогічних кадрів.

В цей період на СЮН з метою збереження українських народних традицій, виховання національної свідомості молоді, формування естетичного смаку, популяризації народних декоративно-ужиткових промислів плідно працював гурток різьби по дереву (єдиний в області в мережі СЮН), вихованці якого брали участь у Всеукраїнській виставці народних умільців, яку відвідав чинний в той час Президент України Леонід Данилович Кучма і особисто подякував юних майстрів за прекрасні роботи.

В ці роки активно розвивалася співпраця СЮН з Могилівським лісництвом по закладенню шкілок, проведенню лісозахисних заходів та дослідницької роботи з лісництва.

У 2012 році команда членів Могилівського шкільного лісництва, як одного з найкращих в області, прийняла участь у Всеукраїнському зльоті команд учнівських лісництв.

За роки роботи Царичанська станція юннатів стала вагомим районним

осередком у справі екологічного виховання молоді, активно залучала дітей та учнівську молодь до участі у практичній природоохоронній та дослідницькій роботі.

Важливим етапом у розвитку природоохоронної роботи в районі є період 90-х років минулого століття. В цей період юннати району започаткували районні природоохоронні акції «Царівна жаба», «Черепаха», «Чистотіл», «Збережемо Оріль», екологічний вело марафон по привернення уваги жителів місцевих сіл до екологічних проблем Приорілля та пропаганди раціонального природокористування.

У 2002 році директором закладу було призначено Журавля Владислава Євгеновича, колишнього вчителя трудового виховання Могилівської середньої загальноосвітньої школи, а методистом – Тарасенко Людмилу Володимирівну.

Під керівництвом та підтримкою районного відділу освіти Царичанська СЮН за останні роки своєї діяльності набрала нових обертів в роботі. Вона виконувала роль районного координаційно-методичного центру по ознайомленню закладів освіти з всеукраїнськими, обласними та районними еколого-натуралістичними заходами, координувала роботу вчителів біології, керівників профільних гуртків в галузі позашкільної екологічної освіти і виховання, надавала методичну допомогу педагогам по організації роботи на навчально-дослідних земельних ділянках, проведенню практичної екологічної та природоохоронної роботи. До участі в позакласній та позашкільній еколого-натуралістичній діяльності педагоги закладу активно залучали не тільки всі заклади загальної середньої освіти, а й заклади дошкільної освіти району, на базі яких проводили роботу гуртків «Природознавство для дошкільників» .

У 2009 році СЮН започаткувала в районі проєкти «Рідній Орелі — чисті води», «Калитва», «Сім чудес Приорілля», мета яких — проведення широкої еколого-просвітницької роботи серед жителів району по збереженню біологічного різноманіття та проведенню конкретних практичних природоохоронних заходів по відновленню цінних природних об'єктів Приорільського краю.

До реалізації останнього проєкту «Рідній Орелі — чисті води» були залучені 9 шкіл району, громадські організації, органи місцевого самоврядування, спонсори. В ході проєкту була проведена змістовна пошуково-дослідницька робота по вивченню екологічного стану річки Оріль та інформаційно-просвітницька діяльність по розповсюдженню інформації (листівки, виставки малюнків, фотографій, виступи в ЗМІ, виступи агітбригад) серед місцевого населення. Проведення проєкту мало значний резонанс на території району.

Станцією юннатів були ініційовані також проєкти «Калитва» (дослідження екологічного стану заповідного урочища «Гора Калитва» та проведення протиерозійних заходів) та «Сім чудес Приорілля» (дослідження

найбільш цікавих семи об'єктів Царичанського району).

Юннати Царичанської СЮН проводили змістовну роботу по дослідженню біорізноманіття і інших об'єктів заповідного фонду району: заповідного урочища «Лелія», озера «Довге», які планується об'єднати в Орільський національний природний парк.

В 2012–2017 роках в районі особливо гостро постало питання масової несанкціонованої вирубки дерев на території заповідного урочища «Гора Калитва», що призводить до зсуву ґрунту. На території району збільшується кількість стихійних смітників, погіршується екологічний стан річки Орелі: забруднюється прибережна зона річки, будуються дамби, заростають береги.

На тлі цих нагальних екологічних проблем, які наразі потребують підсиленої уваги до формування нового екологічного мислення та свідомості учнів та молоді району, розширення мережі профільних гуртків, з 01.11. 2017 року відбулася ліквідація комунального позашкільного навчального закладу «Станція юних натуралістів» Царичанської районної ради (Рішення шістнадцятої сесії Царичанської районної ради сьомого скликання від 18.08.2017 №240–16/VII), внаслідок чого цілий район, перлина Дніпропетровщини, в якому протягом двадцяти дев'яти років проводилася змістовна еколого-просвітницька, пошукова, дослідницька, практична природоохоронна діяльність та робота з прикладної натуралістичної творчості з учнями всіх закладів освіти району, втратив цей найважливіший напрям позашкільної освіти.

В 2018 році за ініціативи комунального закладу освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді» за підтримки департаменту освіти і науки облдержадміністрації рішенням Дніпропетровської обласної ради від 23 березня 2007 року № 122–7/V була надана згода комунальному закладу освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді» на створення філії комунального закладу освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді» «Шафран». Рішення вступає в дію з 1 вересня 2018 року.

Члени Могилівського лісництва Царичанського району та їхні наставники

Комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів №2» Дніпровської міської ради

Першого вересня 1969 року за ініціативою завідувача відділу освіти Красногвардійської районної у місті Дніпропетровську ради Клименко Якова Івановича та за рішенням Дніпропетровської міської ради було засновано районну станцію юних натуралістів на базі восьмирічної школи № 40, яка була осередком природоохоронної та натуралістичної роботи в районі.

Свій перший навчальний рік педагогічний колектив станції розпочав у складі: в.о. директора — Каралаш Лариси Олександрівни та керівників гуртків: Кашировської Надії Іванівни, Дяченко Лілії Гаврилівни, Мохова Олександра Кириловича. Колектив закладу склався з ентузіастів, закоханих у свою справу.

Станція юних натуралістів почала стрімко розвиватись вже з 1970 року. В той час колектив закладу налічував шість педагогів, що працювали за основним місцем роботи і в гуртках навчалось 540 юннатів.

Криза дев'яностих років дуже негативно вплинула на стан роботи станції, матеріальна база прийшла в повний занепад, а в травні 1996 року вся гурткова робота була перенесена на базу шкіл району.

За час існування СЮН на посаді директора працювали:

Каралаш Лариса Олександрівна 1969–1975 рр.

Богданова Лариса Олександрівна 1975–1988 рр.

Барсукова Любов Петрівна 1988–1996 рр.

Здор Василь Іванович 1996–2000 рр.

Бондар Олег Анатолійович 2000–2002 рр.

З 2002 року заклад очолила Григоренко Лідія Яківна. Під її керівництвом СЮН стала сучасним координаційно-методичним центром з еколого-натуралістичної роботи не тільки в районі, але й у місті, базою для проведення методичних заходів районного, міського та обласного рівня.

З грудня 2003 року заклад почав видавати художньо-натуралістичний альманах «Пролісок», на шпальтах якого висвітлювалися основні питання розвитку екологічної освіти і виховання в районі.

Закладом була налагоджена тісна співпраця з дитячою громадською організацією «ЯВІР», спільно з якою на рівні району та міста проводилися природоохоронні, народознавчі, патріотичні, краєзнавчі та екологічні масові заходи.

У 2004 році на базі середньої загальноосвітньої школи № 101 м. Дніпропетровська колективом СЮН було створено музей «Галерея кімнатних рослин», який неодноразово презентував свою діяльність у відповідних профільних конкурсах та акціях.

У 2017 році місцеві органи влади прийняли рішення щодо недоцільності діяльності в місті двох профільних закладів позашкільної освіти, хоча

базовий ЗПО — комунальний позашкільний навчальний заклад «Станція юних натуралістів» Дніпровської міської ради знаходиться за містом у с. Таромське і його територіальне розташування значно ускладнює охоплення позашкільною еколого-натуралістичною освітою всі заклади освіти міста.

З 06.12.2017 рішенням XXVII сесії Дніпровської міської ради від 06.12.2017 року № 32/27 заклад був реорганізований шляхом злиття з комунальним позашкільним навчальним закладом «Станція юних натуралістів» Дніпровської міської ради.

Екскурсію в галереї кімнатних рослин проводять вихованці СЮН №2

Дніпровської міської ради комунальний позашкільний навчальний заклад «Павлоградський районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді»

Історія юннатівського руху в районі розпочалася у В'язівоцькій середній школі, де з 1930 по 1957 рік учителем біології працював Яцюк Никін Омелянович, який був улюбленцем учнів і залучав їх до проведення практичних заходів по збереженню довкілля.

У 60–70-ті роки у школах району починають працювати натуралістичні гуртки та створюються перші учнівські виробничі бригади.

У 1971 році в районі була створена станція юннатів. Першим директором закладу стала вчитель біології та хімії Орлова Ніна Костянтинівна. Першим методистом працювала Обдула Юлія Юхимівна. З перших кроків свого існування СЮН активно залучала учнів місцевих закладів освіти до участі в природоохоронній та дослідницькій роботі. Організовується робота гуртків юних квітникарів та овочівників, керівником яких була Живченко Людмила Іванівна.

З 1978 року колектив СЮН очолює Древаль Валентина Михайлівна, досвідчений педагог-новатор, яка впродовж своєї трудової діяльності на посаді директора була нагороджена нагрудними знаками Міністерства освіти і науки України «Відмінник освіти», «Софія Русова» .

В ці роки робляться перші кроки по розвитку мережі профільних гуртків, до яких залучаються діти різних вікових груп. Розпочали свою роботу гуртки: «Юні друзі природи» (керівник Древаль В.М.), «Юннати молодших класів» (керівник Маляренко Ніна Пилипівна), «Юні генетики-селекціонери» (керівник Куценко Марія Петрівна), «Юні охоронці природи» (керівник Профатілова Ніна Василівна).

На найвищий рівень дослідницьку роботу юннатів підняла Шаповалова Олена Олександрівна у В'язівоцькій середній школі. У 1982 р. Міністерство освіти України нагородило Почесною грамотою, трактором, автобусом та путівками до Чехословаччини учнівську виробничу бригаду, якою вона керувала, за зайняте II місце серед УВБ України У 1983 р. Шаповалова О.О. була нагороджена бронзовою медаллю Всесоюзної виставки досягнень народного господарства СРСР.

За період 80–90 рр. учнями і вчителями Вербківської, Межиріцьких №1, №2, Булахівської, Кочерезької, Богуславської, Троїцької та інших середніх шкіл отримано понад 30 медалей учасника ВДНГ.

Високою результативністю відзначалась робота учнівської виробничої бригади Межиріцької середньої школи під керівництвом Коценко Поліни Семенівни.

У 1992 р. станція юних натуралістів перейменована в районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді.

Дослідницька робота юннатів району найбільшого розмаху досягла у 90–95 рр. Під керівництвом райЕНЦ в усіх школах району створюються шкільні теплиці, навчально-дослідні земельні ділянки та зоолого-тваринницькі відділки – кролеферми.

В 90–2000 рр. інтенсивно розвивається екологічне краєзнавство. Вихованці райЕНЦ беруть участь у еколого-краєзнавчих експедиціях «Шляхами козацького краю», вивчають природо-заповідні об›єкти України (керівники гуртків Петрушенко Віктор Андрійович, Тишкевич Володимир Терентійович, Удовенко Зінаїда Олександрівна).

За роки своєї діяльності Павлоградський районний ЕНЦ постійно входив до п'ятірки найкращих за показниками результативності діяльності профільних закладів позашкільної освіти області. Його вихованці були постійними учасниками, призерами та переможцями масових заходів обласного та всеукраїнського рівня еколого-натуралістичного напряму, зокрема: зборів і зльотів учнівських виробничих бригад та інших аграрних об'єднань, шкільних лісництв, трудових акцій з озеленення та благоустрою, природоохоронних заходів.

Наприкінці 2017 року комунальний позашкільний навчальний заклад «Павлоградський районний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді» був ліквідований. З 01.01.2018 рішенням 14, 15, 16 сесій VII скликання Павлоградської районної ради від 05.10, 26.10, 30.11.2017 заклад припинив свою діяльність.

Дослідницька робота з учнями в науковому товаристві «Ісіда» Павлоградського району

Дослідження сортовипробування соняшнику членами УВБ Павлоградського району

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

Артемівська районна станція юних натуралістів

1. Адреса закладу: Донецька обл., Артемівський р-н, м. Сіверськ, вул. Радивонівських патріотів, буд. 26

2. Інформація про матеріальну базу:

– будівля закладу була побудована в 1957 році;

– за станцією юних натуралістів була закріплена земельна ділянка загальною площею 1,0809 га. З них: під будівлю — 0,0815 га, подвір'я – 0,1532 га, дослідна ділянка – 0,8462 га;

– матеріальні цінності складалися з меблів, кінопроєктора, муляжів, колекцій тощо.

3. ПІБ директора: Паралюш Віктор Герасимович

4. Статистичні дані:**

– кількість педпрацівників – 14 чол. (4 основних, 10 сумісників);

– кількість гуртків – 23;

– кількість дітей – 350 чол.

5. Коротка інформаційна довідка про діяльність закладу:

В Артемівській районній станції юних натуралістів працювали натуралістичні гуртки: «Юні друзі природи», «Наш край», «Юні овочівники», «Юні кролівники», «Флористика», «Юні квітникарі», «Юні садівники», «Лікарські рослини», «Юні охоронці природи», «Юні екологи», «Юні натуралісти», «Юні любителі свійських тварин», «Природа і творчість», які проводилися як на базі райСЮН так і в загальноосвітніх закладах району.

Робота в гуртках була спрямована на підготовку молодого покоління до самостійного ведення господарства, надання можливості отримання професійних навичок з сільськогосподарського напряму, вихованцям прищеплювалася любов до природних багатств рідного краю, необхідність їх зберігати та захищати. На навчально-дослідній ділянці діти вирощували овочі (картоплю, цибулю, помідори, огірки, буряки, моркву), баштанні та зернові культури, квітково-декоративні рослини. Квіти висаджували в парках, скверах, використовували для внутрішнього декорування приміщення, із засушених квітів складали композиції та ікебани. Також гуртківці проводили дослідну роботу, результати яких оформлювали в щоденники спостережень. Кращі роботи направлялися на обласні конкурси в Донецьку обласну станцію юних натуралістів.

Під керівництвом педагогів закладу в районі активно відбувалась природоохоронна та екологічна діяльність. В райСЮН та школах району працювали «зелені» та «голубі» патрулі. Діти взимку розвішували годівнички, навесні – шпаківні, очищали русла річок Бахмутки і Плотки, відстежували та охороняли природні ділянки первоцвітів.

В закладі протягом року проводилися районні виставки передового досвіду юннатів, Свято врожаю, День зустрічі птахів, виставки квіткових композицій та інші. Юні природолюби райСЮН були постійними учасниками міських, районних та обласних виставок, на які представляли свої кращі роботи.

На базі Артемівської станції юннатів та загальноосвітніх закладів району були створені агропромислові об'єднання школярів (АГРОШ), які щорічно в листопаді місяці звітували про свою роботу та досягнення. Кращі об'єднання нагороджувалися на районних, обласних та всеукраїнських конкурсах цінними подарунками, грамотами, путівками в республіканський табір «Юннат».

6. Реорганізація:

Артемівська районна станція юних натуралістів була реорганізована 01.10.1994 року згідно з розпорядженням Голови Артемівської районної ради від 23.09.1994 року №32 та наказом Артемівського районного відділу освіти від 26.09.1994 року №113 «Про реорганізацію позашкільних закладів». Районна станція юних натуралістів та районний будинок дитячої творчості були реорганізовані в єдиний Артемівський районний Центр позашкільної роботи.

Вихованці гуртка «Юні друзі природи» Артемівської райСЮН в живому куточку

Амвросіївська районна станція юних натуралістів

1. Адреса закладу: Донецька область, Амвросіївський район, м. Амвросіївка, вул. Чайковського, 1

2. Інформація про матеріальну базу: 2 будівлі площею 40 кв. м та 50 кв. м — 1 будівля: кабінет директора, 2 навчальних кабінети;

– 2 будівля: 1 навчальний кабінет, кабінет квітникарства, живий куточок;

– навчально-дослідна ділянка площею 0, 02 га

– теплиця 10 кв. м

– кролеферма на 50 голів

3. ПІБ директорів:

– Гончарова Любов Василівна з 1958 –1969 рр.;

– Гармаш Ю.С. з 1969–1972 рр.;

– Абрамович Лідія Юхимівна з 1972–1977 рр.;

– Образкова Валентина Олександрівна з 1977–1993 рр.

4. Статистичні дані:

– кількість педпрацівників – 3 чол. (директор, 2 керівники гуртків);

– кількість гуртків – 15;

– кількість дітей – 235 чол.

5. Коротка інформаційна довідка про діяльність закладу:

Амвросіївська райСЮН була організована одна із перших і розпочала свою діяльність в 1958 році. В закладі працювали гуртки: «Юні квітникарі», «Юні тваринники», «Юні кролівники», «Юні овочівники», «Охорона природи», «Юні орнітологи», «Юні друзі природи», «Юні зоологи», «Юні садоводи», «Юні натуралісти молодшого віку». Всі гуртківці працювали на навчально-дослідній ділянці, доглядали за тваринами живого куточку та кролеферми, проводили дослідну роботу з різних направлень.

Для дітей та педагогів була зібрана бібліотека біологічної та сільськогосподарської тематики, придбано кіноустановку. Щомісячно для гуртківців проводились кінолекторії з екологічної тематики. В райСЮН та в школах міста працювали «зелені» і «блакитні» патрулі. В Степано-Кринській ЗОШ, Артемівській ЗОШ та Благодатненській ЗОШ були створені шкільні лісництва. Кожну весну юні лісівники надавали допомогу лісгоспу з висадки лісових культур, восени заготовляли віники з листяних дерев та чагарників для підгодівлі лісових тварин взимку. Активна діяльність закладу спостерігалась і в проведенні районних масових заходів (День зустрічі птахів, Свято врожаю, Виставки поробок з природного матеріалу та інші).

6. Реорганізація:

Діяльність Амвросіївської районної станції юних натуралістів була призупинена в 1993 році за наказом районного відділу освіти «Про реорганізацію позашкільних закладів». Мережа гуртків була збережена за рахунок переведення їх в районний Будинок творчості дітей та юнацтва.

Володарська районна станція юних натуралістів

1. Адреса закладу: Донецька область, смт Нікольське (Володарське), вул. Волі (Леніна), 4

2. Інформація про матеріальну базу:

– власна будівля площею 100 кв. м: 3 навчальних кабінети, бібліотека, кінозал, живий куточок;

– навчально-дослідна ділянка площею 0,05 га;

– плодовий сад площею 0,03 га;

– зоотваринницька база.

3. ПІБ директорів:

– Чеглакова Людмила Сергіївна з 1972–1974 рр.;

– Мироненко Микола Микитович з 1975–1977 рр.;

– Комиссаренко Галина Миколаївна з 1978– 1985 рр.;

– Самосюк Олександр Федорович з 1986 –1990 рр.;

– Дектярь Микола Миколайович з 1991– 1997 рр.;

– Мілько Олександр Іванович з 1997–2003 рр.

4. Статистичні дані:

– кількість педпрацівників – 4 чол. (директор, 3 курівника гуртків: 2 основних, 1 сумісник)

– кількість гуртків – 15;

– кількість дітей – 225 чол.

5. Коротка інформаційна довідка про діяльність закладу:

Володарська районна станція юних натуралістів була відкрита в 1972 році. В райСЮН працювали гуртки: «Юні квітникарі», «Юні лісівники», «Юні овочівники», «Юні зоологи», «Любителі домашніх тварин», «Юні натуралісти молодшого шкільного віку», «Юні садівники», «Юні фізіологи рослин», «Охорона природи», «Юні художники-анімалісти». На станції юннатів функціонував живий куточок, в якому мешкали різноманітні тварини: орел, черепахи, морські свинки, хом'ячки, папуги, канарки, акваріумні риби (гуппі, золоті рибки, мечоносці) та інші. Згодом було обладнано кінозал, зібрана фільмотека фільмів на екологічну тематику, постійно працювала бібліотека з великим арсеналом науково-пізнавальних книг, підручників, довідників, енциклопедій, фотокаталогів біологічної та сільськогосподарської тематики. На навчально-дослідній ділянці юннати вирощували овочеві, зернові та кормові культури для тварин живого куточка.

В Володарській райСЮН була створена зоотваринницька база (вирощували кроликів, цесарок та інші), закладено плодовий сад площею 0, 03 га, в якому росли слива, вишня, різні сорти яблук, грецький горіх, виноград, малина, смородина. В гуртках «Юні садівники» вихованці проводили успішне схрещування сливи й абрикоса. Кращі юннати нагороджувались безкоштовними путівками в обласні та всеукраїнські профільні

табори. В 1979 році для юннатів старшого віку була організована екскурсія на північний Кавказ.

Педагоги Володарської станції юннатів проводила постійну спільну роботу зі школами району. В районному піонерському таборі «Активіст» педпрацівники райСЮН протягом літа вели гурткову роботу, організовували натуралістичні масові заходи, екскурсії.

6. Реорганізація:

Діяльність Володарської районної станції юних натуралістів за наказом районного відділу освіти «Про реорганізацію позашкільних закладів» була призупинена в 2003 році. Гуртки райСЮН були переведені в районний Будинок дитячої творчості.

Краснолиманська районна станція юних натуралістів

1. Адреса закладу: Донецька обл., м. Лиман, вул. Театральна, 5-а

2. Інформація про матеріальну базу: Краснолиманська станція юних натуралістів працювала з 1975 року на базі ЗОШ №5 м. Лиман, з 1982 року станція юннатів розміщувалась у власній будівлі в с. Дробишево (площа — 75 кв. м: 2 навчальних кабінети, кабінет директора, живий куточок). За райСЮН була закріплена окрема територія НДД в ЗОШ №5 м. Лиман.

3. ПІБ директорів:

– Борисенко Ольга Михайлівна з 1975–1980 рр.;
– Дорофієнко Володимир Федорович з 1982–1984 рр.;
– Недосєка Леонід Романович з 1984–1986 рр.;
– Швед Анатолій Степанович з 1986 –1987 рр.;
– Ковальов Павло Олександрович з 1987–1993 рр.

4. Статистичні дані:

– кількість педпрацівників – 8 чол. (директор, 7 керівників гуртків: 4 — основних, 3 сумісники)
– кількість гуртків – 25;
– кількість дітей – 390 чол.

5. Коротка інформаційна довідка про діяльність закладу:

У закладі працювали гуртки: «Юні ботаніки», «Юні натуралісти», «Юні квітникарі», «Юні лісівники», «Юні фотонатуралісти», «Юні кролівники», «Юний тракторист», «Моделювання сільськогосподарських машин та тракторів», «Юний механізатор», «Юні ботаніки-рослинники», «Юні тваринники», «Юні рослинники». Гуртки працювали на базах навчальних закладів: ЗОШ №2, ЗОШ №4, ЗОШ №5 – м. Лиман, Дробишевської ЗОШ, Новоселівської ЗОШ, Ярівської ЗОШ, Шандриголівської ЗОШ, Ямпільської ЗОШ, Кіровської ЗОШ, Закітнянської восьмирічної школи.

На навчально-дослідній ділянці райСЮН вихованці гуртків вирощували злакові культури, овочі та квіти, проводили дослідну роботу, діти

працювали також в шкільному саду та теплиці. В живому куточку станції юннатів вихованці доглядали та спостерігали за канарками, папугами, акваріумними рибками, хом›яками, морськими свинками та кроликами.

Для учнів Краснолиманського р-ну проводились районні масові заходи: зльоти «голубих» та «зелених» патрулів, виставки кращих робіт юннатів, свята до Дня лісу, Дня зимуючих птахів тощо. Юннати надавали також допомогу місцевим колгоспам, збирали лікарські рослини. На базі Торського колгоспу Краснолиманського р-ну декілька років працював профільний табір відпочинку для юних натуралістів Донецької області.

Вихованці гуртків брали активну участь в обласних заходах: виставках передового досвіду юннатів, конкурсах на кращу дослідну роботу, на кращу квіткову композицію та інших, на яких здобували призові місця. Переможців та найактивніших юннатів нагороджували безкоштовними екскурсіями до ботанічного саду, планетарію (м. Донецьк), зоопарку (м. Харків), до м. Ізюму та м. Києва.

На базі Ярівської ЗОШ та Святогірського лісництва Краснолиманського р-ну в 1966 році під керівництвом вчителя біології Труш Марії Петрівни було створено шкільне лісництво, яке працює і до сьогодні.

6. Реорганізація: За рішенням виконкому Краснолиманської міської Ради № 299 від 21.07.1993 р. Краснолиманська районна станція юних натуралістів, районна станція юних техніків та Будинок піонерів були реорганізовані в Краснолиманський Центр позашкільної роботи.

Юннати Краснолиманської райСЮН (переможці обласних конкурсів) на екскурсії в м. Києві, 1991 р.

Костянтинівська районна станція юних натуралістів*

В 1973 році наказом по відділу освіти Костянтинівського району від 16.10.2073 року була створена на громадських засадах станція юних натуралістів в Костянтинівському районі, директором якої була призначена учитель біології Іванопільської середньої школи Істоміна Алла Іванівна. У 1974 за наказом райВО від 25.10.1974 року № 157р. було відкрито, як самостійний заклад, Костянтинівську районну станцію юних натуралістів. Директором був призначений Рогач А.П. В різні роки директорами райСЮН були Тернопольченко Н.В. та Острікова Н.В.

Костянтинівська районна станція юних натуралістів базувалась в окремому приміщенні на території Яблунівської неповної середньої школи в селі Яблунівка Костянтинівського району Олександро-Калинівської сільської ради, мала свою теплицю, де вирощували кімнатні квіти, розсаду овочевих культур. На станції юннатів була своя кролеферма, за якою круглий рік доглядали гуртківці та учні Яблунівської школи.

В 1992 році наказом по відділу освіти від 12.05.1992 року №2 Костянтинівська районна станція юннатів призупинила свою діяльність.

Олександрівська районна станція юних натуралістів

1. Адреса закладу: Донецька область, смт Олександрівка, вул. Шкільна, 1

2. Інформація про матеріальну базу: власна будівля площею 105 кв.м з 2 навчальними кабінетами, кабінетом директора, мініоранжереєю, живим куточком та підсобним приміщенням. При райСЮН була навчально-дослідна ділянка площею 0,03 га.

3. ПІБ директорів:

Омельченко Таїсія Павлівна з 1968–1973 рр.;

Макаренко О.М. з 1973–1980 рр.;

Удовиченко О.І. з 1980–1982 рр.;

Полянська Галина Михайлівна з 1982—1988 рр.;

Щетина Л.В., Янченко В.Г., Макаренко В.В. працювали в період з 1988–1994 рр.;

Бриленко Алла Петрівна з 1994–1998 рр.

4. Статистичні дані:

– кількість педпрацівників – 3 (директор, 2 керівники гуртків)

– кількість гуртків – 15;

– кількість дітей – 230 чол.

5. Коротка інформаційна довідка про діяльність закладу:

Олександрівська районна станція юних натуралістів була організована в 1968 році. Першим директором була призначена Омельченко Таїсія Павлівна – учитель біології із багаторічним стажем, яка ще до

свого призначення стала ініціатором юннатівського руху в районі. Як педагог-новатор, популяризатор нових форм роботи, Таїсія Павлівна в 1968 році була запрошена делегатом Всесоюзного з'їзду вчителів СРСР. У 60-і роки почали активно організовуватися учнівські виробничі бригади, які допомагали колгоспам вирощувати високі врожаї технічних культур, під керівництвом фахівців вони проводили також дослідницьку роботу. У селі Гейдино було організовано табір праці і відпочинку з учнів 9–10 класів шкіл району, які вирощували на площі більше 100 га овочів для населення всього району. У більшості шкіл району працювали кроле– та свиноферми, продукція яких йшла в шкільні їдальні. При кожній школі були пришкільні земельні дослідні ділянки, де учні під керівництвом вчителів-біологів освоювали «ази» агрономії. Дітям доручалися важливі завдання від правлінь колгоспів щодо вирощування нових сортів технічних чи зернових культур, вивчення впливу на врожаї сільгоспкультур, міндобрив, гербіцидів чи препаратів захисту рослин від шкідників і хвороб. Протягом діяльності на станції юннатів працювали гуртки: «Юні натуралісти», «Охорона природи», «Юні орнітологи», «Юні квітникарі», «Юні кролівники», «Юні екологи», «Поробки з природного матеріалу» та інші. В живому куточку райСЮН мешкали папуги, канарки, морські свинки, кролики, акваріумні рибки тощо. На базі станції юннатів проводилися різноманітні районні конкурси, виставки, свята: конкурси на кращу учнівську виробничу бригад та на кращу НДД, «Свято врожаю», «День зустрічі птахів», виставки квітів, природоохоронні операції: «Первоцвіт», «Прибережні смуги», «Чисте джерело» та інші. Переможці районних етапів направлялись до участі в обласних та всеукраїнських конкурсах в м. Донецьк та м. Київ. Свій вклад юннати Олександрівського району внесли в охорону рослин занесених в Червоні книги Донбасу та України. Проводячи екскурсії в природні заказники: «Колодязне» «Казанок», «Кохана балка», вони робили записи, замальовки та складали щоденники спостережень. Ці матеріали увійшли до книги «Здоров'я тобі, Олександрівщино», яка вийшла із друку у 1999 році.

Педпрацівники райСЮН надавали практичну допомогу учнівським виробничим бригадам на місцях, допомагали складати тематику дослідницької роботи на пришкільних ділянках тощо. Значну допомогу в діяльності станції юннатів надавало районне товариство «Охорони природи», фахівці районного управління сільського господарства.

6. Реорганізація:

Олександрівська районна станція юних натуралістів працювала 30 років і в 1998 році була реорганізована за наказом Олександрівського районного відділу освіти «Про реорганізацію позашкільних закладів освіти». Всі гуртки були збережені і передані районному Центру позашкільної роботи дітей та юнацтва.

Першотравнева районна станція юних натуралістів

1. Адреса закладу: Донецька область, Першотравневий район, смт Мангуш, вул. Поштова, 65 а;

2. Інформація про матеріальну базу:

– одноповерхова власна будівля площею 100 кв. м (кабінет директора, 3 навчальних кабінети, живий куточок, тепличка);

– навчально-дослідна ділянка площею 0,05 га

3. ПІБ директорів:

Нагорна Лариса Федорівна директор — 1975–1995 рр.

Хоменко Лідія Михайлівна з 1995 р. – 2003 р.

4. Статистичні дані:

– кількість педпрацівників – 5 чол. (директор, методист, 3 керівники гуртків)

– кількість гуртків – 27;

– кількість дітей – 415 чол.

5. Коротка інформаційна довідка про діяльність закладу:

В Першотравневій райСЮН працювали гуртки «Юні квітникарі», «Юні грибівники», «Юні рослинники», «Юні акваріумісти», «Юні друзі природи», «Юні зоологи», «Юні ботаніки». В живому куточку мешкали акваріумні риби, папуги, хом'ячки, морські свинки тощо. В закладі була обладнана теплична кімната, де юннати вирощували гриби – гливу, в кабінеті квітникарства учні вчились вирощувати та доглядати за кімнатними рослинами. На навчально-дослідній ділянці вихованці СЮН вирощували квіти, польові та овочеві культури, проводили дослідну роботу.

6. Реорганізація:

Діяльність Першотравневої районної станції юних натуралістів за наказом Першотравневого районного відділу освіти «Про реорганізацію позашкільних закладів» була призупинена в 2003 році. Гуртки та ставка методиста були переведені в районний Центр дитячої творчості.

На заняттях гуртка «Юні квітникарі» Першотравневої райСЮН

Слов'янська станція юних натуралістів*

Інформація про матеріальну базу, статистичні дані про еколого-натуралістичний позашкільний заклад, який функціонував в Слов'янському районі, відсутня з причини проведення бойових дій у 2014 році і пошкодження приміщення архіву відділу освіти Слов'янської райдержадміністрації.

У наявності наказ від 21.09.1994 р. №65 «Про реорганізацію районного методичного центру позашкільної роботи та районної станції юннатів».

Сніжнянська міська станція юних натуралістів

1. Адреса закладу: Донецька область, м. Сніжне, вул. 250 років Донбасу, 1-а

2. Інформація про матеріальну базу:

Сніжнянська міська станція юннатів розміщувалась в 2-поверховому приміщенні разом з Будинком дитячої творчості. МіськСЮН розміщувалась на 2 поверсі, де працювали навчальні кабінети: квітникарства, зоології, акваріумистики, охорони природи, живий куточок, фотолабораторія, навчально-дослідна ділянка. В закладі було обладнано музейну кімнату з діорамами «Природа Донбасу». В холах були розміщені вольєри з різнобарвними птахами, іншими домашніми улюбленцями дітлахів. Для навчально-виховного процесу були придбані туристське спорядження, кінопроєктор, мікроскопи, муляжі, колекції, опудала тварин та інші.

3. ПІБ директорів:

Івашин Віталій Леонідович – з 1971 р. – 1982 р.;

Сліпець Галина Миколаївна – з 1982 р.– 1992 р.

4. Статистичні дані:

– кількість педпрацівників – 7 чоловік (директор, методист, 5 керівників гуртків);

– кількість гуртків – 40;

– кількість дітей – 500 чол.

5. Коротка інформаційна довідка про діяльність закладу:

В закладі працювали гуртки: «Юний натураліст», «Юні лісівники», «Юні акваріумісти», «Юні квітникарі», «Юні рослинники», «Юні фізіологи рослин», «Охорона природи», «Юні друзі природи», «Юні зоологи», «Юний еколог», «Екологи-краєзнавці», «Любителі домашніх тварин».

Щорічно проводилися традиційні еколого-натуралістичні свята: «Свято врожаю», «День лісу», «Хліб усьому голова», «День зимуючих птахів», «Весняний калейдоскоп». Проводилися природоохоронні операції: «Пташиний будиночок», «Годівничка», «Первоцвіт», «Чисте джерело», «Мурашник», різноманітні конкурси: на краще внутрішнє і зовнішнє озеленення шкіл, огляд навчально-дослідних ділянок. Юннати проводили збір насіння для Сніжнянського лісництва (операції «Жолудь», «Клен»,

«Біла акація») і лікарських рослин, які передавались в центральну міську аптеку.

В червні місяці кожного року проходив місячник «Тихіше, птахи на гніздах!».

З початку діяльності міськСЮН активізувалась еколого-натуралістична робота в міських загальноосвітніх закладах. В ЗОШ №6 м. Сніжне було створено загін «Берендеї», якій очолював всі екологічні акції та операції в школі. При загоні постійно діяла лекторська група, агітбригада, готувались екскурсоводи для екологічної стежки. У школах міста під керівництвом педпрацівників станції юннатів створювалися і працювали гуртки: юних мікробіологів, юних агрохіміків, юних фізіологів рослин, юних лісівників, юних друзів природи тощо. Юннати брали шефство над міським лісопарком, працювали на екологічній стежці, довжина якої становила 1 000 метрів.

Влітку 1972 року було відкрито перший міжшкільний літній профільний табір «Юннат», в якому кожен рік оздоровлювалося до 100 дітей. Під час табірної зміни працювали натуралістичні гуртки, загони «Зелених патрулів». Під час табірної зміни педагоги СЮН проводили екскурсії в Снежнянське лісництво, Леонтьєвське урочище, виїзди на водойми.

За період діяльності СЮН були налагоджені тісні зв'язки з міськими товариствами мисливців та кролеводів, міським лісництвом. За завданням лісництва юннати збирали насіння абрикосів, кленів (для укріплення ярів та балок), жолуді (для підкормки кабанів). З метою більш детальнішого вивчення місцевої флори і фауни для юннатів проводились багатоденні походи.

Активну участь брали вихованці СЮН та учні ЗОШ в еколого-натуралістичних масових заходах, вони неодноразово здобували І місця на обласних та всеукраїнських конкурсах: «Мій рідний край — моя земля», «Екологічний брейн-ринг», конкурс «На кращу екологічну агітбригаду», конкурс «На кращу екологічну стежку» та інші. За рейтингом Сніжнянська міська станція юннатів була кращою в області серед позашкільних еколого-натуралістичних закладів. Велика заслуга в становленні та успішній діяльності станції юннатів належить її керівнику Сліпець Галині Миколаївні, яка очолювала цей заклад з 1982 по 1992 роки.

6. Реорганізація: У вересні 1992 року за наказом Сніжнянського міського відділу освіти «Про реорганізацію позашкільних закладів» шляхом об›єднання Станції юних натуралістів, Станції юних техніків та Будинку піонерів було створено міський Будинок творчості учнів та молоді, в якому, при частковому збереженні матеріальної бази та мережі гуртків, працює донині екологічний відділ.

Заняття гуртка «Юні квітникарі» СніжнянськоїміськСЮН

Тельманівська районна станція юних натуралістів

1. Адреса закладу: Донецька область, Тельманівський район, с. Гранітне, вул. Самохіна, 8

2. Інформація про матеріальну базу:

– Тельманівська районна станція юннатів розміщувалась на 2 поверсі (оренда, площа 75 кв. м) двоповерхової будівлі, де знаходились 4 навчальних кабінети, кабінет директора, живий куточок, акваріумна;

3. ПІБ директорів:

Манжура Іван Михайлович з 1973–1993 рр.;
Трофіменко Олена Олексіївна з 1994–1996 рр.;
Хаджиєва Ольга Леонідівна з 1996–1998 рр.

4. Статистичні дані:

– кількість педпрацівників – 4 чол. (директор, 3 керівники гуртків – 2 основних, 1 сумісник);

– кількість гуртків – 15;

– кількість дітей – 225 чол.

5. Коротка інформаційна довідка про діяльність закладу:

Рік організації Тельманівської райСЮН – 1973. На станції юннатів працювали гуртки: «Юні квітникарі-аранжувальники», «Юні фотолюбителі природи», «Юні орнітологи», «Юні акваріумісти», «Юні друзі природи», «Юні зоологи», «Юні ботаніки». В живому куточку мешкали черепахи, папуги, хом'ячки, морські свинки, ящірки, неотруйні змії, акваріумні риби. Педагоги закладу організовували та проводили з вихованцями СЮН та учнями шкіл Тельманівського району еколого-натуралістичні масові заходи:

виставки передового досвіду юннатів, конкурс на кращу НДД, конкурс на кращу УВБ, весняне свято «Зустрічаємо птахів», зимове свято «Пташина ялинка», природоохоронні операції та акції.

6. Реорганізація:

В 1998 році за наказом Тельманівського районного відділу освіти «Про реорганізацію позашкільних закладів» діяльність районної станції юних натуралістів була призупинена. Еколого-натуралістичні гуртки були переведені в районний Будинок дитячої та юнацької творчості.

Юннати гуртка «Юні орнітологи» Тельманівської райСЮН, 1996 рік (в центрі — керівник гуртка Мамбетова Е.А.)

***** – інформація надається не в повному обсязі, в зв'язку з втратою архівних матеріалів Донецького обласного еколого-натуралістичного центру

****–** статистичні дані надаються за останні роки діяльності станції юннатів

КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

Києво-Святошинський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Києво-Святошинський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді – профільний заклад позашкільної освіти, який почав своє існування ще 1953 року як Київська обласна станція юних натуралістів-мічурінців. На станції працювало 15 гуртків, в яких навчалося 285 учнів. В області було створено 246 учнівських виробничих бригад. В ті роки юннатівський рух мав більш сільськогосподарську та природоохоронну спрямованість. Юннати Київщини були постійними учасниками Всесоюзної сільськогосподарської виставки. З роками мережа гуртків розширювалася, навчально-виховна діяльність закладу змінювалась з викликами певного історичного часу в державі.

У 2001 році заклад реорганізовано у Києво-Святошинський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. Сьогодні РЦЕНТУМ координує природоохоронну роботу та екологічну освіту в районі, залучаючи до гурткової роботи дітей різного віку. Близько 1 400 учнів навчаються у 36 гуртках, що діють на базі 15 шкіл району, а також на базі спеціалізованої школи-інтернату для слабо зорих дітей.

Освітньо-виховний процес забезпечують 27 педагогів, 6 з них мають звання «Керівник гуртка-методист», 2 – «Відмінник освіти України».

Керуючись принципами інноваційності, педагоги застосовують нові форми і методи навчання. Створено модель формування дослідницької компетенції вихованців, систему виховання патріотичних почуттів засобами еколого-натуралістичної діяльності, широко впроваджується метод проєктів. Вихованці Центру – активні учасники різноманітних природоохоронних і екологічних заходів, конкурсів науково-дослідницьких робіт, виставок, науково-практичних конференцій. Кращі з них отримують стипендію голови Києво-Святошинської районної державної адміністрації.

Заклад має свою теплицю, ферму, дендропарк, плодовий сад, навчально-дослідні земельні ділянки, етнографічний музей «Українська світлиця», які є базою для проведення занять гуртків, практичної та дослідницької роботи.

Особлива увага приділяється дітям з особливими освітніми потребами. На базі центру працює гурток «Іпотерапія». Його діяльність спрямована на фізичну реабілітацію та соціальну адаптацію дітей з особливими потребами – використовуються різні методики, постійно здійснюється пошук найбільш дієвих та ефективних засобів роботи.

Налагоджено тісну співпрацю з науковими установами та громадськими організаціями: ВП НУБіП України «Боярська лісодослідна станція»; НДІ садівництва НАН України; ТОВ «Київоблбджолопром»; Всеукраїнська екологічна ліга та інші. На базі Центру систематично проводяться робочі зустрічі, семінари-практикуми, наради, «круглі столи» по обміну досвідом. Для учнів шкіл та гостей району організовуються тематичні та оглядові екскурсії.

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ

Інформація про реорганізовані позашкільні заклади еколого-натуралістичного спрямування (Коростенська міська станція юних натуралістів)

Історія встановлення юннатівської діяльності в м. Коростені сягає початку XX ст. Ще з 1924 року з ініціативи міського відділу освіти, передових вчителів біології, педагогів-аматорів при різних юнацьких клубах та на базах шкіл міста створювалися перші секції юних натуралістів. Велика увага приділялася природоохоронній роботі, особливо озелененню шкіл та населених пунктів, насадженню лісу, заготівлі лікарської сировини, приваблюванню та охороні птахів.

З 1962 року кураторами юнацького руху в м. Коростені були міський відділ освіти та Будинок піонерів. Систематично кожної осені проводилися „Дні врожаю» , зльоти юних натуралістів, влаштовувалися виставки творчих робіт вихованців. Наші юннати неодноразово були делегатами і на обласних зльотах.

У вересні 1975 року було відкрито Коростенську міську станцію юних натуралістів (міськСЮН) на базі фільмотеки на чолі з директором Будзинською Тамарою Дмитрівною. Станція розміщувалася в одній кімнаті загальною площею 8 кв. м. А пізніше для міськСЮН було виділено ще одну кімнату. Серед складу працівників всі керівники мали педагогічну природничу спеціальність та працювали в середніх загальноосвітніх школах. З відкриттям станції пожвавилась гурткова екологічна природоохоронна робота. Почали працювати природничі гуртки на базі станції, середніх шкіл, за місцем проживання при ЖЕКах №1, №2, в юнацьких клубах «Факел», «Орбіта». По школах було організовано роботу зелених та блакитних патрулів, юннатівських секцій, де налічувалося понад 20 тис. школярів, та була вироблена чітка система заходів виховання любові до природи серед учнівської молоді.

Щорічними стають загальноміські виставки, „Свято квітів», «Свято урожаю», „Зустрічі птахів», дні зимуючих птахів та інші масові свята натуралістичного спрямування, які проводилися на базі міського будинку культури та будинку культури залізничників.

Міська станція юних натуралістів співпрацювала з міським відділом охорони, який очолювала Марченко Л.В. та надавав вагому допомогу у проведенні даних свят. У кожній школі функціонували кімнати або куточки природи, в яких було зібрано різноманітні наочні посібники на природоохоронну тематику, матеріали по сприянню екологічного виховання учнів, що використовувалися на уроках ботаніки, зоології, географії, природознавства. У співпраці з комітетом з охорони природи проводилися юннатівські рейди, екскурсії з вчителями біології з метою обміну

досвідом роботи на навчально-дослідних ділянках в м. Київ – музеї природи, ботанічний сад КДІ; в м. Житомир – тепличні господарства, музей природи в старій Кошельні.

Керівники гуртків разом з вихованцями визначали ареали зростання рідкісних рослин Коростенщини. Всі надбання та спостереження передані краєзнавчому музею м. Коростеня та презентовані в його екологічному залі, експозиції якого створювали гуртківці Міської станції натуралістів разом з керівником Поліщук Л.С. Під її керівництвом у 80–90-ті роки створюються маршрути екологічних стежок та ведуться дослідницькі роботи в теплицях на базі СШ №5, СШ №6.

Велику увагу працівники міськСЮН приділяли і дослідницькій роботі. Разом з вихованцями вони працювали над роботами: «Рослини в житті і побуті народу України», «Екологія рідкісних та зникаючих рослин», „Технологія вирощування калини», «Екологія сосни на Коростенському Поліссі», «Технологія вирощування герані в закритому ґрунті» тощо.

1994 року при Коростенській міській станції було створено наукове товариство «Інтелект», яке працювало за такими напрямами: природничий, екологічний, сільськогосподарський, медичний. Кожного року гуртківці займали призові місця на міських конкурсах – захистах наукових робіт, деякі з них були призерами обласних та республіканських конкурсів («Деякі аспекти впливу радіації на людину на Україні та на Коростенщині» (Пашинська Н., вчитель Климчук В.О.), „Розрахунок доз радіонуклідів Cs – 137, St – 90 в продуктах харчування населення м. Коростень з 1991–1995рр.» (Закусило А., керівник Файнберг А.Б.), „Вплив строків висівання та біології на урожайність насіння» (керівник Поліщук Л.С. (1998), „З досвіду вирощування та розведення алоє деревовидного» (Кордулян І., керівник Поліщук Л.С.).

З кожним роком систематично збільшувалася кількість гуртків біологічного профілю і на початку 2000-х років на базі Коростенської міської станції юних натуралістів функціонувало близько 10–12 профілів гуртків з чисельністю дітей понад 285 чол. Звичайно і загальна площа приміщень міськСЮН збільшилася і в 90-х роках вона становила 260,21 кв. м, з них для занять гуртків – 219, 64 кв. м, матеріально-технічна база гурткової роботи Коростенської міської станції юних натуралістів була на задовільному рівні.

Велику увагу колектив працівників станції, склад якого змінюється і поповнюється новими молодими перспективними кадрами, приділяє екологічній освіті і вихованню учнівської молоді міста та спрямовує її діяльність на забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації, розширення шкільного базового рівня її екологічної освіти, оволодіння елементами екологічної культури, підготовки до активної громадської діяльності з охорони навколишнього природного середовища.

З 2003 року директором Коростенської міської станції юних натуралістів стає Білоус Світлана Анатоліївна, яка разом з методистом

Забродською Катериною Миколаївною координують роботу гуртків екологічного, медичного, сільськогосподарського, декоративно-прикладного профілів (17 груп гуртків), які відвідували 440 дітей міста всіх вікових категорій. Вихованці беруть активну участь в міських, обласних, Всеукраїнських та Міжнародних конкурсах еколого-натуралістичного спрямування, на яких неодноразово нагороджуються дипломами, подяками та грамотами.

З метою створення умов для різнобічного розвитку здібностей та обдарувань вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні, координації науково-методичної та організаційно-масової роботи, оптимізації використання площі приміщень, розширення мережі гуртків за рахунок скорочення керівних посад, залучення вивільнених коштів на поліпшення матеріально-технічної та методичної бази позашкільних навчальних закладів 05.06.2014 року на засіданні 33 сесії VI скликання Коростенської міської ради прийнято рішення про реорганізацію Коростенської міської станції юних техніків, Коростенського будинку дитячої творчості, Коростенської міської станції юних натуралістів шляхом припинення юридичних осіб в результаті злиття та утворення Центру позашкільної освіти м. Коростеня Житомирської області. Директором закладу призначили Кереселідзе Тетяну Вікторівну.

Центр позашкільної освіти працює за чотирма напрямами діяльності, це:

– художньо-естетичний;
– технічний;
– еколого-натуралістичний;
– туристично-краєзнавчий.

Розширено мережу гуртків, зокрема еколого-натуралістичного спрямування, 460 гуртківців 19 груп 10 гуртків, з них нові – «Юні екологи-дослідники», «Хімія навколишнього середовища», «Соломка».

Педагогічний колектив Центру позашкільної освіти м. Коростеня постійно стежить за інноваціями в сфері позашкільної освіти і намагається впроваджувати в практику своєї роботи досягнення позашкільної педагогіки, орієнтуючись на запити та потреби сучасних школярів.

Центр позашкільної освіти ім. О. Разумкова м. Бердичева

Юннатівський рух в м. Бердичеві розпочинає свою історію 28 вересня 1971 року, коли на базі агробіологічної станції природничого факультету Бердичівського педінституту була заснована станція юних натуралістів під керівництвом Кустовецької Антоніни Миколаївни. До становлення юннатівського руху в м. Бердичеві свої зусилля приклали також такі керівники: з 01.11.1974 р. – Кузнець Євгенія Кирилівна; з 23.01.1975 р. – Хом'як

Валентина Михайлівна; з 12.01.1978 р. – Шаріпова Галина Пилипівна; з 1981 р. – Солопчук Галина Федорівна.

За період керівництва Галини Федорівни збільшується кількість гуртків природничого напряму, які охоплюють 600 дітей міста. Проводиться дослідницька, природоохоронна робота, налагоджуються зв'язки із заповідниками. Роботи відзначаються дипломами, грамотами за участь у виставках досягнень народного господарства Києва.

Методист СЮН Литвиненко Дмитро Павлович організовує і сам очолює експедиції по вивченню природи України. Протягом шести років юннати беруть активну участь в роботі заповідників: Кам'яні могили, Хомутовський степ, Дунайські плавні, Карпатський заповідник. Значна увага приділяється вивченню природи в довкіллі, збираються рослини для оформлення гербаріїв, проводиться робота по впорядкуванню парників, вирощуванню розсади квіткових та овочевих культур, діти навчаються працювати на навчально-дослідних ділянках, вивчають тваринний світ різних біотопів, проводиться дослідницька, природоохоронна робота, польова практика з зоології, деякі екземпляри збираються для живого куточка.

У 1981 році за завданням центру кільцювання птахів Академії наук СРСР проводилось кільцювання лелек, було окільцьовано 50 птахів, в подальшому окільцьовували також сіру чаплю, синиць, граків, проводили облік птахів та вивчали їх біологічні особливості.

Керівники гуртків станції юних натуралістів щороку організовують міські заходи: Свято квітів, Свято врожаю, Зустріч птахів.

Робота юннатів відзначається грамотами: Почесною грамотою нагороджений гурток генетиків-селекціонерів, керівник гуртка Юрік Н.І., гурток «Юні квітникарі», керівник Кузьміна В.М. та гурток «Охорона природи», керівник Литвиненко Д.П.

Багато випускників цього періоду в подальшому свій життєвий професійний шлях пов'язали з природничими науками. Серед них Полторакіна Н.О. (Ваховська Н.О), Самотошніков Ігор Іванович, які працювали і працюють керівниками гуртків Центру. Участь юннатів у туристичних походах, цікаві зустрічі, незабутні вечори біля вогнища, пісні під гітару, гарний веселий настрій мотивували їх отримати відповідну професію і працювати з дітьми в позашкільному закладі.

У 1992 році на базі станції юних натуралістів утворюється дві організації: Екологічний центр, директор Литвиненко Д.П. та станція юних натуралістів, директор Солопчук Г.Ф. Рішенням міськвиконкому 29.06.1994 року ці дві організації ліквідуються і створюється Екологічний центр виховання дітей та юнацтва, директор Юрік Наталія Іванівна. За період керівництва Юрік Н.І. збільшується кількість дітей, охоплених гурткової роботою до 800, та зростає кількість профілів гуртків. Створюється потужний і творчий колектив у складі 14 керівників гуртткової роботи. Започатковується щорічний міський екологічний фестиваль учнівської молоді «Новому

тисячоліттю – нове екологічне мислення». У період керівництва Наталії Іванівни налагоджується співпраця з волонтером Корпусу Миру Ентоні Вотерс. Американський волонтер виграє два гранти, за якими має можливість закупити для Екологічного центру туристичне спорядження, електронну техніку, лабораторне обладнання для визначення якості води.

У цей час юннати активно брали участь у конкурсах, окрема отримали перемогу на Всеукраїнському юнацькому фестивалі «В об'єктиві натураліста». У 2000 р. під керівництвом методиста Ковальчук Т.В. був створений колектив екологічної просвіти «Екосвіт», ідеї та спрямованість підтримуються і наразі.

У цей час на базі Екологічного центру засновується громадська скаутська організація «Оптиміст», яка залучає і юннатів до освіти з акцентом на таборування, знання лісу, піші та водні мандрівки, заняття спортом. Скаути під керівництвом Тетяни Соболь, Оксани Рощенюк беруть участь у Всеукраїнському Джемборі «Су-Учхан – 2000», організовують проведення щорічного міського скаутського табору «Берендей», є постійними учасниками святкування міських заходів. Ці керівники гуртків у співпраці з Денисенко С.К та Кузьміною В.М. також виграють дискретний грант на озеленення міської лікарні, який успішно реалізують.

З 20 вересня 2002 року директором Екологічного центру виховання дітей і юнацтва призначено Балац Ірину Вікторівну. В цей час працює 12 керівників гурткової роботи, які охоплюють гуртковою роботою близько 900 дітей. Ірина Вікторівна значну увагу приділяє впровадженню в навчально-виховний процес інноваційних форм навчання, зокрема проєктної діяльності. За її ініціативи були запроваджені такі навчальні проєкти: «Бердичівське аграрне процвітання», «Бердичівські пташині коридори», «Юннатівський зеленбуд». Зростає роль науково-дослідницької діяльності в галузі сільського та лісового господарства.

З 14 квітня 2009 року директором ЕЦВДЮ призначили Щукіна Василя Степановича. Характерною особливістю цього періоду є створення пришкільних таборів на території Екологічного центру, діяльність яких направлена на оздоровчо-освітню роботу з учнями шкіл.

Новим витком в історії розвитку юннатівського руху став 2009 рік. Результатом рішення сесії Бердичівської міської ради № 709 від 01.07.2009 р. «Про створення Центру позашкільної освіти ім. О. Разумкова» стало об'єднання трьох позашкільних навчальних закладів в єдиний навчальний заклад – Центр позашкільної освіти ім. О. Разумкова, багатопрофільну позашкільну установу з широким спектром напрямів діяльності. Директор Центру позашкільної освіти ім. О. Разумкова Олена Валентинівна Боровська всі свої зусилля та майстерність педагога-керівника направила на підвищення статусу та іміджу позашкільного закладу.

У відділенні еколого-натуралістичного напряму ЦПО ім. О. Разумкова станом на 01.05.2018 року працює 6 керівників гуртків: Рощенюк Оксана

Анатоліївна (гурток «Юні екологи-краєзнавці»), Соболь Тетяна Георгіївна (гуртки «Пізнай себе», «Природа рідного краю»), Сторожук Олена Миколаївна (гурток «Квіткова фантазія), Вікарій Леся Вікторівна (гурток «Юні друзі природи»), Ваховська Ніна Олександрівна (гуртки «Юні орнітологи», «Тварини довкола нас»), Яремчук Ю.І. (гурток «Любителі домашніх тварин»), діє 19 навчальних груп, якими охоплено 295 гуртківців. Методичну роботу організовує методист відділення Ваховська Ніна Олександрівна. Позашкільний заклад є своєрідною майстернею, де формується думка, світогляд, переконання, моральні якості, вподобання учнівської молоді.

Співпраця зі скаутами

Навчально-дослідні земельні ділянки

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ

Позашкільна освіта – цілеспрямований процес і результат навчання, виховання, розвитку та соціалізації особистості у вільний час у позашкільних навчальних закладах та інших соціальних інституціях.

Позашкільна освіта вирішує питання емоційного, фізичного та інтелектуального розвитку особистості, формування її компетентностей. Водночас, сприяє забезпеченню потреб особистості у творчій самореалізації, її соціалізації, включенню в суспільні відносини, входженню у широкий світ.

Метою позашкільної освіти є навчання, виховання, розвиток та соціалізація вільної, духовно повноцінної, творчої особистості у вільний час з урахуванням її власних потреб і природних даних.

Основними завданнями педагогів позашкільних закладів є:

– мислити категоріями майбутнього, здійснюючи послідовне просування до вершин професійної майстерності;

– готувати вихованців до того, щоб вони стали успішними людьми і гідно пройшли процес соціалізації у закладі;

– спонукати, захоплювати, надихати дітей творчою діяльністю й співпрацювати з ними за принципом: менше **допомоги,** більше заохочень;

– надавати свої рекомендації дітям чітко й доступно, так щоб їх легко можна було зрозуміти;

– формувати у закладах творчі спільноти, використовуючи при цьому принцип «мудрої влади колективу» (В.О. Сухомлинський);

– пробуджувати у дітей віру у власні сили й можливості, розвивати її творчі можливості та особистий статус.

Позашкільні навчальні заклади Закарпатської області мають можливість варіативного, багатопрофільного навчання дітей, створюють умови для отримання додаткових знань у гуртках. Свідченням цього є активна участь вихованців позашкільних установ у міжнародних, всеукраїнських та обласних заходах.

У жовтні 1946 року в м. Ужгороді було відкрито Закарпатську обласну станцію юних натуралістів. Згодом, у період із 1958 до 1987 року, в області створено ще шість позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування, а саме:

– Виноградівський райЕНЦ;
– Тячівський райЕНЦ;
– Хустська рай СЮН;
– Берегівська райЕНЦ;
– Мукачівський міськЕНЦ;
– Міжгірська райСЮН.

З них два останні заклади – реорганізовано, зокрема:

– у 2015 році на базі Мукачівського міськЕНЦ створено Центр позашкільної освіти;

– у 2015 році Міжгірська райСЮН об'єднана з районним Будинком школяра.

Мукачівський міський еколого-натуралістичний центр

В 1958-му році була відкрита Мукачівська міська станція юних натуралістів.

Це позашкільний навчальний заклад, основним напрямом діяльності якого був еколого-натуралістичний, що передбачав оволодіння учнями знаннями про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, набуття знань і досвіду розв'язання екологічних проблем.

Навчально-виховний процес в Мукачівському еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді здійснювався відповідно до Закону України «Про позашкільну освіту» , «Положення про позашкільний навчальний заклад» , Статуту закладу, нормативних актів Кабінету Міністрів України, розпорядчих документів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Навчання в гуртках давало дітям та учнівській молоді можливість набувати більше навичок практичної та дослідницької діяльності, розвивати свої здібності, вчитися спостерігати, аналізувати, описувати побачене.

Для навчально-виховної, навчально-дослідницької і практичної роботи з гуртківцями відведено наступні кабінети, а саме: відділ біології та дослідницької діяльності, навчально-дослідну земельну ділянку (075 га), літній клас, теплицю (128 м), вольєри для тварин та дендрологічний парк.

Для проведення гурткових занять в ЕНЦ обладнано кабінети, відповідно до сучасних вимог, які використовувалися за призначенням, мали необхідний освітлювальний та тепловий режим.

Для організації навчально-виховного процесу використовувались аудіо-, відеотехніка, мультимедійний проєктор. Науково-методичний супровід роботи гуртків забезпечували комп'ютери, ксерокс, принтери, відеокамера, фотоапарат, мультимедійна дошка, ДВД, відеомагнітофон, телевізори, що давало можливість своєчасно і якісно оформлювати методичну документацію та творчі роботи вихованців.

Проведення свят, конкурсів, семінарів та інших масових заходів в закладі проходило в приміщенні екоцентру та літньому класі, які обладнані мультимедійним проєктором, відео– та аудіо апаратурою.

Педагогічний колектив та адміністративно-господарча ланка постійно працювали над удосконаленням матеріально-технічної бази закладу, дбали про її оновлення.

В зв'язку з недостатньою кількістю навчальних приміщень в закладі була відсутня окрема бібліотека, вона знаходилась при методичному кабінеті і мала в наявності примірники методичної, науково-популярної, довідкової літератури за напрямами діяльності.

Екоцентр забезпечувався відповідною науково-методичною літературою, методичними посібниками завдяки обласному еколого-натуралістичному центру, Національному еколого-натуралістичному центру, а також методкабінету управління освіти Мукачівського міськвиконкому.

У навчально-виховний процес керівники гуртків різних профілів активно включали аудіовізуальні програми (фото, слайд-шоу, відеоролики, відеофільми, телерепортажі).

Педагоги та юннати Мукачівського екоцентру також активно співпрацювали з засобами масової інформації (телеканалом М-студіо).

Результатом цієї співпраці є цікаві телерепортажі на різні теми та різні події, що проходять як в нашому екоцентрі так і в місті («День відкритих дверей», «Осіння природовідновлююча акція», новорічно-різдвяна акція «Збережемо зелену красуню» , «Тиждень екології в екоцентрі», «Юннати за здоровий спосіб життя», «День Землі», акція «Первоцвіт» та ряд інших.

Керівники гуртків екоцентру приклали до своєї роботи багато зусиль, умінь та знань, віддаючи себе покликаній справі — навчити гуртківців бачити неповторну красу природи, розуміти дивовижний та барвистий живий всесвіт і, головне, оберігати для себе та наступних поколінь дані нам природні багатства.

Такі якості прищеплювали та передавались на відповідних заняттях, вечорах та, особливо, в процесі різноманітних екскурсій по рідному місту та по Закарпаттю. Працівники центру проводили з юннатами цікаві практичні роботи на навчально-дослідній і колекційній ділянках, в куточку живої природи.

У програмах всіх профілів гуртків, що працювали в екоцентрі головну увагу виділялось основним поняттям сучасної екології, а також передбачалось ознайомлення учнів із системами і заходами природоохоронної і здоров'язберігаючої систем. У навчальні програми були включені теми, що формують науковий світогляд школярів, виховують гуманне ставлення до природи, розвивають допитливість у школярів. У всіх гуртках юннати були заохочені до активної участі у заходах охорони природи і обирали професійну орієнтацію, що являлась дієвою формою гурткової роботи.

Одним з найефективніших методів екологічного виховання юннатів були практичні роботи, суспільно корисна праця – озеленення екоцентру, навчальних закладів, та певних ділянок паркової зони міста, прибирання території берегової зони річки Латориця від засміченості.

На практичних заняттях юннати еколого-натуралістичного центру працювали з природними матеріалами: соломкою, каштанами, шишками, насінням, гілочками, корінцями, живими та сухими квітами, засушеними рослинами, зібраними під час екскурсії в природу. Виготовляючи з такого матеріалу вироби гуртківці привчаються до праці, в них виховується старанність, наполегливість, розвивається фантазія, логічне мислення, пам›ять, увага, уява.

Еколого-натуралістичний центр учнівської молоді відносився до профільного типу. Основний напрям його діяльності — еколого-природничий, тип підпорядкування – міський.

Гурткова робота в закладі передбачала проведення дослідно-практичних робіт з вихованцями на навчально-дослідній земельній ділянці, дендропарку і у куточку живої природи, які закріплювали і поглиблювали знання учнів, формували і вдосконалювали їх творчі здібності.

Пріоритетними в роботі закладу було питання удосконалення системи виховання «дитина-сім'я-дошкільний-загальноосвітній-позашкільний-вищий навчальний заклад», де основним напрямом діяльності було забезпечення емоційного комфорту дітей під час перебування в закладі, створення сприятливих умов для їх психічного, фізичного, інтелектуального розвитку.

Особлива увага приділялась організації комунікативної діяльності (спілкування з однолітками і дорослими один на один, в підгрупах, колективі).

Особливо це стосувалось роботи з дітьми різних соціальних груп, зокрема сиротами, дітьми, позбавленими батьківського піклування, інвалідами.

Робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, проводилась в закладі відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 226 від 05.04.1994, Закону України «Про охорону дитинства» , «Сімейного кодексу України» «Житлового кодексу України», Конвенції ООН про права дитини, Правил опіки та піклування (затверджених наказом Державної комісії України у справах сім'ї та молоді, Міністерством освіти і науки України, Міністерством праці та соціальної політики України від 26.05.1999 р. № 34/166/131/88, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17.06.1999 р. за № 387/3680), Порядку впровадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 р. № 866).

Соціальний захист дітей з малозабезпечених сімей та інших вихованців із соціально вразливих категорій базувався на Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам», Указу Президента України «Про додаткові заходи щодо посилення соціального захисту багатодітних сімей», Указу Президента України «Про додаткові заходи щодо підтримки обдарованої молоді» .

Основні завдання, що стояли перед педагогічним колективом ЕНЦ у цьому напрямі:

– вдосконалення соціальної адаптації дітей-сиріт і дітей, які позбавлені батьківського піклування;

– захист прав та інтересів дітей цієї категорії;

– створення умов для надання психологічної, педагогічної допомоги цим дітям;

– забезпечення вільного розвитку особистості та формування її соціально-громадського досвіду;

– створення умов для творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку вихованців;

– надання їм реальної допомоги та підтримки.

Протягом багатьох років на основі договору про співпрацю Мукачівський еколого-натуралістичний центр тісно співпрацював з СЗОШ-інтернатом для слабозорих, вихованці якого були активними учасниками навчально-виховного процесу ЕНЦ, відвідували гуртки закладу, брали участь в масовій та суспільно корисній діяльності.

З 2011 навчального року педагоги екоцентру активно співпрацювали з Товариством «Інваліди з дитинства» та Центром активної реабілітації «Фенікс». Керівники гуртків ЕНЦ разом зі своїми вихованцями приходили у ці заклади, щоб разом із дітьми з особливими потребами взяти участь у практичних заняттях (майстер-класах) і найрізноманітніших масових заходах екологічного та природоохоронного спрямування.

Банк даних про дітей цієї категорії складається в екоцентрі на початку кожного навчального року.

У закладі керівники гуртків складали плани індивідуальної роботи з дітьми різних категорій. Відповідна робота проводилась із дітьми, які проживають у сім'ях, де не приділяється належної уваги їх вихованню. Батьків запрошували на масові заходи, керівники гуртків намагались їх залучити до процесу навчання і виховання власних дітей. Проводилась індивідуальна робота з батьками, з'ясовувались причини негараздів у сім'ї, надавались консультації і поради.

Педагоги Мукачівського екоцентру професійно працювали над поставленими перед ними завданнями, а саме:

– організацією високоефективного навчально-виховного процесу;

– виховання національної свідомості та громадської позиції вихованців;

– формування у вихованців шанобливого ставлення до національних цінностей українського народу;

– створення умов для інтелектуального, духовного та фізичного розвитку вихованців;

– формування у вихованців відповідального ставлення до свого здоров'я;

– створення умов для професійного самовизначення гуртківців;

– забезпечення пошуком підтримки і розвитком обдарованої учнівської молоді;

– залучення талановитої молоді до просвітницької діяльності;

– формування у своїх вихованців бажання і вміння захищати і зберігати єдність екосистем Землі, приділяючи особливу увагу біологічній різноманітності та природним процесам, що підтримують життя;

– сприяння формуванню в гуртківців цілісного екологічного світогляду на основі засвоєння системи інтегрованих знань про природу, людину, суспільство, культуру, виробництво;

– формування в учнівської молоді готовності до свідомого вибору майбутньої екологічно спрямованої професії;

– організацією змістовного дозвілля учнів, проведенням рекреаційно-просвітницьких масових заходів.

При цьому особливої уваги набуває забезпечення єдності теоретичної і практичної складових екологічного виховання.

Завдяки злагодженій та ефективній роботі педагогічного колективу, Мукачівський екоцентр підтримував зв'язки та вів плідне співробітництво з багатьма науково-дослідними установами з різних регіонів України та за її межами.

Крім того, екоцентр був координатором діяльності навчальних закладів освіти, зацікавлених громадських організацій і об'єднань з проблем позашкільної еколого-натуралістичної освіти в місті Мукачево.

Творча робота педагогічного колективу еколого-натуралістичного центру з виховання і розвитку юннатівської молоді забезпечила певні результати. По-перше, показником результативності були прагнення дітей записатися в гуртки, рекомендації вчителів біології щодо залучення учнів шкіл в ті, чи інші гуртки за здібностями та інтересами дітей. По-друге, прохання-заяви учнів, їх батьків щодо відкриття на базі екоцентру гуртків певних профілів. Перемоги юннатів у масових заходах різного рівня – місцевих, обласних, всеукраїнських , практичний вклад в озеленення рідного міста, професійний вибір вихованців, пов'язаний з екологічним, біологічним профілями також є показниками плідної педагогічної роботи центру, бо випускники вузів (аграрного, біологічного, педагогічного тощо) повертаються на роботу в рідний позашкільний заклад.

Основні пріоритетні напрями роботи ЕНЦ:

І. Управлінська діяльність

1. Упорядкувати структуру та штат педагогічних ставок.

2. Провести оцінку якості освітніх послуг ЕНЦ і окремих педагогічних працівників.

3. Поглиблювати міжнародне співробітництво з питань еколого-натуралістичної освіти.

4. Розвивати дієвий механізм взаємодії адміністрації центру, сім'ї, дитячих та молодіжних організацій.

ІІ. Навчально-методична робота

Проводити модернізацію змісту позашкільної освіти на засадах компетентнісного підходу.

Підвищувати якість наданих освітніх послуг на інноваційній основі, створювати сучасний психолого-педагогічний та науково-методичний супровід навчального процесу.

Створювати умови для гармонійного розвитку національно свідомої, високоосвіченої, життєво компетентної, творчої особистості, здатної до саморозвитку та самовдосконалення, готової до життя та праці в інформаційному середовищі.

Впроваджувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в навчально-виховний процес, поширювати перспективний досвід роботи з питань шляхом проведення семінарів, конференцій та участі у міжнародних акціях.

ІІІ. Навчально-виховна робота

Створювати ефективну систему національного виховання забезпечення морально-духовного та культурного розвитку школяра, формування соціально зрілої творчої особистості.

Забезпечувати умови для збереження здоров'я дітей та учнівської молоді, створювати ефективну систему пошуку, підтримки і розвитку талановитої учнівської молоді.

Створювати проєкти, що забезпечують реалізацію і підтримку конкурентної агробіологічної та екологічної дослідницької діяльності учнівської молоді, підготовка молоді до трудової діяльності.

Співпрацювати з батьківською громадськістю, учнівським самоврядуванням.

Сприяти особистісному зростанню вихованців ЕНЦ (створення ситуації успіху та підтримки) через залучення їх до міжнародних, всеукраїнських , регіональних конкурсів, акцій, виставок.

За останній період діяльності екоцентру (2014–2015 рр.), діяло 37 гуртkових об'єднань, де навчалось 713 учнів під керівництвом 14 педагогічних працівників.

В 2015 році на базі Мукачівського еколого-натуралістичного центру учнівської молоді створено Центр позашкільної освіти.

Міжгірська районна станція юних натуралістів

В 1979-го року була відкрита Міжгірська районна станція юних натуралістів.

Мета діяльності — формування екологічної культури особистості, створення умов для поглиблення знань з основ природничих, наук, професійного самовизначення та самореалізації учнівської молоді.

Було створено мережу профільних гуртків, і профільних об'єднань еколого-натуралістичного навчання на базі загальноосвітніх навчальних закладів.

Міжгірська районна станція юних натуралістів мала загальну площу земельної ділянки дендропарку – 0,89 га. В наявності акт землекористування. На території нараховувалось більш, ніж 40 видів рослин.

В живому куточку мешкали птахи (хвилясті папуги, корели), риби (гупі, вуалехвости, барбуси, рожеві даніо, молінезії, тернеції, анциструси, золоті рибки, сомики крапчасті), молюски (ахатини).

Будівля двоповерхова, 1978-го року забудови. Для навчально-виховної та практичної роботи з гуртківцями відведено кабінети: зоології, екології, біології, МАН і конференційний зал.

Навчальні кабінети були забезпечені відповідними технічними засобами: комп'ютерами, фотоапаратами, мікроскопом, магнітофоном, DVD програвачем, ксероксом, мультимедійним обладнанням, відповідними меблями, профільним обладнанням, стендами, унаочненням, відповідною літературою, методичними матеріалами. У центрі була постійно діюча виставка творчих робіт гуртківців «Світ дитячої творчості».

З метою формування інформаційного освітнього середовища, виявлення, поширення та впровадження педагогічного досвіду, використання інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій, підвищення ефективності освітнього процесу та використання можливостей Інтернету проводились навчання з молодими педагогами та працювала «Школа педагогічної майстерності керівника гуртка».

Діяльність методичної служби райСЮН була спрямована на науково-методичний супровід інноваційного розвитку закладу, на створення такого навчально-розвиваючого середовища, яке формує у педагогів готовність до роботи на основі сучасних педагогічних технологій, до участі у педагогічних експериментах з випереджальними прагматичними завданнями.

Міжгірська райСЮН плідно співпрацювала з обласним еколого-натуралістичним центром, НПП Синевир, профтехліцеєм.

Позашкільний заклад завжди брав участь у міжнародних, всеукраїнських , обласних та районних заходах еколого-натуралістичного напряму.

Для забезпечення ефективної координаційної та інформаційно-методичної діяльності в райСЮН діяла система наставництва, де методичний працівник був наставником з усіх питань еколого-натуралістичної роботи, а також відповідав за конкретні конкурси, акції, виставки, що проводились в районі.

РайСЮН координувала методичну, організаційно-масову та навчально-виховну роботу еколого-натуралістичного спрямування в районі. З цією метою протягом 2015 року вчителі біології, наукові керівники, які працювали з учнями МАНу, запрошувалися на засідання педагогічно-методичних рад, до участі в семінарах, методистами надавались індивідуальні консультації з питань організації дослідницького навчання.

Протягом 2014/2015 років еколого-натуралістична робота в районі здійснювалася у 22 загальноосвітніх закладах: у 74 гуртках, які працювали у райСЮН і на базах сільських шкіл, охоплювала 1110 вихованців під керівництвом 38 педагогічних працівників.

Працівники райСЮН надавали консультації вчителям біології району, класним керівникам загальноосвітніх закладів, батькам, громадськості.

Вивчаючи запити батьків, їх родинний досвід, естетичні вподобання та моральні пріоритети, кожен керівник гуртків будував свої відносини з батьківським колективом відповідно до напряму роботи гуртка.

Основними завданнями роботи з обдарованою учнівською молоддю:

– інтегрування знань учнів з різноманітних напрямів природничої науки,

– спрямованість конкретної педагогічної дії на кожну особистість юннатівського колективу,

– здійснення процесу навчання на виховну та розвивальну його функцію,

– сприяння розвитку, стимулюванню та реалізації інтелектуального потенціалу в учнів в процесі навчання.

– забезпечення роботи Міжгірської філії МАН, творчих груп вчителів, наукових керівників.

Пріоритетними напрямами роботи райСЮН:

І. Управлінська діяльність

Зберегти структуру та штат педагогічних ставок.

Провести моніторинг та оцінку якості освітніх послуг навчального закладу і окремих педагогічних працівників.

Упорядкувати та зберегти мережу гуртків у районі.

Розвивати дієвий механізм взаємодії адміністрації райСЮН, сім'ї, дитячих та молодіжних організацій, державно-громадської системи управління.

ІІ. Навчально-методична робота

Проводити модернізацію змісту позашкільної освіти на засадах компетентнісного підходу.

Підвищувати якість наданих освітніх послуг на інноваційній основі, створювати сучасний психолого-педагогічний та науково-методичний супровід навчального процесу.

Створювати умови для гармонійного розвитку національно свідомої, високоосвіченої, життєво компетентної, творчої особистості, здатної до саморозвитку та самовдосконалення, готової до життя та праці в інформаційному середовищі.

Упроваджувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в навчально-виховний процес, поширювати перспективний досвід роботи з питань еколого-натуралістичної творчості.

Інтегрувати навчальний заклад у європейський та світовий освітній простір шляхом проведення семінарів, конференцій та участі у міжнародних акціях.

Співпрацювати з батьківською громадськістю, піклувальною радою установи, учнівським самоврядуванням.

У 2015 році Міжгірська райСЮН об'єднана із районним Будинком школяра.

Зусилля педагогічних колективів позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного напряму Закарпатської області спрямовані на пропагування серед учнівської молоді притаманного українському народові гармонійного співіснування з природою, раціонального використання та відтворення її багатств, виховання мудрого ставлення до питань охорони природи, використовуючи різновіковий склад творчих учнівських об'єднань, обирати такі форми, методи і прийоми роботи, які торкнулися б струн чутливої душі дитини і назавжди сформували у неї шанобливе ставлення до всього живого на планеті.

Мукачівський центр позашкільної освіти

Мукачівський центр позашкільної освіти створений 05 червня 2015 року рішенням 76 сесії 6 – скликання Мукачівської міської ради та від 23 грудня 2016 року став комплексним позашкільним навчальним закладом, який об›єднав в собі три позашкільні установи ЕНЦУМ, ЦТКС та СЮТ згідно з рішенням 17 сесії 7 – скликання від 06 жовтня 2016 року Мукачівської міської ради «Про реорганізацію позашкільних навчальних закладів».

Згідно із статутом закладу, затвердженого рішенням сесії заклад працює за такими напрямами:

– еколого-натуралістичний;
– туристично-краєзнавчий;
– науково-технічний;
– дослідно-експериментальний;
– військово-патріотичний;
– соціально-реабілітаційний.

Мукачівський центр позашкільної освіти діє на основі нормативно-правових документів, що регулюють його право власності та юридичні відносини, зокрема:

– свідоцтво про право власності на нерухоме майно від 06.07.2004 року видане управлінням міського господарства міста Мукачеве Закарпатської області;

– зведений акт вартості будівель і споруд виданий 08.04.2004 року;

– технічна документація із землеустрою щодо складання документів, що посвідчують право постійного користування земельною ділянкою: 30.03.2005 року № 399;

– державний акт про право постійного користування земельною ділянкою серія ЯЯ № 091349 від 03 лютого 2005 року;

– свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи серія АОО №611535;

– ідентифікаційний код юридичної особи 39823281;

– охоронне зобов'язання зареєстроване в держуправлінні екоресурсів в Закарпатській області за №22 від 20 жовтня 2008 року.

Мукачівський центр позашкільної освіти діє на базі приміщень колишнього міського еколого-натуралістичного центру учнівської молоді по вулиці Льва Толстого.

Для навчально-виховної, навчально-дослідницької та практичної роботи з гуртківцями Мукачівського центру позашкільної освіти відведено 2 класи — кабінети, комп'ютерний клас, навчально-дослідну земельну ділянку, літній клас, теплицю та вольєри для тварин.

Загальна площа території 0.9396 га, на якій розміщені наступні об'єкти:

– Навчально-дослідна земельна ділянка – 0,75 га.

– Площа будівель, що використовується для занять гуртків – 443,09 кв. м.

– Площа вольєрів – 168,39 кв. м.

– Площа мостіння – 460 кв. м.

– Площа озеленення 0,37 га.

На території МЦПО є такі функціональні зони: парадна зона, господарська зона, на якій знаходяться господарські забудови та ділянка для компосту, навчально-дослідна ділянка (плодовий сад, теплиця, парники, вулики, квітники, колекційний відділ, відділ систематики, дендропарк, мінізоопарк), пристосований тип будівлі (навчального приміщення). Стан будівлі добрий, відповідає вимогам державних і санітарних норм і правил.

Щороку проводяться поточні ремонти за рахунок бюджетних коштів. Контроль за станом будівлі та приміщень здійснюється постійно.

В головному корпусі МЦПО розміщені державна символіка, інформаційні стенди, наочність. Всі кабінети обладнані відповідними меблями, технічними засобами навчання, озеленені, затишні, мають виражену індивідуальність.

Основні напрями державної політики у сфері позашкільної освіти є вирішальними у діяльності педагогічного колективу Мукачівського центру позашкільної освіти, який працює на забезпечення потреб особистості дитини у творчій самореалізації, в інтелектуальному, духовному і фізичному розвитку.

Заклад у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», іншими нормативними та правовими документами.

Головним напрямом діяльності закладу є організація навчально-виховного процесу, яка проводиться відповідно до Статуту Мукачівського центру позашкільної освіти, затвердженого Рішенням сесії Мукачівського міськвиконкому від 06 жовтня 2016 року №325.

Основні завдання діяльності закладу: реалізація державної політики в сфері позашкільної освіти; реалізація права вихованців на

позашкільну освіту; створення умов для гармонійного розвитку особистості; задоволення всебічних потреб у науково-технічній, еколого-натуралістичній, туристсько-краєзнавчий та інших видах діяльності учнівської молоді, організації дозвілля і відпочинку дітей; виявлення, розвиток і підтримка обдарованої молоді, стимулювання її творчого потенціалу; підтримка науково-дослідницької, дослідницько-експериментальної та пошукової діяльності вихованців; формування у дітей національної самосвідомості, активної громадянської позиції, мотивація здорового способу життя; задоволення потреб учнівської молоді у професійному самовизначенні відповідно до інтересів та здібностей; просвітницька діяльність.

Відповідно до «Положення про позашкільний навчальний заклад», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 10 травня 2002 року № 292, навчальний рік у МЦПО розпочинається 1 вересня. Комплектування гуртків та інших творчих об›єднань здійснюється у період з 1 по 15 вересня, який вважається робочим часом керівника гуртка і закінчується, включаючи проведення занять в літній період.

У канікулярні дні заклад працює за окремим планом, затвердженим директором МЦПО.

Середня наповнюваність гуртків визначається на початку кожного навчального року відповідним наказом по закладу «Про затвердження мережі гуртків МЦПО та кількісний склад вихованців» і становить, виходячи з граничної наповнюваності груп:

– для гуртків початкового рівня (I–II рік навчання) – 15–20 осіб;

– для гуртків основного рівня (I та II рік навчання) – 10–15 осіб;

– для гуртків вищого рівня (I та II рік навчання) – 10–15 осіб.

Навчально-виховний процес закладу забезпечено фахівцями з фаховою та педагогічною освітою.

Станом на 2017–2018 навчальний рік у закладі налічується 29 працівників, основних працівників 21, за сумісництвом 6, 2 педагоги знаходяться у відпустці по догляду за дитиною.

Основною формою організації навчально-виховного процесу є гурток.

Завдання, які виконують профільні гуртки в закладі, зосереджені на основних принципах:

– активізація пізнавальної і розумової діяльності на заняттях гуртків;

– вдосконалення системи виховної роботи через розвиток колективу гуртків;

– роль дитячого самоврядування в організації і проведенні навчально-виховної роботи в позашкільному закладі;

– застосування нетрадиційних форм, методів навчання та виховання дітей;

– теоретичні та практичні аспекти навчання і розвитку обдарованих дітей;

– особистісне зростання кожного педагога, як мета та результат педагогічного процесу.

За останні роки спостерігається збільшення мережі гуртків в МЦПО. Збільшення кількості дітей пояснюється й тим, що в закладі, створюється нові профілі та нові види гуртків, що зацікавлює учнівську молодь. Адміністрація МЦПО прагне йти в ногу з часом та забезпечити суспільно-соціальні потреби сучасності.

Тривалість занять в закладі визначається Статутом МЦПО, навчальним планом і навчальними програмами з урахуванням психофізіологічного розвитку та допустимого навантаження для різних вікових категорій дітей і становить:

– від 6 до 7 років – 35 хв.;

– інших – 45 хв.

Кількість навчальних годин на тиждень визначається типовими навчальними планами і програмами з урахуванням психофізичного розвитку та допустимого навантаження для різних вікових категорій і становить:

– для початкового рівня – 4 год. на тиждень (2 рази на тиждень по 2 академічні години кожне заняття);

– для основного рівня – 4–6 год. на тиждень (2 рази на тиждень по 2–3 академічні години кожне заняття);

– для вищого рівня – 4–6 год. на тиждень (2 рази на тиждень по 2–3 академічні години на кожне заняття).

Форми навчальних занять в закладі поділяються на дві групи:

– заняття в навчальному кабінеті: тематичні, комплексні, інтегровані, ігрові, підсумкові, контрольні;

– виїзні заняття: навчальні екскурсії, практичні заняття на місцевості, польові практики.

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ

Токмацька міська станція юних натуралістів (1964–2001 рр.)

Короткий історичний нарис розвитку юннатівського руху в м. Токмаку

Історія юннатівського руху в м. Токмаку повторює історію цього руху в країні, починаючи з перших років радянської влади. Першими юннатами в Токмаку були учні Токмацької школи № 4, наставниками яких були вчителі біології. Перші юннати з роками стали наставниками юних друзів природи післявоєнного покоління – Мазнюк Надія Олександрівна, Сніжко Микола Маркович, Кавун Марія Олексіївна . Вони довгі роки керували юннатівськими гуртками у школах, організовували роботу шкільних теплиць, створювали кабінети біології.

1939 рік – відкрилась школа № 4, весною 1946 року у школі на площі 2 га було закладено фруктовий сад, а у 1947 році школа була нагороджена першою премією обкому комсомолу за участь у Всесоюзному конкурсі юних садоводів.

1944 рік – почала працювати школа № 3, у 1958 році у школі працювала шкільна теплиця площею 60 м^2, у якій вирощувалось щорічно до 7 тисяч розсади овочів і квітів та єдина у місті шкільна кролеферма.

1959 рік – почала приймати дітей Токмацька школа-інтернат, у цьому ж році був відкритий гурток юннатів, керівник гуртка – Маслаченко Любов Йосипівна

Зразу ж після війни став працювати гурток юннатів у Будинку піонерів. До 1970 року у місті працювало 9 шкіл. З розбудовою шкіл у місті почався рух за організацію юннатівських гуртків. Одночасно з відкриттям шкіл на пришкільних територіях закладались плодові сади і виноградники. У гуртках юннатів при школах № 1, 4, 12, школі-інтернаті працювали секції овочівників, садоводів і квітникарів.

У 1954 році на Всесоюзній виставці досягнень народного господарства (ВДНГ) у Москві був відкритий павільйон «Юні техніки і натуралісти». А вже у 1956 році медаллю ВДНГ була відмічена робота гуртка юннатів СШ № 1 м. Токмака (керівник гуртка – Мухіна О.М.). За період з 1955 по 1957 роки медалями виставки були нагороджені 14 юннатів школи № 3.

01 вересня 1964 року у місті відкрилась міська станція юних натуралістів (СЮН), під навчально-дослідну земельну ділянку було виділено 1 га землі. У цей час на СЮН працювало 15 гуртків (садоводи, овочівники, зоологи, квітникарі, шовководи, краєзнавці), у яких займалося 225 дітей. До 1988 року кількість груп зросла до 40, а кількість гуртківців – до 600.

Перші директори Токмацької СЮН – Олександрович Леонід Ісакович (1965–1969 р.р.); Ракитянська Надія Василівна (1969–1976 р.р.).

Протягом 25-ти років, з 1976 по 2001 рік, на посаді директора Токмацької СЮН працювала Комарова Алевтина Петрівна.

У 2001 році у позашкільній освіті м. Токмака відбулась реорганізація, три профільних позашкільних заклади (СЮН, СЮТ і Будинок творчості) були об'єднані в позашкільний заклад комплексного типу – Центр дитячої та юнацької творчості, який було розташовано у приміщенні колишньої школи № 3. Педагогічний і учнівський колективи станції юннатів у повному складі продовжили працювати у статусі відділу еколого-натуралістичної творчості в ЦДЮТ. Колектив колишньої СЮН на момент реорганізації налічував 10 керівників гуртків, 12 гуртків, 33 групи, в яких навчалось 480 дітей.

Ветерани юннатівського руху в м. Токмаку

– Комарова Алевтина Петрівна, працювала директором і керівником гуртка в СЮН з 1969 по 2001 рік, з 2001 по 2004 рік у відділі еколого-натуралістичної творчості Токмацького ЦДЮТ, всього 35 років;

– Чорна Марія Андріївна, працювала на посаді методиста і керівника гуртка в СЮН і ЦДЮТ з 1969 року по 2014 рік, всього 45 років.

Спогади ветеранів позашкільної освіти

Роздуми – спогади Чорної Марії Андріївни

Далекі 60-ті...

Вересень 1964 року: гарна новина для міста – відкрито станцію юннатів!

Проблема педагогічних кадрів вирішується залученням спеціалістів сільського господарства: агрономів і зоотехніків з виробництва, оскільки шкільних учителів не приваблює роль керівника гуртка позашкільного закладу, та ще й сільськогосподарського профілю.

Вересень 1969 року: після п'яти років роботи шкільним учителем я спробувала себе у ролі керівника гуртка СЮН, близької мені за профілем як учителю біології та хімії, і «прикипіла» до позашкілля на довгих 45 років. Визначили мою долю саме колеги – аграрники, які стали взірцем для наслідування. Як у людей мудрих, працьовитих, відповідальних, «набиралася» я у них не лише фактичних знань, а й педагогічної майстерності. Колишні організатори виробництва, вони вміло управляли дитячими колективами, були чудовими «менеджерами» у відносинах зі школою, комсомолом, міською владою, громадськими організаціями. Кількома словами про декого з них – моїх мудрих колег-наставників.

Єрмолаєва Ліна Хомівна – керівник екзотичного у всі часи гуртка юних шовководів. Вона уміло передала тодішнім гуртківцям 60–70-х років свої знання і вміння інженера гренажного заводу, залучила їх до продуктивної праці по вигодовуванню гусені тутового шовкопряду. Двоє її вихованців отримали медалі ВДНГ в Москві за дослідницьку роботу з покращення якості коконів через застосування мікроелементів.

Бзежинська Тетяна Іванівна – учений-садовод з досвідом роботи

в господарстві науково-дослідного інституту м. Умані, вела гуртки юних овочівників і садоводів на станції юннатів. Від неї і ми, і діти тих років отримали величезний багаж ботанічних знань місцевої флори, навчилися на екскурсіях, в експедиціях збирати і визначати рослини, проводити досліди із селекції овочів на НДЗД.

Комарова Алевтина Петрівна – учений-мисливствознавець з досвідом роботи зоотехніка звіроферми (соболь, норка) в Іркутську. Починала роботу на СЮН як керівник гуртка зоологів, а пізніше більше 25-ти років була незмінним директором СЮН. Фенологічні дослідження місцевої природи з її вихованцями лягли в основу наукових праць учених Мелітополя, Києва, Ленінграду. Її навички таксидерміста були основою для створення зоологічного музею в СЮН, він і донині слугує просвітницькій роботі з дітьми щодо місцевої фауни.

Мезенцева Катерина Василівна – учений-зоотехнік з досвідом роботи на тваринних фермах у якості спеціаліста по штучному запліднен ню корів. Багато років працювала вона на посаді керівника гуртка зоологів СЮН. «Мініферма» – живий куточок юннатів були базою для її вихованців у дослідницькій роботі, школою милосердя і доброти.

Статистичні дані і матеріальна база СЮН

Станом на 01 вересня 2001 року у відділі еколого-натуралістичної творчості Токмацького ЦДЮТ (колишній СЮН) працювало 12 гуртків, 33 групи з охопленням 480 дітей:

Сільськогосподарський напрям:
– «Юні рослинники»,
– «Юні фермери»,
– «Юні квітникарі»,
– «Любителі домашніх тварин»;

Біологічний напрям:
– «Юні зоологи»,
– «Юні орнітологи»,
– «Зелений дивосвіт»;

Екологічний напрям:
– «Юні екологи»,
– «Дозвілля з екологією»,
– «Юні фенологи»;

Декоративно-прикладний напрям:
– «Квітникарі-аранжувальники»,
– «Юні флористи».

Приміщення СЮН до реорганізації знаходилося у напівпідвальному приміщенні житлового будинку. Матеріальна база СЮН складалася із навчально-дослідної земельної ділянки, яка знаходилася на окраїні міста (0,25 га) і куточка живої природи.

Педагогічний колектив СЮН у 2001 році налічував 10 працівників,

включаючи посади директора, методиста і культорганізатора. Три педагогічні працівники були відзначені значком «Відмінник освіти України», п'ять працівників відзначені Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України.

Пріоритетні напрями еколого-натуралістичної роботи Токмацької СЮН:

– Дослідницька робота сільськогосподарського напряму на базі всіх відділків НДЗД;

– Природоохоронна і пошукова робота у природному довкіллі;

– Науково-дослідна робота на територіях місцевого природного заповідного фонду;

– Залучення дітей до оволодіння народними ремеслами із використанням природного матеріалу (аплікація і плетіння соломкою, травоплетіння, ліплення із солоного тіста).

Основні досягнення Токмацької СЮН

За період з 1964 по 2001 роки Токмацька станція юних натуралістів проводила змістовну і результативну навчально-виховну роботу з вихованцями гуртків, які виявили інтерес і здібності до природничих наук і сільськогосподарського виробництва.

Токмацькі юннати завжди були у числі переможців численних масових еколого-натуралістичних заходів як обласного, так і Всеукраїнського рівнів. У 70–80-ті роки юннати Токмака – учасники і призери Всесоюзної виставки досягнень народного господарства (м. Москва).

З 1995 року вихованці гуртків юннатів СЮН першими серед навчальних закладів міста Токмака стали брати участь в обласному конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт МАН (1999 р. – III місце в області). Напрями науково-дослідницької роботи – флора і фауна заповідних об'єктів Токмаччини.

В 90-ті роки СЮН стала колективним членом Українського товариства охорони птахів, брала участь у міжнародних і всеукраїнських акціях товариства, у щорічних з'їздах УТОП, які відбувались у м. Києві.

Довгі роки вихованці СЮН проводили фенологічні спостереження за завданнями Російського географічного товариства, а потім – Інституту зоології ім. Шмальгаузена НАН України.

За роки роботи працівники СЮН оволоділи унікальним в Запорізькій області досвідом декоративно-ужиткового мистецтва – плетінням із болотяної трави – ситника. У 1996 році педагоги СЮН були запрошені працівниками кафедри теорії і методики виховання Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти для проведення тренінгів і майстер-класів з плетіння із ситника для слухачів курсів підвищення кваліфікації (категорія – керівники гуртків ПНЗ).

У 2000 р. вихованці гуртків юннатів СЮН стали переможцями Всеукраїнських конкурсів: «Мій рідний край, моя земля», «Збережемо

місцеві природно-історичні святині»; обласних конкурсів: «Червона книга Запоріжжя», «Краще екологічне об'єднання 2000 року», «Кращий юний еколог 2000 року», «Першоцвіти Запоріжжя».

У 2001 році токмацькі юннати взяли участь у Міжнародному науково-освітньому проєкті «Насіння – ІІ» з вирощування насіння томатів, які побували в умовах космосу. Майже кожного року вихованці СЮН запрошувались до участі у всеукраїнських експедиційно-польових зборах юних екологів, ботаніків, зоологів. Кращі гуртківці нагороджувались путівками до Всеукраїнського табору «Юннат».

Багато випускників гуртків СЮН продовжили навчання в закладах освіти природничого і сільськогосподарського напряму. Серед випускників СЮН – лікарі, екологи, ветеринари, викладачі біології і хімії. Випускник Токмацької СЮН 2000 року Івко Сергій закінчив Мелітопольський ДПУ – відомий місцевий краєзнавець і природолюб, активний громадський діяч, заснував міську громадську організацію «Спілка друзів природи», отримав кілька міжнародних грантів на реалізацію природоохоронних проєктів, домігся створення ландшафтного заказника місцевого значення «Заплава р. Чингул». Випускниця 1982 р. Волчанова Світлана закінчила Мелітопольський ДПІ, працює заступником директора Токмацького Центру дитячої та юнацької творчості, керує гуртком «Основи біології».

Узагальнено досвід педагогічних працівників СЮН:

– Чорної Марії Андріївни, методиста СЮН, керівника гуртка «Зелений дивосвіт». Тема досвіду – «Методичний супровід професійного розвитку керівника гуртка». Мета досвіду: розробка та застосування засобів і форм методичного супроводу педагогів-позашкільників для підвищення рівня їх професійної майстерності;

– Волчанової Світлани Вікторівни, керівника гуртка «Основи біології». Тема досвіду – «Організація експериментально-дослідницької роботи в гуртках еколого-натуралістичного профілю». Мета досвіду: визначення аспектів психолого-педагогічної підготовки керівника гуртка до роботи з юним дослідником, визначення найважливіших технічних прийомів стимулювання творчої активності учнів у процесі наукового дослідження, систематизація форм і методів навчання і виховання, необхідних у здійсненні пошуку, дослідження, експерименту для всіх рівнів дитячих творчих об'єднань позашкільного закладу.

Гуртки еколого-натуралістичної творчості в Токмацькому ЦДЮТ

– Токмацький ЦДЮТ – позашкільний заклад комплексного типу. Один із напрямів гуртkової роботи – еколого-натуралістичний. З часу реорганізації 2001 року пройшло 17 років. Весь цей час в ЦДЮТ не припинялась робота еколого-натуралістичних гуртків. На жаль, їх кількість поступово знижується і на сьогодні в ЦДЮТ працює 3 гуртка цього напряму, в них 6 груп, в яких навчається 84 дитини. Керують гуртками 2 педагогічних працівника. Мережа еколого-натуралістичних гуртків ЦДЮТ:

– «Основи біології»,
– «Юні рослинники»,
– «Природа рідного краю».

Матеріальна база для роботи гуртків юннатів – НДЗД площею 0, 25 га на території закладу, Куточок живої природи.

Причина негативної динаміки мережі еколого-натуралістичних гуртків – гостра нестача кваліфікованих кадрів і постійна економія бюджетних коштів. Незважаючи на це, вихованці еколого-натуралістичних гуртків ЦДЮТ – постійні учасники і переможці масових заходів обласного та Всеукраїнського рівнів: «Флора України: компас у зеленому світі» (2004 р.), «Юний дослідник» (2006 р.), обласні конкурси наукових рефератів (щороку), Міжнародна програма «GLOBE» (2007 р.), «Моніторинг біорізноманіття» (2008 р.), «Оптимізація озеленення території навчальних закладів» (2009 р.), обласний етап конкурсу-захисту робіт МАН –II і III місця (2010–2011 р.р.), Міжнародний конкурс «Енергія і середовище» – II місце в Україні (2011 р.), «Рослини – рятівники від радіації» (2012 р.), «Птах року» (щороку), «Юний зоолог» (2015 р.), «Паросток» (2016 р.), «Галерея кімнатних рослин» (2017 р.), «Український сувенір» (2018 р.) та інші.

Досліджуємо ріпак на НДЗД ЦДЮТ, 2003 р.

Бердянська міська станція юних натуралістів

Для Бердянської станції юних натуралістів початком був 1957 рік., профільний позашкільний заклад є супутником життя багатьох поколінь допитливих дітей.

Комплекс станції створено руками дітей та дорослих. Кроки до таємниць природи починалися в профільних таборах «Орлине гніздо», «Друзі природи». Відповіді на свої запитання юні слідопити одержували в клубі «Чомучок», журналі «Голос Землі», який писали власноруч. Так починалась велика дружба молоді з природою рідного краю.

Усі, хто пройшов школу життєвої мудрості і доброго відношення до природи, несуть у серці повагу до своїх наставників: Гриценко М.Ф.(директор 1957–1986 рр.), Темряк В.Д., Купріянової В.О., Середи В.М., Маджугінської А.О., Шаповалової Т.Г., Міщенко Н.М., Мосейко Л.І., Желязкової Т.С., Філіппенко Т.О., Золотової Т.М. та інших.

Багато вихованців знайшли своє місце в житті, дякуючи станції юннатів, вони стали фахівцями з екології, біології, агрономії, ветеринарії, медицини, педагогіки.

Великою подією в житті СЮН став переїзд 1971 року до нової двоповерхової будівлі. Рідне місто подарувало юннатам 12 кабінетів, актовий зал, польову лабораторію, теплицю, навчально-дослідну земельну ділянку площею 4 га. Почалось освоєння території. Зелене будівництво вражало своїми темпами, в нього вкладено працю не одного покоління юннатів та працівників. Все закладалось водночас, а живий куточок заселився своїми першими мешканцями.

Живописний куточок, гордість станції – арборетум декоративних культур, який налічує 70 видів дерев, кущів, ліанових рослин, серед яких є подарунки Донецького ботанічного саду, окремих юннатів та друзів. Це не просто збір рослин, кожне дерево та кущик зберігають історію життя станції і дорогі як пам'ять про різні покоління юннатів.

З 1982 року розпочав свою роботу клуб «Наука», потім НТУ, до складу якого входили кандидати та дійсні члени, 30 учасників МАН обласного та Всеукраїнського рівня.

За 33 роки на сесіях НТУ було заслухано більше 600 робіт гуртківців, з них 55 представлялись на захист в Малу академію наук. Серед робіт є переможці, їх автори — гордість станції: Захарченко Ольга (1997 р.), Шматова Олена (2000 р.), Шеховцева Оксана (2005 р.), Ніколаєв Ілля (2005 р.), Садирін Михайло (2006 р.), Веселова Надежда (2007 р.), Кондратюк Юлія (2009 р.), Ходирева Олександра (2012 р.). Роботи членів НТУ «клуб Наука» друкувалися в збірниках наукових статей Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференцій.

З 2008 по 2013 роки педагогічний колектив закладу, під керівництвом кандидата педагогічних наук Шаповалової Т.Г., працював над створенням екологічної стежини «ЛікЕП» (лікувальна енергетика природи), яка успішно використовується цілорічно, як одна із здоров'язбережувальних педагогічних технологій.

В теплу пору року натуралісти віддавали перевагу роботі на земельній ділянці площею 3 га і земля-годувальниця віддячила дітям врожаями до 3 тон продукції щороку.

За плідну роботу Бердянська станція юннатів мала численні відзнаки: понад 200 грамот міського, обласного, державного рівня, цінні подарунки.

В період з 1986 року по 2017 рік директором Бердянської СЮН була Міщенко Наталя Миколаївна, відмінник освіти України. За цей період покращився пізнавальний рівень і наукова спрямованість роботи, гуртки стали активними учасниками проєктів, програм, конкурсів, акцій екологічного спрямування різного рівня і досягають хороших результатів. Під її керівництвом працював творчий, злагоджений колектив, який мав певні здобутки у вихованні екологічної культури молоді, позитивного ставлення гуртківців до вивчення, дослідження і збереження природи.

Розширилась дендрологічна і зоологічна база, урізноманітнився їх видовий склад, створено стежини «Здоров'я» та «ЛікЕп», що дозволило широко використовувати здоров'язберігаючі педагогічні технології. Використовуючи традиційні методи позакласної роботи, педагогічний колектив вміло запроваджував в навчально-виховний процес закладу елементи сучасної позашкільної практики.

Шляхом реорганізації двох профільних закладів освіти м. Бердянська (станцій юних натуралістів та юних техніків) 1 вересня 2017 року створено комплексний заклад позашкільної освіти «Будинок дитячої юнацької творчості «Центр розвитку дітей та молоді», в структурі якого є еколого-натуралістичний відділ.

Теплиця Бердянської станції юних натуралістів

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

З 1974 року в області почали відкриватись міські та районні станції юних натуралістів. Першою була відкрита Городенківська районна станція, далі Коломийська, Калуська, Івано-Франківська, Яремчанська міські, Надвірнянська, Снятинська, Богородчанська, Косівська районні станції. Мало в яких областях було, крім обласної, ще дев'ять станцій юних натуралістів. Нажаль, з 1993 року в області прослідковується негативна тенденція щодо об'єднання станцій юних натуралістів та техніків, реорганізація в складі Будинків школярів або ліквідація. Спочатку це сталося в Калуші, потім – в Яремчі, Косові, Коломиї, Городенці та Снятині. Нині залишились: Надвірнянський районний еколого-натуралістичний центр для дітей та юнацтва, Богородчанський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, Івано-Франківська міська дитяча екологічна станція, еколого-натуралістичний відділ Калуського центру науково-технічної творчості учнівської молоді, еколого-натуралістичний відділ Городенківського районного центру творчості учнівської молоді.

Перелік реорганізованих та ліквідованих позашкільних закладів

Районна станція юних натуралістів Снятинської районної ради Івано-Франківської області

Посаду директора займали:
1989–2008 – Бобилюк Богдан Григорович,
2008–2011 – Граб'юк Інна Василівна,
2012 – Куравський Любомир Іванович
У 2018
реорганізована у складі районного будинку школяра.
Загальна площа навчальних приміщень – 30м^2.
На станції працювало 13 гуртків у них займалось 315 юннатів.

Юннати станції були активними учасниками масових еколого-натуралістичних заходів, Всеукраїнських акцій, Всеукраїнських екологічних конкурсів, різноманітних тематичних конкурсів «В об'єктиві натураліста», «Галерея кімнатних рослин», виставок: «Золота осінь», «Українська паляниця». Тільки у 2017 році 15 вихованців стали призерами і переможцями всеукраїнських заходів, 10 вихованців – переможцями обласних заходів.

Гуртківці СЮН завжди брали активну участь в національно-патріотичних святах та заходах. В жовтні 2017р. керівником гуртка «Флористика» Николайчук І.Я. була проведена та організована дитячо-юнацька еколого-патріотична гра «Паросток». Проведення даного заходу сприяло вихованню громадянина-патріота України відповідального за свою Вітчизну та природу як національне багатство. Також для вихованців

СЮН влаштовувались зустрічі з учасниками АТО. Діти завжди долучаються до благодійних акцій, надають посильну допомогу людям похилого віку, ветеранам-учасникам АТО та Революції Гідності.

Коломийська міська станція юних натуралістів

Коломийську станцію юних натуралістів було засновано у 1979 році рішенням Коломийського міськвиконкому №198 від 18 серпня.

Директори станції:

1972–1982рр. – Білейчук Дмитро Семенович,

1982–1987рр. – Бейковська Марія Дмитрівна,

1987–2009рр. – Угорчук Василь Михайлович.

Станом на 1999р. приміщення станції типове, спеціально побудоване. Загальна площа приміщення – 386, 35 кв. м, в тому числі корисна – 247,3 кв. м, з них кабінет екології займає 42,6 кв. м, кабінет рослинництва – 32,8 кв. м, кабінет квіт оводів – 42,6 кв. м, живий куточок – 11,4 кв. м допоміжні приміщення – 36,4 м^2. Площа пришкільної ділянки 9000 м^2, в тому числі приміщення СЮН займає – 259,2 м^2, навчально-дослідна земельна ділянка 3200 м^2, сад – 1000 м^2, зона відпочинку – 1300 м^2, квітники – 250 м^2, дендрарій – 1050 м^2 та господарська зона – 3240,5 м^2.

Рішенням Коломийської міської ради Івано-Франківської області (п'яте скликання. Сорок перша сесія) від 29.07.2009 №2200–41/2009 було засновано Коломийський навчально-виробничий центр творчості учнівської молоді, який об'єднав натуралістів і техніків

Директор КНВЦТУМ:

з 2009 р. – Каленчук Олександр Миколайович,

з 2014 р. – Олексюк Лариса Олексіївна.

Корисна площа приміщень: 2 поверх – 128,73 кв. м до 2015 року.

У 2000 році – працював 31 гурток

у 2003 році – 8 гуртків

у 2007 році – 11 гуртків

На сьогодні – без постійного приміщення.

Городенківська районна станція юних натуралістів

Заснована в листопаді 1974 року Городенківським райвиконкомом за поданням відділу освіти.

Директори:

Дем'яненок Раїса Петрівна працювала з листопада 1974 року по вересень 1975 року.

Бівзюк Катерина Яківна працювала з 1 вересня 1975 року по 1 вересня 1977 року.

З 1 вересня 1977 року на посаді директора СЮН – Лукинюк Мирослава Володимирівна.

У 2016 році – реорганізована в складі будинку дитячої творчості в екологічний відділ.

Загальна площа приміщень: 427 м^2, площа теплиці 86 м^2, площа навчально-дослідних земельних ділянок 0,03 га, деревонасаджень – 22 види, музей – 1, бібліотека – 1, народознавчий куток – 1, куток живої природи – 1.

На станції натуралістів працювало 55 гуртків.

Всього на станції в гуртки було залучено понад 800 дітей і підлітків віком від 6 до 18 років.

Методичною службою СЮН зібрано і розроблено методичні рекомендації щодо створення «Стежки здоров›я»; методичні рекомендації по квітниках «Квітник з весни до осені»; розроблено тематику дослідницької роботи на навчально-дослідних земельних ділянках; методичні рекомендації щодо ведення спостережень за птахами, мурахами, лісовими рослинами; вивчення запасу лікарських рослин; поповнення запасу лікарських і рідкісних рослин; спостереження за лісовими жителями; вивчення кількісного і видового складу природних ресурсів місцевого лісу. Всі ці рекомендації роздано по школах району.

Робота станції висвітлювалась в районній газеті «Край» та у виступах по місцевому радіо.

Практикувалось проведення навчальних семінарів, семінарів-практикумів, майстер-класів. Юні природолюби Городенківщини були учасниками Всеукраїнських та обласних конкурсів. За свої здобутки юннати нагороджені грамотами та дипломами НЕНЦ, ОДЕНЦУМ, а також безкоштовними путівками до Всеукраїнського табору «Юннат».

Беручи участь в різних акціях, операціях («Джерело», «Підсніжних», «Посади дерево і збережи його», «Чисте місто – наше обличчя») природолюби вели пропагандистську роботу серед населення і молодших школярів по охороні рідкісних та зникаючих рослин, готують листівки.

Городенківська СЮН щорічно рекомендувала на навчання в заочну біологічну школу учнів шкіл та гуртківців СЮН. За час створення ЗБШ з 1998року закінчило школу 14 чоловік. Серед них є 4 випускники вищих медичних закладів, 5 випускників вищого КНУ ім. Шевченка, 2 яких є аспірантами та викладачами даного вузу. 2 випускники Києво-Могилянської академії, які закінчили природничі факультети, 1 вчитель хімії.

У місті Калуші у 1970–71 н.р. було створено станцію юних натуралістів (директор Тріщук Орест Богданович 1986–1992р.). Новий позашкільний навчальний заклад розпочав свою роботу в 1992 році як Центр технічної творчості учнівської молоді, внаслідок злиття Станції юних техніків та Станції юних натуралістів. А з 2003 року — Центр науково-технічної творчості учнівської молоді. ЦНТТУМ є комплексно-профільним

позашкільним навчально-виховним закладом. Він включає в себе творчі об›єднання за інтересами, а також створює умови для розвитку природних нахилів та інтересів дітей і підлітків, задоволення їхніх потреб з певного напряму діяльності.

Одним з таких напрямів є еколого-натуралістична діяльність, яка здійснюється у еколого-натуралістичному відділі.

З 2007–2008 навчального року у відділі працює більше 30 гуртків, які очолюють 10 педагогічних працівників. Важливою діяльністю педагогічного колективу відділу є оперативне та максимально широке розповсюдження інформації про екологічні проблеми, еколого-пропагандистська діяльність, популяризація екологічного світогляду шкільної молоді, оздоровлення довкілля через участь школярів у природоохоронних акціях, творчих заходах. І це поступово переконує суспільство у необхідності нового екологічного мислення.

Косівська районна і Яремчанська міська станції юних натуралістів були ліквідовані на початку 90-х років.

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

У юннатівського руху, як і в кожній справі є свій початок і свої джерела, які повняться вивченням, охороною і збагаченням природи рідного краю.

На Кіровоградщині юннатівський рух зародився в 1935 році з організації трьох гуртків на базі першої біологічної станції Маловисківського району: садівників, ботаніків —рослинників, бджолярів.

У 1940 році в школах області працювало 138 гуртків юних натуралістів, а вже в 1996 році їх кількість зросла до 974-х. З простих спостережень, збору врожаю, догляду за рослинами і тваринами юннатівський рух переріс у цікаву дослідницьку роботу в гуртках. Крім цього, проводились методичні навчання з вчителями та масові заходи з учнями.

У 1952 році у мальовничому куточку міського парку Перемоги на околиці Кіровограда вперше гостинно відчинила свої двері новостворена Станція юних натуралістів. Її засновниками були ентузіасти юннатівського руху: інспектор облвно Бабанський І.Т., перший директор Тюрін С.О. та перший керівник натуралістичних гуртків Загреба В.І.

Робота з юннатами в той час проводилась переважно на земельній ділянці. Великою гордістю облСЮН була зоолого-тваринницька ферма де вихованці з радістю доглядали за павичами, фазанами, нутріями, хом'ячками, морськими свинками, лисицею та багатьма породами курей та кролів.

У 1956 році в області почали створюватись учнівські виробничі бригади. Перша така бригада була організована в Богданівській середній школі Знам'янського району талановитим керівником, директором школи Іваном Гуровичем Ткаченком. Втілюючи в життя ефективну систему трудової підготовки учнівської молоді, розроблену і апробовану педагогом-новатором І.Г. Ткаченком, в області в 60—70 роках успішно працювали 162 учнівські виробничі бригади.

Починаючи з 1960 року при школах масово створювалися навчально-дослідні земельні ділянки, шкілки плодових і декоративних дерев, сади. Активізувалась дослідницька робота, налагоджувалися зв'язки з вченими та спеціалістами сільськогосподарського виробництва. За успіхи в дослідницькій роботі з сортовивчення та вирощування зернових культур 1132 школярі із 318 шкіл області стали учасниками ВДНГ.

У 1963 році на базі облСЮН розпочав свою роботу профільний табір «Юннат», в якому щорічно відпочивали та оздоровлювалися в три зміни до 200 юннатів області. Відпочинок юних натуралістів поєднувався з роботою різноманітних гуртків, пізнавальних екскурсій, вивченням флори і фауни рідного краю та дослідницькою роботою на НДЗД, в саду облСЮН.

За період своєї діяльності позашкільний заклад було декілька разів перейменовано:

у 1992 році рішенням виконавчого комітету Кіровоградської міської Ради народних депутатів в Кіровоградській області обласна станція юних натуралістів була перейменована на Кіровоградський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді;

у 2002 році Розпорядженням голови Кіровоградської обласної державної адміністрації наш заклад було перейменовано на Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді;

з 2010 року – на комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді».

З 2001 року ОЦЕНТУМ очолює колишній юннат станції юних натуралістів Поркуян Олег Вікторович, який і працює на даній посаді до цього часу. В основу його управлінської діяльності покладено систему «Управління за результатами», яка базується на корпоративному стилі керівництва, що спирається на принцип врахування природо відповідних якостей кожної людини і особистісно орієнтований підхід до її діяльності для досягнення максимальних результатів. За час роботи на посаді директора Олег Вікторович домігся результативної спільної діяльності педагогічного, батьківського та дитячого колективів як єдиної цілісної структури. У своїй роботі директор використовує інноваційні технології з управлінської діяльності та всіляко сприяє впровадженню в практику роботи колективу кращого педагогічного досвіду. У 2006 році за результатами Всеукраїнського відкритого рейтингу ОЦЕНТУМ отримав відзнаку «Золота когорта позашкільних закладів 2006».

Районні та міські станції юних натуралістів в області були створені в період з 1959–1971 роки в Голованівському, Гайворонському, Маловисківському, Новоархангельському, Новомиргородському, Новоукраїнському, Онуфріївському районах та у містах Олександрії і Світловодську.

Школою екологічного виховання для багатьох юних любителів природи протягом багатьох років була і залишається Новоархангельська районна станція юних натуралістів, заснована у 1970 році. На той час тут працювали 14 груп юннатів. Першим директором була Логвиненко Галина Леонідівна.

Протягом усього свого існування двері станції юннатів відкриті для кожного. Тут будь-хто знайде собі справу до душі й зможе не тільки цікаво провести свій вільний час, а й пізнати світ чудової природи, навчитися любити й краще розуміти її закони та вміло використовувати отримані знання на практиці з метою охорони природи.

В джерелах інформації та на зустрічах екологів натуралістів району до нині добрим словом згадують одного з початківців організації юннатівського руху – Дмитра Антоновича Сандуленка. Любов до природи, до

рослинного світу у Дмитра Антоновича зародилася ще в ранньому дитинстві. Після закінчення Надлацької середньої школи вступив до Уманського сільськогосподарського інституту на заочне відділення. Працював у середній школі лаборантом, а в інституті навчався на плодоовочевому факультеті. Згодом зрозумів, що так і не може розлучитися зі школою, з дітьми, що покликання його саме тут.

У 1982 році на основі попередньої дослідницької роботи з учнями та за сприяння місцевих і районних органів управління Сандуленко Дмитро Антонович створив на базі Надлацької школи науково-практичну лабораторію «Мала Тимірязівка». Юні тимірязівці досліджували рідкісні рослини, вивчали вирощування сортів картоплі в місцевих умовах, займалися вирощуванням насіння різних сортів квітів. «Мала Тимірязівка» працювала в спеціально відведеному приміщенні. Там були агрохімлабораторія, методичний кабінет, музей Хліба, кабінет технічних засобів, живий куточок, метеорологічний куток, кабінет екологічного виховання школяра, теплиця, мініендропарк. У живому куточку жили рідкісні тварини. Навіть науковці дивувались, як юннатам вдалося приручити диких хижих птахів, зокрема, орла.

То був чарівний, неповторний світ. «Тимірязівка» мала свої навчально-дослідні ділянки. На її базі проводилися конференції, виставки, натуралістичні заходи з питань охорони природи, районні та обласні методичні об'єднання вчителів біології. Працював народний університет «Природа» – методичний центр екологічного виховання школярів району. Особливим захопленням Дмитра Антоновича були квіти. Вони прикрашали центр села, росли біля школи та будинків односельчан. Руками вчителя-дослідника та його вихованців був обсаджений вічнозеленими деревами меморіальний комплекс воїнам загиблим у роки Великої Вітчизняної війни. Окрасою меморіалу став розарій, де кожному загиблому воїну-односельчанину була висаджена троянда.

За новаторську роботу по навчанню та вихованню учнівської молоді Дмитро Іванович Сандуленко неодноразово нагороджувався Грамотами та Почесними грамотами Міністерства освіти УРСР, а також значком „Відмінник освіти УРСР» . Та найбільшою нагородою для вчителя є медалі, якими були нагороджені його учні Людмила Сіденко, Ірина Колісник, Оксана Томашевська та Юрій Антонов – юні учасники виставки досягнень народного господарства.

На превеликий жаль, тодішня влада не розділяла погляди натуралістів. Приміщення було здано в оренду приватному підприємцю.

Протягом багатьох років відроджувалась станція натуралістів. Але, 14 червня 2016 року Новоархангельська районна рада на шостій позачерговій сесії сьомого скликання прийняла рішення про реорганізацію Новоархангельської районної станції юних натуралістів. Відповідно до Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, ст. 43,

п.10 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та рішення Новоархангельської районної ради від 08 квітня 2016 року №36 «Про створення Новоархангельського районного округу» районна рада вирішила припинити право юридичної особи Новоархангельської СЮН і реорганізувати заклад у станцію юних натуралістів Торговицького навчально-виховного об'єднання Новоархангельської районної ради Кіровоградської області. З того часу, заклад став філією і підпорядковується адміністрації Торговицького НВО, а саме: директору та заступникам з навчально-виховної та виховної роботи.

Станція юних натуралістів у Новоукраїнському районі була створена у 1968 році і об'єднала природничі гуртки, які працювали при школах. Заняття гуртків проводились у приміщенні гуртожитку для вчителів Новоукраїнської середньої школи №3. Директором СЮН була призначена Данілова Марія Пантелеївна. Робота з дітьми проводилась в трьох гуртках: квітникарства, рослинництва та кролівництва.

У 1970 році на околиці міста збудували нове приміщення Новоукраїнської районної станції юних натуралістів, яку відвідувало понад 300 гуртківців юних екологів, зоологів, садівників, квітникарів, овочівників, любителів свійських тварин, знавців лікарських рослин. Директором районної станції юних натуралістів став Наконечний Яків Іванович.

Загальна площа земельної ділянки станції юннатів становила 1,5 га. Відділ рослинництва мав земельну ділянку 1,2 га в яку входив фруктовий сад, десятипільна польова і шестипільна овочева сівозміна. Це давало змогу юним натуралістам вирощувати різні сільськогосподарські культури та проводити дослідницьку роботу. Пізніше були збудовані підсобні приміщення, кролеферма, гараж для сільськогосподарської техніки.

При позашкільному закладі та в школах району були створені юнацькі секції по охороні природи, які організовували екскурсії, походи з метою вивчення природи рідного краю. Педагоги і діти проводили виставки сільськогосподарської продукції, вирощеної юннатами на ділянках, конкурси, тематичні вечори присвячені охороні природи, організовували місячники саду і лісу, дні зустрічі птахів, дні зимуючих птахів. Члени секцій організовували «зелені» та «голубі» патрулі, сигнальні пости по боротьбі з шкідниками дерев. Юні природолюби брали участь в озеленені міста і сіл району.

У червні 1995 року за наказом Новоукраїнської райдержадміністрації СЮН була реорганізована у природничий відділ Новоукраїнського дитячо-юнацького центру зі збереженням матеріальної бази.

В 1996 році 1 березня природничий відділ центру дитячої та юнацької творчості було приєднано до Новоукраїнської загальноосвітньої школи №6 та створено еколого-натуралістичний центр при школі.

Свою роботу станція юних натуралістів за розпорядженням Новоукраїнської райдержадміністрації відновила у квітні 1998 року (наказ

№263 від 23.04.1998р.). очолила районну станцію Тетяна Борисівна Вірич. Відновити роботу станцію юннатів допомогли спонсори, керівники гуртків та й самі гуртківці. Діти з великим захопленням почали відвідувати заклад, проводили цікаві спостереження та досліди, висаджували сільськогосподарські культури на навчально-дослідних ділянках, відновили роботу у відділі тваринництва.

У 2001 році позашкільні заклади Новоукраїнського району були реорганізовані в Районний цент дитячої та юнацької творчості «ЗОРІТ», при якому створено еколого-натуралістичний відділ у складі трьох керівників гуртків.

В 1970 році в Новомиргородському районі була створена станція юних натуралістів, директором якої призначили Мандебуру Олену Максимівну. Робота закладу здійснювалась за такими напрямами: ботанічний, дендрологічний, кролівничий, лікарський, овочевий, садівничий, фотонатуралістичний.

З 1971–1975 роки юннатам наділили земельну ділянку площею 0,75га, заклали теплицю та облаштували кролеферму. Поступово почали розширюватись зв'язки з товариствами кролеводів, охорони природи, обласними станціями юних натуралістів, зміцнилась співпраця зі школами.

24 лютого 1983 року позашкільний заклад зазнав пошкоджень внаслідок пожежі. Внаслідок чого станція продовжила свою діяльність в складському приміщенні школи-інтернату, яке добудували та облаштували працівники закладу. На станції було створено дендрарій, побудовано чотири теплиці, що давало змогу гуртківцям вирощувати саджанці декоративних, плодових та горіхоплідних культур. Саджанці висаджені юними натуралістами йшли на озеленення міста, шкіл району, різних організацій та установ.

В 1995 році згідно з п.1 Рішення райвиконкому №35 від 23.06.1995 р. «Про реорганізацію бюджетних установ району» ліквідовані позашкільні навчальні заклади освіти: Будинок піонерів та школярів, станцію юних натуралісті станцію юних техніків. Згідно з наказом №56 по відділу освіти Новомиргородського райвиконкому від 31.08. 1995 року створено Новомиргородський районний дитячо-юнацький центр, в якому продовжили свою діяльність позашкільні заклади Новомиргородського району.

В 1974 році розпочата робота в Онуфріївській станції юних натуралістів, директором якої був призначений Богачук Михайло Григорович.

Земельно-дослідної ділянки в станції юних натуралістів не було, оскільки заклад знаходився на території Онуфріївського дендропарку, лише невеликі квіткові клумби біля центрального входу в парк.

Зі спогадів колишніх вихованців та педагогічних працівників, діти на заняттях ходили на екскурсії, спостерігали за мешканцями водойм, птахами, за сезонними змінами в природі. Вивчали породи дерев, що росли в парку, збирали жолуді, насіння акації, виготовляли гербарії,

вирощували розсаду однорічних квітів, які висаджували на клумбах та доглядали за ними. Працювали «Блакитний патруль», «Зелений патруль», які займались розчищенням джерел, прибережних зон ставків, охороною мурашників, підгодівлею зимуючих птахів. Традиційно проводились «Свято птахів», «День зустрічі птахів».

В кінці 1970-х років було закуплено понад 50 хвилястих папужок, згодом живий куточок поповнився морськими свинками, мишами-альбіносами, піщанками.

Остання згадка в архівних матеріалах про діяльність СЮН датується 1997 роком. Матеріали та обладнання станції юних натуралістів передано до Будинку позашкільної роботи.

В 1985 році починає функціонувати станція юних натуралістів в місті Олександрія, директором якої став Криволапов Борис Володимирович.

В закладі були створені кабінети: зоології, квітникарства та плодівництва. Керівники гуртків станції закріплювались за школами для надання консультацій вчителям біології щодо організації позакласної роботи. Для обміном досвіду роботи організовувались екскурсії на обласні станції юних натуралістів Дніпропетровська та Полтави. В літній період педагогічні працівники станції проводили натуралістичну роботу в піонерських таборах та таборах праці і відпочинку старшокласників.

В 1990 році на базі закладу створюється літній табір «Юннат» для оздоровлення вихованців закладу.

В 1992 році станція юних натуралістів стає центром екологічного виховання. У закладі запроваджуються елементи самоокупності та самофінансування, в школах організовуються екологічні штаби. З метою вивчення та оздоровлення природного середовища створена екологічна стежка.

З 1995 року по 2002 рік на станції була започаткована науково-пошукова робота по вивченню лікарських та рідкісних рослин берегової зони озера Алєєвка.

Відповідно до наказу від 30.07.1999 року № 208 на базі закладу розпочато створення Музею Хліба.

За рішенням Олександрійської міської ради від 31.08.2007 року № 439 здійснено реорганізацію. Станцію юних натуралістів, станцію юних техніків та станцію юних туристів об'єднали у Будинок дитячої та юнацької творчості.

ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ

До 1985 року в Луганській області працювали лише міські (міста обласного підпорядкування) та обласна станція юних натуралістів:

1. Луганська обласна станція юних натуралістів.
2. Алчевська міська станція юних натуралістів.
3. Антрацитівська міська станція юних натуралістів.
4. Брянківська міська станція юних натуралістів.
5. Кіровська міська станція юних натуралістів (Голубівська, після перейменування в процесі декомунізації).
6. Краснодонська міська станція юних натуралістів (Сорокинська, після перейменування в процесі декомунізації).
7. Краснолуцька міська станція юних натуралістів (Кришталева, після перейменування в процесі декомунізації).
8. Лисичанська міська станція юних натуралістів.
9. Первомайська міська станція юних натуралістів.
10. Ровеньківська міська станція юних натуралістів.
11. Рубіжанська міська станція юних натуралістів.
12. Свердловська міська станція юних натуралістів (Довжанська, після перейменування в процесі декомунізації).
13. Сєвєродонецька міська станція юних натуралістів.
14. Стаханівська міська станція юних натуралістів (Кадіївська, після перейменування в процесі декомунізації).

Перейменування станцій юних натуралістів в еколого-натуралістичні центри учнівської молоді (ЕНЦ) та центри еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (ЦЕНТУМ) розпочалося після 1988 року.

Процеси закриття (скорочення, реорганізації, оптимізації) після 1985 року в Луганській області проходили за різних обставин. Основна хвиля цих подій припала на кінець 80-х, 90-ті роки. Точні дати відкриття та закриття більшості відповідних закладів сьогодні не відомі. Це обумовлено тим, що всі архівні, установчі та більшість інших документів і матеріалів, пов'язаних з діяльністю Луганського ОЦЕНТУМ, а відповідно і історичні довідки про розвиток натуралістичного руху на Луганщині, залишились в м. Луганську, на території, не підконтрольній Україні.

Серед перших ПНЗ еколого-натуралістичного напряму, які були закриті в Луганській області (повна та достовірна інформація відсутнф), слід зазначити:

Стаханівська міська станція юних натуралістів
(Кадієвська – після перейменування в процесі декомунізації)

Закриття даного закладу було першим в області, орієнтовно на початку 90-х років. Причиною став аварійний стан приміщення в якому

знаходилась станція юних натуралістів. На жаль, це закриття відбулось без передачі гуртків до комплексного ПНЗ в місті. Фактично цей напрям роботи в місті був знищений. Більш детальної інформації сьогодні не існує.

Краснодонська міська станція юних натуралістів
(Сорокінська – після перейменування в процесі декомунізації)

Закриття міської станції юних натуралістів було серед перших в області, орієнтовно на початку 90-х років, після Стаханівської міськСЮН. Причиною став майновий конфлікт щодо приміщень, в яких працювала міськСЮН. Це були не жилі приміщення першого поверху житлового будинку з окремим входом. За радянських часів це було тимчасове рішення. Але після початку 90-х років, ЖЕК почав вимагати повернення приміщень. В місті, на той період, не знайшли (або не схотіли шукати) нового приміщення. Гуртки міськСЮН, після реорганізації, були передані, на правах відділу, до Молодогвардійсього Будинку творчості дітей та юнацтва. На жаль, за два роки гуртки, а відповідно і відділ, фактично припинили своє існування.

Кіровський міський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (Хрестівський – після перейменування в процесі декомунізації)

Історія юннатівського руху міста Кіровська розпочалася зі створення станції юннатів 1 лютого 1962 року. Вона мала навчально-дослідну ділянку і сад, площа яких складала 3 га. На навчально-дослідній ділянці проводились досліди з овочівництва, рослинництва. У 70-х роках дослідна робота була високо оцінена. Юннати тих років отримали високі нагороди учасників ВДНГ СРСР. Це: медалі, грамоти, дипломи, які юннати отримали у Москві. Неодноразово юні натуралісти Кіровська були гостями і в Києві.

У 1992 році станція юннатів набула статусу еколого-натуралістичного центру.

Єдиним беззмінним директором була Колесникова Лілія Олександрівна.

Настали важкі 90-ті роки минулого століття. 1 квітня 1995 року Кіровський міськЕНЦ було реорганізовано і гуртки увійшли до складу Кіровського Центру позашкільної роботи. У подальшому натуралістичний відділ цього закладу довгий час виконував координаційно-методичну роботу в місті. Періодично кількість гуртків еколого-натуралістичного напряму то збільшувалась, то зменшувалась, але завжди була не значною.

Доля відділу, на даному етапі, не відома, бо місто розташоване на території області, не підконтрольній Україні.

Краснолуцька міська станція юних натуралістів
(Кришталевська, після перейменування в процесі декомунізації)

Повної інформації про час заснування та діяльність закладу до її закриття у 1995 році не має. Слід відзначити визначну подію в історії юннатівського руху міста – це коли весною 1970 року, на честь 25-річчя Перемоги, за ініціативою юних натуралістів СШ №2 була започаткована акція «Зелений терикон». Тоді школярі висадили перші 25 саджанців робінії псевдо подобної на териконі шахти «Богдан», в шурф якої під час окупації було скинуто тисячі мешканців. У подальшому цей терикон був повністю озеленений з викладенням дернового шару по всій його площі. Ця акція потім стала Всесоюзною.

Останні роки до закриття, станція юних натуралістів, з-за проблем з опаленням та аварійним станом приміщення переорієнтувалась на роботу гуртків на базі шкіл міста та експедиційну роботу. На жаль, у скрутні 90-ті роки (1995 рік) станція припинила своє існування, а гуртки еколого-натуралістичного спрямування за рік повністю зникли з позашкільної освіти міста. У подальшому робота проводилась в рамках позакласної роботи та на громадських засадах, за підтримки товариства охорони природи.

У 2011 році відбулось поновлення позашкільної роботи за напрямом в освітянському просторі міста з відкриттям Краснолуцького міського еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, який в 2014 році припинив своє існування (дивись нижче).

Первомайська міська станція юних натуралістів

Була створена в 1974 році. З 1997 року директором Первомайської міськСЮН працював Гаврицьков Іван Іванович.

Станція була розташована в окремому крилі ЗОШ №30, мала свою опалювальну теплицю та навчально-дослідну земельну ділянку. Також станція створила позаміську екологічну стежку, на базі якої проводилась дослідницька робота по інтродукції рідкісних рослин та пропагандистська робота. Довгий час при станції працював «Центр народної фармацевтики», де не тільки вихованці міськСЮН навчались заготовці лікарських трав та корисних трав'яних зборів, а і учні шкіл, ПТУ, вихованці шкіл-інтернатів вивчали науку здоров'я. Центр робив подарункові збори для педагогів-ветеранів, дітям-сиротам та багатодітним сім'ям тощо. На жаль, на початку 2000-тисячних років він припинив своє існування.

У 2003 році за ініціативою міськСЮН при підтримці адміністрації на базі ЗОШ №30 було створено громадський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (ГЕНЦум).

Юннати Первомайська брали активну участь у всеукраїнських природоохоронних заходах, серед яких «Дерево Життя», «Посади сад»,

«Парки – легені міст і сіл», «Жива вода», «Прибережні смуги», «До чистих джерел», «Первоцвіт», «Заповідна справа», «Мій рідний край – моя земля», «Зелений паросток майбутнього», у реалізації обласних, регіональних проєктів та програм «Вивчення учнівською молоддю водних артерій Луганщини», «Наметові екологічні табори Луганщини», «Ліси Луганщини», у розробці міських проєктів «Моє місто», «День екологічного здоров'я», «Чиста планета».

У 2008 році, в процесі реорганізації позашкільних навчальних закладів міста, станція юних натуралістів, як і інші позашкільні навчальні заклади, увійшла, на правах відділу, зі значним скороченням кількості гуртків до Первомайського Центру роботи з дітьми та молоддю. Відділ відігравав значну роль в координації роботи шкіл міста. Слід зазначити, що до м. Первомайська, на той період, входили прилеглі селища (як і в містах Ровеньки, Антрацит, Свердловськ).

Доля відділу, на даному етапі, не відома, бо місто розташоване на території області, не підконтрольній Україні.

Експедиційний загін Первомайської міськСЮН вивчає орнітофауну степових угруповань.

Рубіжанська міська станція юних натуралістів

Згідно з рішенням міської ради депутатів трудящих від 12.02.1959 року, за участі Рубіжанського хімічного комбінату, міський відділ народної освіти укомплектував необхідними кадрами і весною 1960 року відкрив

міську станцію юних натуралістів – міськСЮН. Приміщення знаходилося в колишньому Піонерському парку по вулиці Смирнова.

Першим директором СЮН була призначена Обоянська Олександра Семенівна.

У 1988 році силами колективу СЮН, міськвиконком з залученням учнів навчально-виробничого комбінату переобладнує приміщення господарського блоку СШ № 11 і сюди переводиться міська станція юннатів. Слід зазначити, що на той період, це була єдина в області і Україні станція юних натуралістів, яка була спроєктована (переробка проєкту господарського блоку) як станція юних натуралістів. Загальна площа міськСЮН становила 635,8 м^2, теплиці (розташованої на другому поверсі замість даху з трьома секціями) – 172,9 м^2, навчальні кабінети – 111,6 м^2, куточок живої природи – 28,4 м^2, кабінет народознавства – 45,3 м^2, актова зала – 65,1 м^2, методичний кабінет (у ньому було зібрано більше 300 літературних примірників – словники, навчальні посібники, природознавча та екологічна література, журнали). У подальшому при міськСЮН був створений кабінет народознавства (понад 600 експонатів) на громадських засадах. На жаль, починаючи з 90-х років, СЮН почала занепадати. Спочатку відключили від опалення теплицю. Потім передали в оренду частину приміщень, скоротили кількість гуртків. З-за проблем з опаленням скоротився видовий тваринний та рослинний склад куточка живої природи, припинив існування кабінет акваріумістики. Гуртки, з-за проблем з опаленням, почали переводити на базу шкіл. Всього працювало 6 педагогів (більшість – сумісники) та 21 гурток. Директором станції юних натуралістів багато років працювала Ласман Зоя Гордіївна.

У 2016 році міська станція юних натуралістів, в процесі реорганізації (як завжди) увійшла до знов створеного комплексного позашкільного навчального закладу Комплекс позашкільної роботи з дітьми та юнацтвом.

На даному етапі до еколого-натуралістичного відділу входить лише 6 гуртків: «Природний мікс» та екологічний театр «Пролісок». Водночас відділ проводить певну координаційно-методичну роботу за напрямом серед навчальних закладів міста.

Лисичанська міська станція юних натуралістів

Рішенням Лисичанського міськвиконкому від 7 вересня 1967 року на базі середньої школи № 9 була відкрита станція юних натуралістів, де вона й знаходилася до 1978 року.

Першим директором станції юних натуралістів біла Зубова Валентина Андріївна. З 1969 року по 1988 рік станцію очолювала Бондаренко Валентина Григорівна.

З 1грудня 1978 року станцію перевели в нове приміщення при СШ №30 в третій мікрорайон заводу гумовотехнічних виробів. Станція юних

натуралістів основну роботу проводила в шкільній опалювальній теплиці, де був навчальний клас. Всі інші гуртки працювали на базі шкіл міста. У 1995 році, внаслідок зсуву ґрунту, шкільна теплиця зазнала руйнації та не підлягала відтворенню.

У 1996 році в місті була проведена реорганізація позашкільних закладів. При цьому був утворений Центр по роботі зі школярами та молоддю, а станція юних натуралістів була реорганізована в еколого-натуралістичний відділ при цьому Центрі. Еколого-натуралістичний відділ Центру по роботі зі школярами та молоддю міста Лисичанська, на відміну від більшості своїх попередників, на довгі роки став координаційно-методичним центром позашкільної та позакласної роботи за нашим напрямом роботи серед навчальних закладів міста. Навіть сьогодні у відділі працює 12 гуртків еколого-натуралістичного напряму. Крім цього в навчальних закладах міста працюють 11 гуртків еколого-натуралістичного профілю; 4 екологічні клуби (2 на громадських засадах), факультативні курси «Гармонія людини і природи», еколого-волонтерський загін «Екос», екологічний рух «Біос». Це свідчить про те, що не форма, а зміст наповнюють життям еколого-натуралістичний напрям роботи в м. Лисичанську, зберігаються традиції та наповнюють їх новим змістом.

Роз'єднані війною

(заклади позашкільної освіти еколого-натуралістичного напряму, розташовані на території Луганської області, яка не підконтрольна Україні)

Алчевський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Був відкритий у січні 1962 року рішенням виконкому Комунарської міської ради (тоді таку назву мало місто Алчевськ).

Першим директором була Мова Любов Захарівна. В той час центр займав приміщення теплиці при СШ № 16. Пізніше він отримав своє приміщення (частину загальноосвітньої школи з окремим входом). Також на базі Орлового ставка була створена біостанція з опалювальною теплицею, зоолого-тваринницькою базою, навчальною пасікою, навчально-дослідною ділянкою, двома навчальними класами та господарськими приміщеннями. В літній період та під час канікул на базі біостанції працювали оздоровчій табір та майданчики. Алчевський міський еколого-натуралістичний центр очолювала Пенська Лідія Олександрівна (з 1984 року), відмінник освіти України.

Позашкільний заклад мав два відділи: біолого-сільськогосподарський і еколого-натуралістичний. У 2013 році на Центрі працював 61 гурток. До 2014 року цей заклад був беззаперечним лідером позашкільної еколого-натуралістичної освіти Луганської області.

Особливо слід відзначити роботу Дитячого екологічного парламенту міста, в роботі якого взяли участь представники всіх закладів освіти міста, міський голова, народні депутати України та міста, громадські організації, батьки. Членами Опікунської ради Центру були заступник міського голови, члени депутатських комісій, представники громадських організацій та бізнесу.

За ініціативою юннатів міста були запроваджені літні загони учнівської молоді з озеленення та благоустрою міста; розроблений план отримання додаткового посадкового матеріалу з лісосмуг; спроєктовані 2 міські парки, розроблені та реалізовані 4 проєкти оптимального озеленення шкільних повір тощо. Працював профільний табір, екологічні експедиції в межах області та пошуково-дослідницькі і оздоровчі експедиційні поїздки за межі області.

Даних про стан роботи закладу сьогодні немає.

Дослідження юних екологів Алчевського міськЦЕНТУМ в рамках регіонального конкурсу «Ковиловий степ»

Антрацитівський міський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

Був створений на громадських засадах на базі середньої школи № 9 у 1969 році. З 1969 року по 1972 рік першим директором станції юннатів був Разенко Микола Миколайович, вчитель цієї школи. В той час активно працювали і створювались гуртки юних садівників, виноградарів, овочівників, ботаніків-рослинників у школах № 18, 9, 6, 12, 20 та школі інтернаті № 2. Юннати брали активну участь у конкурсах на кращу дослідницьку роботу з біології і сільського господарства. Призерами на Виставці досягнень народного господарства СРСР у павільйоні «Юні натуралісти і техніки» стали юні рослинники СШ № 9 м. Антрацит. Вони були нагороджені малою золотою медаллю за досягнення в дослідницькій роботі з рослинництва. В школах міста широко розгорталась робота по закладанню садів, парків, алей та інших зелених насаджень. У жовтні

1968 року на схід від міста було закладено парк «Дружба». За один день школярі та юннати змогли викопати до 7 тисяч ямок під дерева. Восени було висаджено до 10 тисяч декоративних дерев і кущів, був закладений міський сквер, у парку було висаджено 100 молодих дубків.

У 80-х роках створюються шкільні лісництва у СШ № 1, 10, 8, 23. Юні лісівники вносять вагомий внесок у розвиток лісового господарства. Вони засаджують схили ярів та балок, озеленяють шляхи і вулиці, розвішують у лісах штучні гніздівлі, збирають насіння дерев і кущів, заготовлюють лікарську сировину. У 1980 році СШ № 12 м. Антрацит відроджують в межах міста та прилеглої території операцію «Зелений терикон». Також слід відзначити досвід роботи Центру за місцем проживання. В м. Антрацит при 6 кімнатах школяра та в 4 селищах (особливість географії міста, коли до нього відносяться і прилеглі шахтні селища) працювали гуртки еколого-натуралістичного профілю.

З 1989 року станція юннатів створює належну матеріальну базу, живий куточок, оранжерею. У клітках і вольєрах утримувались різноманітні тварини, риби, плазуни, птахи. Всього налічувалось понад 24 види.

Оранжерея станції юннатів – не лише місце для екскурсій. Тут проводиться цікава робота з квітникарства, діти доглядають 100 видів кімнатних і оранжерейних рослин. Кактуси і інші сукуленти.

У 1996 році рішенням міськвиконкому центр отримує самостійне приміщення площею 750 м^2, земельну ділянку – 1 га.

Педагогічний колектив еколого-натуралістичного центру з 1981 року очолювала відмінник освіти України Ткаленко Тамара Олександрівна.

У 2013 році на Центрі працювало 29 гуртків.

Даних про стан роботи закладу сьогодні немає.

Експедиційний загін Антрацитівського міськЕНЦ (керівник – Кондратенко Любов Василівна) проводить польові дослідження

Брянківська міська станція юних натуралістів

Історія міської станції юних натуралістів міста Брянки така: створено її у 1970 році. Спочатку у Будинку піонерів працював натуралістичний відділ, до складу якого входили гуртки двох профілів: овочівників і квітникарів. В цей період керівником гуртка юних овочівників була Махортова Н.Т., яка стала першим директором міської станції юннатів і працювала на цій посаді до 1981 року. У період розвитку юннатівського руху в місті станцію очолювали:

1981–1984 роки – Лук'янчик Ольга Василівна;

1984–1989 роки – Скиба Галина Олександрівна;

1989–1993 роки – Уханова Валентина Іванівна;

з 1993 року заклад очолила Бачал Наталія Михайлівна.

Виконкомом міської ради у 1982 році було виділено приміщення – цокольний поверх житлового будинку в мікрорайоні «Молодіжний» для станції юних техніків, в цьому ж приміщенні відвели 4 кімнати для станції юних натуралістів.

У 1987 році було прийняте рішення закрити неповну середню школу № 7 і в це приміщення перевести міську станцію юних натуралістів. Тут СЮН працювала до 1991 року.

З 1991 року до травня 2005 року міська станція юннатів містилась в цокольному приміщенні житлового будинку мікрорайону № 4, загальною площею 323 м^2.

За рішенням міського відділу освіти, з травня 2005 року міська станція юннатів переведена в приміщення СШ № 5, створений навчально-виховний комплекс: школа позашкільний заклад. Станція юних натуралістів займала площу 532 м^2. На станції працювало 20 гуртків, які охоплювали більше 350 учнів шкіл міста.

Важливим надбанням станції була співпраця з громадською організацією «Червоний хрест». Завдяки цьому вихованці гуртка «Юний медик», після закінчення курсу навчання отримували посвідчення «Молодший медичний працівник». Також вихованці станції багато років брали участь у Всеукраїнському екологічному таборі-експедиції «Ойкос» (Закарпатська область). Слід відзначити, що за ініціативи Брянківської станції юних натуралістів у всіх школах міста були створені екологічні експедиційні загони, які контролювали стан приміських зон зелених насаджень та накопичувачів шахтних вод на території міста та навколо, що сприяло розширенню рекреаційної зони міста.

У 2013 році на станції працювало 22 гуртки.

Даних про стан роботи закладу сьогодні немає.

Ровеньківський міський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

Розпочиналась історія міського еколого-натуралістичного центру в далеких 60-х роках минулого століття. З метою широкого залучення піонерів і школярів до системної дослідницької роботи, спрямованої на поглиблення знань і навичок з біології та сільського господарства, а також надання кваліфікованої допомоги школам у цих питаннях і для виконання практичних завдань колгоспів та радгоспів виконком міської Ради депутатів трудящих виносить рішення про відкриття з 1 червня 1968 року міської станції юних натуралістів. Для розміщення міськСЮН були виділені приміщення: 3 кімнати загальною площею150 м^2, теплиця, біологічний клас та господарський приміщення (сарай) площею 200 м^2, а також земельна ділянка площею 4 га.

Значний розквіт діяльності Ровеньківської міськСЮН припав на період з 1980 по 1992 роки, коли свого піку досягла робота садівницького, овочівницького, квітково-декоративного та зоолого-тваринницького напрямів.

Закритий ґрунт був представлений теплицею (корисна площа 60 м^2), парниками загальною площею 40 м^2, які використовувалися для вирощування овочевих і квітково-декоративних рослин, розсади, для проведення дослідницької роботи.

У подальшому, з закриттям школи-інтернату, на базі якої працював еколого-натуралістичний центр, заклад було переведено до приміщення загальноосвітньої школи. Ровеньківський міськЕНЦ став більше приділяти уваги координаційно-методичній роботі. Місто Ровеньки має доволі специфічну географію. До нього відноситься не тільки місто, а багато шахтних селищ, розташованих навколо міста. Саме координаційно-методична робота дозволила на початку XXI століття вивести натуралістичний рух міста на лікуючі позиції в області.

До подій 2014 року Ровеньківський міськЕНЦ очолювала Гусєва Любов Геннадіївна (з 2004 року). У 2013 році на Центрі працювало 30 гуртків.

Даних про стан роботи закладу сьогодні немає.

Екскурсія на Ровеньківському міськЦЕНТУМ

Свердловська міська станція юних натуралістів
(Довжанська – після перейменування в процесі декомунізації)

1972 рік (серпень). Створено станцію юних натуралістів на базі СШ № 18. Основною діяльністю станції була дослідна робота на навчальній ділянці площею 0,5 га, де вирощували квіти, овочі, лікарські рослини.

В процесі експерименту з адміністративного устрою був ліквідований Свердловський район. З цього періоду міськСЮН стала виконувати координаційно-методичну роботу на заклади освіти не тільки міста, а і тих, які раніше входили до складу Свердловського району. Слід зазначити значну роботу, яку юннати проводили на базі відділення «Провальский степ» та пам'ятки природи «Королівські скелі» Луганського природного заповідника НАН України, які розташовані в межах міста та колишнього Свердловського району. Саме на базі Свердловської міськСЮН була створена перша авторська школа флористичних композицій Іванченко Валентини Петрівни.

У 2002 році, коли Свердловська міська станція юних натуралістів святкувала 30-ти річний ювілей, її перевели у нове приміщення. До 2013 року міськСЮН очолювала досвідчений педагог Дендюк Лариса Володимирівна. Директором міськСЮН у 2013 році була призначена Іванченко Валентина Петрівна, яка після подій 2014 року покинула межі території області, непідконтрольній Україні. У 2013 році на міськСЮН працювало 24 гуртки.

Даних про стан роботи закладу сьогодні немає.

Відкрите заняття гуртка «Юні флористи» Свердловської міськСЮН (керівник – Іванченко Валентина Петрівна)

Краснолуцький міський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді
(Кришталевський, після перейменування в процесі декомунізації)

Краснолуцький міський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді був створений 25 травня 2011 року. Фактично це наступник Краснолуцької міської станції юних натуралістів, яка була закрита у 1995 році з-за аварійного стану приміщень, в яких вона знаходилась. Гуртки були передані до комплексного позашкільного навчального закладу на правах відділу, який проіснував трохи більше року. У подальшому кількість гуртків натуралістичного профілю значно скоротилась.

З 2008 року ентузіаст натуралістичної роботи, керівник гуртків Дубова Лілія Миколаївна розпочала активну роботу з учнівської молоді. У 2009–2010 роках за її ініціативою Луганський ОЦЕНТУМ, спільно з міськВО, екологічною громадськістю міста провів серію семінарів та громадських слухань щодо поновлення роботи міськСЮН. Після значних успіхів учнівської молоді міста у всеукраїнських заходах еколого-натуралістичного спрямування, міськвиконком прийняв рішення щодо відтворення закладу у 2011 році. На той період, це був рідкий випадок відкриття нового закладу позашкільної освіти еколого-натуралістичного напряму.

Першим і єдиним директором Краснолуцького міськЕНЦУМ була Дубова Лілія Миколаївна. В закладі працювало 7 педагогів. В 20 гуртках біологічного, екологічного та еколого-естетичного спрямування навчалось 302 вихованці.

При Центрі працювала одна з найкращих в області дитяча громадська екологічна організація (ДГЕО) «Біощит». Проводилась значна робота з вивчення існуючих та створення нових об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ). Діти були лідерами за участю у конкурсах «До чистих джерел», «Зелена весна Луганщини» тощо.

На жаль, після подій 2014 року, так звана «влада ЛНР» закрила цей заклад. Обставини закриття та подальша доля цього закладу невідомі.

Юннати Краснолуцьго (Кришталевського) міськЕНЦ вивчають степове різнотрав'я

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Відповідно до рішення X сесії VI демократичного скликання рішенням від 20 червня 2011 року № 23 «Про ліквідацію позашкільних навчальних закладів м. Самбора» та створення «Центру позашкільної освіти м. Самбора» вирішили:

1. Ліквідувати позашкільні навчальні заклади м. Самбора:
– Станцію юних натуралістів м. Самбора;
– Малу академію наук учнівської молоді м. Самбора;
– Самбірський міський Будинок дитячої та юнацької творчості;
– Будинок науково-технічної творчості учнівської молоді.
2. Створити Центр позашкільної освіти м. Самбора з 01 вересня 2011 року.

У Центрі позашкільної освіти було відкрито еколого-натуралістичний напрям, який передбачає оволодіння вихованцями, учнями і слухачами знаннями про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, набуття знань і досвіду розв'язання екологічних проблем, залучення до практичної природоохоронної роботи та інших біологічних напрямів.

Керівники гуртків працюють над науково-методичною проблемою «Розв'язання проблеми охорони природи і раціонального природокористування».

Успішне виконання цієї проблеми у великій мірі залежить від професійного рівня, педагогічної майстерності, компетентності керівників гуртків та методичної роботи. З цією метою методист використовує різноманітні форми методичної роботи: методичні ради, круглі столи, аналіз занять гуртків, відкриті заняття.

Поряд з тим керівники гуртків працюють над вирішенням головних завдань еколого-натуралістичного напряму:

• створення сприятливих умов для творчого самовдосконалення учнівської молоді;

• формування в юннатів бережливого ставлення до природи методами екологічної культури;

• формування професійних інтересів через дослідницько-експериментальну роботу;

• оволодіння знаннями про навколишнє середовище;

• формування знань навичок в галузі сільського господарства, тваринництва, квітникарства.

Самбірська міська станція юних натуралістів

Самбірська міська станція юних натуралістів була відкрита 1 жовтня 1973 року. Свого окремого приміщення на той час СЮН не мала, тому гурткова і природоохоронна робота проводилась на базі СШ №10, де

їм було виділено в оренду теплицю і прибудовану до неї одну кімнату. Поруч знаходилась і навчально-дослідна земельна ділянка загальною площею 1,6 га.

З 1973 по 1996 роки керівництво СЮН здійснювала директор Макаренко Лідія Миколаївна.

На цей час у штаті нараховувалось 5 керівників гуртків і працювали такі профілі гуртків: «Юні квітникарі», «Юний ботанік», «Юний генетик – селекціонер», «Юний зоолог», «Юннати молодшого шкільного віку». Згодом було відкрито інші профілі гуртків: «Юні охоронці природи», «Кактусоводи», «Овочівники», «Ботаніки-рослинники», «Юні розвідники таємниць природи», «Пернаті друзі», «Таємниці рослин».

Директор СЮН Макаренко Лідія Миколаївна, працювала на цій посаді 23 роки, в 1996 році за власним бажанням перейшла на посаду методиста, а керівництво закладом вона передала методисту Семенчук-Ніженецькій Наталії Сергіївні.

У період з 1973 по 1980 роки на СЮН проводилася велика організаційно-масова, природоохоронна, навчально-дослідна, суспільно корисна та гурткова робота з дітьми.

Керівники гуртків разом з юннатами були активними учасниками усіх свят, виставок, конкурсів. Гуртківці вели рубрики місцевій газеті: «У світі цікавого», «Чи знаєте ви птахів?», «Рослини навколо нас».

З метою профорієнтації до професії с.-г. виробництва проводились зустрічі з передовиками колгоспу «30-річчя ВЛКСМ», боднарем овочевої бази Вагураком С.М., пекарем хлібокомбінату Плахетко Л.І. Влаштовувались свята.

Керівники СЮН були частими і бажаними гостями та порадниками в класах, де навчались юннати. Педагоги разом з юннатами виготовляли роздатковий матеріал для класоводів та вчителів біології, випускали в школах стіннівки, читали в підшефних підприємствах лекції на природоохоронну тематику, оформляли стенди в кімнаті школяра при ЖЕК-1 «Твоя професія» і «Хліб — усьому голова».

Значна робота проводилася юннатами з озеленення нашого міста та догляду за пам'ятниками і могилами воїнів. Педагоги підтримували тісний зв›язок з робітниками зеленого господарства. Під їх керівництвом учні висаджували квіти на клумбах площ, вулиць, скверах, а міський лісгоспзаг забезпечував саджанцями дерев та кущів.

Юннати взяли шефство над кімнатними рослинами новозбудованого кінотеатру «Союз», а їх було понад 23 види. У фойє часто влаштовували виставки квітів, випускали юнацьку газету, а щорічно в жовтні з метою показу багатства рідної землі проводилось свято врожаю з улаштуванням виставки «Дари природи». За що адміністрація кінотеатру організувала для дітей безкоштовний показ цікавих дитячих фільмів.

Минали роки, СЮН міцніше ставала на ноги. Поступово поповнювалась

і зміцнювалась матеріальна база станції, було виділено окреме приміщення, на роботу приходили кваліфіковані педпрацівники, розширювалась мережа гуртків. Запрацювали нові гуртки: кролівників, лісівників, фенологів, агрохіміків, флористики, фотонатуралісти, екологічної ізостудії. Заняття гуртків проводились в дошкільних установах, на базі шкіл міста і району. Для практичних робіт дозволяли використовувати міську теплицю, лабораторію при Будинку офіцерів.

За свою натхненну працю юннати Самбірської СЮН були неодноразовими переможцями обласних та республіканських конкурсів, виставок і займали призові місця, нагороджувались грамотами, цінними подарунками та безкоштовними путівками в табори «Юннат», м. Львова та Києва, табір «Молода гвардія» м. Одеса та «Артек».

З 1996 по 2001 рік СЮН очолювала Ніженецька Наталія Сергіївна. На цей час у СЮН працює 37 груп з 11-ти профілів, у них нараховувалось 615 учнів. Відкрилися нові гуртки: «Юні натуралісти», «Друзі зеленої аптеки», «Любителі тварин», «Азбука домашнього господарювання». З них 18 груп – старшого віку. Гуртковою роботою охоплені всі школи міста і допоміжна школа-інтернат.

Педагогічний колектив СЮН свою діяльність спрямовував на поглиблення знань школярів з біологічних дисциплін та знань про сучасні проблеми екології, прагнув якнайповніше розкрити здібності дітей, розширити їх кругозір, сформувати почуття особистої відповідальності за стан навколишнього середовища. Юннати провели паспортизацію дерев та кущів центральної частини міста, виготовили план-схему їх розміщення. В цей час створили екологічну стежину спільно з міським управлінням архітектури та відділом охорони природи. Зібрані матеріали використовували при проведенні природоохоронних заходів таких, як екологічна подорож «Зелені легені нашого міста», засідання клубу «Криниця мого дитинства».

На базі СЮН проводились методичні об'єднання та семінари вчителів біології міста.

Юннати гуртка «ЮДП» та «Друзі зеленої аптеки», взяли шефство над літніми людьми будинку «Милосердя». Вони готували для них концертні програми, виготовляли сувеніри до свят, забезпечували лікарськими рослинами.

Літо – пора відпочинку, але не для працівників станції. На базі СЮН працював центр дозвілля «Юннат», його девіз: «Щоб природу належно охороняти, її необхідно добре знати». Тут протягом літа в трьох змінах відпочивали 80–100 дітей різного віку.

В період з 2002– 2005 роки велика увага приділялась ознайомленню дітей із звичаями, традиціями і святами українського народу. Почали працювати гуртки: «Народознавство», «Українська національна кухня», «Екологічна вишивка», «Екологічний театр».

Найбільшою гордістю СЮН став куточок хліба, створений у 1997 році. Тут було зібрано багато експонатів, методичних матеріалів для виховної роботи, статей, рефератів, які розповідали про історію хліба, його значення для людини, походження основних зернових культур, оформлена їх колекція. У куточку хліба була калита – великий пшеничний корж, підвішений до стелі. Основне місце займав «Дідух», були обрядові віночки, коровай. Матеріали та експонати в кутку хліба допомагали відвідувачам замислитись над величезною ціною хліба, працею людей, які його створюють.

В грудні 2001 року директор Ніженецька Н.С. переходить на посаду методиста методичного кабінету Самбірського міськквно, а новим директором СЮН стає Кордис (Ухач) Наталія Петрівна, яка працює директором до реорганізації закладу. (Рішення X сесії від 20 червня 2011 року № 23 «Про ліквідацію позашкільних навчальних закладів м. Самбора» та створення «Центру позашкільної освіти м. Самбора»).

У Центрі позашкільної освіти відкрито еколого-натуралістичний напрям, який передбачає оволодіння вихованцями, учнями і слухачами знаннями про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, набуття знань і досвіду розв'язання екологічних проблем, залучення до практичної природоохоронної роботи та інших біологічних напрямів.

Звітна виставка

Бориславська міська станція юних натуралістів

У юннатівському русі, як і в кожній справі є свій початок і свої витоки. У серпні 1979 року гостинно відкрила свої двері Бориславська міська станція юних натуралістів. Першим директором був Петегерич С.С. Почали працювати гуртки «Зелена архітектура» та «Юні натуралісти». Матеріальна база була невеликою — 1 корпус, де було обладнано 2 навчальні класи, теплиця, відновлено сад закладений у 1957р. Нову сторінку в історії СЮН у 1981р. відкрив директор Ярош І.О. В 1985р. було збудовано новий корпус, на місці старої теплиці зведено нову, закладено учнівську навчально-дослідну земельну ділянку. Збільшився штат педпрацівників закладу, відповідно і мережа гуртків. Основним напрямом діяльності був еколого-натуралістичний, що передбачав оволодіння вихованцями знань про навколишнє середовище, формування в них екологічної культури, набуття знань і досвіду розв'язання екологічних проблем. Велику частку своєї душі вклала в розвиток СЮН директор Драган Т.Ю., яка в 1992р. приступила до роботи. В 2008–2009 рр. продовжила добру справу з навчання і виховання юннатів директор Пастернак А.Б. З 2009 до 2017 року профільний позашкільний заклад еколого-натуралістичного напряму, очолювала директор Кедьо Т.І., досвідчений педагог, чудовий організатор.

У вересні 2017 року СЮН реорганізована у Центр дитячої та юнацької творчості м. Борислава.

Колектив закладу налічував 14 педагогів. У гуртках навчалось 470 вихованців: діти з малозабезпечених сімей, діти-сироти, напівсироти.

Юннати станції брали активну участь у міських, обласних, Всеукраїнських масових заходах. Серед форм роботи з юннатами переважали ті, які були спрямовані на поглиблення і доповнення базової біологічної освіти.

На території СЮН була розташована учнівська навчально-дослідна земельна ділянка площею 0,14 га, яка складалася з двох відділків: ботаніко-рослинницького (квітково-декоративні та лікарські рослини, плодово-ягідні культури, рослини закритого ґрунту) та зоолого-тваринницького.

Хліб — усьому голова

МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

Новобузька станція юних натуралістів

У час відродження української культури все частіше гортаємо сторінки своєї історії і знаходимо тут дорогоцінні джерела народної мудрості.

Адже пошуки — це не лише знахідки, а й нові ідеї, які збагачують і оновлюють нас. А творили цю історію бувший завідуючий райво Жиденко В.Д., та перший директор станції Москаленко Т.Т. – відмінники народної освіти.

Вони прекрасно зрозуміли, що тільки національне за формою і змістом позашкільне виховання зможе виховати національно свідомого громадянина, якому долею судилося жити в незалежній державі.

Не забуваймо, що це був надзвичайно важкий для України період.

На районному святі урожаю: Москаленко Т.Т. – директор СЮН (перша зліва), Жиденко В.Д. – завідуючий райво, Луганець О.Я. – секретар РК ВЛКСМ, Бучинська О.А. – директор Будинку піонерів, Дашко Л.М. – методист Будинку піонерів

Новобузька станція юних натуралістів була заснована 1 березня 1974 року в одній із кімнат старого корпусу Новобузької ГЛТІ №7. Директором станції було призначено вчителя біології Москаленко Тетяну Трохимівну, а першим керівником гуртків — Кравченко Олександру Федотівну. Її тоді замінили Галушко О.С., Медведева Л.І., Глаголева В.Т., Горбаткова Н.М.

У кожного керівника було по три групи в кількості 15 осіб. Перші роки існування для станції були важкими, так як матеріальна база була слабка. Але завдяки наполегливості директора станції Москаленко Т.Т. і її керівників гуртків станція розвивається, зміцнює свою матеріальну базу, збільшує свій бюджет.

Велику допомогу в розвитку станції надавали: завідуючий райвно Жиденко В.Д., директор Новобузької СШ №7 Корнієнко І.О., директор навчально-виробничого комбінату Гаркавенко Г.Й.

У тому ж 1974 році біля станції розбили навчально-дослідну ділянку площею 0,5 га. і заклали перші досліди.

На осінь станція звітувала про свою роботу сільськогосподарською виставкою. Кращі експонати були відправлені на обласну станцію юних натуралістів, звідти – у м. Київ на ВДНГ.

З роками матеріальна база станції міцнішала, було придбано інвентар, посадковий матеріал, підставки та горщики для квітів, клітки для живого куточка, акваріум для рибок.

В 1977 році закладається виноградник і виноградна шкілка. Керує цією роботою колишній завуч педучилища пенсіонер Свиридинко М.А. – любитель-садовод. Свої роботи він друкував в журналі «Садоводство». За досвідом роботи з виноградарства до нього приїздили з Молдавії працівники с.-г. технікуму.

Юннати станції під керівництвом керівників гуртків вели листування з науковими установами нашої країни. Одержували насіння рослин для колекційного відділу, лікарські, рідкісні рослини з Центрального державного ботанічного саду, Нікітського ботанічного саду, Українського науково-дослідного інституту прядильних культур, Всесоюзного інституту рослинництва ім. Вавилова. Одержували саджанці лавра та лимона з м. Богор.

З роками профіль гуртків на станції урізноманітнюється. Відкриваються гуртки: зоолого-тваринницький, рослинницький, овочівники, квітникарі-аранжувальники, бджолярі, юні друзі природи, юні друзі домашніх тварин. Керівниками тут були призначені Пасічник Т.О., Матюх К.В., Нестеренко Л.М., Москаленко-Белінська А.І.

Тісний зв'язок тримає станція з Новобузьким лісництвом, Українським товариством мисливців та рибалок. Юннати розчищали лісопосадки від сухостою разом з працівниками лісництва, доглядали за мальками риб (голубі патрулі), збирали насіння білої акації, гледичії, плоди шипшини, розвішували шпаківні, підгодовували птахів в зимовий період, пробивали ополонки.

Надавали допомогу колгоспам у збиранні врожаїв, заготовляли лікарські рослини. За цю роботу в 1976 році кращі юннати, біологи, керівники гуртків були нагороджені поїздкою у заповідник «Асканію-Нова», а в 1977 році – до м. Умань. На станції проводяться різні масові заходи: «Свято врожаю», «День зимуючих птахів», «Місячник лісу і саду». Традиційним стало проводити кожного року в березні місяці свято «День

зустрічі птахів», який проходив в різних формах: КВК, конференція, бесіда, зустрічі з науковими працівниками. На свята запрошували провідних спеціалістів району: Нестеренко О.П., Стаднюк П.Г., Клименко М.Т., Селівестров П.І., а також наукових працівників лісомеліоративної станції: Короля В.С., Волкова В.І.

На станції проводилися обласні і районні семінари завідуючих райвно, директорів позашкільних установ, біологів. З метою обміну досвідом приїздили юннати з Чеченоінгушетії, Москви, Молдавії.

Старе приміщення станції було в аварійному стані, почали готувати його до капітального ремонту. Заняття під час ремонту проводилися на базі шкіл міста. Районне керівництво запропонувало переселитися в приміщення Володимирівської лісодослідної станції, яку на той час реорганізували. Нове приміщення в красивому куточку міста приваблювало до себе.

В 1986 році станція натуралістів розмістилася на території дендропарку площею 9 га у двоповерховому будинку по вул. Леніна 87. Умови для роботи гуртків стали відмінні. Для кожного профілю було відведено і обладнано кабінети, навчально-дослідну ділянку. Дендропарк налічує 60 видів дерев та кущів, що є характерною базою для практичної і науково-дослідницької роботи.

Станція натуралістів працювала 23 роки. За цей період станцію нагороджували медалями ВДНГ, поїздками на ВДНГ до м. Київ та у м. Москву, путівками в республіканський, обласний табір відпочинку юннатів. За дослідницьку роботу юннатів Скрипченко А. та Антоненко Р. було нагороджено медалями ВДНГ та цінними подарунками. В 1991 році юннатка Белінська Євгенія була нагороджена за 1 місце в обласному конкурсі поїздкою до м. Київ в республіканський табір відпочинку.

Новобузька станція неодноразово нагороджувалася грамотами Міністерства освіти, обласними та районними грамотами, обласним товариством охорони природи. Працівники станції одержували цінні подарунки, грошові премії, нагороджувалися поїздками на ВДНГ. За успіхи в роботі станції директор СЮН Москаленко Тетяна Трохимівна була нагороджена значком «Відмінник народної освіти УРСР». Зараз вона на заслуженому відпочинку. Колишні юннати Москаленко Т.Т. стали вчителями біології: Канішев М.М. (Вільнозапорізька ЗОШ), Чекашова Л.М. (Березнегуватська ЗОШ), Москаленко-Белінська А.І. (керівник гуртка).

В 1991 році директором станції стає Кислий А.М. А з 13 січня згідно з розпорядженням Новобузької районної державної адміністрації було ліквідовано будинок творчості, СЮН, ДЮСШ. На їх базі був створений Центр позашкільної роботи дітей та юнацтва Новобузького району. Очолила Центр колишній керівник і методист Кравченко Олександра Федотівна. У січні 2016 року Центр позашкільної роботи відзначив своє двадцятиріччя, а дослідництво є і сьогодні невід'ємною складовою навчально-виховного процесу.

ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ

Ананьївський районний Будинок юних натуралістів

Районний Будинок юних натуралістів – позашкільний навчальний заклад відділу освіти Ананьївської райдержадміністрації, який в своїй роботі керується чинним законодавством України: Законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Конвенція ООН про права дитини» та Статутом закладу.

Зародження юннатівського руху в Ананьївському районі Одеської області пов'язано з відкриттям в 1969 році в м. Ананьєві станції юних натуралістів, яка знаходиться в затишному мальовничому місці за адресою: Партизанський провулок, будинок №2.

Станція юних натуралістів стала організаційним центром проведення натуралістичної та природоохоронної роботи в районі. Площа, на якій розміщений заклад, займає 0,5 га. Загальна площа будівель – 465 м^2, навчальна – 196 м^2.

З 1991 року Станція юних натуралістів ввійшла до складу районного центру позашкільної освіти і виховання.

23 жовтня 2002 року згідно з наказом відділу освіти райдержадміністрації №8 районний центр позашкільної освіти та виховання був реорганізований в три окремих навчальних заклади: Будинок юних натуралістів, Будинок дитячої творчості, Будинок юних техніків.

Структура Будинку юних натуралістів складається із двох відділів:

• еколого-біологічного, що охоплює своєю роботою напрями екологічний та біологічний;

• екологічного землеробства, що охоплює сільське господарство, лісове господарство, тваринний, дендрологічний напрям.

Директором закладу призначений Чебан Олексій Савелійович з 2003 р.

У Будинку юних натуралістів працює 17 гуртків різного профілю, ними охоплено 204 дитини з 9 шкіл району. В закладі працюють 5 педагогів. Організоване тепличне господарство, парники для вирощування ранніх овочів і розсади, придбано саджанці плодових дерев і посаджено сад на земельній ділянці у 2004році, організовано живий куточок, де є морські свинки, папуги, акваріум, свійські тварини.

На виконання наказу відділу освіти Ананьївської районної державної адміністрації №78 від 22 червня 2016 року «Про об'єднання комунальних позашкільних закладів у районний Центр позашкільної освіти та виховання», та рішення сесії Ананьївської районної ради «Про об'єднання комунальних позашкільних закладів у районний Центр позашкільної освіти та виховання» від 27.04.2016 року № 65 – VII, з метою модернізації мережі навчальних закладів району Будинок дитячої творчості, Будинок юних техніків та Будинок юних натуралістів з 01 вересня 2016 року

реорганізовано в районний Центр позашкільної освіти та виховання.

Педагогічні працівники призначаються, переводяться та звільняються з посад згідно з наказами начальника відділу освіти районної державної адміністрації. Оплата праці працівників закладу та фінансування на інші витрати здійснюється центральною бухгалтерією відділу освіти.

На теперішній час Будинок юних натуралістів знаходиться у стадії реорганізації.

Документи постійного зберігання внесено в описи, тимчасового зберігання передано за актом прийому передач.

Арцизька районна станція юних натуралістів

У 1976 році, відповідно до рішення Арцизької районної ради народних депутатів було створено районну станцію юних натуралістів. Заклад комунальної форми власності підпорядкований відділу освіти Арцизької райдержадміністрації.

У 2008 році районна рада, враховуючи клопотання відділу освіти районної державної адміністрації, з метою приведення до відповідності обсягу, змісту, результатів діяльності, перейменувала Арцизьку районну станцію юних натуралістів в районний Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (далі — ЦЕНТУМ) (рішення від 24 липня 2008р № 413-У).

Арцизький районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді був профільним позашкільним навчальним закладом районного масштабу. Основний напрям діяльності — еколого-натуралістичний, який передбачав навчальну діяльність з розвитку здібностей учнівської молоді з еколого-натуралістичного напряму, оволодіння юннатами та учнівською молоддю знаннями про навколишнє середовище, формування екологічної культури особистості, набуття знань і досвіду розв›язання екологічних проблем, координаційно-методичну роботу з освітніми закладами району. Заклад здійснював навчання і виховання учнів та юннатів у позашкільний час та допомагав школам в організації екологічного виховання учнівської молоді.

Перший директор (1976– 1980 рр.) – Дорожко Галина Петрівна.

Спочатку на станції юннатів працювало 6 гуртків, в яких навчалося понад 90 юннатів.

Станція юннатів стала ініціатором відкриття кролеферм в школах району.

З 1980 по 1982 рр. – директор Афанасьєва Наталія Тимофіївна. В цей час відкриваються гуртки на базі сільських шкіл району, що значно збільшило кількість учнів, залучених до натуралістичної роботи. Юннати представляють результати своєї роботи на Виставці досягнень народного господарства (ВДНГ) в м. Москва в павільйоні «Юннат» .

З 1982 по 1987 рр. директором знову стає Дорожко Г.П., яка започаткувала значні внесення у розширенні та зміцненні станції. Багато уваги приділялося дослідницькій роботі, участі учнів у наукових конференціях Малої академії наук. В цей період налагоджені стосунки з ученими Одеського державного університету ім. І.І. Мечникова, Одеського селекційно-генетичного інституту. Багато шкіл проводили дослідницьку роботу із сортовивчення сільськогосподарських культур за завданням учених.

За цей період понад 10 юннатів нагороджено медалями «Юний учасник ВДНГ». За хорошу організацію натуралістичної та дослідницької роботи серед молоді Арцизька станція юннатів у 1987 р. нагороджена Дипломом III ступеня Головним Комітетом ВДНГ, а директор Дорожко Г.П. та керівник гуртка Спасова В.Г. (вчителька Задунаївської школи) медалями ВДНГ.

У 70–80 роках крім дослідницької роботи по рослинництву особлива увага приділялася тваринницькому напряму. У школах району працювали гуртки «Юні кролівники», мінікролеферми (Деленська, Задунаївська, Теплицька середні школи).

З 1988 р. по 2015 р. директор — Адзєріхо Ніна Георгіївна, яка продовжила традиції станції юннатів.

Значно розширилася мережа гуртків станції юннатів на базі сільських шкіл району. Урізноманітнено форми роботи, з'явилися нові напрями.

Багато уваги приділялося залученню учнів шкіл району до натуралістичних, природоохоронних акцій, рухів. Щороку станція юннатів була ініціатором проведення в школах району природоохоронних акцій «До чистих джерел» , «Дерево життя» , «Первоцвіти» , «Малим річкам — велике життя» та інші. Використовувалися різноманітні форми роботи, такі, як масові заходи, конкурси, фестивалі, виставки, виступи через засоби масової інформації.

За успіхи в організації природоохоронної та просвітницької роботи, за вагомий внесок у формування та вдосконалення екологічних знань учнівської молоді Арцизька станція юннатів у 1995 р. нагороджена грамотою Міністерства освіти і науки України, неодноразово грамотами Всеукраїнського Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді та щорічно за різними напрямами роботи грамотами обласного управління освіти і науки.

Арцизька станція юннатів серйозно ставилася до проблем збереження здоров'я учнівської молоді. З 2002 р. педагогічним колективом станції була розроблена і впроваджена власна програма «Вчися бути здоровим» , основна мета якої — формування в учнівської молоді валеологічного світогляду, навчання здорового способу життя. Ця програма впроваджувалася через роботу гуртків, тренінгів, на масових заходах, конференціях. Під час літніх канікул для юннатів працював профільний оздоровчий табір «Джерельце» . Організовувалися екскурсії, походи, польові навчально-дослідницькі експедиції. За підсумками обласного, в рамках

Всеукраїнського конкурсу, Арцизька станція юннатів у 2002р увійшла в Національну мережу «Шкіл сприяння здоров'ю» .

Арцизька СЮН багато років працювала за власним проєктом виховної роботи «Комплексна система екологічного навчання та виховання» . Основним завданням цього проєкту було створення у школах району продуманої, цілісної, комплексної системи екологічного виховання учнів.

Цей проєкт складено з власного досвіду роботи на підставі багаторічних діючих технологій, розробок, інновацій, методик, якими передбачено співробітництво закладу з загальноосвітніми школами, громадськими та державними організаціями, батьками.

У 2004 році з цим проєктом Арцизька СЮН брала участь у Всеукраїнському конкурсі на кращий проєкт виховної роботи за що отримала Подяку Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Про результативність дії проєкту «Комплексна система екологічного навчання та виховання» свідчать високі досягнення юннатів та учнів шкіл району у обласних та Всеукраїнських конкурсах.

В 2007 р. у ІІ обласному конкурсі-огляді на кращий позашкільний навчальний заклад Арцизька СЮН стала переможцем та нагороджена Дипломом Управління освіти.

З липня 2008 р. Арцизька районна станція юних натуралістів перейменована в районний Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

Як районний методичний центр еколого-натуралістичного навчання та виховання ЦЕНТУМ організовувала й спрямовувала роботу загальноосвітніх шкіл з організації екологічного виховання та природоохоронної роботи, тому тісно співпрацював з усіма школами району. Крім роботи з юннатами, ЦЕНТУМ проводив різноманітні районні масові заходи екологічного напряму, а також організовував участь учнів шкіл району у Всеукраїнських, обласних, регіональних заходах, акціях, рухах, конкурсах.

За всі роки існування позашкільного закладу велика увага приділялася розвитку пізнавальної активності учнів. Для цього проводилися різноманітні районні конкурси, конференції («Юний дослідник», «Зоолог-тваринник», «Молодь досліджує світ», турнір «Юний біолог» та інші). Переможці районних конкурсів брали участь у обласних та Всеукраїнських етапах де посідали призові місця. За період з 2007 по 2015 рр. 37 учнів стали призерами обласних, та 12 учнів призерами Всеукраїнських етапів різноманітних конкурсів.

З першого року заснування інтерактивного природничого конкурсу Колосок (2003 рік) ЦЕНТУМ стає районним координатором та залучає до конкурсу щороку все більше учасників. Цей конкурс з кожним роком ставав все більш популярним серед учнів шкіл району. Так, в 2003 р.

в конкурсі брали участь 49, а в 2015 році відповідно 1300 учасників (весняний та осінній етапи разом).

Як районний заклад, з метою активізації екологічного виховання учнів та природоохоронної роботи, щороку Центр еколого-натуралістичної творчості організовував проведення районної виставки «Щедрість рідної землі». Це своєрідний творчий звіт кожної школи з організації екологічної роботи. За період з 2002 по 2015 рр. на обласних виставках «Щедрість рідної землі» Арцизький район посідав дев'ять разів перше місце, двічі – друге місце та двічі — третє місця (в експозиції Арцизького району представлявся досвідом роботи ЦЕНТУМ та шкіл району).

З метою вдосконалення екологічного виховання, пропаганди екологічних знань та залучення більшої кількості учнівської молоді до проблем збереження навколишнього середовища з 2007 р. була організована робота районної Школи екологічного лідера. Метою Школи був розвиток соціальної компетентності молоді з питань охорони навколишнього середовища, виховання лідерських якостей особистості. На засіданнях Школи запрошувалися представники шкільного парламенту, учнівського самоврядування – діти, які є в загальноосвітніх школах екологічними лідерами та могли повести за собою учнівську молодь, розширити природоохоронну та пропагандистську роботу серед учнівської молоді та дорослого населення.

З метою допомоги педагогічним працівникам шкіл в організації екологічного виховання, ЦЕНТУМ випускав методичні посібники які вчителі, керівники гуртків використовували на уроках біології, географії, в позакласний та позаурочний час. Це такі роботи як: «Знати, щоб зберегти» – 2003 р. (Адзєріхо Н.Г.), «Розвиваючи ігри з природознавства» – 2007 р. (Шарікало Т.Г.), «Птахи Арцизького району» – 2008 р. (Павлова Г.Д.), «Водні угіддя та їх охорона» – 2009 р. (Шарікало Т.Г,), «Історія малих річок Арцизького району» — 2009 р. (Адзєріхо Н.Г.), «Першоквіти Арцизького району» — 2010 р. (Павлова Г.Д.). Методичні брошури «Знати, щоб зберегти» та «Історія малих річок Арцизького району» були придбані районною бібліотекою для всіх бібліотек району. Методичні посібники «Активізація пізнавальної діяльності вихованців на заняттях гуртків шляхом використання дидактичних ігор» (Адзєріхо Н.Г.) та «Організація дослідницької роботи натуралістичного напряму серед учнівської молоді» (Матієнко Г.Ю.) в 2013 році посіли два третіх місця, а брошура «Комахи Арцизького району» (Мітєва О.В.) в 2014 р. посіла друге місце. На Всеукраїнському етапі позашкільних педагогічних читань-виставки видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого-натуралістичного напряму (м. Київ) робота Конюшенко А.О. в 2015 р. посіла друге місце на обласному етапі Всеукраїнського конкурсу науково-методичних розробок та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичного напряму позашкільної освіти.

На підставі клопотання відділу освіти районної державної адміністрації від 2 грудня 2015року № 01–02/ 1327, у зв'язку з необхідністю удосконалення структури позашкільних навчальних закладів в районі, районна рада вирішила припинити діяльність Центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді шляхом приєднання до Арцизького районного центру дитячої та юнацької творчості (25 грудня 2015 р. № 30-УІІ).

До приєднання до Центру дитячої та юнацької творчості ЦЕНТУМ був розташований в окремому пристосованому приміщенні площею 150 кв. м (за адресою м. Арциз, вулиця Леніна, будинок 5), мав невелику навчально-дослідну ділянку. З технічних засобів мав 2 комп›ютери, два принтера, музичний центр, телевізор, мультимедійний пристрій.

Березівська районна станція юних натуралістів

Березівська районна станція юних натуралістів була створена в грудні 1969 року. Першим директором була Чернова Людмила Володимирівна. З вересня 1972 року директором працювала Яровенко Антоніна Михайлівна. З жовтня 1973 по грудень 1989 року колектив очолювала Щербакова Галина Михайлівна.

Матеріальна база станції юннатів була створена в основному за 1974–1976 роки.

За багаторічну працю Щербаковій Г.М. присвоєно звання «Відмінник народної освіти», нагороджено орденом «Знак пошани» та знаком «За активну роботу з піонерами», грамотами Міністерства освіти, районного та обласного відділів освіти.

З грудня 1989 року і до реорганізації (1996 рік) позашкільних навчальних закладів району директором працювала Клепанчук Тетяна Вікторівна.

З дня заснування районна станція юних натуралістів була координатором юннатівського руху в районі.

Натуралістичні гуртки почали працювати з квітня 1970 року. Першими керівниками гуртків були: Білоус Віра Яківна, Саранді Надія Миколаївна, Білоус Олена Іванівна, Слабенко Людмила Анатоліївна, Кох Тамара Юріївна, Плотніков Валерій Єгорович.

В цьому ж році була організована робота районної юнацької секції товариства охорони природи. Юннати району активно включились в озеленення. Тільки в 1972 році ними було посаджено 70 893 кущів та дерев, з них 25 000 фруктових. Були озеленені польові стани, тваринницькі ферми, території лікарень, дитячих садків. Силами юннатів закладено 49 клумб, висаджено майже 40 км живої огорожі.

В 1972 році вперше була проведена районна виставка робіт юннатів, яка стала традиційною. А в 1974 році відбувся перший районний семінар вчителів біології та керівників гуртків. В цьому ж році в районі уже працювало 11 юнацьких секцій та 102 загони «голубих» та

«зелених» патрулів, 7 учнівських виробничих бригад, краща з яких УВБ Розквітівської СШ (керівник Сомкін Леонід Васильович) була двічі нагороджена кубком імені М.О. Посмітного.

В 1974 році на станції юннатів був проведений перший біологічний КВК, перші свята «День підгодівлі зимуючих птахів», «День зустрічі птахів».

Проведена велика робота по озелененню території СЮН: закладено дендрарій, в якому юннати висадили саджанці з Одеського Ботанічного саду – ленкаранська акація, гібіскус, екзохорда, форзиція, японська айва, дейція.

В 1975 році гуртківці вперше взяли участь у ВДНГ СРСР і стали призерами. За весь час існування станції 18 її вихованців нагороджені медалями «Юний учасник ВДНГ».

В 1976 році член гуртка «Юні натуралісти» Людмила Смаркуцька посіла І місце в обласному зльоті юних механізаторів, агрохіміків, доярів механічного доїння корів та взяла участь у Республіканському конкурсі.

За підсумками обласного змагання Березівська районна СЮН неодноразово займала призові місця та нагороджувалась грамотами обласного управління освіти, ЦК ЛКСМУ.

За час існування станції юннатів гуртківці були активними учасниками та призерами республіканських та обласних масових заходів, таких як:

• республіканський зліт юних механізаторів, агрохіміків та доярів механічного доїння корів;

• обласні змагання лісників, зоологів, квітникарів;

• обласні конференції юних друзів природи.

В 1979 році станції юннатів виповнилось 10 років. Цій даті був присвячений районний зліт юннатів, членів УВБ, шкільних лісництв.

На початку 80-х років на станції юннатів велику увагу приділяють дослідницькій роботі. Юннати співпрацюють з вченими, проводять досліди за завданнями вчених Всесоюзного селекційно-генетичного інституту, Одеського Ботанічного саду, Одеського сільськогосподарського інституту. В цей час проводили досліди: «Сортовивчення озимої пшениці тритикале «Одеський кормовий», «Накат», «Вивчення біологічних особливостей соняшнику сорту «Печеніг», «Вивчення сортів озимої пшениці: Тимофіївка, Степняк, Південна зоря», «Прискорене одержання насіння редьки олійної сорту «Тамбовський», «Вивчення біологічних особливостей вайди фарбувальної», «Швидкісне одержання насіння ярового ячменю сорту Тайфун».

В 1983 році була організована робота шкільного лісництва в Заводівській середній школі (керівник Марчук Надія Іванівна). Юні друзі лісу допомагали меліораторам доглядати за лісовими насадженнями, самі висаджували молоді деревця, збирали лікарські рослини.

В кінці 80-х років педагогічний колектив станції юннатів поповнився новими кадрами – Міхно Світлана Георгіївна, Ковтун Лариса Володимирівна, Сокаль Тетяна Миколаївна, Урсатій Наталія Михайлівна. З приходом нових керівників гуртків змінилися напрями роботи.

В жовтні 1986 року на станції юннатів був створений куточок хліба. Юні натуралісти зібрали цікавий матеріал про зернові культури, про історію створення першої в країні Шевченківської МТС, про знатних земляків-хліборобів – М.О.Посмітного та П.П. Ведуту. Була оформлена виставка виробів із зернових культур.

В 1987 році створено навчальну екологічну стежку. В 1990 році провели районну екологічну конференцію, в якій взяли участь учні 22 шкіл району. В роботі конференції брав участь доцент Одеського державного університету Сергій Євгенович Дятлов. В результаті роботи конференції було прийнято звернення до всіх юних натуралістів та школярів району по охороні та покращанню навколишнього середовища рідного краю, юннати закликали взяти участь в районній естафеті «Земля – наш дім», районному конкурсі «На краще шкільне подвір'я». В рамках цих заходів гуртківці станції почали роботу по картуванню та паспортизації ранньоквітучих та лікарських рослин району.

В 1991 році розпочав роботу кінолекторій «Знай, люби, бережи», на засіданнях якого гуртківці знайомляться з питаннями охорони природи та раціонального використання природних ресурсів в Україні, різноманітністю представників тваринного та рослинного світу нашої місцевості, особливостями їх поведінки, необхідністю охорони та збереження видового складу.

В березні 1991 року в районі проведений перший районний конкурс екологічних агітбригад. Ініціатором його проведення стала районна станція юних натуралістів.

Починаючи з 1991 року юннати беруть участь в комплексній екологічній експедиції на березі Тилігульського лиману. Під час експедиції гуртківці проводять опис фітоценозу цієї місцевості, вивчають видовий склад рослинного та тваринного світу, різноманітність флори та фауни Тилігульського лиману, виявляють наслідки впливу людини на природу.

З метою формування у гуртківців здорового способу життя в 1992 році розпочав свою роботу фітобар «Калинка». На засіданнях фітобару гуртківці дізнаються про лікарські рослини нашої місцевості, знайомляться з їх лікувальними властивостями та використанням в народній медицині, вчаться готувати цілющі відвари, настої, вітамінні чаї. Збирають легенди, казки, вірші та пісні про лікарські рослини. Проводяться зустрічі з лікарями районної лікарні, працівниками відділу сім'ї та молоді райдержадміністрації, Центру соціальних служб для молоді.

В 1995 році на базі станції юннатів організовано роботу екологічного лялькового театру «Лісовичок», біля витоків якого стояла методист Міхно

Світлана Георгіївна. Гуртківці власноручно виготовили ляльки, реквізит, декорації, беруть участь у підготовці сценаріїв виступів театру. В своїх виступах гуртківці пропагують екологічні знання, дбайливе ставлення до природи, допомагають дітям краще пізнати природу рідного краю. Виступи екологічного лялькового театру «Лісовичок» проходять в дитячих садках міста та дитячому притулку «Веселка».

З 1996 року гуртківці є членами Українського товариства охорони птахів. Юннати вивчають різноманітність представників орнітофауни нашої місцевості. Беруть участь в міжнародних днях спостереження за міграцією птахів, проводять облік зимуючих та перелітних птахів.

Протягом всіх років існування станції юннатів її працівники проводили роботу по створенню на СЮН та школах району дендраріїв, квітників, розаріїв, проводили роботу по внутрішньому озелененню, створенню музею хліба, народознавства.

В результаті реорганізації позашкільної освіти в Березівському районі в 1996 році був створений районний центр дитячої та юнацької творчості з трьох позашкільних закладів: центру дитячої та юнацької творчості, станції юннатів, станції техніків. Директором центру стала Клепанчук Тетяна Вікторівна, яка до сьогоднішнього дня очолює даний колектив.

При об›єднанні були збережені основні напрями роботи і створені відділи:

• еколого-натуралістичний (на базі станції юннатів),

• науково-технічний (на базі станції техніків),

• художньо-естетичний (на базі центру дитячої та юнацької творчості).

• Пріоритетними напрямами еколого-натуралістичної роботи є:

• робота з обдарованими дітьми (залучення більшої кількості дітей, особливо сільської місцевості до роботи в секціях районної філії МАН) та дітьми з асоціальною поведінкою;

• створення оптимальних умов для гармонійного розвитку і самореалізації особистості вихованців;

• охоплення більшої кількості дітей різних категорій (діти-сироти, діти-інваліди, діти з малозабезпечених сімей);

• профорієнтаційна робота з підлітками.

З метою формування національної самосвідомості у гуртківців в натуралістичному відділі на базі Куточку Хліба створена в 1996 році експозиція музею народознавства, яка складається з таких розділів: «Історія Березівщини», «Перша в країні МТС», «Видатні земляки-хлібороби», «Куточок побуту української оселі». В експозиції зібрані матеріали про видатних земляків-хліборобів – Зінаїду Михайлівну Гришко, Героя України, кавалера ордена Трудового Червоного Прапора, директора ТОВ агрофірма «Маяк» Березівського району, двічі Героїв Соціалістичної праці Макара Онисимовича Посмітного та Павла Пилиповича Ведуту. Створено куточок «Голодомор 1932–1933 років на Одещині». Вихованці

записали спогади свідків голодомору – наших земляків: Ткаченка Василя Тимофійовича, Ткаченко Людмили Павлівни, Могильницького Василя Григоровича, Анісімової Валентини Макарівни, Копач Тамари Іванівни, Мазур Зінаїди Захарівни.

В експозиції представлені знаряддя праці українців минулих років: серп, коса, ціп, дерев'яні граблі, ломалка, макет плуга. Сформовано виставку виробів, які виготовляють із зернових культур, рецептів випічки хліба, твори юних поетів району про хліб, малюнки про хліб.

В музеї створена Рада музею з гуртківців-старшокласників, які проводять екскурсії.

В 1996 році створено школу дитячого самоврядування «Лідер». Робота проводиться в чотирьох секціях: «Лідер», «Народознавча», «Екологічна», «Дозвілля». Члени екологічної секції є ініціаторами та проводять роботу по вивченню та охороні природи рідного краю. Вихованці беруть участь в природоохоронних акціях та операціях. На заняттях гуртків вивчають основні проблеми з охорони природи, роль людини в збереженні природного середовища, ознайомлюються з різноманітністю видів живої природи, їх взаємозв'язками, екологічними та біологічними особливостями. На заняттях учні знайомляться з різноманітністю видів рослин нашої місцевості, вивчають рідкісні та лікарські рослини. Знайомляться з малими річками нашого району та способами їх захисту від замулення та забруднення.

Члени ради є ініціаторами проведення районних природоохоронних акцій «Посади своє дерево» та «День довкілля». В результаті проведення цих акцій школярами району щорічно висаджується близько 2000 дерев, 300 кущів, упорядковуються парки, сквери, алеї, розчищають та впорядковують джерела.

В 2003 році натуралістичний відділ почав співпрацювати з Одеським державним екологічним університетом. Гуртківці щорічно беруть участь в екологічному форумі «З думкою про рідну Землю» та Міжнародних екологічних експедиціях.

З 2005 року функціонує у відділі літній профільний оздоровчий краєзнавчий табір з денним перебуванням «Сонечко».

Паралельно з відкриттям в Одесі відділення Малої Академії наук України у 1979 році розпочала свою роботу і районна філія МАН. Серед її перших членів були працівники освіти, які нині консультують і допомагають юним науковцям розробляти наукові дослідження.

Зараз в 10 секціях займаються 200 школярів. Учні-члени МАН беруть участь та займають призові місця в районних, обласних та Всеукраїнських конкурсах-захистах.

Колективом центру розроблені і впроваджуються в життя регіональні програми «Дивосвіт мого краю», «Веселка».

Педагогічні працівники мають авторське свідоцтво обласної ярмарки педагогічних ідей та інновацій (Клепанчук Т.В., Міхно С.Г.),

стали переможцями обласного конкурсу «Педагог-позашкільник» (Урсатій Н.М.), обласного конкурсу навчальних програм, методичних розробок, навчально-методичних посібників з проблем позашкільної освіти та виховання (Міхно С.Г., Клепанчук Т.В., Урсатій Н.М.), обласного етапу Всеукраїнського конкурсу майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості» (Ковтун Л.В.).

Форми роботи: кінолекторій «Знай, люби, бережи», екологічний лялковий театр «Лісовичок», фітобар «Калинка» збережені і продовжують працювати до сьогоднішнього дня. Використовуються також і такі – тренінги, вікторини, аукціони, конкурси, КВК, рольові ігри, брейн-ринги, участь в природоохоронних акціях, спільні екологічні суботники школярів з батьками.

Педагогічний колектив у складі методиста Міхно Світлани Георгіївни, керівників гуртків Урсатій Наталії Михайлівни, Сокаль Тетяни Миколаївни, Ковтун Лариси Володимирівни під керівництвом директора Клепанчук Тетяни Вікторівни близько 30 років творчо працює над вирішенням завдань, що стоять перед позашкільною освітою.

Керівники гуртків організовують та здійснюють навчання та виховання гуртківців, використовуючи різноманітні форми та методи гурткової роботи, прищеплюють їм вміння виконувати певну практичну роботу з вивчення, збереження та відтворення природи. Розвивають у дітей пізнавальну активність, стимулюють самостійне мислення, створюють умови для виявлення та розвитку здібностей та талантів учнів, забезпечують високу результативність, якість гурткової роботи.

На заняттях знайомлять гуртківців з рослинним та тваринним світом нашої місцевості, вивчають рідкісні, ранньоквітучі, лікарські рослини. Проводять їх паспортизацію та картування. Виготовляють наочні посібники: гербарії, колекції, які використовують під час занять гуртків.

У відділі директором Клепанчук Т.В. та методистом Міхно С.Г. узагальнено системи роботи педагогічного колективу по здійсненню екологічного навчання та виховання гуртківців, організації дослідництва на навчально-дослідній ділянці, по активізації пізнавальної діяльності гуртківців на заняттях натуралістичних гуртків, які отримали дипломи та авторське свідоцтво обласного ярмарку педагогічних ідей та інновацій. Розроблено проєкт виховної роботи «Формування екологічної культури особистості», який став переможцем обласного та учасником Всеукраїнського конкурсу на кращий проєкт виховної роботи еколого-натуралістичного напряму; проєкт «Зробимо рідну природу кращою» (2010 рік), який взяв участь у Всеукраїнському конкурсі благодійних проєктів «Добро починається з тебе».

Щорічно у відділі проводяться виставки-звіти творчих об'єднань учнів, на які педагогічні працівники представляють творчі доробки: сценарії масових заходів, розробки відкритих занять гуртків, екскурсій, методичні рекомендації.

З кожним роком збільшується кількість дітей та підлітків району, охоплених масовими заходами, які проводяться центром. Вихованці відділу беруть та посідають призові місця у Всеукраїнських конкурсах досягнень юних зоологів та тваринників, «Юний дослідник», обласних науково-практичних конференціях, фестивалі екологічних агітбригад, обласній виставці «Щедрість рідної землі», в районному та обласному етапах конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН.

Болградська районна станція юних натуралістів

Болградську районну станцію юних натуралістів було засновано у 1960 році, як окремий позашкільний навчальний заклад. Першим директором закладу був Потанін Юрій Сергійович, вчитель біології. За його ініціативою було відкрито близько 10 гуртків різних напрямів: овочівництва, виноградарства, садівництва, бджільництва, квітникарства, тваринництва, рослинництва, мікробіології, натуралістів.

Куратором роботи СЮН був методист РОНО Богун Валентин Анатолійович, який разом з директором СЮН Потаніним Ю.С. надавали певну методичну допомогу керівникам гуртків у плануванні їхньої роботи у гуртках.

Будинок СЮН було розташовано на території міського парку культури та відпочинку ім. О.С. Пушкіна. За закладом було закріплено земельну ділянку площею 70–80 а, яку було розподілено таким чином: овочівництво, садівництво, виноградарство, квітникарство та інші ділянки. За кожним педагогом була закріплена ділянка для навчально-дослідницької роботи, на якій вихованці гуртків вирощували овочі, фрукти, виноград, квіти, корма для тварин. Розсаду вирощували у теплиці.

Врожай овочів та фруктів використовували на організацію оздоровлення вихованців у профільному таборі при СЮН, частину врожаю продавали, кошти від реалізації використовували на проведення екскурсій у м. Ізмаїл, Одеса та інші міста.

Заняття гуртків СЮН проводились у парку імені О.С.Пушкіна на відкритому повітрі.

За роки керівництва СЮН директором Потаніним Ю.С, заклад досяг певних успіхів. Під керівництвом районної станції юних натуралістів було створено опорні школи району, на базі яких проводилась селекційна робота (Криничненська, Кубейська, Залізничненська та Каракуртська ОШ), розроблено план сівозміни і втілювали його на підлеглій станції земельній площі під час практичних занять гуртків.

З метою вивчення досвіду роботи на базі Болградської СЮН було проведено обласний семінар директорів СЮН області, на якому були присутні методист Облвно Райгородська та директор обласної станції юних натуралістів Кагач Зоя.

За період існування Болградської СЮН директорами закладу були:

- Потанін Юрій Сергійович
- Нетков Михайло Іванович
- Цвяткова Наталя Іванівна
- Зубак Василь Іванович
- Мунтянов Віктор Петрович
- Ніколаєв Микола Іванович (останній директор).

17 травня 1984 року на станції побудована кролеферма, відкрито гурток «Юний кролівник», керівником якого призначено Маринова Панаса Дем'яновича. На заняттях гуртка вихованців знайомили з біологічними особливостями та умовами утримання кролів. Давали поняття про корми, їх склад, породи кролів. На практичних заняттях вихованці складали раціони для різних вікових груп тварин, заготовляли корми на зиму, складали каталог порід кролів своєї кролеферми, доглядали за кроликами, проводили виставки кролів та інше. Незабаром кролеферма СЮН стала місцем екскурсій для вихованців гуртків «Юних кролівників» шкіл району.

Терзі Валентина Якимівна, керівник гуртка «Юний виноградар» працювала у СЮН з 1971 року до 1992 року. Практичні заняття з вихованцями проходили у радгоспі ім. Суворова та Болградському розсаднику. Вихованці проводили роботи зі щеплення виноградної лози у майстернях радгоспу. У цей період радгосп ім. Суворова мав багаторічні традиції з вирощування саджанців винограду наступних сортів: Аліготе, Ркацителі, Перлина Сабо, Совіньон, Кардинал, Одеський чорний, Молдова та інші. Вихованці досліджували лозу двох сортів винограду з застосуванням нових методів. Гуртківцям було надано 4 щеплювальних машин «Омега». За підсумками роботи випускникам гуртка було присвоєно звання «юний інструктор-виноградар». Вихованець гуртка Бербат Олександр посів І місце у обласному етапі конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук та став учасником Республіканського тижня науки і техніки у м. Київ у 1984 році. Мітєв Роман Петрович, вихованець гуртка «Юний виноградар» брав участь у обласному етапі конкурсі-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук за темою «Вплив росту активуючих з'єднань на основні характеристики щеплень». Технологія вирощування щепленого посадкового матеріалу сортів винограду «Рупарія» та «Рупестрис».

Вихованці Валентини Якимівни стали учасниками Всесоюзного зльоту юних натуралістів у 1988 році (м. Москва, Виставка досягнень народного господарства). На виставці, у павільйоні «Юні натуралісти і техніки» були представлені експонати дослідницької роботи гуртка: «Вплив стимулятора росту гетероауксина на ріст і розвиток виноградних саджанців із застосуванням відходів виробництва (паралон)», «Вирощування щеплених виноградних саджанців сорту «Молдова» механічним засобом машиною «Омега».

У 1987 році навчальний заклад СЮН було переведено у новий будинок, за адресою: вул. Інзовська, 205. Ремонт будинку здійснювався колективом працівників та вихованців закладу.

Щорічно у СЮН проводився районний зліт учнівських трудових об'єднань, у якому юні трудівники звітували про свою роботу.

Педагоги станції надавали методичну допомогу вчителям біології загальноосвітніх шкіл району. Кожен керівник гуртка був закріплений за декількома школами, у які виїжджав, згідно з графіком, для надання допомоги у проведенні роботи з екологічного виховання у школі.

Щорічно на базі СЮН проводилась районна виставка досягнень юних натуралістів «Свято врожаю».

Пельтек Олена Михайлівна, керівник гуртка «Юні квітникарі», працювала у СЮН протягом 13 років. Вихованці гуртка збирали насіння однолітніх квітів, доглядали за квітами в оранжереї, працювали на навчально-дослідницькій ділянці з вирощування квітів. Восени у центральній алеї міста проводився районний конкурс композицій квітів.

З вихованцями гуртків проводилися різноманітні конкурси, акції та інше.

Влітку вихованці гуртків мали можливість працювати та відпочивати у таборі праці та відпочинку на базі табору «Мрія», який знаходиться на мальовничому березі озера Ялпуг.

На підставі розпорядження голови Болградської районної державної адміністрації від 22.06.1992 року №72 та наказу районного відділу народної освіти від 08.07.1992 року № 471 «Про ліквідацію позашкільних навчальних закладів Рай СЮН, Рай СЮТ, РДПШ і створення районного центру дитячо-юнацької творчості», працівники СЮН були переведені у новий навчальний заклад (РЦДЮТ) за адресою: проспект Соборний, 151. На той час у районній СЮН працювало 10 педагогів, 4 робітників технічного персоналу та функціонувало 30 гуртків. У цей час Болградський районний центр дитячої та юнацької творчості це – комплексний позашкільний навчальний заклад, у якому успішно працюють 12 гуртків еколого-натуралістичного напряму.

Одеський обласний гуманітарний центр позашкільної освіти та виховання (еколого-натуралістичний підрозділ)

На території мальовничого парку у живописному куточку міста Одеси (Аркадія) навесні 1931 р. було організовано агробіологічну базу Одеської дослідної педагогічної станції – де працювали дві лабораторії: (біологічна з куточком живої природи та агрономічна). Юннатівський рух настільки впевнено крокував по містах та селах України, що було прийняте рішення – в 1934 р. реорганізувати агробіологічну базу в дитячий позашкільний заклад – станцію юних натуралістів м. Одеси.

Працювало декілька лабораторій, функціонував зоосад, майстерні з виготовлення шкільних навчальних посібників та акваріумів, різнопрофільні гуртки. Зростає коло учнів та вчителів-біологів, яких цікавить натуралістичний напрям позашкільної роботи. І ось в 1938 р. міська станція юннатів отримує статус обласної станції юних натуралістів. З реорганізацією в обласну станцію юннатів поступово покращується її матеріальна база. Юннатівський сад поповнюється новою колекцією плодових порід дерев, розширюється теплиця, розпочинається вирощування цитрусових культур. Гордістю юннатів був виноградник (на площу 0,5 га було закладено 25 сортів винограду). Це все надає можливість юннатам займатись практичною та дослідницькою роботою. Свої перші досягнення з дослідницької роботи в 1940 р. юннати Одещини представляли на ВДНГ в Москві.

Станція юннатів поступово стає методичним центром з проведення та координації натуралістичної і дослідницької роботи в області. На той час працюють два відділи, шість лабораторій.

У роки Великої Вітчизняної війни мирна, творча праця юннатів була тимчасово призупинена. Матеріальна база станції юннатів зазнала величезних втрат (загинув цитрусник та виноградник, зруйнована теплиця, пошкоджено головний корпус станції). Та вже в перший місяць визволення міста від фашистських загарбників 26 травня 1944 р. обласна станція юних натуралістів (Обл. СЮН) відновила свою діяльність (Наказ №1 від 26.05.1944 р виданий в. о. директора СЮН Владовим Д.Р. Прізвища директорів довоєнного часу, на жаль, не відомі у зв'язку зі знищенням архівних документів). Були відновлені ґрунтові квітники, віварій, навчально-дослідний сад (площа 1 га), вирощування цитрусових культур, виноградика (площа 0,5 га). При станції розпочали працювати гуртки (цитрусоводи, садоводи, квітникарі, рослинники, зоологи, ентомологи, тваринники). Заняття десяти гуртків відвідували 213 учнів. Ось так розпочинала свою історію Одеська обласна станція юних натуралістів.

З особливою вдячністю хочеться пригадати одного з найвідданіших своїй справі директора післявоєнних років, який вклав у відродження обласної СЮН частку своєї душі – Вигуржинського М.І. (Наказ № 16 від 13.10.1944 р. і працював по грудень 1964 р.). Під його керівництвом педагогічний колектив всі свої зусилля спрямував на методичну допомогу школам, дитячим будинкам, позашкільним закладам в організації натуралістичної роботи, проведенні дослідницької роботи на навчально-дослідних пришкільних ділянках. Був ініціатором організації перших учнівських виробничих бригад в області. Оскільки в той час по всій Україні розгорталось трудове навчання і виховання школярів шляхом створення учнівських виробничих бригад. Відновлює творчу співпрацю з вченими ВСГІ та Одеським Сільськогосподарським Інститутом.

Свої спогади про той час люб'язно надав нам колишній юннат Костанді Г.В., кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник СГІ:

«День п'яте квітня 1951 р. визначив все моє майбутнє життя. В цей день я став юннатом обласної станції юних натуралістів і був ним протягом чотирьох років до вступу в Одеський сільськогосподарський Інститут. На станції юннатів зустрів своїх майбутніх друзів: Симоненко В.К. – доктор біологічних наук, який протягом багатьох років був завідуючим відділом генетики та цитології рослин СГІ, Власенко В.С. – кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії фізіології рослин СГІ, турботливих педагогів та чудового доброго душею директора Вигуржинського М.І. Також із вдячністю згадую керівника гуртків Москетті В.А., який проводив для нас цікаві змістовні заняття і екскурсії. Весь час ми з друзями з теплом та вдячністю згадуємо Одеську обласну станцію юннатів, де провели чудові роки своєї юності і котра вплинула на наше подальше майбутнє самостійне життя».

В 1956–57 рр. в області створено та працює одинадцять учнівських виробничих бригад, які самостійно обробляють 621 га землі. А з 1960 р. зростає число УВБ до 184 де з натхненням працюють 11085 учнів-старшокласників і в їхньому розпорядженні 65056 га землі. Юннати не тільки працювали, а й проводили дослідницьку роботу під керівництвом Героїв Соціалістичної Праці Посмітного М.О., Ведути П.П., Полішко І.П., Блажевського В.В.. Підсумки дослідницької роботи учнівських бригад представлялись на ВДНГ у Москві. Також досвід роботи кращих УВБ вивчався методистами обласної СЮН та поширювався в області.

У 1977 році, з метою координації природоохоронної та дослідницької роботи старшокласників, цілеспрямованої допомоги їм у виборі майбутньої професії та надання наукової обґрунтованості дослідницькій роботі, був створений обласний координаційний центр. В його складі – провідні вчені ВУЗів, НДУ, відомі практики в галузі сільського господарства та охорони природи. Працювало дві секції: природоохоронна, яку очолювала Коваленко С.Г., кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки ОНУ ім. І.І. Мечникова та дослідницька, яку очолював протягом десяти років видатний вчений – селекціонер, академік ВАСГНІЛ, Лауреат Ленінської та Державної премії СРСР, член Європейської асоціації селекціонерів, Герой Соціалістичної Праці, завідуючий відділом селекції пшениці ВСГІ Кириченко Ф.Г. (100-річний ювілей з дня народження якого відзначали у 2004 році). Протягом багатьох років Кириченко Ф.Г. підтримував тісний зв'язок з юними дослідниками Одещини. На добру згадку про творчу співпрацю з юними селекціонерами області один з сортів озимої твердої пшениці Кириченко Ф.Г. назвав «Юннат Одеський». Координаційний центр працював більше п'ятнадцяти років.

Особливе піднесення та розвиток натуралістичної роботи в області падає на початок 80-х та середину 90-х років (директор, відмінник освіти України Кагач З.Г.)

У 1984 році обласна СЮН вперше провела обласну комплексну екологічну експедицію школярів. Так, обласні екологічні експедиції за завданням вчених ОНУ ім. І.І. Мечникова проводились в верхів'ях Тилигульского лиману, обласному заказнику «Петровський ліс», де юні екологи вивчали орнітофауну, лікарські рослини, а за завданням обласної інспекції з охорони природи перевіряли стан республіканського заказника «Коса-стрілка». За завданням кафедри гідробіології ОНУ ім. І.І. Мечникова, члени експедиції вивчали стан біоценозу мідій на Кінбургській косі, проводили дослідження планктону і зібрали велику колекцію морських організмів, склали каталог риб за допомогою діапозитивів.

З 1991 року на Жебриянському пасмі юні екологи разом з співробітниками державного заповідника «Дунайські плавні» проводили екологічні дослідження, з метою відкриття ботанічного заказника. Матеріали досліджень були використані обласним комітетом охорони навколишнього середовища для створення ландшафтного заказника. В межах міжнародної програми ЮНЕСКО «Голубий Дунай» вивчалась флора та фауна о. Єрмаков (Кілійський рукав Дунаю) з метою підготовки геоботанічної карти острова.

Також, в наступні роки обласні комплексні екологічні експедиції проходили в ландшафтному парку «Ізмаїльські острови», на придунайському озері Ялпуг. З 2005 року обласні експедиції почали проводитись в Балтському районі, поблизу села Харитинівка.

Вихованці еколого-натуралістичного підрозділу Обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання за запрошенням Кримської Республіканської СЮН взяли участь у експедиції «Крим – 2007», яка відбулась на території східного Криму. Юннати Суворовського району традиційно проводять щорічну експедицію на березі Південного Бугу Миколаївської області. А у 2007 році разом з вихованцями підрозділу та юннатами Ренійського району взяли участь у навчально-польовій практиці у Балтському районі с. Харитинівка.

Крім проведення обласних комплексних екологічних експедицій, в області запроваджують й такі перспективні, нетрадиційні форми навчання і виховання, як:

• навчально-польові практики, які дають можливість юннатам у природних умовах освоїти різноманітні методики науково-дослідницької роботи (1985 рік);

• обласні фестивалі екологічних агітбригад (1992 рік);

• літні профільні табори відпочинку (започатковані в області з 1988 року). В 1996 році за ініціативою Одеського обласного еколого-натуралістичного центру та громадської організації екоцентру „Дельта» був проведений екологічний табір „Кугурлуй-96. Під час роботи табору учасники знайомились з флорою і фауною водно-болотних угідь Кілійської дельти Дунаю, екологічними проблемами та перспективами розвитку цього регіону.

• «Зелена школа», «Школа юних дослідників і екологів» (започатковані у 1989–90 рр.). Усі ці форми роботи використовують освітяни України і в наш час.

В 90-ті роки проводяться такі обласні природоохоронні операції, як «Чисте повітря» (Трішина Л.А.), в ході якої було складено екологічну карту міста, дослідження кислотних дощів за методикою міжнародного моніторингу «Кислотні дощі» (м. Одюбон), соціальні дослідження з використанням рекомендацій ГРІНПІС, де вивчались питання сприймання населенням екологічних проблем навколишнього середовища та інші. Вся ця робота сприяла підвищенню екологічної грамотності населення.

В січні 1980 р. в м. Одесі розпочинає свою роботу Одеська мала академія наук «Прометей», мета якої – розвиток творчої особистості, надання допомоги старшокласникам у виборі професії. Спочатку працювало лише дві секції: біології та сільського господарства, а з 1991 р. були організовані секції екології та охорони природи, медицини, психології.

На початку 1992 р. в м. Одесі та області працює 22 станції юних натуралістів, роботу яких координує обласна станція юннатів (з 1994 – обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді).

В 1994 р. перейменована в обласний еколого натуралістичний центр учнівської молоді.

В 1997 р. відбулось об'єднання обласних позашкільних закладів і обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді увійшов до складу Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання, як еколого-натуралістичний підрозділ.

Еколого-натуралістичний підрозділ є організатором та куратором позашкільної еколого-натуралістичної роботи в області, працює над модернізацією змісту позашкільної еколого-натуралістичної освіти за системою, яка включає:

• збір аналітичної інформації про стан системи позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування в Одеській області;

• залучення обдарованої учнівської молоді до науково-дослідницької роботи, участі в національних та всеукраїнських етапах міжнародних освітніх біологічних проєктів (наприклад, «IntelEkoУкраїна» міжнародного конкурсу IntelISEF, Всеукраїнського конкурсу молодіжних проєктів з енергоефективності «Енергія і середовище», Всеукраїнського хакатону (Гусак І.Є.), науково-освітньої програми Globe та інших);

• вивчення та розповсюдження передового досвіду новітніх педагогічних технологій: розроблено «Анотований каталог передового педагогічного досвіду з питань еколого-натуралістичної позашкільної та позаурочної роботи» (упорядник – завідуюча інформаційно-аналітичним відділом Дьяченко В.В.), який складається з 61 роботи педагогів закладів освіти області та пропонується для ознайомлення освітянам;

• проведення обласних семінарів для різних категорій педагогів та фахівців, науково-практичних конференцій, круглі столи для вчителів;

• проведення обласних масових заходах «День зустрічі птахів», обласний конкурс «Молодь досліджує світ», виставка «Щедрість рідної землі», фестиваль екологічних агітбригад (Дуденко С.Г.), природоохоронні акції «Пташиний дивосвіт», «До чистих джерел», «День довкілля», «День водно болотних угідь», «День охорони Чорного моря», «Парки-легені міст та сіл», «Наш сад», «Посади сад», «Ялинка», програмі «Globe»;

• участь у всеукраїнських заходах для творчої молоді: чемпіонат з інформаційних технологій «ЕкоСофт» (Гусак І.Є.), конкурси юних раціоналізаторів та винахідників, конкурс наукових досягнень юних зоологів і тваринників (Лешишак В.В.);

• участь у всеукраїнських фахових конкурсах (Геращенко І.І.) та інших;

• співпраця з громадськими екологічними організаціями: Одеською обласною Радою Українського товариства з охорони природи, Українським товариством охорони птахів, Громадською екологічною радою при Державному управлінні та природних ресурсів та інші.

Нині підрозділ складається з двох відділів: еколого-біологічного та екологічного землеробства. Навчально-дослідна ділянка відповідає положенню, також працює живий куточок, акваріумна, відеотека.

Парк «Юннатський», на території якого розмішується еколого-натуралістичний підрозділ, має площу 1,2 га, рішенням Одеської обласної ради № 18–97 від 02.06.97 р. визначено парком-пам'яткою садово-паркового мистецтва. Колекція рідкісних та ендемічних рослин з різних континентів світу нараховує більше 75 видів.

Неможливо перерахувати всіх колишніх юннатів нашого підрозділу, які стали вчителями, вченими, фахівцями сільського господарства, лікарями, економістами тощо. Ось тільки деякі з них: Костанді Г.В., кандидат біологічних наук, співробітник селекційно-генетичного інституту, Власенко В.С., кандидат біологічних наук, співробітник селекційно-генетичного інституту, Корзюков А.І., кандидат біологічних наук, доцент біологічного факультету ОНУ ім. І.І. Мечникова, Харченко Н.І. працювала директором ЗОШ №35 м. Одеса, Гавран І.І., співробітник інституту „Біотехнології» Несторенко М.І., координатор ВВФ на Україні, Платова О.А., лікар-ветеринар, Мамотова І.О., менеджер громадської організації «Наші діти». До речі, Несторенко М.І., Платова О.А., Мамотова І.О. були юними екологами-дослідниками під час першої обласної комплексної експедиції.

Ціла плеяда педагогів-новаторів сприяла становленню, розвитку, творчому піднесенню обласної СЮН сьогодні еколого-натуралістичного підрозділу З теплим почуттям згадуємо одного з перших директорів Вигуржинського М.І., який відновлював роботу станції юннатів в післявоєнні роки, Кагач З.Г., відмінник освіти України в період керівництва якої були втілені новітні перспективні методи і форми екологічної освіти

і виховання учнівської молоді; Вороніна М.В., відмінник освіти України, заступник директора по навчальній роботі, ініціатор створення програми „Зелена школа» ; талановита організація учбового процесу; Райгородська Є.Є., талановитий практик методист; Маріяш Л.Ф., завідуюча інструктивно-методичним відділом – організація курсів підвищення кваліфікації для педагогів позашкільників; Шевчук В.А., відмінник освіти України, завідуюча організаційно масовим відділом, здійснювала організацію обласних та всеукраїнських (на базі «Молодої Гвардії») природоохоронних масових заходів, екологічні літні табори відпочинку, обласний фестиваль екологічних агітбригад; Хаджийська Н.М., робота з обдарованою молоддю; Юрчук Р.Н., Вороніна Н.В., Чвікова Л.В., Ряшенцева О.Б., Піск С.М., Куракін О.В., Васильков І.М., перші керівники обласних комплексних еколого-натуралістичних експедицій, навчально-польових практик; Охотюк М.Р., цікаво та нестандартно проводила клуби вихідного дня; Лукова Е.І., керівник гуртків сільськогосподарського напряму – організація дослідницької роботи на навчально-дослідних ділянках по завданням вчених ВСГІ та Одеської сільськогосподарської Академії (нагороджена золотою медаллю ВДНГ); Трішина Л.А., організація спільної роботи з міжнародними громадськими екологічними організаціями (ГРІНПІС).

Великий внесок в скарбницю юннатівського руху Одещини внесли директори районних та міських станцій юних натуралістів: Шербакова Г.М., Клепанчук Т.В., Дьяченко В.В., Лютенко Л.М., Раскола Н.Д., Дорожко Г.П., Адзеріхо Н.Г., Брогару Д.А., Чорний С.В., Демура Н.П., Волканов Д.Н., Тишенських Л.Г., Євченко А.В., Поплавська Г.Р., Шимбарьова Л.І., Николаєнко Л.І, Острякова Л.І., більша частина з них – відмінники освіти України і нагороджені грамотами Міністерства освіти і науки України. Їхня праця буде прикладом для майбутніх вихованців та педагогів-позашкільників Одещини.

З 2003 та донині еколого-натуралістичний підрозділ очолює Галуткіна В.В., яка прийшла на станцію юннатів в 1991 році та працювала на посаді керівника гуртків „Юні синоптики», потім очолювала організаційно-масовий відділ обласної СЮН, зуміла зберегти кращі традиції. Педагогічний колектив еколого-натуралістичного підрозділу Центру продовжує традиції попередніх поколінь і проводить навчально-виховну роботу на сучасному рівні юних любителів природи рідного краю.

Іллічівська районна станція юних натуралістів

Інформація щодо існування станції юних натуралістів в Іллічівському районі м. Одеси з 1985 по 2018 рік територіальний відділ освіти Малиновського району департаменту освіти та науки Одеської міської ради повідомляє, що станція юних натуралістів Іллічівського району м. Одеси працювала з квітня 1980 року за адресою: вул. Прохорівська, 16.

Рішенням Іллічівської районної ради народних депутатів у листопаді 1992 року було проведено реорганізацію «Будинку піонерів», «Станції юних техніків», «Станції юних натуралістів» та створено єдиний Центр позашкільної роботи з учнями та молоддю в районі. В структурі Центру було створено наступні відділи:

- еколого-натуралістичний;
- технічний;
- художній;
- декоративно-ужитковий.

22 січня 2010 року рішенням Одеської міської ради №5266-У установу перейменовано в Комунальний позашкільний навчальний заклад «Одеський Центр дитячої та юнацької творчості «Промінь», який нині розташований за адресою: вул. Балківська, 197.

Станція юних натуралістів Київського району м. Одеси

В Київському районі м. Одеси з 1985 по 1990 роки існувала станція юних натуралістів на базі ОЗОШ №33 (директор Поплавська Геня Романівна).

У 1988 році станції юних натуралістів було надано приміщення по вулиці Тімірязєва, 76. На земельній ділянці, яка складала 20 соток, були посаджені плодові та декоративні дерева, виноградник, збудовані парник та теплиця.

Гуртки закладу працювали на базі станції та шкіл Київського району за такими профілями:

- «Юний садівник»;
- «Юний мікробіолог»;
- «Юний бджоляр»;
- «Юний квітникар»;
- «Юний зоолог»;
- «Юний овочівник»;
- «Охорона природи»;
- «Юний натураліст»;
- «Природа і творчість».

Вихованці гуртків займалися вивченням проблем довкілля, брали активну участь в районних природоохоронних акціях, в екологічних суботниках з благоустрою Київського району.

За цей час були проведені наступні масові заходи:

- операції трудових піонерських справ: «Зелений наряд Вітчизни», «Зелена аптека»;
- конкурси: «Ромашка», «Морський коник», «Краща шпаківня», «Краща пташина їдальня»;
- виставка квітів;
- дослідницькі роботи на земельній ділянці;
- свята: «День зустрічі птахів», «Охорона довкілля»;

• виставка робіт юннатів з дослідницької та природоохоронної роботи;
• робота зелених та блакитних патрулів;
• конференція юних друзів природи;
• екологічна експедиція «Дністр-89».

У зв'язку з реорганізацією позашкільних установ району: Центру дитячої та юнацької творчості, Станції юних техніків та Станції юних натуралістів був створений єдиний Центр позашкільної роботи на підставі рішення міськвиконкому № 63 від 28.02.1996 р. «Про реорганізацію мережі бюджетних закладів освіти».

Центр позашкільної роботи знаходився за адресою: Люстдорфська дорога, 25, де продовжували функціонувати гуртки еколого-натуралістичного профілю:

• «Лікарські рослини»;
• «Юний еколог»;
• «Фітодизайн»;
• «Флористика»;
• «Акваріумістика», які працювали до 2010 року.

Архівні матеріали щодо діяльності СЮН не збереглися, подана інформація взята з книги наказів по СЮН (1985–1996 рік).

Савранська районна станція юних натуралістів

Згідно з рішенням VII сесії XII скликання від 05.04.96р. «Про районний бюджет Савранського району на 1996 р.», у зв'язку з недостатньою сумою виділених бюджетних асигнувань для освіти на 1996 р. та відповідно до наказу по відділу освіти Савранської районної держадміністрації № 44 від 07 травня 1996 р. «Про скорочення штатів підпорядкованих відділу освіти підрозділів», було реорганізовано СЮН. Було проведено злиття Будинку школярів та станції юних натуралістів з 01 вересня 1996 р.

Утворено єдиний підрозділ – Будинок творчості.

• 1981–1983 – директор СЮН Котик С.Г.
• 1984–1985 – директор СЮН Чорна Н.Ф.
• 1986–1987 – директор СЮН Давидяк Л.І.
• 1988–1996 – директор СЮН Гончарук Г.П.

Тарутинська районна станція юних натуралістів

Станція юних натуралістів була відкрита у Тарутинському районі у 1965 році, очолював її Рогожа Іван Тимофійович, за освітою вчитель біології. На станції працювали гуртки юних кролиководів, юних друзів природи, юних квітникарів, юних зоологів. Працював «Зелений патруль», силами якого висаджувалися зелені насадження навколо смт Тарутине. На кролячій фермі СЮМ учні займалися розведенням та вивченням таких порід кролів, як шиншила та білий велетень. Рогожа І.Т. працював на станції юннатів протягом 1965–1980 рр.

1980–1988 роки станцію юннатів очолював Топал Василь Іванович, вчитель біології та хімії за фахом. Під його керівництвом працювало 12 досвідчених керівників гуртків: вчителі, агрономи, виноградарі, зоотехніки. Працювали гуртки юних зоологів, акваріумістів, садівників, бджолярів, квітникарів, фотонатуралістів, юних друзів природи, трактористів, юних натуралістів, екологів, овочеводів, рослиноводів. Гуртки працювали, крім СЮМ, у таких навчальних закладах: с. Малоярославець ІІ, с. Виноградівка, с. Рівне, смт Бородіно. На території станції та в окремому приміщенні існував живий куточок, у якому були білі миші та криси, хом'ячки, хвилясті папужки, акваріумні рибки, породи декоративних курей, куріпки, кози, кінь. На території були розбиті розарій, сад, город, ділянка лікарських рослин.

Протягом 1988–1992 років станцією керувала Сідлецька Тетяна Григорівна, біолог за фахом. Вона стала ініціатором проведення науково– дослідницьких конференцій та конкурсів для школярів, краєзнавчих походів, дослідницьких експедицій з вивчення видового різноманіття рослинного та тваринного світу району, ознайомлення з природою Тілігульського лиману, озера Ялпуг, заповіднику «Дунайські плавні», екскурсій до Одеського ботанічного саду. На земельній ділянці СЮМ за підтримки Тетяни Григорівни створили дослідницькі ділянки, на яких вирощували різні овочі; зібраний урожай з ділянок та теплиці безкоштовно віддавали вихованцям центру психологічної реабілітації неповнолітніх та до будинку літніх людей. Мед, отриманий від пасіки, продавали мешканцям селища. На території станції юннатів була закладена площадка рідкісних та зникаючих рослин Одеської області та України, занесених до Червоної книги, які були привезені з експедицій Авілко Т.Г. Вона започаткувала роботу Малої академії наук, створення екологічних троп: с. Лісне у регіональному заказнику «Старий Манзир», с. Ганнівка «Ганнівський ліс», смт Тарутине та смт Бородіно. Призери обласних конкурсів виїжджали у складі обласних екскурсійних груп у різні міста СРСР. За час роботи Авілко Т.Г. збільшилась мережа гуртків природничо-натуралістичного напряму за рахунок відкриття на базі навчальних закладів гуртків, в яких працювали за сумісництвом вчителі та спеціалісти сільського господарства.

В 1993 році в районі відбулася реорганізація позашкільних закладів. Станцію юних натуралістів та будинок піонерів об'єднали в один позашкільний навчальний заклад – районний центр дитячої творчості. Директором цього центру була призначена Тартан Людмила Миколаївна, біолог за фахом. За час існування РЦДТ у районі еколого-натуралістичному напряму з кожним роком приділялося все менше і менше уваги. Спочатку при центрі був еколого-природничий відділ, який об'єднував гуртки екологічного, натуралістичного, сільськогосподарського напряму, але потім залишилося лише декілька гуртків еколого-натуралістичного

напряму. Робота центру була спрямована на розвиток науково-технічного, художньо-естетичного та туристично-краєзнавчого напрямів.

З 2002 року і до часу, коли РЦДТ припинив своє існування (2016 р.), його директором була Кантемірова Людмила Іванівна, за фахом – вчитель початкових класів. За ці роки учні району брали участь в масових заходах еколого-натуралістичного спрямування, які проводилися в районі та області: конкурс-виставка «Щедрість рідної землі», конкурси «Я люблю Україну», «Юний дослідник», виставка новорічних композицій «Зимова рапсодія. Ялинка», конкурс-виставка з природного матеріалу «Місто майстрів оригамі», фестиваль екологічних бригад, екологічний брейн-ринг.

Дані про кількість гуртків еколого-натуралістичного напряму в Тарутинському РЦДТ протягом 2008–2014 рр.:

• 2008–2009 н.р. еколого-натуралістичних гуртків – 6, в них 81 учень (РЦДТ, с. Підгірне , с. Надрічне);

• 2009–2010 н.р. еколого-натуралістичних гуртків — 7 (102 учні);

• 2010–2011 н.р. еколого-натуралістичних гуртків — 7 (105 учнів);

• 2011–2012 н.р. еколого-натуралістичних гуртків — 2 (30 учнів);

• 2012–2013 н.р. еколого-натуралістичних гуртків — 6 (90 учнів);

• 2013–2014 н.р. еколого-натуралістичних гуртків — 7 (105 учнів).

За ці роки такі показники роботи:

2012–2013 рр. – 3 переможці обласної виставки новорічних композицій «Ялинка»; 3 учні району стали переможцями Всеукраїнської виставки– конкурсу «Знай і люби свій рідний край»;

2013–2014 рр. – Урсу Ольга, учениця Ламбрівського НВК (керівник Деде І.В.) посіла 2 місце у Всеукраїнському конкурсі дитячих малюнків «Природа України очима дітей у різні пори року». Учні району стали учасниками Всеукраїнського конкурсу «Енергія і середовище» та отримали сертифікат. Активні учасники обласних масових заходів та переможці конкурсів: Плачинда Андрій, Торлак Софія, Черніогло Марія стали районними стипендіатами за програмою «Обдаровані діти Тарутинщини».

Станція юннатів, а потім і РЦДТ з 1984 року знаходилася у приміщенні німецької будівлі. Територія складала 0,12 га, але з часом, за рішенням селищної ради, з 2000 року територія складала 0,03 га. Майно, що належало РЦДТ, було частково списано та передано Тарутинському НВК.

Станція юних натуралістів Центрального району м. Одеси

Інформацію щодо станції юних натуралістів Центрального району м. Одеси, зі слів колишнього директора станції юннатів Московченко Світлани Володимирівни, повідомляємо, що станція юних натуралістів Центрального району м. Одеси була створена в 1984 р. за адресою: вул. Ковалевського, 25; реорганізована в еколого-натуралістичний відділ

Будинку дитячої творчості Центрального району в 1996 р. на підставі рішення виконавчого комітету міської ради народних депутатів № 63 від 28.02.1996 року «Про реорганізацію мережі бюджетних закладів освіти», та згідно з наказом Центрального районного відділу освіти м. Одеси № 66 від 05.05.1996 р. А в травні 1996 р. – зачинена. З 1987 р. по 1996 р. директор станції юннатів Центрального району — Іванова (Московченко) Світлана Володимирівна.

Інформація про матеріальну базу

Загальна площа приміщення близько 100 кв. м: три робочих кабінети, зоокуточок, кабінет акваріумістики.

Напрями еколого-природоохоронної роботи: гуртки «Юні квітникарі», «Юні зоологи», «Юні орнітологи», «Юні екологи», «Юні медики», «Юні друзі природи».

Форми і методи навчально-виховної роботи з юннатами: мінілекції, практичні та лабораторні роботи, екскурсії в природу, робота в Одеському зоопарку, екскурсійна робота на навчальній екологічній стежці Дюківського парку та в Ботанічному саду Одеського державного університету ім. І.І. Мечникова (Французький бульвар, стара територія).

Робота юннатів в Одеському зоопарку

Куратором по роботі з учнями була співробітник зоопарку Нікітіна Валентина Іванівна. Вона організовувала курс лекцій для юннатів по охороні тварин, Червонокнижних птахів, допомагала в підготовці до Днів птахів (проводились двічі на рік: навесні та восени), Міжнародних Днів Захисту дітей, участі в Олімпіадах, практично-наукових конференціях з біології. Багато часу приділялось практичній роботі по догляду за тваринами зоопарку, підгодівлі та прибиранні в вольєрах. Проводились систематичні консультації по догляду за домашніми улюбленцями. Учні мали змогу консультуватись з досвідченим ветеринаром зоопарку.

Навчальна екологічна стежка в Дюківському парку.

Проведена станцією юннатів Центрального району сумісно з співробітниками біологічного факультету Одеського державного Університету ім. І.І. Мечникова та Домом природи в Дюківському парку.

Мета створення Навчальної екологічної стежки:

• показати біорізноманіття рослинного світу парку (біля 70 видів деревинно-чагарникової флори), пташиного світу;

• залучити дітей та дорослих до охорони природної історичної зони відпочинку.

Керівники гуртків станції юннатів Центрального району та досвідчені юннати в місцях масового відвідування людей проводили екскурсії, консультації по властивостям рослин та птахів стежки. Адміністрація парку «Дюківський» оснастила екологічну стежку інформаційними щитами. Основна мета — екологічне виховання учнів на населення Центрального району.

Коротка історична довідка по створенню Дюківського парку (з опису екологічної стежки)

Неможливо собі уявити молоду Одесу у порівнянні з сучасною. Це була гола скеляста місцевість з крутими обривами до моря без рослинності. Зі сторони Пересипу — піщана пустеля, а зі сторони Дальника — такий степ, що у ньому вовків ловили. Тут будувалась Одеса з дикаря та цегли, не захищена від пилу та спеки жодним деревом. Перше правильне деревонасадження зробив Фелікс Де-Рибас. Першими деревами були акації. На пустій ділянці у Грецькому кварталі у самому центрі міста він збудував собі дім, а біля нього сад. Перші дерева були передані графом Феліксом Потоцьким з Уманської Софіївки — на возах в корзинах з землею, везли дерева і з Італії — морем. Допомагав Де-Рибасу герцог Ришельє — градоначальник, що у 1803 році приїхав до Одеси. Ришельє палко любив садівництво і першим виніс рішення, за яким зі сторони вулиць біля усіх будинків потрібно було висаджувати дерева. Сам він посадив за містом, біля своєї дачі, великий сад «Дюківський», а потім роздав хутори на узбережжі моря з умовою обов'язкового висадження їх рослинністю. Нові дерева приживались на скелях тяжко. До наших днів збереглись тільки деякі з них. Фелікс Де-Рибас передав у дар місту свій сад для вільного вічного користування всіх (1806 р.). З тих пір міський сад охороняється як завіт давнини.

Робота юннатів в Ботанічному саду

Учні під керівництвом вчителів-керівників гуртків відвідували стару територію Ботанічного саду (куратор в Ботанічному саду – Федотова Зоя Іванівна). Бували на екскурсіях, самі збирали матеріали щодо окремих рослинах і розповідали про них одноліткам. Діти допомагали пересаджувати кущі та дерева і з любов'ю пам'ятали красу бузкових та жасминових алей в пору їхнього цвітіння.

Навчально-виховна робота для дітей з особливими потребами

Багато уваги керівники приділяли вихованню «важких» підлітків (деякі з них вже були на обліку в дитячій кімнаті міліції), дітям – сиротам, дітям з неповних сімей, багатодітних родин. В інтернаті № 6 проводилась робота з дітьми, хворими на сколіоз.

Більшість цих учнів підключали до практичної роботи в Зоопарку, Ботанічному саду та на екостежці парку «Дюківський». Вони виявляли працездатність, пунктуальність, толерантність до школярів, дорослих мешканців Центрального району. Охоче пояснювали цілі та необхідність своєї роботи, називали рослини, їх властивості, лікарське значення. Постійно проводилась профорієнтація гуртківців.

Станція юннатів знаходилась в серці Центрального району, двері завжди були відкритими для учнів та їх батьків. Робота з дітьми проводилась на безкоштовній основі, тому давала велику користь підліткам, їх батькам, мешканцям району.

* Учні шкіл №3 (зараз Марийська гімназія), №10, №37, №47, №50, №105, №107, №121, інтернату № 6 вдячні керівникам гуртків та адміністрації Центральної станції юннатів.

Станція натуралістів Ленінського району м. Одеси

Станція натуралістів Ленінського району була заснована у 1980 році групою педагогів натуралістів, випускників Одеського Університету ім. Мечникова, біологів, новаторів, під керівництвом Трипольської Олени Сергіївни. Спочатку гуртки знаходились у пристосованих кабінетах за адресою по вулиці Отамана Головатого. В 1982 році станції виділили будівлю за адресою по вулиці Чорноморського козацтва 18, в серці трудового Пересипу. Працею педагогічного колективу було створено відділи: охорони природи, ботанічний, зоологічний, прикладної біології. З часом, з приходом нових педагогів утворився сільськогосподарський відділ. При станції було створено кролеферми на 70 голів; птахоферму, на 100 голів курей-несучок. В дворі станції знаходилось два вольєри в яких жили представники хижих видів птиць (орли, сови).

На станції було організовано 14 кабінетів, обладнаних за напрямами роботи гуртків.

Музей Хліба – відвідували усі учні гуртків та шкіл району, проводились заняття та екскурсії.

Музей охорони природи, в цьому музеї силами педагогів та їх вихованців були відтворені біоценози історії виникнення охорони природи Одеської області, представники Червоної книги області та світу.

Музей історії релігій, на базі якого працював гурток атеїзму, відвідували учні шкіл району.

Досвід роботи педагогічного колективу СЮН Ленінського району по залученню до занять гуртків учнів, що потребують підвищеної педагогічної уваги вивчався та представлявся на Всеукраїнській конференції у 1983 році.

Влітку того ж року вперше на Україні юннати Ленінського району пішли у районну комплексу екологічну експедицію (керівник Дьяченко В.В.), під час якої провели наукові дослідження під керівництвом фахівців відділу «Природи» Одеського краєзнавчого музею та кафедри ботаніки Одеського університету імені І.І. Мечникова.

Педагоги СЮН Ленінського району багато приділяли методичній роботі. Свої напрацювання вони представляли у методичному розділі обласної виставки «Щедрість рідної землі», Всеукраїнській виставці досягнень юннатів, на виставці в ДНХ в м. Москва (відділ юннати).

У 1988 році методичні напрацювання керівників гуртків (навчальні програми, розробки занять, масових засобів, планування екологічних експедицій та навчальних практик, пам›ятки для учнів, тощо)

представлялись на першому обласному «ярмарку педагогічних ідей та технологій». За підсумками заходу педагоги отримували право працювати за авторськими програмами затвердженими Обласним інститутом удосконалення вчителів.

Юннати гуртків зоологічного відділу проводили свої практичні заняття у великому кутку живої природи, у гуртку акваріумістики було представлено велику кількість різних видів риб. В кабінеті орнітології діти спостерігали та навчалися доглядати за тваринами та декоративними птахами.

В гуртку «юні медики» юннати навчались основам медицини, співпрацювали з мед. Училищем №3. Писали перші МАНівські роботи. Починаючи з 4-их класів, діти відвідували різні гуртки СЮН Ленінського району, засвоювали ази профорієнтації, що в подальшому впливало на вибір їх професій.

У 1997 році мер міста Є. Гурвиц вирішив реорганізувати позашкільні заклади міста. СЮН Ленінського району була реорганізована в екологічно-натуралістичний відділ при Палаці позашкільної освіти Ленінського району, будівля якого не була пристосована для роботи гуртків такого напряму, керівники звільнилися і з часом залишився відділ декоративно-ужиткової творчості у КПНЗ «Зоресвіт» Суворовського району.

Матеріальна база, бібліотека, фільмотека станції юннатів була знищена і утрачена.

Любашівська районна станція юних натуралістів

Комплексні екологічні експедиції учнів діяли на Любашівській СЮН з 1985 року. В ході таких занять юннати одержували загальні уявлення про об'єкти, явища і взаємозв'язки компонентів живої природи, практичні навички перебування в її середовищі, засвоювали методики польових досліджень, вчилися опрацьовувати і узагальнювати державні плани, набували перші поняття про науку і дослідницьку роботу.

За ініціативи Любашівської райСЮН були проведені екологічні експедиції по річках Кодима та Тилигул.

Під час експедицій юннати провели цікаву дослідницьку й пошукову роботу, яка мала значну наукову та практичну цінність. Вони виконали повний ландшафтний опис ділянки степової зони, провели облік птахів і рослинності.

Ботаніки займались вивченням видового складу трав'янистих рослин. Ними було визначено 235 видів рослин, із них 20 занесенні до Червоної книги.

Вивчали та визначали площі масивів лікарських рослин і відновлення в природі нечисленних видів.

Вони висівали насіння зелених цілителів в місцях, де ґрунти пошкоджені водною та вітровою ерозією.

Юні орнітологи вивчали видовий склад птахів прилеглих територій до річок Кодима і Тилигул. В цьому районі визначили 110 видів птахів, із них 5 – занесені до Червоної книги України і Одеської області (лебідь-шипун, степовий лунь, шилохвіст, сірий журавель, велика біла чапля, мала біла чапля).

Кільцювання птахів проводилось по завданню Одеського державного університету і Всеукраїнського орнітологічного центру. Закільцювали 7 видів і 535 птахів.

Складені карти-схеми проростання і мешкання виявлених видів рослин і тварин.

Гуртківці вели дослідницьку роботу і брали участь в обласній конференції МАН «Прометей». Так, учениця 11-Б класу середньої школи № 1 Полова Наталія працювала над темою «Вивчення стану природного комплексу і водоохоронної зони річки Кодима Любашівського району Одеської області». В даний час Н.Г. Полова працює завідуючою районною бактеріологічною лабораторією.

Які б форми вивчення навколишнього природного середовища не використовувались, безпосереднє спілкування з природою залишається незмінним.

Колектив Любашівської станції юних натуралістів на чолі з директором Євченком Олександром Васильовичем та керівниками гуртків Бездітною Лідією Григорівною, Полтавець Людмилою Михайлівною, Дудник Наталією Онисимівною, Ільніцькою Зоєю Іванівною, Дехтярьовою Наталією Вікторівною, Береговенком Володимиром Сергійовичем, Дудником Сергієм Георгійовичем, Рожком Василем Олександровичем, Ямбор Надією Василівною вважали своїм основним завданням залучення школярів до вивчення природи рідного краю, охорони і збагачення навколишнього середовища, формування інтересу до біології.

Для виконання цього завдання на базі станції юннатів та шкіл району (Кричунівська, Ясенівська, Зеленогірська, Гвоздавська, Троїцька, Боківська середні школи) працювали гуртки різного профілю. Вони щорічно об'єднували понад чотириста хлопчиків та дівчаток, які проходили теоретичну і практичну підготовку у взаємовідносинах з природою, в збагаченні її багатств.

На Любашівській райСЮН працювали гуртки: «Юні друзі природи», «Фотонатуралісти», «Орнітологи», «Зоологи», «Акваріумісти», «Юні квітникарі», «Бджолярі», гуртки сільськогосподарського рослинництва, «Природа і творчість», «Юннати-краєзнавці», «Юні екологи».

Найбільш глибоко, комплексно вивчали природу, активно пропагуючи природоохоронні знання, члени гуртків «Юні друзі природи» та «Юні екологи» (керівник Бездітна Л.Г.). Вони активну увагу приділяли вивченню та охороні рослинного і тваринного світу Любашівщини.

Юні орнітологи (керівники Ільніцька З.І., Дехтярьова Н.В.) вивчали видовий склад птахів Любашівського району, шляхи міграції птахів за допомогою кільцювання.

Юні ботаніки-рослинники (керівник Полтавець Л.М.) поглиблювали свої знання з ботаніки. Систематично вели фенологічні спостереження, вивчаючи рослинний світ, велику увагу приділяли охороні природи, їхнє захоплення – зелений дивосвіт.

Юні квітникарі (Дудник Н.О.) вирощували квіти, кімнатні рослини.

Цікаву і різноманітну роботу проводили вихованці гуртка «Бджолярі» (керівник Рожко В.О.). Відвідували цей гурток всі, хто захоплювався вивченням життєдіяльності бджіл.

Гурток «Природа і творчість» (керівник Ямбор Н.В.) був спрямований на розвиток дитячої творчості. Юннати займалися виготовленням різних поробок з природного матеріалу, училися бачити в навколишній нас природі вічну красу життя.

На виставках їхні експонати завжди привертали увагу, вражаючи відвідувачів.

Вихованці Любашівської станції юних натуралістів брали участь в республіканських конкурсах «Мій рідний край – моя земля», «Моя земля – земля моїх батьків». З цією метою в школах району і на станції юннатів були створені 25 загонів «зелених» і 14 загонів «голубих» патрулів. Членами загонів і школярами району були озеленені територія СЮН, 24 школи, 4 дитячих садка, 5 польових станів. Дуже добре озеленені були Боківська і Ясенівська середні школи. Там багато було висаджено дерев і кущів: берези, каштани, ялинки, липа, троянди, горобина та інші. В 1992 році юними квітникарями шкіл району вирощено і висаджено на клумби біля шкіл, пам'ятників загиблим воїнам, на вулицях сіл та селищ 15 тис. розсади квітів.

Зеленим патрулем в СЮН постійно виготовлялися шпаківні та годівниці для птахів.

Спільно з районним методичним кабінетом розроблялися плани масових заходів з учнями шкіл району на поточний навчальний рік. Згідно з цим планом у школах району проводилися різноманітні масові заходи з учнями. Вони були постійними учасниками місячника активних дій по охороні природи, натуралістичних свят «Свято врожаю», «Свято квітів», виставок, ярмарок.

В прищепленні любові до природи рідного краю активну участь брали учні 7–11 класів. Вони виступали перед школярами молодшого і середнього віку з лекціями-бесідами: «Бережи зеленого друга», «Вода – джерело життя», «Природа – твій дім».

У школах організовували конкурси на кращий малюнок, вікторини, показ фільмів. В шкільних бібліотеках діяли виставки природоохоронної літератури. А для тісного зв'язку з школами на базі районної СЮН були проведені різноманітні заходи, в яких були задіяні учні шкіл району. Перш за все виставки «Природа і фантазія» кращих робіт натуралістичних гуртків, виставки-ярмарки «Наша праця і турбота тобі, рідна Земля».

Для працівників шкіл проводилися консультації, надавалася методична допомога в питаннях планування і проведення організаційно-масових та натуралістичних виставок, конкурсів, естафет, походів, екскурсій, занять гуртків.

Працівники СЮН постійно брали участь в роботі секцій вчителів біології. Намагалися розв'язати питання, які хвилюють біологів.

Як юннати станції, так і учні шкіл району брали участь в операції «Первоцвіти».

Однією з ланок формування в учнів інтересу до біології була участь в екологічних експедиціях.

Згідно з наказом щодо Любашівського районного відділу освіти від 12.02.1997 № 21-к «Про ліквідацію станції юних натуралістів» з 01 квітня 1997 року Любашівська районна станція юних натуралістів припинила своє існування.

Операція «Первоцвіти»

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ

Комсомольська міська станція юних натуралістів

Рішенням Комсомольської міської Ради від 29.03.2001 року Комсомольську міську станцію юних натуралістів реорганізовано з 08.06.2001 року шляхом приєднання до Центру дитячої та юнацької творчості.

При Центрі дитячої та юнацької творчості відкрито натуралістичний відділ.

Міська станція юних натуралістів мала приміщення площею 200 мІ, навчально-дослідну земельну ділянку площею 0,05 га, живий куточок, в якому мешкали акваріумні риби, папуги та дрібні гризуни.

У 18 гуртках станції (екологи, «Юні друзі природи», зоологи, орнітологи, аранжувальники) навчалось 360 вихованців.

Семенівська районна станція юних натуралістів

Відповідно до рішення II сесії V скликання Семенівської районної ради видано розпорядженням «Про реорганізацію позашкільних навчальних закладів району» від 15 серпня 2006 року № 176.

На виконання рішення сесії було видано наказ відділу освіти Семенівської райдержадміністрації від 28.08.2006 року № 94 «Про об'єднання районної станції юних натуралістів та будинку дитячої та юнацької творчості».

Семенівська районна станція юних натуралістів мала власне приміщення площею 60 мІ, навчально-дослідну земельну ділянку площею 1 га.

На час закриття при райСЮН працювало 11 гуртків, в них навчалось 180 вихованців.

Кадри: директор та 7 керівників гуртків, з них 6 – сумісники.

За період роботи Семенівської райСЮН налагоджені зв'язки з науковцями Веселоподільської селекційної станції, співпраця з лісництвом Семенівського району, а також істориками-краєзнавцями – Зінченком Л.М. і Бутейком Є.О.

При Худоліївській загальноосвітній школі I–III ст. (керівник Козлов Микола Іванович) діяло шкільне лісництво. В шкільному лісництві було задіяно 40 учнів школи, які доглядали насадження на площі 587 гектар.

Члени шкільного лісництва раз на 3 місяці випускали стінгазети «Лісові новини» та «Лісничий».

За результатами конкурсів обласних змагань з лісового багатоборства члени Худоліївського шкільного лісництва неодноразово виборювали призові місця.

Вихованці районної станції були активними учасниками Всеукраїнських , обласних та міжнародних акцій, конкурсів.

Юннати брали активну участь у двомісячнику чистоти і озеленення, виставках квітів та поробок з природних матеріалів.

Члени гуртків не стояли осторонь шкільних та сільських проблем, вони були організаторами і активними учасниками шкільних масових заходів: «Осінній бал», «Свято зимуючих птахів», «Новорічний карнавал» тощо.

На гуртках валеології вихованці ознайомлювались та пропагували здоровий спосіб життя.

Щороку на базі лісового масиву с. Тройняки Семенівського району працював профільний наметовий табір «Ромашка» районної станції юних натуралістів.

Шишацький районний науково-методичний еколого-натуралістичний центр дітей та юнацтва «Ноосфера»

Відповідно до рішення 29 позачергової сесії 4 скликання Шишацької селищної ради від 23 серпня 2005 року звільнено всіх працівників Шишацького районного науково-методичного еколого-натуралістичного центру дітей та юнацтва «Ноосфера».

Закриття «Ноосфери» відбулось згідно з рішенням 9 сесії Шишацької селищної ради 5 скликання від 11.01.2007 року.

З 1 вересня цього ж року почала діяти Шишацька філія ПОЕНЦУМ.

На базі центру «Ноосфера» працювало 2 гуртки: квітникарі-аранжувальники та городники, в гуртках навчалось 27 вихованців.

У штаті працював директор, 1 керівник гуртка та методист.

Вихованці були постійними учасниками Міжнародної програми з моніторингу води, досліджуючи річку Псел, акцій «До чистих джерел», «Флора України: компас у зеленому світі», «Мій рідний край, моя земля».

У Всеукраїнській акції-прем'єрі «Екологічна стежка України» вихованці закладу посіли І місце.

Працівники «Ноосфери» спільно з педагогічним складом спеціалізованої школи імені В.І. Вернадського постійно проводили польову екологічну практику на базі геологічної пам'ятки природи «Бутова гора» для кращих учнів школи та вихованців центру.

Щорічно на базі Центру працював табір «Зірочка», в якому відпочивали вихованці гуртків та учні школи імені В.І. Вернадського.

Шишацький районний науково-методичний еколого-натуралістичний центр дітей та юнацтва «Ноосфера» мав власне приміщення з 2 навчальними кабінетами площею 60 мІ, теплицю 30 мІ, навчально-дослідну ділянку площею 0,15 га.

На час закриття кабінети та теплиця знаходилися в стані ремонту. Вся робота проходила на базі приміщень і навчально-дослідних ділянок школи імені В.І. Вернадського та приміщення районного будинку школяра.

Робота вихованців Шишацького районного науково-методичного еколого-натуралістичного центру дітей та юнацтва «Ноосфера» в теплиці

Машівська районна станція юних натуралістів

Машівську районну станцію юних натуралістів було створено 15 серпня 1993 року.

25.12.2003 року видано наказ відділу освіти Машівської райдержадміністрації № 106 «Про ліквідацію позашкільних закладів: районного будинку творчості, районної станції юних туристів, районної станції юних натуралістів».

25 лютого 2004 року через відсутність фінансування закрито Машівську районну станцію юних натуралістів. Роботу гуртків перенесено на базу загальноосвітніх навчальних закладів та районного будинку дитячої та юнацької творчості.

Перед закриттям станція юних натуралістів займала частину приміщення колишнього дитячого садка загальною площею 60 мІ: один кабінет для занять з гуртками та кабінет директора.

Рішенням Машівської селищної ради № 13 від 23.01.2002 року станції було виділено земельну ділянку площею 0,05 га для проведення навчально-дослідницької роботи з вихованцями. Матеріально-технічна база станції була вкрай незадовільною. В наявності було 2 акваріуми, 5 учнівських парт, шафа для одягу та книжкова полиця.

Фінансування районної станції юних натуралістів здійснювала Машівська районна рада, яке було вкрай недостатнє.

На станції юних натуралістів працювало 8 гуртків, в них навчалось 118 вихованців, у 2003 році 2 гуртки закрили через відсутність фінансування.

На час закриття в закладі працював директор, методист і 4 керівники гуртків.

При райСЮН працював профільний табір «Веселка», в якому щороку оздоровлювалось 15 дітей.

Керівники гуртків і вихованці Машівської районної станції тісно співпрацювали з Машівською районною радою, Українським товариством охорони природи (були їх членами). Брали активну участь в акціях та конкурсах. Проводили практичні заходи зі збереження та примноження фауни, птахів, водних об'єктів, проводили обстеження стану річок, ставків, водойм, упорядковували їх береги.

Гадяцька районна станція юних натуралістів

Засновником закладу була Гадяцька районна державна адміністрація (розпорядження голови райдержадміністрації № 209 від 3 липня 1997 року. Свідоцтво № 24829737).

Практично заклад розпочав свою діяльність з 8 вересня 1997 року (ліцензія НБД-П № 170001, реєстраційний № 8 від 8 вересня 19997 року).

З січня 2002 року районна станція підпорядковувалась Гадяцькій міській раді, яка контролювала роботу закладу та проводила повне фінансове забезпечення.

Згідно з рішенням 26 сесії 5 скликання Гадяцької міської ради від 27.08.2008 року відбулося приєднання Гадяцької районної станції юних натуралістів до районного будинку дитячої та юнацької творчості.

Гадяцька районна станція юних натуралістів була організаційно-методичним центром еколого-натуралістичної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах району з надання методичної допомоги вчителям біології і керівникам гуртків в організації і проведенні масових заходів, всеукраїнських та обласних конкурсів. Юннати брали активну участь в обласних та всеукраїнських конкурсах («Вчимося заповідувати», «Мій рідний край, моя земля», «Європейські дні спостережень за птахами», «Джміль та Бджілка») і досягали високих результатів.

Одним із кращих об'єднань районної станції був гурток «Юні лісівники» (керівник: Бондаренко Світлана Володимирівна), який був початковою ланкою для майбутніх членів шкільного лісництва. Робота проводилась за трьома напрямами: виробниче навчання, дослідницька робота, екологічна пропаганда.

Велась співпраця з Гадяцькою райдержекоінспекцією, Гадяцьким держлісгоспом, сільськими радами району, гадяцьким сектором контролю за

дотриманням природоохоронного законодавства, які надавали станції як матеріальну так і інформаційну допомогу.

Для здійснення навчально-виховної роботи станції юних натуралістів використовувалось приміщення площею 86 м², яке складалось з 4 кабінетів: природничого, зоологічного, акваріумістики, флористики, що обладнані необхідними меблями (шафи, стільці, столи). РайСЮН мала живий куточок, в якому мешкали хвилясті папуги, хом'ячки, тритони, морські свинки, акваріумні рибки.

При станції був квітник площею 0,02 га та навчально-дослідна земельна ділянка 0,1 га, де створено відділок лікарських рослин. На території закладу була створена екологічна стежка, працювала бібліотека.

На час закриття працювало 12 гуртків на базах станції юних натуралістів та шкіл району:

Початковий рівень (3 гуртки) – «Юні натуралісти», «Юні друзі природи».

Основний рівень (9 гуртків) – «Кімнатні тварини», «Природа і фантазія», «Екологи-краєзнавці», «Юні лісівники», «Штучна квітка».

У гуртках навчалось 180 вихованців.

Педагогічні кадри: директор, методист (0,5 ставки) та 5 керівників гуртків.

Педагогічними працівниками було створено ряд методичних розробок та розроблені авторські програми: «Природа і фантазія», «Кімнатні тварини», «Юні грибоводи», «Штучна квітка».

Гурток «Кімнатні рослини»

Хорольський районний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

Еколого-натуралістичний центр, тоді станція юних натуралістів, було створено на базі загальноосвітньої школи № 3 м. Хорол в 1975 році.

З 1975 по 1980 рік станцію очолювала Дешко Галина Миколаївна, з 1980 по 1987 роки – Седих Алла Володимирівна; 1987–1992 – Сурмач Любов Іванівна; 1992–1999 – Шкіленко Галина Василівна; 1999–2003 – Матюшенко Микола Іванович, з 2003 року – Рубашка Сергій Миколайович.

Закриття Хорольського районного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді відбулось у 2010 році.

Хорольський районний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді знаходився у приміщенні Хорольської загальноосвітньої школи I–III ст. № 4.

Для здійснення навчально-виховної роботи заклад займав територію 110 м^2: кабінет директора, 2 навчальних кабінети для проведення гуртових занять.

На час закриття у штаті закладу було 2,3 ставки керівників гуртків, на яких працювало 4 педагоги.

7 гуртків діяло за 4-ма профілями: «Природа і фантазія», «Юннати», «Екологічний туризм», «Юні друзі природи». Всього гуртки охоплювали 105 дітей.

Пріоритетними напрямами роботи районного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді були:

– здійснення організаційно-методичної роботи в галузі екологічного виховання учнів загальноосвітніх шкіл;

– залучення дітей до дослідницької роботи в галузі екології рідного краю з біології та сільського господарства;

– пошук і підтримка обдарованої молоді.

Центр підтримував постійний зв›язок з педагогічними колективами навчальних закладів району, надаючи методичну допомогу у проведенні позакласної, натуралістичної, дослідницької, екологічної та природоохоронної роботи, тісно співпрацював з районним відділом екологічної служби, кафедрою біології та екології Хорольського агропромислового коледжу, службою в справах сім›ї та молоді, лісовим господарством.

Активно проводились двомісячники чистоти, Дні довкілля, під час яких відбувалась висадка нових зелених насаджень та догляд, облаштування уже існуючих нових зелених насаджень.

Еколого-натуралістичний центр учнівської молоді мав у своєму розпорядженні наступні матеріальні цінності: котел КСТГ-20, автоматика АПОК, електрофон „Ронло-206» , машинка друкарська, комп'ютер.

Матеріальна база ЕНЦум зовсім не відповідала сучасним вимогам, це в свою чергу значно впливало на навчально-виховний процес, особливо на гурткову роботу.

Виступ агітбригади Хорольського еколого-натуралістичного центру учнівської молоді

Глобинський районний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

Глобинський районний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, тоді – Глобинська станція юннатів заснована 01.09.1968 року Глобинською районною радою. На посаду директора була призначена Михайличенко Поліна Андріївна, з 1988 року директором працював Кучко Леонід Тимофійович, з 1991 року посаду займала Хлонь Тетяна Леонідівна.

В 1993 році станція юннатів перейменована на еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

2003 року директором еколого-натуралістичного центру призначено Лазорську Світлану Володимирівну, з 2010 – Москаленко Тамару Іванівну.

У 2016 році Глобинський районний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді об'єднано з районним будинком дитячої та юнацької творчості.

Діяльність Глобинського районного еколого-натуралістичного центру була направлена на вдосконалення змісту гурткової роботи, формування в учнівської молоді екологічної культури, принципів здорового способу життя, залучення учнів до практичної природоохоронної роботи.

З метою реалізації основних напрямів позашкільної освіти і виховання з урахуванням сучасних вимог, педагогічні працівники ЕНЦ працювали над такими завданнями:

1. Спрямування діяльності педагогічного колективу на пошуки нових форм роботи з учнівською молоддю.

2. Методичне забезпечення, надання адресної практичної методичної допомоги.

3. Дослідно-експериментальна робота з проблем формування в учнівської молоді екологічної культури, природоохоронних знань.

Науково-методичною темою, над якою працював педагогічний колектив, була «Впровадження сучасних педагогічних технологій у практику позашкільного навчально-виховного процесу».

На час закриття при еколого-натуралістичному центрі працювало 23 гуртки 14 профілів на базі 13 шкіл району за напрямами:

Біологічний:

• Лікарські рослини – початковий рівень;

• Юні знавці лікарських рослин – початковий рівень.

Квітково-декоративний:

15. Юні квітникарі – початковий рівень;

16. Юні квітникарі – основний рівень.

Екологія і охорона природи:

• Юні екологи – основний рівень;

• Юні друзі природи – початковий рівень;

• Юні охоронці природи – початковий рівень;

• Краєзнавство – початковий рівень.

Сільськогосподарський:

• Юні овочівники – початковий рівень;

• Юні садівники – початковий рівень.

Декоративно-прикладний:

• Флористика – початковий рівень;

• Природа і фантазія.

Валеологічний:

• Здоровий спосіб життя.

Естетично-природничий:

• Юні фотонатуралісти.

Усього було охоплено 345 дітей.

Працювало 19 педагогічних працівників: 4 основні, 15 сумісників.

На час закриття Глобинський районний ЕНЦ мав у своєму розпорядженні одну кімнату для гурткової роботи, орендовану в Глобинській гімназії № 1 та кабінет директора в приміщенні районної станції юних техніків.

У кабінеті для гурткової роботи була розміщена бібліотека з науковою та методичною літературою. Бібліотечний фонд ЕНЦ нараховував 1256 примірників. З них науково-популярної – 955, методичної – 195, художньої – 106, бібліотекою користувалися педагогічні працівники, гуртківці.

Для проведення занять використовувався телевізор, комп›ютер, два принтери, відеокамера, фотоапарат.

Еколого-натуралістичний центр підтримував зв'язки з природничим факультетом Полтавського національного педагогічного університету, Устимівською дослідною станцією рослинництва. Між Устимівською ДСР та ЕНЦ було підписано договір про співробітництво.

Гуртківцями створено туристичні маршрути та екологічну стежку. Включившись в акцію «До чистих джерел», вихованці впорядкували 5 га прибережної зони р. Псел, розчистили 7 джерел.

Гуртком «Юні садівники», який працював при Манжеліївській загальноосвітній школі I–III ст., обладнана лабораторія садівництва в окремій кімнаті колишнього пришкільного інтернату. В ній було зібрано спеціальну навчальну та методичну літературу, інструментарій для проведення перещеплення, окуліровки, живцювання, обрізування дерев та кущів. Взимку в лабораторії також проводили зимове перещеплення плодових дерев та ягідних культур.

У ході акції «Плекаємо сад» проводилась дослідницька робота із садівництва.

Котелевська районна станція юних натуралістів

В 1971 році була створена Котелевська районна станція юних натуралістів. За час існування станцію юннатів очолювали Лічман Віра Степанівна, Марченко Раїса Григорівна, Пелих Олексій Юхимович, Тимошенко Надія Валеріївна, Шиян Надія Іванівна, Хміловець Зінаїда Дмитрівна.

З 22 вересня 2004 року на посаді директора працювала Махічева Ірина Олексіївна.

Рішенням 49 сесії Котелевської районної ради від 30 червня 2015 року «Про реорганізацію позашкільних навчальних закладів району» Котелевська районна станція юних натуралістів об'єднана з Котелевським центром дитячої та юнацької творчості та реорганізована в районний будинок дитячої та юнацької творчості.

Котелевська районна станція юних натуралістів займала приміщення загальною площею 187 мІ: 4 класи для занять гуртків, кабінет директора та керівників гуртків, куточок «Зелених рослин, живий куточок тварин, бібліотечка навчальної літератури. На станції силами гуртківців зібрана колекція квіткових рослин, створений куточок живої природи, де мешкали морські свинки, декоративні кролики, черепахи, равлик, було три акваріума. Земельна ділянка займає площу 0,5 га включала ягідник, садок, шкілки, відділ лікарських рослин, дендрарій, квітники.

У закладі був 1 комп'ютер, принтер, підключене до мережі Інтернет.

На час закриття у 15 творчих учнівських об'єднаннях навчалось понад 200 вихованців різного шкільного віку. Гуртки працювали за напрямами:

природознавство, екологія і охорона природи, квітникарство, садівництво і дендрологія.

Одним із завдань станції юних натуралістів являлось створення умов щодо формування екологічної свідомості учнівської молоді, удосконалення та урізноманітнення форм, методів роботи з дітьми відповідно до новітніх наукових досягнень. Пріоритетними напрямами екологічного виховання учнівської молоді, на які був націлений педагогічний колектив, були: організація роботи на екологічній стежині, систематична екскурсійна діяльність, спрямована на колективне чи індивідуальне виконання поставлених завдань, проведення еколого-натуралістичних практик, дослідницької роботи, участь в роботі МАН.

Велика увага приділялась оздоровленню та організації цікавого і змістовного дозвілля вихованців у канікулярний час. У літній період при станції працював оздоровчий табір з денним перебуванням «Юннат». Табір працював згідно з положенням про табір з денним перебуванням, режимом, навчально-виховним планом.

На базі Котелевської районної станції юних натуралістів був створений куточок бережливого ставлення до хліба. Вихованці закладу вели пошукову роботу щодо поповнення матеріалами куточка хліба.

Робота щодо створення експозицій велася на основі збирання старовини в своїй місцевості (території села, інших населених пунктів району), переписки з архівними установами, приватними особами, що дало можливість поновити фонди музею деякими документами і фотоматеріалами.

Традиційно, кожного року, в день народження С.А. Ковпака проходили екологічні походи екологічною стежкою Ковпаківського лісопарк.

Оздоровчий табір «Юннат» Котелевської райСЮН

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ

Радивилівська районна станція юних натуралістів

Радивилівська районна станція юних натуралістів створена рішенням районної ради 10 вересня 1980 року. Кредо закладу: „Хоча ми не зможемо врятувати усе, що хотіли б, наша діяльність дозволить зберегти хоч щось, а бездіяльність погубить все» .

За час свого існування заклад змінив 4 юридичних адреси. Протягом періоду функціонування закладу його очолювали 5 директорів:

1980–1981 – Людченко Олександр Михайлович

1981–1986 – Сич Пилип Іванович

1986–2004 – Івашкевич Галина Василівна

2004–2011 – Шуст Тетяна Олександрівна

2011–2017 – Налєво Наталя Ігорівна

З 2006 року базові кабінети Станції юних натуралістів знаходилися у приміщенні Радивилівського навчально-виховного комплексу „школа №2-ліцей» ім. П.Г. Стрижака. Заклад займав 3 навчальні кабінети: кабінет біології та дослідництва (26,1 м^2), зоології (26,3 м^2), акваріумістики (47 м^2) та кабінет директора (14,21 м^2). Загальна площа 113,61 м^2. Оснащення кабінетів для проведення гурткових занять було задовільним.

В закладі працювало 6 педагогічних працівників: директор, методист, керівник гуртка-методист та три керівники гуртків.

Навчальні заняття проводилися керівниками гуртків – фахівцями.

У 2015–2016 навчальному році екологічною освітою було охоплено 325 вихованців (21 гурток). У сільській місцевості 9 гуртків працювало на базі 6 закладів загальної середньої освіти Радивилівського району.

У 2016–2017 навчальному році екологічною освітою охоплено 325 вихованців (21 гурток). У сільській місцевості 7 гуртків працювало на базі 6 закладів загальної середньої освіти Радивилівського району.

Заклад працював за 4 напрямами роботи:

- біологічний – 112 вихованців;
- сільськогосподарський – 81 вихованець
- еколого-натуралістичний – 67 вихованець.
- декоративно-прикладний – 65 вихованці.

Велика увага в закладі приділялася роботі з обдарованими дітьми, створено і щорічно поповнювався банк даних обдарованих дітей, портфоліо гуртківців, де описувалася діяльність та їх досягнення.

2011–2012 н.р. – 11 переможців обласних конкурсів, 1 переможець Всеукраїнського конкурсу (Дубина Зоряна – керівник гуртка Дубина О.М.);

2012–2013 н.р. – 10 переможців обласних конкурсів, 2 переможці Всеукраїнських конкурсів (Кашуба Оля – керівник Воронко І.П. , Шуст Богдан – керівник Шуст В.В.);

2013–2014 н.р. – 18 переможців обласних конкурсів, 1 переможець Всеукраїнського конкурсу (Гринюк Мар'яна – керівник Воронко І.П.);

2014–2015 н.р. –18 переможців обласних конкурсів, 3 переможців Всеукраїнських конкурсів (Шуст Богдан, Шуст Ірина, Пастух Роман – керівник Шуст В.В.);

2015 –2016 н.р. – 10 переможців обласних конкурсів, 1 переможець Всеукраїнського конкурсу (Мамчур Юрій – керівник Шуст В.В.);

2016–2017н.р. – за І півріччя – 5 переможців обласних конкурсів.

Пріоритетною в закладі була експериментально-дослідницька робота. Щорічно юні обдарування брали участь у захисті науково-дослідницьких робіт Малої Академії Наук.

Переможці:

Гринюк Петро у 2010 році посів ІІ місце, у 2011 році – І місце ІІ етапу, у 2011 році – ІІ місце ІІІ етапу;

Білик Богдан у 2010 році –ІІ місце ІІ етапу, у 2011 році – ІІІ місце ІІ етапу;

Котик Ольга у 2010 році – ІІ та ІІІ місце ІІ етапу, у 2011 році – ІІ місце – ІІ етапу;

Данилішина Олеся у 2011 році – ІІІ місце ІІ етапу;

Семенюк Петро у 2012 році – ІІІ місце ІІ етапу;

Шуст Богдан у 2013 році – ІІІ місце ІІ етапу;

Мамчур Юрій у 2016 році обласний призер (ІІІ місце) керівник Шуст В.В.

Вихованці брали активну участь в обласних та Всеукраїнських масових заходах: конкурсі „Мій рідний край – моя земля», на кращу навчально-виховну екологічну стежку, „Вчимося заповідувати», „Природа – людина – виробництво – екологія», „Юний дослідник»; акцій „Посади сад», „Птах року», „Кролик», „Парад квітів біля школи», „Юннатівський зеленбуд», „Зелений паросток майбутнього»; проводять місячники захисту первоцвітів, зимуючих птахів; організовували рейди „Збережи зелену красуню», „Підгодуй тварин узимку» та інші.

Освітній процес у закладі спрямовувався на різнобічний розвиток дитини, розкриття її творчих можливостей, здібностей і якостей, поступове формування екологічного світогляду, свідомості, культури.

Виходячи з державної програми щодо профорієнтації в позашкільних закладах, була укладена відповідна угода про співпрацю з Національним лісотехнічним університетом України (угода від 18.04.2007 р.). Доречно сказати, що вихованці закладу, які серйозно працювали і навчалися в учнівському лісництві, мали право на пільговий вступ до даного вузу. Так Білик Богдан, Котик Ольга, Шуст Богдан стали студентами Національного лісотехнічного університету України.

Основою соціального партнерства у сфері позашкільної освіти є організація взаємовигідного співробітництва колективів установ позашкільної

освіти з навчальними установами інших типів, а також науково–дослідницькими установами та підприємствами. Як приклад можна навести співпрацю станції юних натуралістів з Національним лісотехнічним університетом України та ДП «Дубенське лісове господарство», де вихованці станції натуралістів мали змогу під керівництвом керівника учнівського лісництва Шуста В.В. та в співпраці з працівниками лісового господарства, вивчати різноманіття деревних порід регіону, вчитися самостійно їх вирощувати та доглядати, вивчати їх оптимальні умови росту та розвитку. Отримані результати вони оформлювали у дослідницьких роботах, з якими брали участь в різноманітних конкурсах, акціях, роботі Малої академії наук учнівської молоді. Тож відвідуючи заняття в учнівському лісництві Станції юних натуралістів вихованці отримували початкові навички майбутньої професії, а кращі з них отримували цільове направлення на навчання в НЛТУ України та гарантоване перше робоче місце у ДП «Дубенське лісове господарство». Доречно сказати, що вихованець станції натуралістів Тарасюк Назар з Теслугова закінчив лісотехнічний університет та працює головним мисливствознавцем району, Котик Ольга, Білик Богдан з міста Радивилів, Семенюк Петро з с. Пляшівка є випускниками цього вузу, а в 2015 році за цільовим направленням до НЛТУ вступив Шуст Богдан.

Найбільшим досягненням закладу є участь вихованця учнівського лісництва Білика Богдана (2011 рік) у 8 Міжнародному юніорському лісовому конкурсі в м. Москва, де він посів 10 місце у рейтингу серед 60 учасників з 38 країн світу. За 2014–2015 навчальний рік вихованці Станції юних натуралістів взяли участь у 28 конкурсах та акціях, 16 кращих гуртківців вибороли призові місця в обласних конкурсах, 3 – у Всеукраїнських конкурсах.

За І півріччя 2015–2016 н.р. вихованці взяли участь у 20 конкурсах та акціях, серед яких 7 переможців обласного та один Всеукраїнського рівня.

2 гуртки комунального закладу працювали за програмами МАН. У 2015 році 4 вихованці мали можливість представляти свої науково-дослідницькі роботи на районному рівні. У 2016 році Мамчур Юрій здобув перемогу (ІІІ місце) на обласному рівні.

У закладі здійснювалася послідовна робота щодо вдосконалення системи кадрового забезпечення. Так, керівник гуртка-методист, керівник учнівського лісництва закладу Шуст Віталій Вікторович забезпечував високу результативність, за успіхи в роботі, сумлінну працю в галузі освіти нагороджений грамотами районного відділу освіти та управління освіти і науки облдержадміністрації та грамотами Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді і Рівненської Малої академії наук учнівської молоді. Здобув ІІ обласне місце у конкурсі „Джерело творчості» (2016 рік).

Методист Воронко Ірина Петрівна — активний учасник конкурсів науково-методичних розробок екологічного спрямування. Так, вона у 2015 році здобула 3 перемоги обласного рівня: конкурс-огляд соціально-педагогічних

виховних систем позашкільних навчальних закладів; конкурс науково-методичних розробок та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичного напряму; позашкільних педагогічних читань (Всеукраїнська заочна виставка видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого-натуралістичного напряму).

Беручи участь та виборюючи призові місця у методичних конкурсах педагоги закладу стимулювали вихованців наслідувати їх та здобувати перемогу.

Шуст В.В. – 2013 р. – переможець обласного етапу Всеукраїнської заочної виставки видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого– натуралістичного напряму, І місце на Всеукраїнському етапі конкурсу у номінації „Позашкільний навчальний заклад і регіон: енергія інноваційної взаємодії» .

Воронко І.П. – 2014 р. – переможець обласного етапу Всеукраїнської заочної виставки видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого– натуралістичного напряму, ІІ місце на Всеукраїнському етапі конкурсу.

Налєво Н.І. – 2014 р. – переможець обласного етапу конкурсу-огляду соціально-педагогічних виховних систем.

Воронко І.П. 2015 р. – переможець обласних етапів конкурсів: конкурсу-огляду виховних систем, Всеукраїнської заочної виставки видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого– натуралістичного напряму, конкурсу методичних розробок та віртуальних ресурсів еколого-натуралістичного напряму. У 2016 р. педагог посіла ІІІ місце у Всеукраїнському конкурсі науково-методичних розробок та віртуальних ресурсів еколого-натуралістичного напряму.

Шуст В.В. 2016 р. – ІІ місце обласного етапу Всеукраїнського конкурсу „Джерело творчості» .

Педагоги та вихованці висвітлювали природоохоронну діяльність в засобах масової інформації: місцевих газетах, обласній газеті „Вільне слово», а також презентували роботу гуртків на телеканалі „ТРК Україна» .

На території навчально-виховного комплексу також була виділена земельна ділянка під мінізоопарк. Був у Станції і свій власний мінізоопарк, в якому були представлені породи рідкісної декоративної птиці, гризуни, плазуни, комахи та звірі. Станція мала свою навчальну базу – це мінізоопарк та куточок живої природи, в якому велися заняття з використанням живих об'єктів.

У куточку живої природи в тераріумах були розміщені: болотяна та червоновуха черепаха, палочники, джунгарські та сирійські хом'ячки, пацюк лабораторний, таргани мадагаскарські, бурі, кубинські, шиншила, австрійська білочка, павук-птахоїд. В кабінеті акваріумістики були розташовані два 200 літрові акваріуми, в одному утримувалися хижі риби: декоративні акули, асторонотуси, в іншому дрібні: гупі, мечоносці, мулінезії, крапчасті соми, соми прилипали, даніо реріо. Відвідуючи куточок живої природи,

діти мали можливість не тільки збагатити знання про різноманітність видів тварин, їх життя, розповсюдження, роль в біологічних комплексах, а й доглядати за своїми улюбленцями, обладнувати приміщення, заготовляти корм. Результати своїх спостережень гуртківці фіксували у щоденниках. Тематика дослідів була направлена на вивчення певних груп тварин, в процесі дослідницької роботи учні вчилися спостерігати за об'єктами природи, аналізувати і узагальнювати отримані знання з подальшим застосуванням.

У пташнику були зібрані виставкові декоративні породи курей: бентам, ситцеві, кохінхіни, голландські білохохлі, гамбурзькі, кучеряві кури. Представлені також породи голубів: поштові (білі, сірі), павичеві, дутиші, бойні, Миколаївські високольотні. Був у мінізоопарку і свій поні, лисиця, морські свинки.

Юннати мали можливість доглядати і виховувати своїх улюбленців, вести щоденники спостережень та накопичувати новий матеріал для написання науково-дослідницьких робіт. Матеріально технічна база: ноутбук ASUS, багатофункціональний пристрій CANON (принтер, ксерокс, сканер), фотоапарат. Комп'ютерний клас відсутній.

06 березня 2015 року Радивилівську районну станцію юних натуралістів перейменовано в комунальний заклад „Станція юних натуралістів» Радивилівської районної ради Рівненської області.

Через розгортання процесів децентралізації, формування об'єднаних територіальних громад, переведення фінансування професійно-технічної освіти на місцеві бюджети (що теж відчули заклади позашкілля) активно відбувалися процеси оптимізації мережі, й усупереч законодавству тривають процеси ліквідації під виглядом злиття й об'єднання.

У 2017 році не вдалося зберегти мережу закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування. Рішенням Радивилівської районної ради Рівненської області від 12 квітня 2017 року №239 в травні ліквідовано комунальний заклад „Станція юних натуралістів» Радивилівської районної ради Рівненської області.

На непопулярні кроки місцева влада зважується передусім через брак коштів. І обирає таке просте рішення – за рахунок одних закладів зберегти інші. Але при цьому, не прораховуються значні втрати нематеріального характеру, адже такі дії зумовлюють порушення права дитини на доступ до позашкільної освіти, гарантований законодавством. Окрім того, це призводить до небажаних соціально-економічних наслідків: зростання бездоглядності, підвищення рівня дитячої злочинності, зниження ефективності заходів превентивного виховання.

Педагогічний колектив і більш ніж 12000 вихованців комунального закладу „Станція юних натуралістів» Радивилівської районної ради Рівненської області за 37 років свого функціонування внесли величезний вклад в розвиток позашкільної екологічної освіти Рівненщини і залишили вагомий слід в історії позашкілля.

СУМСЬКА ОБЛАСТЬ

Сумська обласна станція юних натуралістів (1946–1997 рр.)

З метою надання допомоги школам в організації натуралістичної роботи 16 травня 1946 року обласний відділ народної освіти відкрив обласну станцію юннатів. Обласна СЮН отримала приміщення за адресою Комсомольський провулок, 2. Першим директором закладу був Чубур Василь Іванович. Він очолював заклад упродовж 15 років. Під його керівництвом облСЮН успішно розбудовувалася і проводилася успішна робота щодо активізації юннатівського руху серед дітей та учнівської молоді в області. Цьому сприяло сусідство з СЮН з агробіостанцією Сумського державного педагогічного інституту ім. А.С. Макаренка. Силами учнівського і педагогічного колективів було закладено плодовий сад, відновлено теплицю, створено колекцію кімнатних рослин. Працівниками станції було проведено роботу щодо організації гуртків юннатів у кожному місті й районі області. На базі опорних шкіл проводилися районні та обласні семінари. З ініціативи обласної СЮН при школах створювалися навчально-дослідні ділянки, закладалися теплиці, сади, шкілки плодових і декоративних рослин.

У 1954 році облСЮН отримала нове приміщення за адресою, вул. Шишкарівській,112. У цей період значно розширилася матеріально-технічна база закладу. Було закладено навчально-дослідну земельну ділянку для проведення учнівських досліджень, організовано роботу куточка живої природи. Вихованці гуртків разом з педагогами активно долучалися до виготовлення власноруч наочності, гербарних зразків, експонатів, колекцій тощо. У 1955 році обласна СЮН координувала роботу 997 гуртків юних натуралістів, у яких навчалося 39000 школярів області.

У 60-х роках Сумщина стала одним із ініціаторів створення шкільних лісництв. З такою ініціативою виступив місцевий письменник Столбін О.Г. У 1966 році перше шкільне лісництво було створено при Слоутській середній школі Глухівського району. Перші шкільні лісництва відразу були створені при шести школах: Слоутській середній школі Глухівського району, Бочечківській середній школі Конотопського району, Олешнянській середній школі Охтирського району, Низівській Сумського району, Знобь-Новгородській школі Середино-будського району, Ямпільській середній школі Ямпільського району. В 1970 році в області працювало 19 шкільних лісництв.

У 70–80-х роках облСЮН проводила активну роботу щодо розвитку мережі міських і районних позашкільних установ еколого-натуралістичного спрямування. На базі опорних шкіл сільської місцевості було організовано роботу 11 районних станцій юних натуралістів на громадських засадах. У 1974 р. в області працювало 2 бюджетні районні станції юних

натуралістів (м. Лебедин, смт Ямпіль) та 1 бюджетна міська станція юних натуралістів у м. Суми.

У 1980 р. працювало 3 бюджетні районні станції юних натуралістів (м. Лебедин, смт Ямпіль, смт Велика-Писарівка) та 2 бюджетні міські станції юних натуралістів в містах Суми, Ромни. Станом на 1998 рік в області налічувалося 8 СЮН: 4 міські і 4 районні. У 556 гуртках навчалося 13000 учнів.

У грудні 1981 року директором станції було призначено Власенко Наталію Михайлівну. А в 1982 році обласна станція юних натуралістів змінює своє місце розташування. Заклад отримує нове двоповерхове приміщення в центрі міста по вул. Красногвардійській 24 з обладнаними кабінетами квітникарства, овочівництва, екології. У той час у живому куточку нараховувалося близько 250 видів кімнатних рослин і 20 видів декоративних тварин. На станції функціонував профільний наметовий табір «Юннат», в якому щорічно відпочивало 200 вихованців.

Велика увага у цей період приділялася проведенню заходів, спрямованих на боротьбу з ерозією ґрунтів, охорону та приваблювання корисних птахів і звірів, порятунок мальків риб і охорону водойм, насадження лісових і декоративних рослин, їх охорону та примноження. На той час в області працювала 581 юнацька секція, 180 клубів любителів природи, 698 загонів зелених патрулів, 330 загонів голубих патрулів.

У 1987 році станція отримала приміщення колишнього дитячого садка у приміській зоні, що по вул. Аерофлотській, 1. Протягом року педагогічним колективом було перепланова́но й оформлено навчальні кабінети, актову залу, побудовано теплицю площею 160 м^2, парники, вольєри, освоєно і розпланова́но територію під навчально-дослідну земельну ділянку.

Велику роль у розвитку і становленні станції відіграли колишні працівники, ветерани юннатівського руху: Скибенко Л.Г., Ігнатко П.П., Еременко В.В., Руденька Л.О., Добровольський В.І. та інші.

У 1989 році облСЮН координувала роботу 1572 гуртків юннатів в області, до навчання в яких залучалося 26120 вихованців. Безпосередньо на станції було організовано роботу 127 гуртків, охоплено навчанням 1905 дітей.

У цей період працівниками облСЮН активно проводилася інструктивно-методична і координаційна робота в області. Здійснювалися виїзди в міста і райони, зокрема з питань масової участі шкіл і позашкільних установ у республіканських масових заходах і естафеті «За Ленінське ставлення до природи», конкурсу «На кращу дослідницьку роботу з біології та основ сільського господарства». На базі шкіл області проводилися семінари-практикуми з питань покращення натуралістичної, дослідницької та природоохоронної роботи в школах і позашкільних установах. Особлива увага приділялася організації дослідницької роботи в УВБ, на шкільних навчально-дослідних ділянках, живому куточку.

Станом на 01.01.1996 р. у структурі облСЮН функціонувало шість відділів: інформаційно-методичний, творчо-виробничий, сільськогосподарський, квітково-декоративний, охорони природи та екології та новостворений відділ народних ремесел. У закладі працювало 137 гуртків, до навчання в яких залучалося 1527 вихованців молодшого, середнього та старшого шкільного віку. Робота гуртків організовувалася як в закладі позашкільної освіти, так і на базі загальноосвітніх шкіл і кімнат за місцем проживання.

Навчально-виховний процес організовувався за типовими та авторськими навчальними програмами, пізнавальними і розвивальними за своїми цілями. Гуртки працювали за двадцятьма профілями. Було організовано роботу Обласної заочної сільськогосподарської школи.

У 1997 році відбувся процес реорганізації (злиття). У результаті об'єднання трьох обласних профільних позашкільних навчальних закладів, обласна станція юних натуралістів стала структурним підрозділом Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю (Розпорядження голови обласної державної адміністрації від 07.04.1997 року № 152 «Про створення обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю»). Директором Центру призначено Тихенко Ларису Володимирівну.

Роменська міська станція юних натуралістів (1979–2008 рр.)

Роменська міська станція юних натуралістів була створена міським відділом освіти в 1979 році. Роботу закладу було організовано на базі Роменської школи-інтернату ім. О.А. Деревської. Її першим директором став Присечко Н.Д. Заклад розміщувався за адресою, вул. Щучки, 57. Площа орендованих приміщень становила 58,8 м^2. Навчально-виховний процес Роменської СЮН здійснювався в приміщенні школи-інтернат.

На початку 90-х років заклад очолила Бардак Антоніна Петрівна. Педагогічний колектив закладу налічував вісім осіб. Станція юних натуралістів організовувала роботу 15 гуртків екологічного, біологічного, сільськогосподарського, декоративно-вжиткового, еколого-краєзнавчого профілів. До навчання в них було залучено 382 вихованці. На станції функціонував живий куточок, у якому налічувалося п'ятдесят видів кімнатних рослин і сім представників тваринного світу.

Окремою ланкою роботи на Роменській СЮН була екологічна стежка, що набула великого значення у навчальній роботі з питань охорони природи, вихованні екологічної культури поведінки людини в навколишньому середовищі, вивченні рослинного і тваринного світу, вихованні бережливого ставлення до лікарських рослин і тварин. Під час проведення екскурсій вихованці вчилися робити спостереження та порівняння,

аналізувати та робити висновки. Одночасно вони збирали цікавий матеріал, фотографували та замальовували об'єкти вивчення. За результатами таких екскурсій школярі міста виготовляли тематичні планшети та альбоми «Птахи екологічної стежки», «Лікарські рослини екологічної стежки» тощо.

Ефективно працювала екологічна агітбригада «Ромен». Юннати самостійно готували тематичні сценарії, виступали в школах, дитячих садках, місцевих виробничих підприємствах. Робота агітбригади носила системний характер та була досить ефективним напрямом просвітницької діяльності.

На початку 2000-х рр. заклад активно працює над створення умов для інтелектуального, духовного та фізичного розвитку дітей у вільний від навчання час. У 2005 році на Роменській СЮН було організовано роботу більше 20 гуртків, в яких навчалося 300 вихованців. У навчальний процес активно впроваджувалися інноваційні освітні технології. Педагогічний колектив працював над реалізацією проблеми: «Розвиток у вихованців пізнавальної активності та логічного мислення».

Роменська міська СЮН була координаційним центром еколого-натуралістичної роботи в місті. Для учнів шкіл педагоги закладу проводили масові заходи, зокрема свято «День прильоту птахів», екскурсії на екологічній стежці, Свято квітів, День захисту дітей, Свято «Проводи зими».

Вихованці закладу були постійними учасниками і неодноразовими переможцями всеукраїнських, обласних і міських еколого-натуралістичних конкурсних заходів: «Птах року», «Парки – легені міст і сіл», «Біощит», «До чистих джерел». Участь у заходах передбачала глибоку теоретичну й практичну підготовку вихованців, залучення до дослідницької та експериментальної роботи. Школярі займалися очищенням прибережних зон малих річок, обрізуванням сухих гілок на деревах у паркових зонах міста, здійснювали спостереження за об'єктами живої природи, організовували природоохоронні акції.

Кожний гурток станції забезпечував екологічну освіту юннатів. В основу роботи гуртків було покладено творчий пошук і дослідницьку роботу, що значно поглиблювало знання вихованців про рідний край, сприяло вихованню бережливого ставлення до природи. Особливою популярністю серед молодших вихованців та їхніх батьків користувався гурток «Природознавство для дошкільнят». Вагомий внесок у краєзнавчу роботу закладу зробив гурток «Юні натуралісти». Численні заходи, що проводилися гуртком у рамках Всеукраїнського походу «Біощит», були спрямовані на виховання екологічної свідомості вихованців, розуміння важливості природоохоронної діяльності.

Літній відпочинок вихованців Роменської СЮН проходив в оздоровчому профілакторії, що працював при центральній районній лікарні.

У 2008 році відбувся процес реорганізації (злиття) позашкільних навчальних закладів м. Ромни, у результаті чого Роменська міська

станція юних натуралістів стала структурним підрозділом новоствореного Роменського міського центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю (Рішення виконкому Роменської міської ради від 07.05.2008 року № 205 «Про реорганізацію закладів освіти Центру позашкільної освіти, Станції юних техніків, Станції юних натуралістів шляхом злиття в комунальний заклад «Роменський центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю»).

Робота в теплиці

Лебединський районний будинок юннатів (1971–2002 рр.)

Лебединський районний будинок юннатів було створено в 1971 році. Першим директором була призначена Курило Ніна Сергіївна. Заклад розміщувався в пристосованому одноповерховому приміщенні колишнього дитячого будинку за адресою: вул. Партизанська, 43. Силами педагогічного колективу було облаштовано чотири навчальні кабінети, живий куточок, кабінет акваріумістики та фотолабораторію. На території закладу було збудовано теплицю, в якій юннати вирощували квіти, інжир, ранні овочі, розсаду тощо. Було закладено навчально-дослідну ділянку з відділками овочівництва та квітникарства.

У закладі працювали гуртки: «Юні акваріумісти», «Юні квітникарі», «Сучасна українська кухня», «Основи здоров'я», «Юні ботаніки», «Юні зоологи», «Юні фотографи», вихованці яких були активними учасниками

організаційно-масових заходів еколого-натуралістичного спрямування різних організаційних рівнів, зокрема Республіканського конкурсу на кращу дослідницьку роботу з біології.

У 70-х роках педагогічний колектив Лебединського районного будинку юннатів здійснював активну роботу щодо створення та популяризації діяльності учнівських шкільних лісництв. Рух юних лісівників на Лебединщині розвивався під девізом «Ближче до природи». Одним із кращих на Лебединщині було Боровеньківське шкільне лісництво «Паросток», що розпочало свою діяльність навесні 1973 року при Боровеньківській школі на базі Боровеньківського лісництва Лебединського держлісгоспу. Юні лісівники брали активну участь у лісорозведенні і догляді за молодими насадженнями та дорослим лісом. Спершу школярі доглядали ліс на площі 5 га, а вже в 1974 році за юними лісівниками був закріплений ліс на площі 25 га та 0,5 га шкілки лісових культур. У 1988 році за ініціативи Лебединського районного будинку юннатів роботу Боровеньківського шкільного лісництва було відновлено. А в 1989 році його було відзначено на Республіканському конкурсі лісівників у м. Києві.

У 1988 році при Великовисторопському НВК на базі Великовисторопського лісництва державного підприємства «Лебединський лісгосп» було створено учнівське лісництво «Дубок». За ним було закріплено урочище Ворожбянський бір площею 4,6 га та урочище Малярове площею 1,2 га.

У 1995 році учнівські лісництва були створені при Межирицькій ЗОШ I–III ст. та Ворожбянському НВК на базі Межиріцького лісництва державного підприємства «Лебединський лісгосп». Пізніше, у 2002 році, започаткувало роботу Бишкінське шкільне лісництво Бишкінської ЗОШ I–III ст на базі Бишкінського лісництва державного підприємства «Лебединський лісгосп».

Завдяки діяльності учнівських лісництв у районі були створені перші екологічні стежки. Юні друзі лісу організовували й проводили операцію «Ліси «зеленої аптеки» дітям-сиротам», до якої залучалися всі школи району.

У листопаді 1988 року Лебединський районний будинок юннатів очолила Падалка О.М. З цього часу заклад значно активізував координаційну роботу гуртків юннатів у школах району. Зокрема було організовано роботу районного екологічного клубу «Білий лебідь», започатковано низку районних конкурсів еколого-природничого спрямування. Особливо активно юннати Лебединщини долучалися до участі в районному конкурсі «Цілющий пояс». За його підсумками проводилася щорічна районна виставка-ярмарок «Природа – джерело здоров'я, краси і багатства».

У літній період учні шкіл Лебединщини активно долучалися до проведення дослідницької роботи на навчально-дослідних ділянках та в учнівських виробничих бригадах. Беручи участь у Республіканському конкурсі «На кращу навчально-дослідну ділянку», учнівські колективи шкіл

проводили досліди з рослинами на НДД за завданнями наукових установ, зокрема кафедри агрохімії Полтавського сільськогосподарського інституту. Члени УВБ проводили дослідницьку роботу під керівництвом головних агрономів колгоспів.

Під час шкільних канікул педагоги разом з вихованцями здійснювали екскурсійні поїздки до Санкт-Петербурга, Криму.

З 01.10.2002 року, згідно з розпорядженням голови районної державної адміністрації від 09.09.2002 № 271 «Про зміни в мережі шкільних та позашкільних закладів», Лебединський районний будинок юннатів було реорганізовано в еколого-натуралістичний відділ, що увійшов до складу Лебединського районного будинку дитячої та юнацької творчості. При цьому мережу гуртків і кількість вихованців у них було збережено.

Підготовка гербарного матеріалу для виготовлення колекції

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ

На початок 2016 року в області функціонувало 6 позашкільних закладів еколого-натуралістичного профілю:

– Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді;

– Зборівский районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді;

– Бережанський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді;

– Козівський дитячий парк «Лісова пісня»;

– Скала-Подільський дитячий парк;

– Лановецька станція юних натуралістів.

Протягом 2016 року два заклади, а саме – Бережанський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді та Лановецька станція юних натуралістів були реорганізовані.

Так, Бережанська міська рада VII скликання IV сесія (III засідання) прийняла рішення від 26 травня 2016 року № 222 «Про реформування мережі позашкільної освіти в місті Бережани».

Ліквідувати з 31 серпня 2016 року позашкільні комунальні навчальні заклади м. Бережани:

– будинок творчості школярів та молоді (БТШМ за адресою 47501, м. Бережани, вул. Крута, 4 ідентифікаційний код за ЄДРПОУ 24629300);

– станцію юних техніків (СЮТ за адресою: 47501, м. Бережани, вул. Крута, 4, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ 24629317);

– центр екологічно-натуралістичної творчості учнівської молоді (ЦЕНТУМ за адресою: 47501, м. Бережани, вул. Хатки, 121, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ 21163172).

На базі ліквідованих позашкільних комунальних навчальних закладів м. Бережани створити з 1 вересня 2016 року позашкільний комунальний навчальний заклад «Центр дитячої та юнацької творчості» (ЦДЮТ) Бережанської міської ради.

8 вересня 2016 року відбулося пленарне засідання сьомої сесії Лановецької районної ради сьомого скликання на якому прийняли рішення про реорганізацію Лановецької районної комунальної станції юних натуралістів шляхом припинення діяльності установи.

Таким чином, станом на 01.01.2018 р. в Тернопільській області функціонують 4 заклади позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування. А саме:

– Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді;

– Зборівский районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді;

– Козівський дитячий парк «Лісова пісня»;

– Скала-Подільський дитячий парк.

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ

Чугуївський районний будинок дитячої творчості

Позашкільний навчальний заклад розташований у мальовничому містечку на околиці м. Чугуїв, вул. Степова, 50, телефон: (05746) 2–54–06.

Чугуївський районний Будинок дитячої творчості є однією зі структурних одиниць позашкільної освіти в Чугуївському районі. Позашкільний заклад був заснований у 1981 році як станція юних натуралістів (СЮН). У 1991 році заклад змінив статус на Чугуївський районний Будинок юнацької творчості (ЧР БЮТ), а вже в 2011 році заклад отримав новий статус: Чугуївський районний Будинок дитячої творчості (ЧР БДТ). Чугуївський районний Будинок дитячої творчості має основну будівлю площею 68 м2 (методичний кабінет, навчальний та природоохоронний кабінети), теплиця площею 300 м2 (теплиця пристосована для вирощування овочевих культур), навчально-дослідницькі ділянки площею 1 га, до яких належать: науково-дослідницька ділянка «Лікарські рослини», науково-дослідницька ділянка «Квіткова галявина», сад плодових дерев площею 500м2.

Чугуївський районний Будинок дитячої творчості Чугуївської районної ради Харківської області (далі ЧР БДТ) у своїй роботі керується Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Конвенцією про права дитини», «Положенням про позашкільний навчальний заклад, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2001 р. № 433», Указом Президента України «Про заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», Національною доктриною розвитку освіти в Україні, Державною цільовою соціальною програмою розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року, якими визначено основні шляхи розвитку позашкільної освіти, наказом Міністерства освіти і науки України «Про Основні орієнтири учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» від 31.10.2011 № 1243, наказами Міністерства освіти і науки України, іншими нормативно-правовими документами з питань роботи позашкільних навчальних закладів.

Чугуївський районний Будинок дитячої творчості Чугуївської районної ради Харківської області протягом 2017/2018 н.р. спрямовував свою роботу на координацію навчально-виховної, науково-методичної, виховної та організаційно-масової діяльності Будинку, на підвищення ефективності навчально-виховного процесу й створення умов для всебічного розвитку вихованців.

Напрями діяльності закладу. Керівники гуртків працювали за програмами Міністерства освіти і науки України, національного еколого-натуралістичного центру. В ході навчально-виховного процесу використовувалися варіативні програми. Гурткова робота велася за двома основними напрямами: художньо-естетичним та еколого-натуралістичним.

Кількість вихованців у Чугуївському районному Будинку дитячої творчості Чугуївської районної ради Харківської області в 2017/2018 н.р. становила 602 дитини. Загальна кількість гуртків Чугуївського районного Будинку дитячої творчості Чугуївської районної ради Харківської області у 2017/2018 н.р. становила 27 гуртків: з них еколого-натуралістичного напряму – 19, в яких навчалися 417 вихованців; 8 гуртків художньо-естетичного напряму, в яких навчалися 185 вихованців, Кількість дітей із сільської місцевості становила 123 дитини. Кількість дітей девіантної поведінки становила – 0 дітей. Кількість дітей пільгового контингенту становила – 42 дитини.

Напрями гуртків	2012/ 2013 н.р	2013/ 2014 н.р	2014/ 2015 н.р.	2015/ 2016 н.р.	2016/ 2017 н.р.	2017/ 2018 н.р.
Еколого-натуралістичний	23	21	23	21	20	19
Художньо-естетичний	8	8	12	13	11	8
Дослідницько-експериментальний	4	6	-	1	-	-

Кількість вихованців у Чугуївському районному Будинку дитячої творчості Чугуївської районної ради Харківської області

Кількість вихованців в ЧР БДТ протягом останніх років змінилася з об›єктивних причин, а саме у зв'язку зі створенням громад на території Чугуївського району й, відповідно, відділенням навчальних закладів, в яких функціонували гуртки ЧР БДТ, від підпорядкування відділу освіти Чугуївської РДА. Гурткова робота стала здійснюватися в раніше не охоплених навчальних закладах району.

Гуртками ЧР БДТ станом на 2017/2018 н.р. було охоплено десять загальноосвітніх навчальних закладів Чугуївського району, в яких навчалися 602 вихованці.

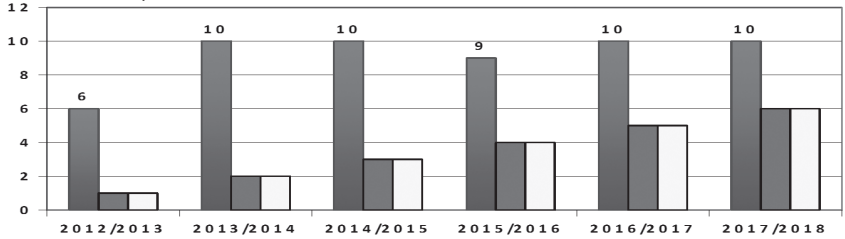

Кількість загальноосвітніх закладів, в яких працюють гуртки Чугуївського районного Будинку дитячої творчості Чугуївської районної ради Харківської області

Пріоритетними напрямами роботи педагогічного і учнівського колективів у 2017/2018 н.р. були:

• еколого-натуралістичний 70,37%;

• художньо-естетичний 29,63%.

Аналіз відсоткового співвідношення гуртків вищезазначених напрямів протягом трьох років показав, що профільність закладу зберігається, пріоритетним напрямами роботи педагогічного колективу та гуртків залишається еколого-натуралістичний напрям.

Згідно з навчальним планом навчально-виховний процес організовано за трьома рівнями навчання:

• молодші школярі (1–4 класи) – 10 груп (195 вихованців);

• школярі середнього віку (5–9 кл.) – 12 груп (307 вихованців);

• старші школярі (10–11 кл.) – 5 груп (100 вихованців).

Мережа гуртків по школах району:

Станом на 2017 рік мережа гуртків ЧР БДТ створена на базі 10 навчальних закладів району: Введенський НВК, Кочетоцька ЗОШ, Малинівська ЗОШ, Есхарівська ЗОШ, Старопокровська ЗОШ, Кочетоцький дошкільний навчальний заклад (ясла-садок), Кам›яно-Ярузький НВК, Мосьпанівський НВК, Зарожненський НВК, ЧР БДТ.

Чугуївський районний Будинок дитячої творчості повністю укомплектований педагогічними кадрами. Згідно зі штатним розписом та структурою закладу в ЧР БДТ працює педагогічних працівників – 8, на постійній основі – 7, за сумісництвом – 1, адміністративного персоналу – 3 (*директор – 1, методист – 1, культорганізатор – 1)*, технічного персоналу – 6.

Планова послідовна робота адміністрації з педагогічними кадрами над удосконаленням професійних умінь, отриманням нових знань, ознайомленням із новітніми розробками у сфері позашкільної освіти, впровадженням кращих наукових здобутків у щоденну робочу практику поступово забезпечили Будинку власний шлях розвитку, свій неповторний педагогічний стиль. Це дало змогу поповнити заклад новими молодими професійними кадрами.

Станом на 2017 рік у ЧР БДТ працює 3 молодих педагоги зі стажем роботи до 3 років, з них: з повною вищою освітою працює 3 педагоги.

Адміністрація закладу постійно приділяє увагу питанню забезпечення повноцінної діяльності молодих спеціалістів, які організують гурткову роботу відповідно до отриманої ними спеціальності за дипломом. З метою їхньої соціально-педагогічної адаптації ними опікується методичне об›єднання керівників гуртка ЧР БДТ, яка надає потрібну допомогу з питань організації навчально-виховної роботи в гуртках.

Протягом 2017 року Будинок активно працював над такими **пріоритетними напрямами:**

Виявлення, розвиток і підтримка юних талантів та обдарувань, стимулювання творчого самовдосконалення дітей і юнацтва.

Виховання у дітей та молоді любові та пошани до природи рідного краю.

Залучення вихованців та учнівської молоді до еколого-просвітницької та природоохоронної діяльності, практичної природоохоронної роботи та екологічному русі щодо до збереження та охорони флори і фауни свого регіону.

Створення умов для гармонійного розвитку особистості, задоволення потреб дітей в додатковій освіті та організації їх дозвілля.

Надання методичної та практичної допомоги навчальним закладам з питань упровадження форм і методів еколого-натуралістичної роботи з учнями.

Підвищення професійної майстерності педагогів шляхом вивчення та впровадження новітніх технологій,інтерактивних форм організації навчально-виховного процесу.

Збереження та зміцнення здоров'я вихованців та учнівської молоді.

Науково-методична робота

Науково-методичній роботі закладу позашкільної освіти належить важлива роль у фаховому зростанні педагогів, розвитку творчого потенціалу як кожного педагога зокрема, так і всього педагогічного колективу. Протягом 2017 р. методична робота ЧР БДТ була спрямована на виконання поставлених завдань:

1. Забезпечити системний науково-методичний супровід навчально-виховної діяльності педагогічних працівників щодо роботи закладу над методичною темою.

2. Створити сприятливі умови для забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників (поповнення дидактичного, демонстраційного матеріалу та інші.).

3. Поліпшити якість навчально-виховного процесу через підвищення професійного рівня педагогів шляхом самоосвіти та інших форм науково-методичної роботи;

4. Упроваджувати у навчально-виховний процес ЧР БДТ інноваційні форми, методи та технології;

5. Активізувати співпрацю з батьками вихованців.

Науково-методична проблема, над якою працює педагогічний колектив ЧР БДТ у 2017 р.:

«Формування екологічної, трудової, духовної культури дітей, розвиток індивідуальних творчих здібностей юннатів шляхом спостереження за рослинним світом та практичною діяльністю, виховання національно свідомого громадянина України».

З метою створення необхідних умов для забезпечення виконання поставлених завдань щодо вирішення основної методичної теми закладу та надання методичної допомоги педагогам ЧР БДТ адміністрацією та методичною радою проводиться ряд заходів, спрямованих на покращення

науково-методичної роботи педагогів та підвищення їх професійного рівня.

Методичне об›єднання ЧР БДТ працює з метою реалізації випереджувальної системи інформаційно-методичного забезпечення роботи педагогічних працівників закладу, забезпечення належних умов для організації навчально-виховного процесу, підвищення професійного рівня педагогічних працівників і розвитку творчої ініціативи, є координаційним центром науково-методичної роботи закладу.

З метою планування роботи на діагностичній основі постійно здійснюється аналіз готовності педагогів до інноваційної діяльності, рівень їх фахової майстерності та професійної компетентності. За підсумками анкетування створюються умови для підвищення професійної компетентності керівників гуртків.

За окремим графіком у ЧР БДТ проводяться теоретичні та практичні заняття, семінари, наради, круглі столи з керівниками гуртків за напрямами діяльності. Під час цих заходів використовуються інтерактивні форми роботи, надаються методичні матеріали, педагоги знайомляться з новинками навчально-методичної літератури, що сприяє підвищенню творчого потенціалу педагогів в організації навчально-виховного процесу в закладі.

У 2017 р. колектив закладу активно працював над проблемою ефективності педагогічного процесу шляхом залучення до інноваційної діяльності педагогів Будинку, яка може бути розв'язана лише за умови забезпечення високої компетентності та професійної майстерності кожного керівника гуртка. Для реалізації цієї програми адміністрацією закладу було проведено ряд заходів методичного та психолого-педагогічного характеру.

Результативність чітко спланованої роботи методичного об›єднання підтверджена покращенням психологічного клімату в колективі та умов праці; підвищенням зацікавленості педагогів в удосконаленні своїх професійних якостей; підвищенням рівня якості проведення занять, ефективності самостійної роботи керівників гуртків, мотивації участі у методичних заходах, у плануванні роботи закладу. У членів колективу в результаті створення ситуації «занурення» педагогів у головну ідею розвитку закладу на наступні роки сформовано мотиваційну готовність до інноваційної діяльності та реалізації задуманого.

З метою впровадження в навчально-виховний процес сучасних навчальних програм, нових педагогічних технологій навчання та виховання, надання педагогам інформаційної, консультативної допомоги, забезпечення їх актуальною інформацією адміністрацією ЧР БДТ спільно з методистом здійснено ряд заходів.

ЧР БДТ було здійснено організаційний та методичний супровід районного конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України по науковим відділенням екології та аграрних наук; хімії та біології.

За результативність своєї діяльності, сумлінну працю, високий рівень професійної майстерності, вагомий особистий внесок у справу навчання і виховання учнівської молоді, якісну підготовку переможців обласних, Всеукраїнських та Міжнародних виставок, конкурсів, фестивалів педагоги ЧР БДТ протягом 2017 р. відзначені грамотами центральних та місцевих органів влади.

Створений фото-бук, в якому висвітлені перемоги вихованців ЧР БДТ в Обласних та Всеукраїнських масових заходах за декілька років разом з фотоматеріалами.

Для оперативного функціонування закладу створений сайт chrbdt.at.ua, який містить повну інформацію про всі напрями роботи закладу. Створено персональні інформаційно-методичні сайти директора та методиста ЧР БДТ, створюються сайти керівників гуртка закладу.

Виходячи з вищезазначеного, можна визначити напрями діяльності методичної роботи ЧР БДТ:

1) розроблення положень та умов проведення районних заходів еколого-натуралістичного та художньо-естетичного напряму;

2) проведення семінарів-нарад із керівниками гуртка;

3) вивчення методичних рекомендацій з питань ведення ділової документації керівника гуртка за такими питаннями:

методика проведення практичної частини заняття гуртка;

методика проведення теоретичної частини заняття гуртка;

вивчення нових нормативних документів про позашкільний заклад;

особливості ведення журналу планування та обліку роботи гуртків в літній період;

складання звіту роботи за: І-е півріччя; ІІ-е півріччя; навчальний рік.

4) надання методичної допомоги в організації та проведенні в навчальних закладах науково-дослідницької та експериментальної роботи секцій Малої академії наук, в організації роботи з обдарованими дітьми;

5) надання методичної допомоги в організації та проведенні в навчальних закладах району Всеукраїнських виставок, конкурсів, акцій, фестивалів;

6) продовження відвідування навчальних занять з метою надання методичної допомоги;

7) вивчення досвіду роботи педагогів позашкільних закладів області, України;

8) створення методичних розробок, рекомендацій на допомогу керівникам гуртків;

9) проведення атестації педагогічних працівників відповідно до перспективного плану.

Навчально-виховна робота

Протягом 2017 р. виховна робота була запланована та проведена у вигляді виховних заходів, які проводились в гуртках ЧР БДТ. Заходи були

сплановані на канікулярний період, під час літнього відпочинку учнів у пришкільних таборах та ДОТ «Орлятко». Під час їх проведення використовувались як традиційні форми та методи організації виховного простору (бесіди, лекції, відкриті виховні години) так і сучасні (квести, акції, конкурси).

Протягом року на нарадах керівників гуртків адміністрація ЧР БДТ своєчасно ознайомлювала педагогів зі змінами у нормативній базі щодо організації виховного процесу та надавала методичні рекомендації щодо їх виконання.

За період багаторічної активної організаційно-масової роботи у закладі створені каталоги:

• відеоматеріалів;

• фотоматеріалів за підсумками проведення масових заходів різних рівнів;

• відеороликів про діяльність закладу.

Організаційно-масова робота

Навчально-виховна робота в гуртках художньо-естетичного напряму у 2017 році була спрямована на розвиток особистості дитини, задоволення її пізнавальних потреб, змістовного відпочинку, що несе в собі виховний заряд. Особлива увага приділялась створенню атмосфери дружби, взаєморозуміння, доброзичливості між учасниками, сприянню самовдосконаленню і самоствердженню особистості. Основні зусилля художньо-естетичного відділу ЧР БДТ були направлені на вирішення завдань організаційно-масової роботи.

Важливу роль у вирішенні питань формування необхідного адаптаційного потенціалу у дитини, створення відповідних умов мінімізації негативних впливів соціуму на особистість в учнівському середовищі відіграють заходи, спрямовані на поліпшення фізичного, психічного та емоційного стану.

Важливе місце у виховному процесі посідають питання участі вихованців ЧР БДТ в обласних, Всеукраїнських та Міжнародних конкурсах.

Матеріально-технічні та санітарно-гігієнічні умови, створені в ЧР БДТ

Питання забезпечення гуртків різних напрямів сучасними навчальними кабінетами є одним із пріоритетних для ЧР БДТ. Адміністрацією закладу безперервно здійснюються ефективні кроки щодо укладання угод із навчальними закладами району щодо надання гурткам ЧР БДТ кабінетів для занять відповідно до напряму роботи.

Відповідно до укладених угод гуртки ЧР БДТ працюють на базі 10 загальноосвітніх навчальних закладів району.

Наведені дані надають можливість зробити висновок, що в умовах територіальної розгалуженості гуртків по навчальних закладах району (у тому числі сільським) для здійснення навчально-виховної діяльності ЧР

БДТ має у розпорядженні необхідні навчальні кабінети, стан яких дозволяє забезпечувати якісну підготовку вихованців.

Пріоритетні завдання діяльності ЧР БДТ на 2018 рік

ЧР БДТ популярний серед батьків та учнів району, опитування яких вказує на високу ступень задоволеності якістю наданих закладом освітніх послуг, рівнем вимог до дітей, стилем взаємин «керівник-учень», перспективами розвитку закладу. Але запланованих стратегічних завдань ще багато. Сподіваємось, що спільними зусиллями ми зможемо досягти бажаного.

В 2017 році проведені заходи патріотичного спрямування, серед них:

• Виставки та майстер-класи до таких свят:

• День державного прапора (Новопокровка), День незалежності, День Конституції України, День Захисника України, День Соборності України, День героїв небесної сотні.

• Низка акцій «Стань поруч» (плетіння захисних сіток для БТРів).

• Низка акцій «Квіти Перемоги».

• Акція «Щедрий грудень».

• Акція «Листування».

Протягом 2017 р. вихованці ЧР БДТ взяли участь у численних районних, обласних та Всеукраїнських масових заходах.

Масові заходи, які проходили на базі ЧР БДТ

• Районне еколого-натуралістичне свято «У Юннатії кордонів немає» з нагоди Всеукраїнської акції «День юного натураліста».

• Акція «Напиши листа бійцю» в рамках Дня захисника України.

• Майстер-клас із виготовлення жовто-блакитного плетеного браслету в рамках співпраці з волонтерським рухом в Україні.

• Районний етап конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнями-членами Малої академії наук України.

• Акція «Підгодуй пташку взимку».

• Майстер-клас з виготовлення солом'яного янгола.

• Акція «Щедрий грудень» (виготовлення зимових сувенірів-подарунків) в рамках співпраці з волонтерським рухом в Україні.

• Майстер-клас з виготовлення весняної пташки-мотанки (Путівська І.М.)

• Майстер-клас з виготовлення 3D-листівки (Смирнова А.А.).

• Майстер-клас з виготовлення декору до «Хеловіну» (павучки та гарбузи).

• Семінар вчителів обслуговуючої праці загальноосвітніх навчальних закладів Чугуївського району.

• Акція «Квіти Перемоги».

• Еколого-натуралістичне свято з нагоди «Дня сім'ї».

• Виставка до Дня «Героїв небесної сотні».

• Виставка до Дня Соборності України.

• Виставка «Зимовий вернісаж».

Участь у районних масових заходах

• Майстер-класи з виготовлення ляльок-мотанок та плетених браслетів в рамках урочистого святкування Масляної в селищі міського типу Введенка Чугуївського району.

• Тематичні заходи з нагоди Дня захисника України:

• «Вікторина до Дня захисника Вітчизни» (на базі Чкаловського навчально-виховного комплексу), майстер-клас з виготовлення модульних орігамі – створення з паперових модулів військової техніки: танків, гелікоптерів (на базі Кочетоцької ЗОШ I–III ступенів), учнівський диспут з теми: «Захисник – це моє майбутнє» (на базі Малинівської ЗОШ I–III ступенів).

• Акція «Ставай поруч» (плетення маскувальних сіток зелено-коричневого кольору для покриття БТРів, які згодом були відіслані до зони бойових дій на сході країни).

• Виставка з нагоди Дня Збройних сил України (на базі Чугуївської районної державної адміністрації).

• Виставка «Зимовий вернісаж» (на базі Чугуївської районної державної адміністрації та відділу освіти Чугуївської РДА).

• Виставка з нагоди Дня Соборності України (на базі Чугуївського районного Будинку Культури).

• Виїзна акція, спрямована на надання допомоги постраждалим внаслідок н/с, яка відбулася на території військового арсеналу міста Балаклія. Проведення майстер-класів: «Великодній кролик» та «Метелик» в техніці орігамі, «Патріотична фенечка».

• Виставка «SOS-вернісаж, або друге життя сміття» (на базі Відділу освіти Чугуївської РДА).

• Виставка з нагоди Великодня (на базі Чугуївської районної державної адміністрації).

• Заочний відбірковий тур районного етапу Всеукраїнського конкурсу «Земля – наш спільний дім».

• Районна природоохоронна екологічна акція «За чисте місто» (березень, вересень).

• В листопаді презентували свій заклад в рамках Днів польської культури в Чугуївському районі.

Участь в обласних масових заходах

• Участь в культурно-мистецькому фестивалі в смт Коломак Харківської області – проведення майстер-класів.

• Обласний етап Всеукраїнської природоохоронної акції «Птах року».

• Обласний етап Всеукраїнського конкурсу «Юний селекціонер-генетик».

• Обласний етап Всеукраїнського конкурсу «Парки – легені міст і сіл».

• Обласна виставка юних природоохоронців «Зимовий вернісаж».

• Обласний етап Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Молодь

обирає здоров'я».

• Обласний відбірковий етап юнацького фестивалю «В об'єктиві натураліста».

• Обласний етап Всеукраїнського конкурсу дослідницько-експериментальних робіт із природознавства «Юний дослідник».

• Обласний етап Всеукраїнської виставки-конкурсу писанкарства «Українська Великодня писанка».

• Обласний етап Всеукраїнського конкурсу з квітникарства та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна».

• Обласна виставка-акція «SOS-вернісаж, або друге життя сміття».

• Обласний етап Всеукраїнського конкурсу декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва «Знай і люби свій край».

• Обласний конкурс фоторобіт «Територія пригод».

• Обласний етап Всеукраїнського конкурсу дослідницько-експериментальних робіт з природознавства.

• XVI відкритий фестиваль традиційної народної культури «Кроковеє коло».

• Обласний етап відкритого фестивалю дитячої художньої творчості «Таланти III тисячоліття».

Участь у Всеукраїнських масових заходах

• II Всеукраїнський екологічний форум – конкурс есе, коміксів та проєктів на екологічну тематику.

• VIII Всеукраїнський конкурс на кращий веб-сайт закладу освіти.

• Всеукраїнський тиждень права.

• Національний конкурс «Благодійна Україна».

• Всеукраїнська акція «День юного натураліста» (проведено квест «У Юннатії кордонів немає».

• Всеукраїнський конкурс-огляд «Дивовижна теплиця».

• Всеукраїнська акція «Підгодуй пташку взимку».

• Всеукраїнська акція «День рослин».

• Всеукраїнська акція «День зустрічі птахів».

• Всеукраїнська акція «Галерея кімнатних рослин».

• Всеукраїнська трудова акція «Парад квітів біля школи».

• Всеукраїнська трудова акція «Кролик».

• Всеукраїнська акція «Годівничка».

• Всеукраїнський конкурс винахідницьких і раціоналізаторських проєктів еколого-натуралістичного напряму.

• Всеукраїнський відкритий фестиваль дитячої художньої творчості «Таланти третього тисячоліття».

• Всеукраїнський конкурс дослідницько-експериментальних робіт з природознавства.

• Всеукраїнський конкурс «Молодь за здоровий спосіб життя»

• Всеукраїнська трудова акція «Дослідницький марафон».

• Всеукраїнський конкурс декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва «Знай і люби свій край».

• Всеукраїнський конкурс з квітникарства та ландшафтного дизайну «Квітуча Україна».

• І етап Всеукраїнського конкурсу «Земля – наш спільний дім».

• Всеукраїнський конкурс «Українська народна іграшка».

Педагоги ЧР БДТ протягом 2017 року брали участь в таких районних та обласних заходах:

• Еколого-натуралістичний семінар-практикум за темою «Дослідницька робота як найефективніший метод поєднання теоретичних знань та наукових технологій» (лютий).

• Науково-практичний семінар «Формування патріотичної життєвої стратегії дітей та молоді в умовах позашкільного навчального закладу (30 березня).

• Обласний семінар-практикум «Організація літнього відпочинку в позашкільному навчальному закладі» (7 червня).

• 1-й районний освітній форум за темою «Створення інноваційного освітнього простору нової української школи в умовах реформування загальної середньої освіти» (28 серпня).

• Нарада директорів позашкільних навчальних закладів за темою «Позашкільні навчальні заклади як центр соціальної адаптації» (4 жовтня).

• Семінар-практикум «Співпраця позашкільного навчального закладу з громадськими організаціями як умова успішності педагогічної місії соціокультурного простору (з досвіду роботи Комунального закладу «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» та ГО «Фельдман Еко-парк)» (20 жовтня).

• Семінар-практикум з організації виставкової діяльності на базі Харківського художнього музею (25 жовтня).

Навчально-дослідні ділянки

ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ

Історія Голопристанської районної станції юних натуралістів Херсонської області

Юннатівський рух на Голопристанщині виник задовго до заснування станції.

Перші юннати допомагали заліснювати піски, садити лісосмуги, рятувати від голоду зимуючих птахів.

Заснована Голопристанська районна станція юних натуралістів у жовтні 1976 року.

Районним відділом освіти на посаду директора було призначено Древаль Ольгу Федорівну, вчителя біології.

Отже, починалося все з однієї людини – директора і робочого місця в райвно.

Відразу після створення на станції вже працювали 11 гуртків. Серед них: юні квітникарі, фізіологи, зоологи, рослинники, агрохіміки.

Через рік у розпорядження станції натуралістів надана кімната у приміщенні школи, пізніше — 2 кімнати у житловому будинку.

З 1977 по 1986 рік директор станції – Плотнікова Тетяна Федорівна.

Станція отримує приміщення дитсадка на 162 кв. м. і 0,23 га території.

Зростає до 30-ти груп мережа гуртків.

У цей період станція стверджувалась, як центр натуралістичної, природоохоронної, методичної роботи в районі.

Приділяється велика увага трудовому вихованню та професійній орієнтації на сільськогосподарські професії.

Надається методична допомога школам з організації навчально-дослідницьких ділянок, навчально-виробничих бригад.

Діє 7 навчально-виробничих бригад. Кращими серед них є ділянки та учнівські бригади Бехтерської, Новозбур'ївської №1, Садівської, Чулаківської середніх шкіл.

Проводяться перші зльоти передових учнівських виробничих бригад, шкільних лісництв, юних дослідників природи, де виступають науковці, заслужені працівники сільського господарства, вони передають свій досвід молодому поколінню.

Далеко за межами області відома слава учнівської виробничої бригади Бехтерської середньої школи, наставником якої був двічі Герой соціалістичної праці Марко Андронович Брага.

За цей час склався стабільний колектив, зміцніла база, розширились зв'язки зі школами, господарствами і організаціями району.

Працюють «Голубі патрулі», на станції та школах району ведеться робота з кролівництва, заготівлі та реалізації рослинної лікарської сировини.

За успіхи в роботі колектив станції неодноразово відзначався нагородами області і республіки.

Серед найкращих керівників гуртків станції, які працювали у той час, були Емма Павлівна Чаус, Лідія Григорівна Марсак, Валентина Василівна Веселовська – біолог Голопристанської СШ №1.

Юннати гуртка «Юні рослинники», яким керувала В.В. Веселовська, це – учні старших класів, вміло застосовували набуті знання по догляду за овочевими культурами влітку на полях місцевого радгоспу «Дніпровський».

Понад 17 років успішно вели роботу гуртків «Юних агрохімікатів», «Юних рослинників» керівник Ніна Федорівна Черниш, «Юних орнітологів» – керівник, біолог міської СШ №1 Євдокія Василівна Бутенко.

«Юні орнітологи» активно співпрацювали з Українським товариством охорони птахів, виконували завдання кафедри зоології Київського державного університету.

Естафету юннатівських здобутків від старших колег перейняли молоді спеціалісти, керівники гуртків Світлана Юріївна Теленник, Валентина Василівна Щербина, Тетяна В'ячеславівна Карпенко.

Окрім 13 гуртків станції, в школах району в цей час працюють 22 творчих учнівських об'єднання. В кожній з цих шкіл добре організована навчально-дослідна робота на пришкільних ділянках.

Успішно працює гурток «Юні овочівники» під керівництвом Колодій Любов Володимирівни на НДЗД Новозбур'ївської середньої школи №1.

Більшість сільських шкіл району укладають договори на користування землею з місцевими сільськими господарствами.

Так, учнівські виробничі бригади Садівської, Чорноморської, Долматівської, Бехтерської та інших середніх шкіл отримали в користування по 5–10 га землі, на якій вирощують овочі, городину для шкільних їдалень.

Кращі учнівські об›єднання району на цей час – «Юні мікробіологи» (керівник Подоляк М.М.), «Агрохіміки» (керівник Кардавар М.Ф.), «Юні лісівники» (керівник шкільного лісництва Старозбур'ївської середньої школи Бутенко Р.П.), «Юний фермер» (керівник Роздорожній В.Ю.).

Сотні дітей міста та району, вибираючи майбутній фах, починали свій шлях до мети зі станції натуралістів. У подальшому, вони – вчителі біології, агрономи, зоотехніки, вчені.

Гордістю станції є Соколов С.Д., кандидат біологічних наук, Плахотников А.Г., науковий працівник Інституту тваринництва степних районів ім. М.Ф. Іванова «Асканія-Нова», Баранець Л.О., кандидат медичних наук, Черниш О.М., агроном, Євген Голобородько, студент Київського інституту зоології, біологи шкіл району Світлана Холодняк, Сергій Сипко, Ольга Погоріла, Віктор Устимів, Катерина Бурячок.

Багато юннатів, ставши біологами шкіл, самі керують гуртками, працюючи на станції за сумісництвом. Це — Валентина Скакун, Тетяна Куліда, Оксана Гнот, Людмила Степанова та інші.

Рибалко Сергій, колишній вихованець гуртка «Юні фермери», керівник Роздорожній В.Ю., учень Чулаківської ЗОШ у дорослому житті став успішним фермером, сьогодні очолює асоціацію фермерів району.

Юннати Голопристанщини беруть активну участь в Всеукраїнських, обласних природоохоронних конкурсах, родинних заходах, благодійних акціях.

Для відзначення своєї роботи учнями Крулоозерської, Новозбур'ївських №1 і №2, Новофедорівської, Нововолодимирівської інших середніх шкіл посаджено горіхові і березові алеї, закладено фруктові сади, озеленено вулиці, двори ветеранів, рідні оселі.

У 1987 році станцію очолює Баденко Тетяна Валентинівна, з 1988 по 1990 рік – Чауз Емма Павлівна, у 1991 році – Морикін Василь Петрович, 1992–2009 роки — Плотнікова Тетяна Федорівна.

У 1991 році поліпшується матеріальна база закладу.

Для роботи гуртків обладнані навчальні кабінети: екології – 30 кв. м, лозоплетіння та кабінет «Юні друзі природи» – по 21 кв. м, квіткова оранжерея – 60 кв. м.

Нараховується 250 екземплярів кімнатних рослин (45 видів).

Бібліотечний фонд нараховує 220 примірників книг різних напрямів: біологічний, методичний, науково-популярний, природоохоронний.

Заклад укомплектований технічними засобами навчання: кіноапарат, телевізор, DVD, діапроєктор, комп'ютер, принтер.

Живий куточок нараховує 5 видів дрібних тварин.

Оформлюється постійно діюча виставка творчих робіт вихованців «Природа — очима дітей»; в школах району та на станції – куточки хліба.

У 2008 році за високий рівень підготовки та представлення змістовних робіт в обласній виставці-конкурсі «Хліб – усьому голова» район посів І місце.

В 2010 році станція нараховує 31 гурток, якими охоплено 440 вихованців.

Розширюється профільність гуртків: працюють гуртки «Захоплююче лозоплетіння», «Українська народна вишивка», «Природа крізь призму англійської мови», «Природа і фантазія», «Юні акваріумісти».

В тісній співпраці з науковцями Інституту Південного овочівництва та баштанництва вихованці гуртка «Юні овочівники» (керівник Лубяна Наталія Олександрівна) проводять дослідницьку роботу, за результатами якої неодноразово здобувають призові місця в області та м. Києві у конкурсі «Юний селекціонер».

Із задоволенням юннати відвідують гурток «Захоплююче лозоплетіння» (керівник Павік Олена Валентинівна). Вироби експонуються на виставках різних рівнів. Кращі роботи відзначені грамотами і призами.

Формувати художні смаки та трудові навички вчить дітей гуртка «Природа і фантазія» Черниш Ольга Василівна. Вироби гуртківців прикрашають кабінети станції.

Протягом багатьох років налагоджена тісна співпраця з науковцями Чорноморського біосферного заповідника (завідувачем відділом еколого-пропагандистської роботи Бахтіаровою Л.І., науковим співробітником відділу наукових досліджень Уманець О.Ю.).

З метою вивчення та дослідження заповідних територій проводяться екскурсії, екологічні експедиції як для вихованців, керівників гуртків так і для вчителів біології.

Під керівництвом провідного орнітолога Ардамацької Тетяни Борисівни, кандидата біологічних наук, наукового співробітника Чорноморського біосферного заповідника, юннати станції виграли Міжнародний гранд «Охорона птахів на заповідних територіях», на кошти якого на Кімбургській косі організовано дитячий польовий орнітологічний табір, тут проводились дослідження разом з науковцями Миколаївського педагогічного Інституту, Національної академії наук України.

При Голопристанській ЗОШ №4 (директор Плотнікова Н.О.), Голопристанській ЗОШ №1 (директор Діденко В.Л.) діють юннатівські секції Українського товариства охорони птахів, які нараховують більш як 300 учнів.

На базі Голопристанської гімназії працює екологічне дитяче об'єднання «Зелений гомін», пріоритетним напрямом діяльності якого є екологічна пропаганда, участь у практичних природоохоронних акціях, проведення конкурсів екологічного спрямування.

За багаторічну плідну працю директор станції Плотнікова Тетяна Федорівна нагороджена грамотами Херсонського обласного Центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, грамотами Голопристанської районної державної адміністрації, Голопристанської районної ради, управління освіти Херсонської обласної держадміністрації, нагрудним знаком «Відмінник освіти».

З 2009 року Тетяна Федорівна, будучи на пенсії, продовжує працювати на посаді заступника директора з навчально-виховної роботи станції.

У 2009–2015 рр. Голопристанську районну станцію юннатів очолює Іващенко Валерій Вікторович.

Сімнадцять (17) шкіл району мають навчально-дослідні земельні ділянки, кращою в районі та області є ділянка Новозбур'ївської ЗОШ № 1, яка в конкурсі на кращу навчально-дослідницьку земельну ділянку здобуває призові місця в області та м. Києві.

РайСЮН організовує роботу шкільних екологічних центрів, координує роботу екологічних дитячих об'єднань «Зелений гомін».

На базі шкіл району працюють гуртки «Юний фермер» (керівник Задорожній В.Ю.), «Квітникарі-аранжувальники» (керівник Качан Л.М.),

«Юні овочівники» (керівник Колодій Л.В.), «Юні валеологи» (керівник Леонова С.М.).

Станція налагоджує співпрацю з кафедрою рибальства та екології Херсонського аграрного університету.

У 2011 навчальному році у Голопристанському районі нараховується 31 аграрне трудове об'єднання школярів, по 1 у кожній школі, у них працює 3129 учнів старших і середніх класів, які вирощують сільськогосподарські культури на площі 427,3 га.

В районі функціонує 14 НДЗД, 32 – куточки бережного ставлення до хліба, найкраще з цього питання організована робота в Новозбур'ївській, Голопристанській №1, Добропільській ЗОШ.

Одним із провідних напрямів роботи молодіжного екологічного громадського об'єднання «Зелений світ» Таврійської ЗОШ I–III ступенів є робота на екологічній стежці «Чисте джерело». Отримавши дозвіл на створення екологічної стежки від Таврійської сільської ради та Гладківського лісництва вона набула офіційного статусу в екологічній роботі школи.

В районі діє одне шкільне лісництво, у складі якого 21 юннат.

Це вихованці гуртка «Юні лісівники-дендрологи» (керівник Андрієць Людмила Іванівна) Голопристанської райСЮН. Гуртківці співпрацюють з працівниками Цюрупинського лісгоспу; велику увагу приділяють дітям В.І. Фомін – лісничий Гладківського лісництва, Т.Ю. Новохижня – помічник лісничого Буркутського лісництва, працівники ДП «Голопристанське» ЛМГ, Н.І. Фемич, провідний спеціаліст Голопристанського лісового господарства.

Юні лісівники неодноразово є учасниками та призерами Всеукраїнських зльотів шкільних лісництв.

У травні 2011 році кращі вихованці гуртка: Дзюба Іван, Осьмухіна Анастасія, Новохижній Микола захищали честь області на V Всеукраїнському зльоті шкільних лісництв.

Під час роботи зльоту Дзюба Іван представив науково-дослідну роботу з теми: «Екологія рудого та звичайного соснового пильщиків (за яку був нагороджений грамотою НЕНЦ за III місце).

Також Іван був нагороджений путівкою до Всеукраїнського табору «Юннат» за дослідницьку роботу у Всеукраїнській трудовій акції «Юннатівський зеленбуд», він неодноразовий призер Всеукраїнського конкурсу «Ліси для нащадків».

Ефективною є організаційно-масова робота закладу щодо залучення школярів району до понад двадцяти всеукраїнських конкурсів та акцій.

Три роки поспіль (2011–2013 рр.), у рейтингу «Результативності участі у Всеукраїнських, обласних акціях та конкурсах, організації роботи гуртків», що проводився обласним еколого-натуралістичним Центром, Голопристанська районна станція юних натуралістів утримувала почесне I місце.

У 2015 році директором станції призначено Вовк Валентину Валентинівну.

Склад педагогічних працівників: Плотнікова Тетяна Федорівна – заступник директора з НВР, Карпенко Тетяна В›ячеславівна — методист, керівники гуртків: Павік Олена Валентинівна, Протопопова Світлана Михайлівна, Федоренко Людмила Сергіївна, Лубяна Наталія Олександрівна, Гурська Світлана Юріївна.

У 2016 році заклад пройшов атестацію. Рішенням відділу освіти Голопристанської районної державної адміністрації Херсонської області від 05 квітня 2016 року, наказ № 124, заклад визнано атестованим.

У 2013 році м. Гола Пристань було віднесене до категорії міст обласного значення.

Започатковує свою роботу багатопрофільний позашкільний навчальний заклад за підпорядкування міського відділу освіти з відкриттям гуртків еколого-натуралістичного напряму в школах міста.

У зв'язку з тим, що педагоги станції мають змогу працювати лише зі школярами в сільській місцевості району, значно зменшилась кількість гуртків на базі райСЮН.

У цей час працює 14 гуртків, у яких навчається 204 вихованців.

Проте закладам традиційно продовжується координаційно-методична діяльність серед 25 загальноосвітніх навчальних закладів району.

Проводяться консультації, семінари для вчителів біології, польовий семінар-практикум на території заповідного узбережжя Чорного моря з участю науковців.

З метою методичної допомоги здійснюються виїзди до шкіл.

Станція співпрацює з Херсонським державним аграрним університетом, Південною державною сільськогосподарською дослідною станцією інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України, державним підприємством «Голопристанське лісомисливське господарство», Великокардашинським лісомисливським господарством.

Цікава робота проводиться з громадською організацією «Болгари Херсона» в рамкам проведення акції «Вирости своє дерево».

У 2017 році у районі працює два шкільних лісництва у Малокопанівському ЗСОШ (з числа гуртківців «Юні лісівники» рай СЮН, керівник Андрієць Л.І.) та Чулаківському ЗСО (76 учнів).

До 100-річчя позашкільної освіти вихованці гуртків беруть участь в обласній акції «Збережемо родючість рідної землі».

Тематика дослідів, які планувались проводитись на пришкільних ділянках, зареєстрована та підтримана **громадською організацією «Асоціація органічного землеробства».**

З 23 лютого 2018 року станцію реорганізовано шляхом злиття з комунальним закладом «Центр позашкільної освіти Голопристанського району» Голопристанської районної ради Херсонської області.

Історія Скадовської районної станції юних натуралістів Херсонської області

1993 рік став роком подвійного ювілею для юнацтва Скадовщини: 70-річчя юннатівського руху в Україні та 26-річчя районної станції юннатів.

У 1967 році почала своє існування районна станція юннатів на базі Скадовської середньої школи №1.

Першим її керівником була Олександра Борисівна Коваленко, керівниками гуртків працювали – Лідія Михайлівна Тетеря, Тетяна Василівна Борко, Олександра Андріївна Пулинець.

Першими юннатами станції були: Сергій Гришко, Василь Бичик, Сергій Остапенко, Світлана Денисюк, Ірина Слюсарчук.

Квіткове господарство міста виділило для СЮН п'ять соток землі, де юннати вирощували цибулю, щавель, кріп, петрушку. Вирощену продукцію продавали, а на виручені гроші закуповували необхідний інвентар.

У 1975 році директором СЮН був Віктор Петрович Мірошниченко.

Станція натуралістів поступово розросталася. Їй було виділено приміщення колишнього Будинку піонерів. Багато зусиль доклала тодішній директор СЮН Ніла Михайлівна Біла аби створити на станції затишок.

З приходом на станцію у 1976 році Алміли Іванівни Киященко почали будувати нові приміщення для занять, з'явилися теплиця і крільчатник.

Все більше дітей записувалися до гуртків. З першого по десятий клас активними юннатами були: Сергій Сьомочкін, Діма Смолієнко, Олексій Чирков.

Свій трудовий шлях на станції розпочинали: Лариса Олексіївна Коваленко, нині вчитель біології Скадовської середньої школи №3, Тетяна Леонідівна Кейдалюк – методист райметодкабінету, 17 років пропрацювала на станції директором Алміла Іванівна Киященко.

Історія Скадовської станції юннатів тісно переплілась з історією юннатівського руху шкіл району. Перегорнемо декілька сторінок історії:

Неподалік від двоповерхового приміщення Тарасівської середньої школи розташовувався невеличкий зоопарк. Старшокласники змайстрували вольєри для зайця, фазана. З Асканії-Нової привезли сріблястих, алмазних і золотавих фазанів. Щодня приходили односельці і любувалися тваринами зоопарку.

Директор школи Георгій Володимирович Крюков навіть написав книжки про поведінку тварин: «Птицы не хотят улетать» та «Глухомань».

З 1984 року було започатковане традиційне свято юннатів – День зустрічі птахів. В цей день карнавальні колони юннатів у масках птахів та з транспарантами проходили вулицями міста, зацікавлюючи скадовчан.

У 1985 році започатковано операцію «Лебідь» по збереженню голодних зимуючих лебедів. Юннатами Скадовської середньої школи №3 видано статтю «Врятуйте лебедів» та на холодний період забрано по домівках голодних птахів.

1987 рік. Юннати Скадовської середньої школи №1 провели ярмарок учнівських поробок і перерахували у Фонд допомоги зоопаркам виручені кошти у сумі 515 крб. 28 коп.

1988 рік. «Від чистої душі – і чиста природа», під таким девізом у Новомиколаївській школі відбулась читацька конференція за романом письменника – земляка Ю. Голобородько «Великий лиман» із участю самого автора. На заході піднімались питання про проблеми екології району.

1990 рік. На республіканській станції юннатів проведено першу виставку-ярмарок «Наш труд і турботу – тобі, рідна земле». Прекрасні поробки на виставку представили учні Тарасівської, Новомиколаївської, Радгоспненської, Широківської, Антонівської, Таврійської, Приморської та Скадовських міських шкіл №1, 2. Нагородою відзначено колектив Новомиколаївської середньої школи за якісну сировину кісточкових порід для виготовлення протирадіаційних ліків.

1991 рік. Юні екологи: Нагорна Таня, Франчук Олена (Скадовська середня школа №1) представляли Станцію юннатів на республіканському конгресі «Живи, земля». Дівчата отримали диплом І ступеня. У всіх школах району вперше проведено «Тиждень екології» та створено 6 екологічних стежок, започатковано проведення екологічних конференцій. Учасники вересневої конференції 1991 року надіслали звернення до владних структур із закликом вжити рішучих заходів щодо оздоровлення затоки, врятування унікального дитячого курорту.

1992 рік. У Михайлівській середній школі під керівництвом заступника директора з навчально-виховної роботи, керівника гуртків юних натуралістів Віктора Васильовича Конькова відкрито екологічний музей.

1993 рік. У районі створено 17 учнівських виробничих бригад. На базі СЮН створено гурток-театр «Таврійські різнобарв'я», зоологічний куточок.

1994 рік. Учні Тарасівської середньої школи Кравченко Ольга і Яресько Ірина були учасниками Всеукраїнського біологічного симпозіуму талановитої молоді. Їх виступ за темою «Охорона і вивчення видового складу тваринного світу України» відзначено дипломом.

В арсеналі навчально-виховного процесу станції юннатів з'явились альтернативні авторські програми: «Природа крізь призму англійської мови» – керівник Азовська Ніна Антонівна, «Природа і фантазія» – керівник Старенька Наталя Іллівна, «Природа і мистецтво» – керівник Марова Юлія Борисівна.

На базі дитячого садка «Теремок» працює експериментальна екологічна студія під керівництвом Валященко Вікторія Миколаївна.

На 1994 рік. У Скадовській районній станції юних натуралістів нараховувалось 50 гуртків, в яких навчалось 694 вихованці. Профілі гуртків різноманітні. 70-річчя юннатівського руху на Україні гуртківці і школярі

району відзначили операцією «Скадовщині – зелене вбрання». Відлуння цієї операції дійшло навіть до державного радіо. Результати: закладено 5 нових парків, 7 скверів, висаджено 8487 декоративних, 2737 фруктових дерев, 2099 кущів, велику кількість багаторічних квітів.

Колектив станції плідно працював над створенням музею флори і фауни Скадовщини, в якому знайшла своє відображення 25-річна історія станції.

1995 рік. У Всесвітній день охорони навколишнього середовища – 5 червня на районному зльоті, присвяченому 70-річчю юннатівського руху в Україні було прийняте звернення делегатів до всіх мешканців району з закликом раціонального природокористування.

Останнім директором станції юних натуралістів була Бутенко Ольга Іванівна.

У 1997 році, у зв'язку з реорганізацією закладів позашкільної освіти, станцію юних натуралістів, юних техніків та будинок дитячої творчості об'єднано у дитячо-юнацький комплекс позашкільної роботи.

До новоствореного закладу увійшли тільки гуртки «Юні натуралісти» під керівництвом Ольги Борисівни Мірошниченко (працювала на СЮН з 1983 року) та гуртки «Любителі свійських тварин» – керівник Ольга Володимирівна Варивода (працювала на СЮН з 1985 року).

На навчально-дослідній ділянці, 1993 р.

Історія Нижньосірогозької районної станції юних натуралістів

24 грудня 1969 року, а фактично, початок 70-х є роком заснування Нижньосірогозької районної станції юннатів.

Директором станції призначено агронома за фахом Ківшара Віктора Павловича.

Станція була розміщена в приміщенні колишньої земської школи.

Перші гуртки створили: директор – Ківшар В.П., керівники Москаленко В.Д., Бондаренко А.І., Пестрецова Л.І..

В гуртки юних квітникарів, кролівників, овочівників, голубоводів та генетиків-селекціонерів, біохіміків, агрохіміків, зоологів та бджолярів зараховувались учні Нижньосірогозької середньої школи та Кіровської восьмирічної школи.

Станція юннатів розміщувалась на базі Кіровської початкової школи. В 14 гуртках налічувалось 210 учнів.

З 1972 року директором працює Боровінська Іда Захарівна.

На станції зібрано колекцію 60 видів кімнатних квітів. На площі 3,5 га вирощуються зернові, овочеві, технічні культури. Закладено колекційні ділянки.

Одними з кращих керівників гуртків були агрономи Тищенко Ніна Петрівна та Щербань Людмила Іванівна, а також вчитель біології Кіровської восьмирічної школи Гриньок Любов Тимофіївна.

1975 рік. Директор Станції Боровінська І.З. підтримує та примножує матеріальну базу. Станція має 4 га землі, крільчатник, мотороллер.

Заняття з гуртківцями проводяться в двох великих приміщеннях, земельна ділянка-лабораторія знаходиться під відкритим небом, де проводяться різноманітні досліди з селекції рослинництва.

1976 рік. Бригадир виробничої бригади, староста гуртка генетиків-селекціонерів, учениця 9 класу Нижньосірогозької середньої школи Щербань Валентина одержує медаль ВДНГ в м. Москві за вдале проведення досліду з теми: «Вирощування високих врожаїв кукурудзи за новими технологіями».

1980 рік. Директором працює Удич Надія Анатоліївна. Взято курс на тваринництво.

На станції юннатів продовжують вирощувати кролів, свиней, нутрій. Працює девіз «Під силу одному створити кролеферму вдома».

В результаті школи вирощують до 500 голів нутрій, кролів на рік, учні з батьками до 2500.

В цей час виконується десятирічний план Продовольчої програми.

З 1980 по 1983 рік майже в кожній школі є крільчатники, щомісяця в них вирощується, загалом, від 400 до 500 кролів. В Степненській зразковій школі їх більше 100.

Покращується і матеріальна база зоовідділів, обладнуються куточки тваринника. Гуртківці підбирають раціони годівлі та проводять досліди з молодняком.

В Нижньосірогозькому районі створюються свиноферми на базі 6-ти середніх шкіл району. Найкраще справи йдуть у Нижньоторгаївській, Степненській та Верхньосірогозькій середній школах.

У Вільненській середній школі (директор Мелешко Валентина Іванівна, біолог Вишневецька Галина Григорівна) в цей час вирощують 120 качок на шкільній птахофермі.

З 1981 року розпочато роботу по деревонасадженню.

Станція юннатів працює під лозунгом «Кожній школі – сад і виноград».

За ініціативою станції юннатів учнями 13 шкіл закладаються молоді фруктові сади, ягідники, ведеться реконструкція старих садів, «Алеї слави», «Алеї пам'яті», парки, сквери, озеленяються шляхи в райцентрі, серед них – горіхові насадження довжиною 9 км.

В цій справі беруть участь навіть молодші школярі.

Проводяться досліди в закритому ґрунті в 13 шкільних теплицях.

У зв'язку з можливістю вирощувати рослини закритого ґрунту, покращується матеріальна база всіх шкіл району: кабінети біології, класні кімнати та коридори поповнюються новим асортиментом кімнатних квітів.

В теплицях вирощується й розсада на замовлення. Зразковими в цьому є Першопокровська, Новоолександрівська, Степненська, Червонопартизанська середні школи.

Високою є результативність 15 виробничих бригад, таборів праці та відпочинку.

1982 рік – працює перший профільний табір «Юннат», 1986 рік – перша екологічна стежка, 1988 рік – перший шкільний заказник.

1986 рік. Директором Станції юних працює Кайрачко Валентина Іванівна, яка згодом стала працівником Республіканської станції юних натуралістів у м. Києві.

З 1987 року – директор Борисенко Анжела Марківна.

Збільшено кількість коштів на гурткову роботу. На райСЮН працює 4 основних керівника гуртків. За розкладом –25–27 гуртків.

В цей час активно працюють керівники: Куриленко Людмила Іванівна, Хатунцова Людмила Авсентіївна, Шмигирівська Любов Василівна, Удич Надія Анатоліївна.

Працюють гуртки юних друзів природи, юних квітникарів, юних екологів, юних акваріумістів, юних зоологів, любителів свійських тварин, юних медиків, а з 1994 року – юних валеологів.

На станції юннатів працюють гуртки з народознавства та краєзнавства, починаючи з 1991 року – гуртки екологів старшокласників, яких залучають до практичної діяльності з дослідництва та екології.

Вісімнадцять (18) членів еколого-натуралістичних гуртків району одержали посвідчення обласної станції юннатів «учасника заочної школи екологічних знань».

Станція юннатів, як методичний центр, працює над проблемою екологічного виховання: видаються методичні розробки з теми здоров'я, екології, дослідництва, культурно-масової, екологічної роботи, видаються інструкції та готуються «блискавки по операціях «Лишайник», «Першоцвіт», «Тиша», «Зелена аптека».

За авторськими сценаріями готуються вечори, ранки, змагання. Постійно працює кінолекторій.

З 1982 року і майже щорічно при Станції працює профільний табір «Юннат», який нараховує 40 гуртківців.

Учасники профільного табору «Юннат», за домовленістю, надавали постійну допомогу Лісомеліоративній станції, часом працювали на базі різних шкіл району. Проводились змістовні екскурсії, експедиції, змагання, ранки, конкурси. Діти мали змогу відвідувати Біосферний заповідних Асканія-Нова.

З метою охорони природи місцевих водойм та Нижньосірогозького заказника з 1986 року розпочато створення «екологічних стежок». У 1992 році їх — 6.

Діяльність райСЮН спрямовується на збереження народних традицій, національної самосвідомості. При школах створюються куточки та музеї хліба, музеї народознавства.

Куточок народознавства працює в цей час і на базі Станції юних натуралістів.

У 1992 році райСЮН отримує один з корпусів центрального дитячого садка з корисною площею 272 кв. м. Три кімнати відводяться для гуртковой роботи та одна – для методичного кабінету.

У 90-х роках Станція щорічно бере активну участь в акції «Дітям Чорнобиля», Всеукраїнському конкурсі-огляді «Мій рідний край, моя земля» та обласному – «Ми та екологія нашого краю». Кращі гуртківці виборюють право відвідувати Державний, а згодом Національний еколого-натуралістичний центр (НЕНЦ) у м. Києві.

За роки діяльності Нижньосірогозької районної станції юннатів на цей час НЕНЦ відвідали 68 гуртківців – переможців різноманітних акцій і конкурсів.

Матеріальна база Станції у 2000 роках наступна:

• НДЗД – 0,03 га, Станція забезпечена садово-городнім інвентарем.

• Технічні засоби навчання: комп'ютер, 2 мікроскопи, діапроєктор «Пеленг», телевізор, фотоапарат.

• У живому куточку налічується 8 видів тварин. Є 12 кліток для птахів та інших тварин.

На Станції працює 19–16 гуртків (в них 255 — 152 учні).

Кількісний склад педагогічних працівників — 8 чоловік (з них — половина сумісники).

Станція юних натуралістів плідно співпрацює з науковими установами: Українським товариством охорони птахів, Західноукраїнським орнітологічним товариством, польським об›єднанням «Біосан», кафедрою зоології Київського держуніверситету, науково-дослідним інститутом Асканії-Нова, еколого-натуралістичним центром Республіки Крим, Нижньосірогозькою регіональною Спілкою мисливців та рибалок.

За керівництва Борисенко Анжели Марківни зросла якість роботи методичної служби.

На допомогу вчителям біології і хімії, керівникам гуртків еколого-натуралістичного спрямування видаються методичні рекомендації, опрацьовуються сучасні інтерактивні технології навчання, успішно впроваджуються різні форми методичної роботи: педагогічні читання по вивченню досвіду В.О. Сухомлинського, методичний фестиваль «Обмін досвідом роботи, впровадження ідей та знахідок», круглі столи, дискусійні форми, майстер-класи.

Як приклад, у 2009 р. працівниками Нижньосірогозької районної станції юннатів проведено 4 семінари за темами:

«Створення умов для запровадження у позашкільному закладі науково-методичної проблеми області: «Професійна мобільність педагога у контексті Болонського процесу»;

«Технологія формування пізнавальної компетентності у учнів і гуртківців під час занять»;

«Зміст і організація учнів на навчально-дослідній ділянці згідно з вимогами сьогодення»;

«Впровадження інноваційних технологій на уроках природничих дисциплін та гурткових заняттях»;

Традиційно формою роботи для підвищення професійного рівня та творчої майстерності педагогічних кадрів є школа «Педагогічної майстерності».

У 2007–2010 роках одними з кращих є гуртки «Юні садівники», керівник Конюх А.В., «Берегиня», «Природна майстерня», керівник Салій О.В.

У Нижньосірогозькому районі плідно працює хіміко-біологічне відділення МАН, НТУ «Первоцвіт», яке у 2008 році налічує 44 члени.

Учні представляють свої наукові дослідження на І-х та ІІ-х етапах конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт Малої академії наук, беруть участь у екологічних конкурсах, Міжнародних проєктах, акціях, експедиціях.

У цей період у 15 школах району працюють 15 аграрних трудових об›єднань (в них — близько 260 дітей) та 2 лісництва (на базі Степненської ЗОШ І–ІІІ ст. та Нижньоторгаївської ЗОШ І–ІІ, в них 27–28 учнів).

Понад 6 років працює фіто вітальня «Материнка», де діти знайомляться з цілющими властивостями напоїв з лікарських трав.

2 роки (2003–2004 рр.) діє «Студія народних ремесел», керівник гуртків Бобкова Раїса Дмитрівна, завдяки чому покращується дизайн Станції.

4 роки працює еколого-поетичний клуб «Пролісок», керівник Удич Надія Анатоліївна. З початку 2000 року членами клубу зібрано цикл збірок: «Усе про хліб», «Пори року», «Квіти», «Птахи». Кращі твори друкуються в обласній газеті «Джерела», виборюються призові місця на конкурсах-оглядах облЦЕНТУМ.

Заслуговує на увагу організація екологічного виховання.

В літній період юннати проводять екологічний моніторинг по вивченню видового складу флори і фауни берегової зони Нижньосірогозької балки, яка отримала статус заповідної.

Результати досліджень покладені в основу науково-дослідних робіт.

Юннати району – активні учасники та призери Всеукраїнських та обласних природоохоронних акцій та конкурсів: «Рослини – рятівники від радіації», «Плекаємо сад», «Кролик», «Парки – легені міст та сіл», «Юний дослідник», «Ліси для нащадків, «Парад квітів біля школи», «Біощит», обласної виставки «Хліб – усьому голова», обласної акції «Місячник екології».

З 2010–2012 рр. – директор Станції Ольга Володимирівна Гритчина.

Працює 15 творчих об'єднань, у яких навчається 148 вихованців.

Функціонує наукове товариство старшокласників «Еврика».

Організована робота на екологічних стежках.

2013– травень 2015 рр. Директор Глущенко Олексій Петрович.

Працює 13 гуртків, в них 121 учень.

Оновлюється куточок живої природи.

Проводяться заходи з патріотичного, екологічного, науково-дослідницького напряму.

Функціонують 15 аграрних трудових об'єднань району.

З вересня 2015 року заклад реорганізовано шляхом злиття з багатопрофільним позашкільним навчальним закладом – Нижньосірогозьким районним Будинком творчості дітей та юнацтва.

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ

Історична довідка еколого-натуралістичного відділу Кам'янець-Подільського позашкільного навчально-виховного об'єднання

Кам'янець-Подільський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді заснований у 1973 році як станція юних натуралістів (підстава: наказ № 100 від 06.03.1973 по міського відділу освіти).

Розташована станція була в живописному районі міста біля ботанічного саду, палацу піонерів з однієї сторони, з другої сторони від станції знаходився дендропарк, який переходив у каньйон річки Смотрич.

Першим директором і керівником гуртків стала Маяковська Л.І. На станції працювали три профіля гуртків: «Юні квітникарі», «Юні садоводи», «Юні натуралісти молодшого шкільного віку». Гуртки «Юні садоводи» вів викладач сільськогосподарського інституту Тонкочєєв В.В.

У квітні 1974 року на станції юннатів відбулися зміни. Директором призначили Ярового Н.Д. – гарного організатора, людину, яка дуже любила свою справу, знала натуралістичну роботу і була пропагандистом природоохоронної справи.

В травні 1975 року міська станція юних натуралістів була переведена в один із затишних куточків міста – район Біланівки і виділили земельну ділянку площею 1,5 га, а у вересні 1977 року директором юних натуралістів призначили Брицького М.В. На той час на станції працювало 8 профілів гуртків, збільшився педагогічний колектив до 5 педагогів.

З 1984 року директором станції натуралістів було призначено Кошеля М.О., який працював до 1987 року. На той час на станції працювало 13 профілів гуртків, педагогічний колектив збільшився на 8 педагогів.

З 1987 року директором було призначено Ткач Людмилу Іванівну.

З 1992 року Станція юних натуралістів була перейменована на еколого-натуралістичний центр учнівської молоді.

За період діяльності Ткач Л.І. було оновлено навчально-матеріальну базу центру: конюшню, пташник, відкрито школу верхової їзди для дітей, школу юних фермерів і дизайнерів, створено екологічну стежку. Відкрито єдиний на Хмельниччині мінізоопарк, Музей хліба. Налагоджено співпрацю з науковими установами: Кам'янець-Подільським національним університетом, Подільським аграрно-технічним університетом, Національним парком «Подільські Товтри».

Кам'янець-Подільський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді став науково-методичним та координаційним центром екологічного виховання учнівської молоді міста.

З метою виховання у школярів шани і любові до хліборобської професії, розвитку свідомого, бережливого ставлення до хліба, на базі ЕНЦУМ у 1990 році був відкритий музей Хліба. У 2005 році музею присвоєно звання «зразковий» (наказ від 13.06.2005 № 353).

У 2007 році звання «зразковий» підтверджено.

У 2008 році музей Хліба нагороджений Почесною грамотою обласного управління освіти і науки за І місце в обласному конкурсі на кращий музей хліба і високий рівень організації роботи музею. (наказ № 118 від 18.03.08 року).

Експозиція Музею хліба дає уявлення про історію виникнення та розвиток хліборобства від давніх часів до наших днів і містить такі розділи: «Історія хліборобства», «Хліб війни і голодомор», «Творці золотого колосу», «Хлібопекарі Поділля», «Етнографічний», «Шана хлібові», «Хліб війни» .

Для координування пошуково-дослідницької роботи і функціонування музею створена рада, пошукові загони, група екскурсоводів. В музеї відкрито експозицію «Голодомор в пам'яті народу». В експозиції висвітлені спогади очевидців голодомору на Поділлі, зібрана народна творчість в часи голодомору.

Основними формами збору краєзнавчого матеріалу, крім пошукових експедицій є: зустрічі, записи спогадів, робота в архівах з документами та з науковою літературою.

Протягом цих років музей Хліба відвідали тисячі дітей, студентів, гостей міста. У 2004 році експозицію музею Хліба були поповнено, переобладнано. Музей організовує виставки, зустрічі з передовиками сільського господарства. Виховні години, уроки по народознавству прищеплюють дітям повагу до своєї родини, вивчаються культурні традиції українського народу.

З метою вивчення та збереження видів місцевої та світової фауни в 1997 році на базі ЕНЦУМ був створений зоопарк, який затверджений рішенням Обласної Ради від 16.12.1998 року за №13. Зоопарк налічував 14 видів ссавців, 15 видів птахів, 4 види рептилій, 4 види земноводних і біля 35 видів акваріумних риб.

Одною із сучасних нових форм роботи ЕНЦУМ став контактний зоопарк, який був створений 2010 році, до якого увійшли свійські тварини та тварини живого куточка. Це жива лабораторія, де організовані спостереження за тваринами, вивчається їх поведінка, біологічні особливості, особливості утримання.

Відвідувачі, спілкуючись з мешканцями зоопарку, виховують у собі почуття доброти, співчуття до братів наших менших, стають духовно багатшими, людянішими. Число відвідувачів контактного зоопарку з кожним днем зростає.

Музей кімнатних рослин був створений на базі ЕНЦУМ у 2001 році. Ознайомлення з експонатами розвиває творче мислення учнівської

молоді, стимулює дослідницьку роботу, впливає на формування професійних інтересів, свідомості учнівської молоді.

Гарною базою для практичних робіт з квітникарства та овочівництва є теплиця площею 112 м2 та зелений клас.

Однією з форм роботи з учнями та юннатами стали заняття в екологічному мінітеатрі «Журавлик», створеного на базі ЕНЦУМ у 1998 році. Пересувний екологічний театр сприяє поширенню та агітації екологічних знань серед учнів міста і району. Виступи самодіяльних акторів сприяють формуванню у дітей дбайливого ставлення до природи.

Пересувний екологічний театр сприяє поширенню і агітації екологічних знань серед школярів міста і району. Невеликі театралізовані вистави розраховані на різновікову аудиторію. Виступи самодіяльних акторів сприяють формуванню у дітей дбайливого ставлення до природи. Постановка екологічної казки – найбільш повний засіб емоційного впливу на дітей. Через казкові театралізовані вистави дітям прищеплюють не лише любов до природи, а й усвідомлення потреби її охорони; також популяризувати наукові знання про навколишнє середовище.

За час існування екологічного театру були показані вистави: « Зимова казка», «Царівна-несміянна», «Хто в зоопарку живе?», «Давайте жити дружно», «Живі сторінки Червоної Книги», «У киці на іменинах», «Ялинка», «Пташине містечко», «Охорона первоцвітів». Репертуар театру постійно поновлюється новими сценічними постановками, розробляються нові методи роботи у театрі.

В рамках міжнародного проєкту екологічної освіти, розробленого інститутом Стійких Громад (штат Вермонт США), на кошти, виділені проєктом, з 1998 року діє екологічна стежка. Протяжність маршруту екологічної стежки – 1,5 км, працює протягом цілого року. За маршрутами стежки проводяться навчальні екскурсії, при цьому використовуються елементи гри, пошуку, спостереження, практичних дій.

Діти мають можливість розширити кругозір, дізнатись про сучасні екологічні проблеми.

Стежка містить зупинки, кожна з яких обладнана інформаційними щитами. «Інформаційна», «Національний Природний Парк «Подільські Товтри», «Квіти моєї України», «Природа – наш рідний дім», «Подільська гірка», «Зелена аптека».

Школа верхової їзди створена на базі гуртка «Юні конярі». У Школі учні набувають професійних навиків верхової їзди. Найбільш здібні гуртківці беруть участь у кінноспортивних змаганнях та показових виступах на святах міста.

Творче об›єднання молодих педагогів «Інноватор», яке працює з 2008 року продовжує працювати над впровадженням передових освітніх технологій та методів навчання.

Методична служба ЕНЦУМ працювала над вирішенням таких завдань:

– підвищення педагогічної майстерності викладачів через оптимальну структуру науково-методичної роботи;

– надання методичної допомоги молодим і малодосвідченим педагогам в оволодінні інноваційними технологіями навчання,передовим педагогічним досвідом;

– впровадження інформаційно-комп'ютерного забезпечення освітнього процесу закладу;

– модернізація та удосконалення матеріально-технічної бази кабінету,поповнення його навчально-методичними посібниками,методичними розробками;

– поглиблення педагогічних знань, методології навчання, вивчення директивних матеріалів, документів Міністерства освіти і науки України з педагогічними працівниками.

Відповідно до наказу управління освіти і науки №49 від 4 березня 2003 року на базі ЕНЦУМ був створений Координаційний центр по екологічному вихованню.

Основні завдання Координаційного центру по екологічному вихованню:

надання допомоги навчальним закладам міста з організації природоохоронної роботи;

розширення співробітництва із науково-дослідними, виробничими, навчально-виховними, громадськими організаціями, товариствами по охороні природи;

впровадження нових напрямів і форм освітньої позашкільної та позакласної діяльності по екологічному вихованню;

посилення розвитку допрофесійної, довузівської підготовки;

створення навчально-науково-виробничих комплексів для студентської та учнівської молоді;

впровадження елементів превентивної педагогіки до навчально-виховних заходів;

посилення організаційно-координаційної та методично забезпечувальної ролі еколого-натуралістичного позашкільного закладу у розвитку позакласної навчально-виховної роботи біологічного, екологічного, природоохоронного, сільськогосподарського профілів та відповідних учнівських об'єднань з трудового навчання, професійної орієнтації;

проведення заходів, спрямованих на формування екологічної свідомості і культури школярів та їхньої готовності до активних дій з охорони природи;

посилення практичної спрямованості екологічної освіти школяра;

вивчення, узагальнення та пропаганда кращого педагогічного досвіду екологічної освіти та виховання учнівської молоді;

організація та забезпечення проведення циклу радіопередач, публікацій в пресі з питань еколого-натуралістичної, дослідницької та природоохоронної роботи з учнівською молоддю.

З метою забезпечення ефективності еколого-натуралістичної і природоохоронної роботи директором цього закладу було розроблено станційну програму Комплексних заходів з екологічної освіти і виховання учнівської молоді на 2011–2015 роки, виконання яких передбачає реалізацію таких напрямів роботи: підготовка педагога до екологічної та природоохоронної діяльності; введення навчальних дисциплін, курсів, факультативів екологічного спрямування у районі, організація роботи з екологічного виховання учнівської молоді.

Колектив цього закладу успішно реалізує Державну програму «Обдарована молодь». З цією метою накреслені конкретні перспективи подальшої організаційної, науково-практичної, психолого-педагогічної роботи з питань впровадження ефективних методів, форм і технологій навчання та виховання талановитої молоді.

Підвищення ефективності навчально-виховного процесу, вдосконалення професійної компетентності педагогічних працівників, аналітичної, організаційної, діагностичної, пошукової, дослідницької, науково-практичної інформаційної діяльності здійснюється у Кам'янець-Подільському ЕНЦУМ через систему методичної роботи.

Методична діяльність в ЕНЦУМ побудована відповідно до завдань позашкільної освіти на принципах: системності та систематичності, науковості, оперативності, мобільності, прогностичності, передбачуваності, оптимального поєднання індивідуальних, групових і масових форм роботи й на основі врахування потреб та реального рівня професійної компетенції педагогів.

В міському ЕНЦУМ склалась своя система методичної діяльності. Створена своєрідна модель методичної роботи з педагогічними кадрами, це:

– організація методичної роботи безпосередньо в закладі (внутрішня методична діяльність);

– організація методичної роботи з педагогами закладів освіти міста по здійсненню еколого-натуралістичної, природоохоронної, науково-дослідницької, еколого – народознавчої діяльності та роботи з обдарованими дітьми через навчально-методичний стаціонар – Центр екологічного виховання.

Значна увага приділяється розробленню програм нового покоління для творчих дитячих об'єднань позашкільних навчальних закладів. Підготовлено методичні рекомендації щодо їх створення. Підготовлено програми гуртків «Фотонатуралісти», автор Борчук Валентина Іванівна – керівник гуртка «Юні друзі природи»; програма гуртка дитячого екологічного театру «Дивосвіт», автор Гламозда Н.В – керівник гуртка «Ляльковий театр»;

Центр екологічного виховання забезпечував проведення інструктивно-методичних заходів еколого-натуралістичного та природоохоронного спрямування з різними категоріями педпрацівників закладів освіти:

– круглий стіл «Швидка допомога бездомним тваринам»;

– семінар для заступників директорів шкіл з виховної роботи з теми: «Еколого– розвивальне середовище як засіб екологічного виховання школярів»;

– епізодичний семінар: «Трудове виховання і профорієнтація»;

– школа вищої педагогічної майстерності керівників гуртків навчальних закладів міста: «З досвіду роботи кінно-спортивного табору «Герц»;

– методичне об'єднання для керівників гуртків, вихователів дитячих садочків: «Здоров'я може бути смачним»;

– методичне об'єднання для керівників гуртків позашкільних навчальних закладів: «Використання ігрових технологій навчання»;

– екологічний тренінг для керівників гуртків ПНЗ: «Побутові відходи та їх вплив на людину».

На базі НПП «Подільські Товтри» продовжував роботу лекторій «Заповідні перлини Хмельниччини». Педагогічними працівниками ЕНЦУМ підготовлено методичні матеріали:

– По виготовленню букетів та композицій, укладач Гільфанова Н.А.

– По виконанню аплікації з природного матеріалу, укладач Дубік О.М.

– По організації проведення фенологічних спостережень різних сортів топінамбура, укладач Вівсянко Н.М.

– Про вивчення умов гніздування птахів в умовах НПП «Подільські Товтри», укладач Богомолова О.А.

Було розроблено методичні розробки:

– По проведенню виховного заходу «Голодомор 1932–1933 на Україні», укладач Дубік О.М.

– Для керівників гуртка «Юні конярі» по роботі з дітьми з порушеннями фізичного та психологічного розвитку, укладач Рачковський М.Ф.

– По виготовленню виробів з соленого тіста, укладач Гламозда Н.В.

Було розроблено такі інструктивно-методичні рекомендації:

– Особливості догляду та утримання декоративних кролів; укладач Борчук В.І.

– По організації проведення екологічної акції «Амброзія – карантинний бур'ян-алерген», укладач Гільфанова Н.А.

– По організації проведення екологічної акції «Батарейкам – утилізація», укладач Семенюк В.В.

– По розмноженню пеларгонії насінням; укладач Гоцуляк І.В.

Мультимедійні розробки:

– «Ігрові технології навчання», «Виховна робота в позашкільному закладі», укладач Гільфанова Н.А.

– «Первоцвіти — перша посмішка весни», «Зустрічаємо перших провісників весни», «Антарктида», «Мій здоровий день», укладач Яцура М.М.

– «Збережи природу, а вона врятує нас», «Зимуючі птахи», «Як зимують звірі», укладач Купцевич Н.М.

– «Комахи шкідники полів», «Дощові черв'яки», «Тварини винахідники», «Світ Подільських Товтр», укладач Богомолова О.А.

– «Породи коней», укладач Рачковський І.М.

Листівки, буклети:

• *«Охорона води»*, укладач Гільфанова Н.А.;

• «Охорона зимуючих птахів», укладач Семенюк В.В.;

• «Амброзія — карантинний бур›ян», укладач Гоцуляк І.В.;

• «Годівничка для синички», «Червона книга», укладач Богомолова О.А.;

• «Пам›ятки про кінну збрую», «Кінно-спортивний табір «Герц», укладач Рачковський І.М.;

• «Мудрість про стерилізацію», укладач Раїнчук Б.М.

Успішно відбувалось поширення нових форм навчально-методичної та навчально-виховної роботи через різноманітні засоби масової інформації.

Вдосконалення професійної компетентності педагогічних працівників здійснювалося через систему заходів, спрямованих на оновлення змісту методичної роботи, впровадження в практику сучасних педагогічних технологій.

Для вирішення поставлених завдань методичною службою створена система підвищення кваліфікації педагогічних працівників, яка складає комплекс різноманітних форм і методів: творчі лабораторії педагогів-позашкільників, школи молодого педагога-позашкільника; методичні об'єднання керівників гуртків, профільні семінари-практикуми; методичні фестивалі; відкриті заняття; тижні інновацій; психологічні тренінги, педагогічні читання; аналіз результативності тематичного оцінювання рівня знань вихованців; рейтингове тестування керівників гуртків; виставки-презентації досягнень керівників гуртків; конкурси педагогічної майстерності, конкурси методичних розробок, навчально-методичних посібників, самоосвіта педагогів.

Реалізуються поставлені завдання шляхом налагодження тісної співпраці ПНЗ з обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти, вищими навчальними закладами, науково-дослідними установами.

Плідною була співпраця з Кам›янець-Подільським аграрно-технічним університетом і Кам›янець-Подільським національним університетом імені Івана Огієнка, педагогічні працівники центру брали активну участь у всіх семінарах, науково-практичних конференціях, круглих столах, засіданнях творчих груп, які проводились.

А для гуртківців, які відвідували гуртки «Юні знавці лікарських рослин», «Юні ботаніки-рослинники» викладачами університету проводилися тематичні екскурсії на базі факультетів ветеринарної медицини і технології переробки сільськогосподарської продукції. Діти знайомилися з особливістю навчання на факультетах, побували майже на всіх кафедрах, де завідуючі ділились досвідом і розповідали цікаву наукову інформацію. Під керівництвом науковців Кам›янець-Подільського аграрно-технічного

університету і Кам›янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Рихлівського І.П., Люблінської Л.Г. вихованці гуртків «Юні знавці лікарських рослин», «Юні ботаніки-рослинники» писали наукові і дослідні роботи, які займали призові місця на обласному етапі.

У 1993 році в закладі було створене наукове товариство учнів (надалі — НТУ). Основним завданням якого освоєння основ наукових знань з ботаніки, біології, екології, медицини та сільського господарства. В НТУ займаються вихованці старшого шкільного віку, які вибрали майбутню професію і цікавляться науковою та дослідницької роботою у галузях екології, охорони навколишнього середовища. Опрацьовуються нові теми, проводяться наукові дослідження, організовуються експедиції у дослідні райони, вивчається рослинний і тваринний світ, беруться на аналіз проби ґрунту, води.

Одна група членів НТУ працювала на базі військового ліцею. Робота з творчою молоддю потребувала індивідуального педагогічного і психологічного підходу. Тому керівники науково-дослідницьких робіт працювали над виявленням здібностей, знань і бажань. Попередня підготовка майбутніх дослідників триває кілька років. І не раз доводилось міняти напрями роботи задля виявлення і можливостей і зацікавленості у обдарованих школярів. Досягнення підтверджують безпомилковість тривалої і напруженої праці. І, основне, відчуття молодої людини щодо корисності виконаної нею роботи, потрібність її, забезпечуючи утвердження такої особистості у самовизначенні при виборі професії.

Важливим напрямом роботи ЕНЦУМ у 2010–2015 роках було формування у вихованців національної самосвідомості через виховання екологічної культури, гармонійних відносин з природою. Проблема бережливого ставлення до природи, охорони навколишнього середовища, поліпшення екологічної ситуації є досить актуальною для нашого міста, для України і всієї планети. Формування культурної особистості проводилось з урахуванням правового, морального, духовного, етичного та естетичного компонентів, які знайшли відображення в основних видах діяльності школярів – заняттях учнівських об'єднань, суспільно корисній праці та участь у виховних заходах.

Робота педагогів була спрямована на запуск механізму самовираження і самооцінки кожного вихованця через їх самореалізацію під час занять і взаємозв'язок з культурним надбанням нації при участі в масових заходах.

Зміст освітньо-виховних інновацій, які використовувалися педагогами у 2010–2015 роках включав такі завдання:

допомога вихованцям в осмисленні реалізації власних творчих запитів;

допомога учням у виявленні повноти власних задатків;

у процесі оцінково-гуманної діяльності допомогти учням не втратити свої моральні та фізичні сили, а навпаки набути їх.

На заняттях гуртків «Юні екологи» формувалось усвідомлення нерозривного зв'язку людини з довкіллям, залежності здоров'я від стану навколишнього середовища, впливу антропогенних факторів на різні сторони життєдіяльності людини.

В установі продовжувалася робота по створенню системи безперервного валеологічного виховання та освіти учнівської молоді. Ознайомлення гуртківців з основами валеології відбувається не лише під час занять, а й під час проведення різноманітних свят, тижнів, місячників здоров›я, в рамках яких проводяться лекції, екскурсії.

Постійно проводилась робота з метою формування потреби здорового способу життя в учнівської молоді та запобігання шкідливими звичкам і негативним явищам.

В 2010 році створена координаційна рада по «Сприянню здорового способу життя».

У 2010–2015 роках педагогами велике значення приділялось вихованню в учнів серйозного ставлення до збереження та зміцнення власного здоров'я, озброєння знаннями з медицини та гігієни. Формування здорового способу життя реалізувалося через роботу гуртків різних профілів. В основу роботи покладено екскурсійно-практичний принцип.

В 2010–2015 роках 4 кращі юннати, переможці екологічних конкурсів, нагороджені путівками в табір «ЮННАТ» м. Київ та взяли участь у роботі Всеукраїнської літньої школи передового досвіду на базі НЕНЦ.

Протягом 2010–2015 років у місті був створений і плідно працював осередок обдарованої молоді «Гроно». Членами осередку є вихованці ЕНЦУМ. Так, вихованка гуртка «Юні зоологи» Біла Марина Миколаївна підготувала роботу та виступила на учнівській конференції з темою «Вплив антропогенного чинника на гніздування птахів в умовах НПП «Подільські Товтри».

Програма охорони та практичного використання корисних комах під назвою еколого– натуралістичний похід «Біощит» освоюється гуртком «Юні зоологи». Під час експедицій та екскурсій гуртківці знаходять місця знаходження великих колоній мурашників, проводять відповідні охоронні заходи (обнесення мурашників огорожею), проводять облік та ведуть спостереження.

З метою поширення знань про значення корисних безхребетних в екосистемах, гуртківці розробили бюлетені, листівки, підготували та провели виступи агітбригади «Біощит». Гурток «Юні зоологи» став координатором поширення та пропаганди масового залучення учнівської молоді міста до екологічного походу «Біощит». В результаті 7 шкіл міста включились в похід та результати своєї діяльності висвітлили в конкурсних роботах.

Зміст основної роботи екологічного закладу полягає в озброєнні гуртківців знаннями, які мають пряме відношення до проблем охорони навколишнього середовища. роботи. Тому для молодшого віку дуже активною

формою організації природної діяльності є екскурсії. З гуртківцями молодшого віку проводились екскурсії в природу з метою вивчення сезонних змін в природі.

Гуртківці середнього та старшого віку проводять екскурсію в природу з певною метою. Спостереження та аналіз природного об'єкта з подальшим висновком. Так, «Юні друзі природи», «Юні рослинники» взяли участь в конкурсі «Вчимось заповідати». Провели ряд екскурсій до заказника місцевого значення «Суржинецька долина», з метою виявлення рідкісних та зникаючих видів рослин. Під час екскурсій та експедицій було виявлено місце зростання лазурника трилопатевого та пеларгонії червоної. Юні дослідники зробили фотознімки, провели кількісний облік рослин, нанесли на карту місце зростання, визначили фенологічні фази розвитку рослин. По завершенню гуртківці працювали над рефератами та цікавими повідомленнями. Експедиція по каньйону річки Смотрич дала свої цікаві результати. Діти мали змогу милуватись квітуванням ковили найкрасивішої.

Систематичний пошук педагогами ефективних напрямів екологічного виховання учнів безпосередньо в природі, сприяв появі нової і досить цікавої форми природоохоронної та дослідницької роботи з учнями – це створення короткотривалих та довготривалих екологічних стежок, одноденних та довготривалих походів, експедицій, екскурсій та польових практик, ботанічних стажувань.

Цікавим досвідом практичної природоохоронної роботи з учнівською молоддю є святкування Міжнародного «Дня Землі» в ЕНЦУМ. Практична природоохоронна робота до Дня Землі завчасно планується, доводиться до кожного гуртка зокрема. Підведення підсумків проводиться як зазвичай на День Землі — 22 квітня.

Для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку був проведений конкурс малюнків на асфальті «Світ навколо мене».

Серед школярів середнього шкільного віку була проведена виставка-конкурс малюнків та плакатів «Екологія сьогодні та в майбутньому». Школярі старшого шкільного віку провели пам›ятну посадку дерев у парку та практичні трудові десанти на навчально-дослідній ділянці. Для ознайомлення дітей з сучасними екологічними проблемами для кожної вікової групи працював екологічний лекторій.

Складовою частиною навчально-виховного процесу в закладі є робота на навчально–дослідній земельній ділянці. Навчально-дослідна земельна ділянка відповідає Положенню має відділи: ботаніко-рослинницький, виробничий, квітково-декоративний, овочева та польова сівозміна, колекційна ділянка, ділянка лікарських рослин, закритий ґрунт (теплиця).

Гурток «Ботаніки-рослинники» працював на базі ЕНЦУМу, НВК №13 і ЗОШ №10. Дослідницька робота займала основне місце у роботі гуртка. Протягом року діти займалися в теплиці. Проводили різні досліди,

спостерігали і вивчали особливості рослин. Зокрема розмножували рослини різними способами, вивчали дію різних екологічних факторів на ріст і розвиток рослин досліджували вплив тютюнового диму на ріст рослин і багато іншого. Наявність при ЕНЦУМ теплиці площею 112 м^2 дає велику можливість в дослідницький роботі на закритому ґрунті, успішно розв›язати завдання внутрішнього і зовнішнього озеленення екологічного центру. Гуртки «Юні знавці лікарських рослин», «Юні ботаніки-рослинники», «Юні овочівники» тісно співпрацюють із загальноосвітніми закладами ЗОШ №14, НВК №13, ЗОШ №10. Зокрема гуртківці проводили для учнів шкіл агітбригади, вистави, виховні заходи, акції, що сприяли екологічному вихованню учнів.

Зоолого-тваринницький відділок включав крільчатник, пташник, конюшні. До нього входив куточок живої природи. Наявність кутка живої природи у МЕНЦУМ і систематична робота в ньому вихованців допомагали наблизити викладання природничих наук до природи, зробити його більш живим і цікавим, позбутися формалізму у викладанні біології. У куточку живої природи проводилися короткочасні і довготривалі досліди та спостереження за рослинами і тваринами.

Учнівські об'єднання працюють на базі шкіл та музею Хліба МЕНЦУМ. Робота побудована на теоретичних, практичних та екскурсійних заняттях. Педагоги та гуртківці приймають участь у пошукових експедиціях. Систематично поповнюють фонди музею.

Роботи дітей експонувалися на постійно діючій виставці. Школярі брали участь у конкурсах «Новорічний подарунок», «Конкурс на кращий ескіз прапору і герба юного натураліста».

Метою роботи гуртка «Народні промисли» є виховання свідомого інтересу до природи, національної культури та особливостей культурних традицій свого регіону.

На заняттях гуртківці вчаться самостійно будувати тематичні композиції з паперу, природних та текстильних матеріалів, початкові знання традиційних технік роботи з природними матеріалами, тканиною, папером.

У вихованців виховується вміння працювати в групі та повага до праці окремої людини.

Гуртківці отримували навики азів конструювання, аналізу запропонованого матеріалу та можливість власної творчості.

Учні брали активну участь у масових заходах, які проводив ЕНЦУМ «Вечорниці», «Веснянки».

Керівники учнівських об'єднань протягом 2010–2015 років розробили:

– Дубік О.М. «Методичні рекомендації по виконанню аплікацій природним матеріалом»;

– Дубік О.М. «Інструктивні картки по виконанню витинанки в крузі»;

– Дубік О.М. «Інструктивні картки по виконанню стрічкової витинанки»;

– Гламозда Н.В. «Сценарії проведення традиційного народного свята «Вечорниці»;

– Гламозда Н.В. «Інструктивні картки по виготовленню виробів з солоного тіста»;

– Гламозда Н.В. «Інструктивні картки по виготовленню ляльки-мотанки» .

Базою для проведення занять з юними квітникарями та квітникарями-аранжувальниками був музей кімнатних рослин, теплиця, НДЗД, відеотека. Роботи дітей експонувалися на постійно діючій виставці.

Під керівництвом керівників гуртків юннатами було створено «Музей кімнатних рослин» , який щорічно поповнювався різними видами рослин, композиціями із сухоцвітів та природного матеріалу, гербаріями квіткових рослин.

Юннати систематично брали участь у проведенні міської виставки тварин на «День захисту дітей». Педагоги та юннати центру брали участь у конкурсі «Джміль та Бджілка», «Підводні сади», «Птах року» та трудовій акції «Кролик». Гуртківці брали активну участь в операції «Первоцвіти».

Юннати брали участь в обласній науково-дослідницькій конференції «Вплив антропогенного чинника на гніздування птахів в умовах НПП «Подільські Товтри», науково-практичній конференції «Крок у майбутнє».

У 2016 році рішенням Кам›янець-Подільської міської ради VII скликання 13 сесії від 31.05.2016 року № 11/13 «Про реорганізацію шляхом злиття Кам›янець-Подільської міської станції юних туристів, Кам›янець-Подільського еколого-натуралістичного центру учнівської молоді та Кам›янець-Подільського міжшкільного навчально-виробничого комбінату» було створено Кам›янець-Подільське позашкільне навчально-виховне об›єднання. До складу цього позашкільного об›єднання увійшов Кам›янець-Подільський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, який на даний час функціонує як еколого-натуралістичний відділ Кам›янець-Подільського позашкільного навчально-виховного об›єднання (надалі – ПНВО).

Еколого-натуралістичний відділ ПНВО укомплектовано педагогічними кадрами відповідно до основних напрямів позашкільної освіти в закладі.

Педагогічні працівники еколого-натуралістичного відділу ПНВО постійно працюють над підвищенням свого фахового рівня, професійної майстерності, втілюючи в практику позашкільного навчально-виховного процесу новітні технології та інновації, постійно займаються самоосвітою.

Залучення та участь педагогічних працівників позашкільного навчально-виховного закладу до інноваційної, науково-дослідницької діяльності знаходить своє відображення постійною, щорічною участю в виставках-ярмарках передових педагогічних ідей.

Організовано навчання через відкриті заняття, масові заходи досвідчених педагогів закладу.

Створені умови підвищення кваліфікації професійної компетенції, реалізації самоосвіти, самовдосконалення.

Усвідомлюючи своє значення, як міського координаційно-методичного центру по екологічному вихованню, педагогічний колектив і надалі спрямовує свою роботу на створення креативного освітнього простору та комфортного позашкільного соціуму для дітей і учнівської молоді

Першочерговим завданням адміністрації є організація роботи закладу, де колектив має спільну мету, обумовлену світовими, державними, регіональними тенденціями розвитку освіти; формування системи показників та оцінок, які контролюють, оцінюють та регулюють процеси в управлінні.

Враховуючи сучасні вимоги, стиль керівництва закладу більш близький до демократичного, так як більшість рішень приймаються на основі врахування думки колективу й інтересів справи. Рішення до управління та контролю за навчально-виховним процесом адміністрація закладу приймає колегіально.

Сьогодні ЕНЦУМ нараховує 12 гуртків з еколого-натуралістичним напрямом, якими охоплено 975 дітей.

На громадських засадах організовано 4 екологічних загони, в 18 екологічних агітбригад і 17 «зелені патрулі».

Тільки за 2017 рік понад 10 школярів стали переможцями заочних етапів всеукраїнських конкурсів. Учнівською молоддю здобуто грамот всеукраїнського рівня — 10, дипломів всеукраїнського рівня – 10, подяк всеукраїнського рівнів – 7, грамот обласного рівня – 5, дипломів обласного рівня – 3, подяк обласного рівня – 2.

Лише за І півріччя 2017 року 5 школярів стали переможцями заочних етапів всеукраїнських конкурсів, учнівською молоддю області здобуто грамот всеукраїнського рівня – 5, дипломів всеукраїнського рівня – 6, подяк всеукраїнського рівнів – 3, грамот обласного рівня – 3.

З метою інтеграції національної освіти в європейський та світовий освітні простори ЕНЦУМ розвиває міжнародну співпрацю через участь юннатів закладу у регіональних етапах міжнародних конкурсів:

В 2018 році брали участь в Міжнародному конкурсі «Традиції народів України, Болгарії і Молдови щодо раціонального використання та збереження водних ресурсів», де Подшивалова Анастасія, вихованка гуртка «Флористика та фітодизайн інтер'єрів» зайняла ІІІ місце в номінації «Обряди і свята, повір›я, пов'язані з водою та водними об'єктами» на всеукраїнському етапі.

В 2016 році члени гуртка ««Юні знавці лікарських рослин» зайняли І місце у Всеукраїнському конкурсі «Вчимось заповідати» (керівник: Гоцуляк Інна Василівна керівників гуртків ПНВО).

В 2016 році Подшивалова Анастасія зайняла І місце в області у Всеукраїнському конкурсі навчально-дослідницьких земельних ділянок гурток (керівник: Подшивалова Л.С. заступник директора, курівник гуртків ПНВО).

В 2017 році Гоцуляк Ірина зайняла І місце у Всеукраїнському конкурсі «Плекаємо сад» (керівник: Гоцуляк Інна Василівна – керівник гуртків відділу ЕНЦУМ ПНВО).

В 2017 році члени гуртка «Людина та довкілля» зайняли ІІ місце у Всеукраїнському конкурсі навчально-дослідницьких земельних ділянок (керівник: Гільфанова Наталя Артемівна).

В 2017 році члени гуртка «Юні орнітологи» зайняли ІІІ місце у Всеукраїнській природоохороній акції «Птах року-2017» (керівник гуртків Серветник М.М.).

В 2018 році Богомолов Олександр зайняв ІІІ місце в секції «Тваринники» з роботою «Дослідження та визначення можливості виробництва крільчатини в умовах мініферм» (керівник: Богомолова Оксана Антонівна методист еколого – натуралістичного відділу).

З метою підвищення професійної кваліфікації і удосконалення педагогічної майстерності педагогів через впровадження в навчально-виховний процес новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в закладі з першого семестру 2017–2018 н.р. розпочала роботу творча група «Інноватор», керівник завідувач методичним відділом ПНВО Рулик Л.В. Згідно з планом роботи методичного відділу ПНВО відбулося засідання творчої групи «Інноватор» з теми: «Блог, як інструмент в роботі педагога». Керівники гуртків разом юннатами створюють блоги екологічного та природничого напряму.

Перспективним є створення Природничої школи. Метою діяльності Школи є пошук і підтримка обдарованої та здібної учнівської молоді – учнів, слухачів, вихованців, створення умов для її самоосвіти й саморозвитку.

Основними завданнями Школи є: залучення учнів до поглибленого вивчення природничих наук і науково-дослідницької діяльності; оволодіння учнями сучасними методиками та формами організації й проведення самостійних досліджень у галузі природничих наук; здійснення професійної орієнтації обдарованих учнів; пропаганда та популяризація наукових знань. На даний час знаходиться цей проєкт у розробці методичним відділом ПНВО.

Пріоритетними напрямами діяльності ЕНЦУМ визначено: модернізацію змісту позашкільної освіти, забезпечення якості надання освітніх послуг шляхом упровадження сучасних інноваційно-педагогічних технологій, робота з дітьми з особливими освітніми потребами; створення ефективної системи моніторингу якості та результативності навчально-виховної, організаційно-масової, інформаційно-методичної діяльності позашкільного навчального закладу; системне вивчення, пропагування і впровадження кращого досвіду роботи окремих педагогів-новаторів в позашкільному навчальному закладі щодо оптимізації навчально-виховної роботи з дітьми в позаурочний час; розроблення ефективних методик наукової та

дослідницько-експериментальної роботи обдарованої молоді під керівництвом науковців; налагодження партнерських зв'язків з підприємствами, господарствами, державними науковими установами і освітніми закладами й громадськими організаціями в реалізації науково-освітніх програм і проєктів, збереження і розвиток навчально-матеріальної бази закладу.

Контактний зоопарк

Кам'янець-подільський міський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

Кам'янець-Подільська міська станція юних натуралістів заснована в 1973 році згідно з наказом міськвно від 6 березня 1973 року № 100 і за період своєї діяльності стала для місцевих педагогів та учнів справжньою школою трудового навчання й виховання, дбайливого ставлення до природи, її збереження та охорони, формування екологічної грамотності й культури.

Станція розміщувалася в мальовничому районі міста біля Ботанічного саду і Палацу піонерів з однієї сторони, а з протилежної сторони – дендропарку, який спускається у каньйон річки Смотрич.

У травні 1975 року міська станція юннатів була переведена в один із затишних куточків міста – район «Біланівки» у приміщення колишньої

восьмирічної школи № 6 із земельною ділянкою 1,5 га, де й розміщувалася п'ять десятиліть поспіль.

Першим директором і керівником гуртків юннатів міської СЮН було призначено Лідію Іванівну Матковську. На станції працювали 3 гуртки – «Юні квітникарі», «Юні натуралісти молодшого шкільного віку» та «Юні садоводи. Навчання дітей у гуртку юних садоводів проводив викладач Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту Віктор Григорович Тонкочєєв.

У квітні 1974 року директором був призначений Михайло Дмитрович Яровий – вмілий організатор, який любив свою справу, добре знав натуралістичну роботу і був пропагандистом природоохоронної діяльності школярів.

У вересні 1977 року директором СЮН був призначений Михайло Григорович Брицький. Під його керівництвом побудована теплиця площею 112 кв. м, будівлю станції юннатів переведено на водяне опалення, розбудовано крільчатник, проведено реконструкцію саду. В той час на станції працювало 5 педагогів і діяло 8 гуртків природничого профілю.

З вересня 1984 року директором станції юних натуралістів було призначено Миколу Олексійовича Кошеля, який очолював її до серпня 1987 року. Значно покращилася матеріальна база станції юннатів. Проведена реконструкція опалювальної системи, змонтовано газовий котел, проведено капітальний ремонт будівлі, прокладена дорога до вул. Північна, висаджена алея пам'яті з 40 туй. В той час діяло 13 гуртків і працювало 8 педагогів.

З вересня 1987 року директором СЮН було призначено Людмилу Іванівну Ткач, яка й очолила заклад до його останнього часу.

У вересні 1992 року Кам'янець-Подільська міська станція юних натуралістів була перейменована на міський еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (МЕНЦУМ).

Головним завданням Кам'янець-Подільського ЕНЦУМ стало створення умов для самореалізації духовного, творчого й інтелектуального потенціалу особистості вихованця, а стратегія діяльності направлена на суміщення соціально-орієнтованого і особистісно-орієнтованого навчання та колективної творчої діяльності.

В останні роки у закладі працювало 15 педагогічних працівників (директор, заступник директора з НВР, завідувач інструктивно-методичного відділу, завідувач сільськогосподарського відділу, 11 керівників гуртків).

З 1992 року до останнього часу інструктивно-методичний відділ МЕНЦУМ забезпечував організацію і проведення координаційно-методичної роботи педагогів закладу, спрямованої на реалізацію завдань пріоритетних напрямів розвитку позашкільної еколого-натуралістичної роботи, удосконалення науково-методичної, організаційно-масової та навчально-виховної роботи в освітніх закладах міста.

В 2014–2015 навчальному році міський ЕНЦУМ створив 63 дитячі творчі еколого-натуралістичних об'єднання, якими охоплював 945 школярів міста.

Основною базою для еколого-натуралістичної роботи закладу стали 9 шкіл міста, на базі яких працювали його гуртки:

– міський ліцей, СЗОШ №1 («Юні фотонатуралісти», «Юні друзі природи молодшого шкільного віку» – керівник гуртків Борчук Валентина Іванівна.);

– НВК №17 («Юні квітникарі», «Юні овочівники» – керівник гуртків Васьків Т.Р.);

– СЗОШ №1, ЗОШ №7 («Ляльковий театр» – керівник гуртка Гламозда Наталія Володимирівна);

– ЗОШ №10 («Основи екологічних знань», «Юні знавці лікарських рослин» – керівник гуртків Гоцуляк Інна Василівна);

– НВК №16 («Основи біології», «Юні екологи» – керівник гуртків Миколюк Наталя Григорівна);

– ЗОШ №7 («Юні квітникарі-аранжувальники», «Юні друзі природи молодшого шкільного віку» – керівник гуртків Подшивалова Людмила Сергіївна);

– НВК №8 («Основи екологічних знань» – керівник гуртка Придеткевич Юлія Олександрівна);

– ЗОШ №7 («Основи екологічних знань» – керівник гуртка Рулик Людмила Володимирівна);

– ЗОШ №10, НВК №13, НВК №16 («Гурток народної творчості», «Юні конярі» – керівник гуртків Рачковський Іван Миколайович);

– ЗОШ №7, 15, НВК №16, 17 («Юні конярі» – керівник гуртка Білий Іван Олексійович);

– ЗОШ №10 («Юні орнітологи», «Основи екологічних знань» – керівник гуртків Семенюк Вікторія Володимирівна);

– НВК №13, ЗОШ №15 («Акваріуміст-початківець» – керівник гуртка Столяр Олена Володимирівна).

Дирекція і педагогічний колектив закладу успішно працювали над досягненням поставленої засновником мети і реалізацією завдань:

– забезпечення результативного функціонування еколого-натуралістичного позашкільного навчального закладу;

– створення і впровадження авторських програм, їх творчого розвитку у перспективі, забезпечення поглибленого вивчення на заняттях гуртків основних галузей природничої, біологічної, аграрної наук;

– надання організаційно-методичної допомоги навчальним закладам міста в організації природоохоронної роботи, відродженні культури і національної свідомості та трудового виховання дітей, створення методичних рекомендацій і порад щодо забезпечення організації в школах результативної роботи зі збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

Екологічну освіту, дослідницько-натуралістичну, природоохоронну та організаційно-методичну роботу педколектив Кам'янець-Подільського ЕНЦУМ цілеспрямовано здійснював через гурткову роботу, різноманітні масові еколого-натуралістичні заходи, творчо використовуючи власні навчальні кабінети, музеї, екологічну стежку, учнівську НДЗД і мінізоопарк, науково-педагогічний потенціал та навчально-матеріальні бази місцевих вищих і професійних навчальних закладів.

В рамках міжнародного проєкту освіти, розробленого Інститутом Стійких Громад (штат Вермонт, США), на виділені проєктом кошти, в закладі створена і з 1998 року ефективно діє екологічна стежка протяжністю 1,5 км. За маршрутами стежки проводяться екскурсії для учнів та студентів, де вони отримують можливість розширити кругозір, дізнатись нове про природу і сучасні регіональні та світові екологічні проблеми.

Базою для проведення навчальних, практичних і дослідницько-експериментальних робіт юннатів у ЕНЦУМ стала учнівська навчально-дослідна земельна ділянка, на якій за навчальними програмами проводилося дитяче дослідництво за напрямами сільського господарства, біології, екології, природознавства, юннатами засвоюються теоретичні знання, їм прищеплюються вміння і навички практичної роботи у закритому і відкритому ґрунтах, а педагогами закладу — розроблялися методичні прийоми організації позакласної й позашкільної дослідницької роботи, природоохоронної і продуктивної праці учнів.

Навчально-дослідна земельна ділянка має ферми, площі відкритого і закритого ґрунтів, де розміщені відділки овочевих, плодово-ягідних культур, квітково-декоративний, колекційний, зоолого-тваринницький, виробничий та дендрологічний. У відділках овочевих та плодово-ягідних культур, поряд з основними сільськогосподарськими культурами місцевої природної зони, вирощуються нові культури і досліджуються умови їх вирощування.

Для здобуття юннатами практичних навиків з квітництва, овочівництва та організації дослідницької роботи збудована і добре обладнана стаціонарна теплиця площею 112 м2, в якій закладаються тематичні досліди:

– «Виявлення кращих строків і способу вегетативного розмноження кімнатних та лікарських рослин (пеларгонія, традесканція, сенполія, лаванда, розмарин)»,

– «Виявлення кращих строків і способів посіву кімнатних рослин»,

– «Вплив низьких температур на укорінення та строки цвітіння під час ранньої вигонки тюльпанів»,

– «Виявлення кращих строків і способів посіву петрушки, кропу»;

– «Вплив загартування розсади овочевих рослин на ураження чорною ніжкою».

Зоолого-тваринницький відділ НДЗД став живою лабораторією для юних дослідників природи, де організовано спостереження за тваринами,

вивчення їх поведінки, біологічні особливості утримання та розведення. Робота у цьому відділі забезпечувала поглиблення біологічних знань дітей. Відділ об'єднав кролеферму, птахоферму, стайню та вигульні площі для тварин мінізоопарку.

З метою вивчення і збереження місцевої та світової фауни в 1997 році на базі МЕНЦУМ був створений міський мінізоопарк, що мав відділи – «декоративні птахи», «акваріумістика», «дикі та свійські тварини».

У зоолого-тваринницькому відділі закладу гуртківцями проводилася дослідницька робота на теми:

– «Вплив комбікормів на ріст кроликів»;

– «Дослідження зміни швидкості росту молодняку кролів у зв'язку з добавкою вітаміну В12»;

– «Значення кухонної солі в раціонах кроликів»;

– «Вплив рівня протеїну в раціонах кролів на їх ріст і розвиток»;

– «Вплив різних температур при утриманні кролів на густоту хутра»;

– «Вплив різних способів збору пуху на пухову продуктивність кролів»;

– «Вплив різних температур на яйценосність курей»;

– «Порівняльна оцінка згодовування молодої кропиви в раціонах курей-несучок в умовах ЕНЦУМ»;

– «Вплив на ріст і розвиток молодняку кролів зеленої маси кропиви різних строків вегетації в умовах ЕНЦУМ»;

– «Вплив згодовування різних видів зелених кормів (люцерна, конюшина, різнотрав'я) на ріст і розвиток молодняку курей»;

– «Вплив поїдання кормів різного ступеня подрібненості на продуктивні якості курей-несучок»;

– «Вплив вітамінних та білкових кормів на ріст і розвиток молодняку (кролів, курей)»;

– «Вплив строків відсадки кроленят на їх ріст і розвиток»;

– «Вплив застосування фітонцидів на ріст і розвиток павичів, фазанів в умовах ЕНЦУМ»;

– «Вплив підкормки дріжджованими кормами на ріст і розвиток птахів в умовах ЕНЦУМ».

Кам'янець-Подільський МЕНЦУМ налагодив тісні зв'язки з науково-дослідними закладами, науковцями міста, квітникарями-любителями та городниками. Дослідницька робота в зоолого-тваринницькому відділі проводилася згідно з рекомендаціями, розробленими спільно з викладачами біотехнологічного та агрономічного факультетів Подільського державного аграрно-технічного університету, в т.ч.:

– кафедрою землеробства (доктор с.-г. наук Рихлівський І.П.);

– кафедрою садівництва (кандидат с.-г. наук Довід А.В.);

– кафедрою овочівництва (доктор с.-г. наук Овчарук В.В);

– кафедрою переробки продукції тваринництва (кандидат с.-г. наук Блюсюк С.М.);

– кафедрою переробки продукції тваринництва (кандидат с.-г. наук Харкавлюк В.Є.).

Природоохоронну діяльність юннатів педагоги тісно пов'язали з вивченням, збереженням та інтродукцією рідкісних і реліктових рослин, які занесені у Червону книгу України та зростають на території НПП «Подільські Товтри». На базі МЕНЦУМ під керівництвом доктора біологічних наук, зав. кафедрою біології та методики її викладання К-ПНУ ім. Івана Огієнка, працівника НПП «Подільські Товтри» Л.Г. Любінської, створена «Червона гірка», де зростають 16 видів червонокнижних рослин.

Юні орнітологи стали членами місцевого осередку УТОП, а свої наукові спостереження вони проводили під керівництвом вченого-орнітолога М.Д. Матвєєва, кандидата біологічних наук, декана природничого факультету К-ПНУ ім. Івана Огієнка.

Університетські науково-педагогічні працівники багато років плідно співпрацювали з педагогами міського ЕНЦУМ, допомагаючи їм реалізовувати завдання екологічної освіти і виховання та формування екологічної культури учнівської молоді міста.

У 2001–2002 рр. на базі Кам'янець-Подільського ЕНЦУМ було створено Музей кімнатних рослин, котрий до цього часу допомагає педагогам закладу і шкіл міста вирішувати ряд завдань навчально-виховного процесу, сприяє поглибленому вивченню гуртківцями матеріалу з ботаніки, народної медицини, а ознайомлення з експонатами музею розвиває творче мислення дітей, стимулює їх дослідницьку роботу, впливає на формування професійних інтересів та екологічної свідомості учнівської молоді.

З метою виховання у школярів почуттів патріотизму, поваги й любові до хліборобської професії, розвитку в них свідомого, бережливого ставлення до хліба, на базі ЕНЦУМ у 1990 році був створений Музей хліба, який зберігся і діє до цього часу. Сьогодні Музей носить звання зразкового, а в його експозиціях представлена колекція знарядь праці, які використовувалися для обробітку землі в давнину, колекція гончарних виробів – глиняного посуду, обрядових хлібів, старовинних рушників та одягу. На базі Музею хліба постійно діє виставка хлібних виробів підприємств міста та області.

Музей Хліба постійно відвідують діти, студенти та гості міста.

Тут систематично проводяться виховні години, уроки народознавства та історії, дітей вчать не кидати хліба, не топтати і не цуратися його, ніколи не хвалитися, що ситий хлібом, бо його дуже багато, а вчать берегти хліб, віддавати йому шану. Музей хліба кам'янецьких натуралістів здобув заслужене визнання і багато років поспіль залишається одним із найкращих у нашій області та в Україні, за що він неодноразово отримував різноманітні почесні відзнаки й нагороди.

Гуртківці та педагогічні працівники ЕНЦУМ — активні учасники проведення в регіоні природоохоронної та природозаповідної роботи, масових

регіональних, всеукраїнських та міжнародних еколого-натуралістичних заходів, за досягнуті результати в яких та власній творчій педагогічній праці неодноразово нагороджувалися різноманітним нагородами їх організаторів (Грамотами, дипломами, листами подяки, цінними подарунками), а директору закладу Людмилі Іванівні Ткач присвоєне почесне звання – Заслужений працівник освіти України.

В 2016 році міська влада ліквідувала заклад і з того часу, замість нього, працює екологічний відділ у складі Кам'янець-Подільського позашкільного навчально-виховного об'єднання, дирекція якого не допустила занепаду еколого-натуралістичного напряму роботи і наполегливо продовжує забезпечувати його розвиток та зберігає кращі традиції юннатівської роботи.

Славутський міський еколого-натуралістичний центр школярів

Славутський міський еколого-натуралістичний центр школярів заснований 01 листопада 1990 року, згідно з рішенням виконкому Славутської міської ради від 18 жовтня 1990 року № 2098 «Про відкриття в м. Славуті екологічного центру для дітей».

Заклад очолювали – Лариса Анатоліївна Заєць (1990–1995 рр.), Тетяна Олександрівна Новосельцева (1995–2002 рр.), Ірина Валеріївна Руденко, (2002–2008 рр.).

З 2008 року директором Славутського МЕНЦШ стала Ірина Леонідівна Прокопчук, яка й очолювала його до останнього часу.

Першим приміщенням закладу, де розпочали свою творчу роботу славутські педагоги-натуралісти, була 1 кімната, надана їм у приміщенні Славутської міської станції юних техніків. Гурткову роботу вони проводили за еколого-натуралістичним та туристсько-краєзнавчим напрямами на базі шкіл міста.

У 1993 році славутські натуралісти отримали приміщення колишнього дитсадка площею 405,9 м2, де власними силами обладнали 7 навчальних кабінетів за напрямами гурткової роботи: «Саду мого дивосвіт», «Юні екологи», «Захоплююче лозоплетіння», «Фітодизайн», «Юні квітникарі-аранжувальники», «Фітотерапія», «Умілі руки», також обладнали й актову залу для проведення масових еколого-натуралістичних заходів та виставкову залу зі змінною експозицією виробів декоративно-прикладного мистецтва.

В останні роки діяльності навчально-виховний процес у закладі забезпечували 14 педагогічних працівників, в т.ч. 11 постійних та 3 педагоги за сумісництвом.

В 2014–2015 навчальному році Славутський міський еколого-натуралістичний центр школярів організував роботу 31 гуртка для 480 гуртківців

«Саду мого дивосвіт», «Народна творчість», «Виготовлення іграшок-сувенірів», «Фітотерапія», «Фітодизайн», «Захоплююче лозоплетіння», «Писанкарство», «Юні квітникарі-аранжувальники», «Фітодизайн», «Юні мікологи», «Юні лісівники», «Юні рослинники», «Юні друзі природи», «Рослини-символи України», «Екологічна студія», «Юні акваріумісти», «Чарівний бісер», з яких 10 гуртків працюють на базі шкіл міста та створив два клуби «Паросток» і «Берегиня» на громадських засадах для 40 школярів.

Навчально-дослідна земельна ділянка закладу мала площу 0,3348 га, де розмістили відділки польових, овочевих і плодово-ягідних культур та квітково-декоративний, дендрологічний і колекційний відділки.

Спільними зусиллями педагогічного колективу, гуртківців і батьківської громади у 2010 році створено Музей Природи, в якому організовувалися навчальні екскурсії, проходили навчальні заняття й масові заходи.

З 2009 року на території закладу висаджена шкілка декоративних рослин, видовий склад дерев та кущів у якій налічує понад 80 видів. Силами вихованців гуртка «Саду мого дивосвіт» під керівництвом В.В. Захарчука створено розсадник, вирощені рослини з якого передаються на озеленення територій навчальних закладів міста.

В м. Славуті успішно функціонували еко-проєкти, розроблені юннатами та педагогами закладу – «Рідному місту турботу юних», «Відкрий тваринам своє серце», «Зелена школа – зелене місто».

Широкої популярності серед місцевих освітян і природолюбів набули майстер-класи, які проводили керівники гуртків декоративно-прикладного мистецтва Верещук Г.Й., Гузенко Т.М., Огородник І.Ф.

Визначальним у діяльності закладу стало забезпечення доступності, безоплатності навчання й розвитку допрофесійної підготовки неповнолітніх відповідно до Національної Доктрини розвитку освіти в Україні.

Педагогічний колектив визначив для себе і наполегливо реалізовував, поставлену на перспективу, мету і завдання:

– створення умов для інтелектуального, творчого розвитку особистості;

– організація дозвілля і відпочинку вихованців, пошук нових форм цього напряму діяльності з метою профілактики бездоглядності та правопорушень;

– створення в закладі умов для професійного самовизначення і самореалізації учнівської молоді;

– творче здійснення організаційно-методичної роботи з проблем екологічної освіти і виховання учнівської молоді;

– співпраця з державними та міськими органами управління, громадськими організаціями, педагогами загальноосвітніх закладів міста і батьками вихованців.

Юннати та педагоги еколого-натуралістичного центру стали активними учасниками проведення в регіоні природоохоронної й природозаповідної

роботи, масових регіональних, Всеукраїнських еколого-натуралістичних заходів, під час яких прагнули домагатись результативності з основних напрямів позашкільної освіти і неодноразово здобували нагороди обласного і столичного рівнів – дипломи, грамоти й подяки від організаторів конкурсів, акцій, естафет, зльотів.

Протягом 2013–2014 та 2014–2015 навчальних років гуртківці закладу отримали ряд відзнак організаторів еколого-натуралістичних заходів:

– вихованці гуртка «Юні квітникарі-аранжувальники» відзначались Дипломом І ступеню за перемогу у Всеукраїнській трудовій акції «Парад квітів біля школи» та Всеукраїнському конкурсі-огляді «Галерея кімнатних рослин» (керівник гуртка Огородник І.Ф.);

– вихованці гуртка «Юні акваріумісти» відзначені Дипломом І ступеня обласного етапу Всеукраїнського конкурсу «Вчимося заповідувати» (керівник гуртка Кмитюк С.Л.);

– вихованці гуртка «Флористика» відзначені Дипломом І ступеня VI Міжнародного екологічного конкурсу «Правдивий світ птахів» у номінації «художні роботи» (керівник гуртка Гузенко Т.М.);

– вихованці гуртків «Флористика», «Захоплююче лозоплетіння» відзначені Дипломом І ступеня Всеукраїнського конкурсу «Новорічна композиція» (керівники гуртків Гузенко Т.М., Верещук Г.Й.).

Славутські педагоги-натуралісти – активні учасники обласної виставки «Освіта Хмельниччини на шляхах реформування». Протягом останніх років ними були видані збірки навчально-методичного змісту, до яких увійшли доробки керівників гуртків Огородник І.Ф. «Активізація пізнавальної діяльності школярів на заняттях у музеї Природи», Кмитюк С.Л. «Відділ гідробіології, як головна складова в екологічному вихованні гуртківців», Прокопчук І.Л., «Формування екологічної культури дошкільнят та молодших школярів», Верещук Г.Й. «Плетіння з рогозу».

За ефективну організаційно-масову роботу по залученню учнівської молоді до практичної еколого-натуралістичної та природоохоронної діяльності, активну пропагандистську, освітянську і наукову діяльність в сфері охорони, збереження та відтворення природних ресурсів на території області, високі досягнення в екологічній освіті і вихованні та формуванні екологічної культури учнівської молоді регіону, педагогічний колектив Славутського міського еколого-натуралістичного центру школярів неодноразово відзначався грамотами Національного ЕНЦУМ МОН України (2012, 2013, 2014), Департаменту освіти і науки Хмельницької ОДА (2012, 2013, 2014), Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Хмельницькій області і Департаменту екології та природних ресурсів Хмельницької ОДА (2010, 2014).

В 2018 році міська влада ліквідувала заклад і створила Дитячо-юнацький центр туристичної та екологічної роботи Славутської міської ради, у складі якого діють гуртки еколого-натуралістичного напряму.

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ

Комунальний заклад «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради»

На момент 2018 р. в Черкаській області існує комунальний заклад «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради», Шполянська районна СЮН, Уманський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, Черкаська районна СЮН.

Черкаська обласна станція юних натуралістів (1986–2006 рр.), директор Козинець Анатолій Йосипович. На обласній станції працювало 13 штатних педпрацівників та 3 за сумісництвом, із них 1 директор, 1 завуч, 2 заввідділеннями, 2 методисти, 7 керівників гуртків. Всі працівники мали вищу освіту.

Обласна станція мала навчальний корпус з наступними кабінетами: методичний, зоолого-тваринницький, загальної біології, охорони природи, садівництва, декоративного квітництва, біологічного, технічних засобів навчання, фотолабораторію, кабінет учнівських виробничих бригад, бібліотеку, актовий зал на 200 посадочних місць з кіноустановкою стаціонарного типу, дві теплиці площею по 126 м^2, парники, крільчатник, лабораторію для проведення дослідницької роботи з бджільництва, а також земельну ділянку площею більше 5 га.

В наявності була і техніка: трактор Т-40 з причіпним і навісним сільськогосподарським інвентарем, автомашина ГАЗ-52, автобус КАВЗ-686, автофургон.

Станція мала опалювальний гараж, складські приміщення та інші допоміжні споруди.

Основним робочим кабінетом станції являвся методичний кабінет, головним завданням якого було надання методичної допомоги вчителям біології, керівниками гурткової роботи, керівникам учнівських виробничих бригад, шкільних лісництв та іншим педагогічним працівникам системи позакласної, позашкільної роботи.

В 1988 р. в області діяли 365 гуртків юних натуралістів-старшокласників, 1169 гуртків для учнів середнього шкільного віку, 568 гуртків для дітей молодшого шкільного віку. Гуртки були найрізноманітніших профілів: агротехніки, генетики-селекціонери, мікробіологи, ентомологи, лісівники, квітникарі, зоологи, кролівники, птаховоди, рибоводи, юні друзі природи та інші. Тільки в Черкаському Палаці піонерів з вересня 1988 р. працювали 17 натуралістичних гуртків.

При обласній станції працював 61 гурток різних профілів: ботаніки-рослинники, генетики-селекціонери, пасічники, акваріумісти, орнітологи,

агрохіміки, юні медики та інші., в яких налічувалось близько 900 учнів шкіл міста.

Згідно з наказом начальника управління освіти облвиконкому від 27.06.1990 № 240 при обласній станції створено обласний центр по екологічному вихованню дітей, основною метою якого була діяльність по розвитку існуючих і пошуку нових форм екологічної освіти і виховання учнів в поза навчальний час, науково-методичне керівництво їх діяльністю, вивчення, узагальнення і популяризація передового педагогічного досвіду, підвищення кваліфікації педагогів.

В 1991 р. при обласній станції створено координаційний центр по дослідницькій роботі та охороні природи гуртків юннатів, учнівських виробничих бригад та шкільних лісництв, основним завданням якого було забезпечення проведення дослідницької і природоохоронної роботи в школах, учнівських виробничих бригадах, шкільних лісництвах, гуртках юннатів, позашкільних установах (дату і номер наказу про створення не встановлено).

Згідно з Положенням про обласну станцію юннатів від 1991 р., (дата затвердження відсутня) основним завданням станції було створення оптимальних умов для виховання у школярів любові до природи, навколишньому середовищу, екологічної грамотності, формування заінтересованості до науки, дослідництва, їх самоосвіти і творчої праці, надання допомоги закладам народної освіти в розвитку юннатівської роботи, пропаганді радянської біологічної науки і її досягнень.

Згідно з цим положенням станція мала наступні відділи:

організаційно-масової роботи;

інструктивно-методичної роботи;

екологічного виховання школярів.

Станція була юридичною особою, мала гербову печатку та вивіску встановленого зразку із своїм найменуванням.

У 1996 р. було прийнято Статут обласної станції, в якому, між іншим, зазначено, що станція утворена відповідно до рішення облвиконкому від 06.04.1954 № 232 „Про створення обласних дитячих станцій юних натуралістів, юних техніків, екскурсійно-туристської та обласної бази постачання облвно» .

Згідно з цим Статутом станція визначена юридичною особою, мала самостійний баланс, рахунок у банку, гербову печатку із своїм найменуванням, штампи, бланки встановленого зразку, визначено також що станція є державним позашкільним закладом і підпорядкована обласному управлінню освіти.

Згідно із затвердженими для станції штатними і бюджетними засобами, створено наступні відділи:

- екологічний;
- методики та інформації;
- сільськогосподарський;

• біологічний, але через відсутність фінансування сільськогосподарський і біологічний відділи не функціонують до цього часу.

В 2000 р. був прийнятий новий Статут станції, суттєвих змін в діяльності станції, та її структурі в якому не прослідковується.

З 1988 р. підпорядкованість станції неодноразово змінювалась, у зв'язку із зміною назви обласного управління освіти. Так, в 1988 р. станція підпорядковувалась управлінню народної освіти Черкаського облвиконкому Міністерства народної освіти УРСР;

з 24 липня 1991 р. – Управлінню народної освіти Черкаського облвиконкому Міністерства народної освіти України;

з 1 січня 1992 р. – управлінню освіти Черкаського облвиконкому Міністерства освіти України з травня 1992 р. – Управлінню освіти Черкаської облдержадміністрації Міністерства освіти України.

з 15 липня 1994 р. – управлінню освіти виконавчого комітету Черкаської обласної ради народних депутатів Міністерства освіти України

з 5 серпня 1995 р. – Управлінню освіти Черкаської обласної державної адміністрації Міністерства освіти України

з 15 грудня 1999 р. – Управлінню. освіти Черкаської обласної державної адміністрації Міністерства освіти і науки України

з 7 червня 2000 р. – Управлінню освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації Міністерства освіти і науки України.

З 5 лютого 2003 р. – Головному управлінню освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації Міністерства освіти і науки України.

Згідно з рішенням Черкаської обласної Ради від 17.10.2003 № 12–13 „Про перейменування обласних позашкільних навчальних закладів» Черкаська обласна станція юних натуралістів перейменована у Черкаський обласний Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (надалі Центр). Головного управління освіти і науки Черкаської облдержадміністрації Міністерства освіти і науки України.

В 2003 р. приймається Статут Черкаського обласного Центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (в подальшому Центр), зареєстрований рішенням міськвиконкому від 02.12.2003 № 1350, в якому зазначено, що Центр є позашкільним навчальним закладом, який здійснює навчання і виховання громадян у позаурочний та поза навчальний час і знаходиться у обласній комунальній власності, та є правонаступником Черкаської обласної станції юних натуралістів.

Згідно зі Статутом головною метою Центру є забезпечення реалізації права громадян на навчання і виховання у позаурочний та позанавчальний час, забезпечення попиту на освітні послуги відповідно до соціального замовлення. В Статуті також зазначено, що Центр є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в установах банків м. Черкаси, печатку, штампи, ідентифікаційний номер та підпорядковується Головному управлінню освіти і науки облдержадміністрації.

На 2006 р. центр мав наступну структуру:

- керівництво і контроль;
- інструктивно-методичний відділ;
- еколого-натуралістичний відділ;
- бухгалтерія.

Діяли підпорядковані місцевим відділам освіти та підзвітні Центру Уманський та Смілянський міські Центри, Шполянська, Черкаська станції, екологічні відділи при Будинках дитячої та юнацької творчості в Корсунь-Шевченківському, Смілянському, Золотоніському, Звенигородському, Жашківському, Маньківському, Монастирищенському районах, а також екологічні гуртки в загальноосвітніх школах області.

Згідно з рішенням Черкаської обласної Ради від 22.12.2006 № 6–11/V „Про перейменування обласної позашкільної установи» позашкільний навчальний заклад обласної комунальної власності Черкаський обласний Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді перейменовано в Черкаський обласний Центр еколого-натуралістичної творчості, мала академія наук учнівської молоді.

У вересні жовтні 2009 р. проведено чергове упорядкування документів станції (Центру), в результаті якого складено описи № 1 (продовження) справ постійного зберігання за 1988–2006 рр. у кількості 112 справ, опис №1-ОС (продовження) справ з особового складу за 1970–2006 рр., а також акт про вилучення для знищення документів, не внесених до національного архівного фонду.

Опис № 1 (продовження) справ постійного зберігання складено за хронологічно-структурною ознакою. Документи в опису розташовано за хронологією, структурних підрозділах, всередині структурних підрозділів – за значенням документів.

Повнота документів задовільна, але в зв'язку з тим, що документи фонду тривалий час не упорядковувались були втрачені деякі важливі документи: річні звіти про роботу обласної станції за 1997–1999 рр., не за всі роки і не повністю представлені річні плани та звіти про роботу міських і районних станцій та еколого-натуралістичних відділень Центрів, відсутні статистичні звіти обласної станції за 1994, 1995,1997,1995 рр., книга протоколів засідань методичних рад з 1985 р. до липня 2001 р., протоколи засідань педагогічних рад обласної станції, які велися в книзі з січня 1984 р., та внесені в опис № 1 (продовження) справ постійного зберігання за 1984–1985 рр. під № 337, з незакритою датою. Втрачені також протоколи загальних профспілкових зборів та протоколи засідань профспілкового комітету, які також внесені в опис справ постійного зберігання за 1984–1985 рр. з незакритими датами з січня 1984 р. під №№ 341,342.

Втрачені кошториси профспілкового комітету до 2003 р., протоколи загальних профспілкових зборів до 2004 р., не повністю збереглися

методичні розробки працівників обласної станції та методичні розробки з педагогічного досвіду кращих вчителів біології, керівників гуртків еколого-натуралістичного спрямування.

Протоколи засідань педагогічних та методичних рад ведуться в книгах з 2001 р., та не закінчені діловодством до цього часу.

В опис № 1-ОС (продовження) справ з особового складу внесено 25 справ за 1993–2006 рр. В цей опис внесені також накази з основної діяльності, так як вони велись в загальних книгах наказів з основної діяльності та з особового складу. В опис № 1 (продовження) справ постійного зберігання за 1984–1985 рр. під № 329 помилково була внесена книга наказів директора з основної діяльності та з особового складу за період з 02 січня 1984 р. до 22 червня 1993 р., яка повинна бути внесена до опису справ з особового складу.

Слід також зазначити, що крім книги наказів з основної діяльності та з особового складу з хронологічними межами: 16 липня 2004 р. – 31 липня 2007 р., з 1 грудня 2004 р. по 17 вересня 2007 р. велась окрема книга наказів з особового складу, але так як в книзі наказів з основної діяльності внесені накази з особового складу з 16 липня 2004 р. до 01 грудня 2004 р., обидві книги наказів внесені до опису № 1-ОС з термінами зберігання відповідно „постійно» та „75 р.» .

Як уже зазначалось до 2000 р. станція обслуговувалась централізованою бухгалтерією обласного управління освіти, але згідно з наказом обласного управління освіти від 01.06.2000 № 116 „Про реорганізацію централізованої бухгалтерії управління освіти» станція перейшла на самостійне ведення бухгалтерського обліку.

Разом з тим, згідно з актом від 2000 р. (без номера і дати) централізованою бухгалтерією управління освіти були передані станції деякі документи до 2000 р., в тому числі особові картки з нарахування заробітної плати працівникам станції за 1993–2000 рр.

Таким чином заробітна плата в опис справ № 1-ОС (продовження) за 1970–2006 рр. представлена наступним чином: за 1993–2000 рр., особові картки з нарахування зарплати; за 2001–2002 рр. розрахункові відомості з нарахування зарплати: за 2003–2006 рр. – особові рахунки з нарахування зарплати.

Крім цього, в опис справ внесені картки персоніфікованого обліку працівників за 2004–2006 рр.

До 1993 р. документи з заробітної плати працівників станції відклалися у фонді обласного управління освіти.

У зв'язку з тим, що особові справи працівників звільнених у 1970–2006 рр., не були належним чином сформовані в діловодстві (відсутня більша частина заяв, копій наказів про прийом та звільнення), в зв'язку з чим в багатьох особових справах неможливо було визначити дату звільнення працівників. Тому при упорядкуванні документів фонду особові

справи звільнених працівників були сформовані в алфавітному порядку, розділені на 2 томи та внесені під літерними №№ 22а, 22б в опис № 1-ОС за 1964–1978 рр. у цей же опис під літерним № 22в внесена також книга наказів директора з основної діяльності та особового складу за 1978–1983 рр.

У зв'язку з невеликою кількістю аркушів, деякі документи по опису справ № 1 та № 1-ОС об'єднані за декілька років в одну справу з відповідними посиланнями в кінці річних розділів опису.

Комунальний заклад «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради» (колишня станція юних натуралістів) був заснований в січні 1954 року і до 1970 року знаходився в одноповерховому невеликому приміщенні за адресою: вул. Комсомольська (нині Смілянська) 100/1. З 1970 року обласна станція юних натуралістів переїхала в новозбудоване приміщення по вул. Смілянська, 132, де і знаходиться нині.

У 2002 році обласна станція юних натуралістів перейменована в Черкаський обласний Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (надалі – Центр), з 2006 року – в Черкаський обласний центр еколого-натуралістичної творчості, мала академія наук учнівської молоді, з грудня 2013 року – комунальний заклад «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради», директор Давиденко Людмила Василівна.

Навчально-виховний процес здійснюється за 3-ма напрямами:

• художньо-естетичний;

• еколого-натуралістичний;

• дослідно-експериментальний.

Тісно співпрацюємо з:

• Черкаським національним університетом ім. Б. Хмельницького (уклали угоду про співпрацю). Затверджений план проведення лекційних та практичних занять з питань позакласної та позашкільної еколого-натуралістичної роботи зі студентами Навчально-наукового інституту природничих дисциплін Черкаського національного університету, рецензування та участь у роботі журі обласного етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів-членів МАН;

• Уманським державним педагогічним університетом (природничо-географічний факультет) – договір про співпрацю (проведення науковцями занять, консультацій для учнів-членів МАН та участь у роботі журі обласного етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів-членів МАН;

• Уманським національним університетом садівництва – проводяться обласні семінари за участю науковців університету;

• Черкаським державним технологічним університетом (кафедра хімічних технологій та водоочищення, кафедра екології) – науковці беруть

участь в роботі обласних семінарів та оргкомітету обласних етапів Всеукраїнських конкурсів;

• Черкаським обласним управлінням лісового та мисливського господарства – проведення Всеукраїнського зльоту учнівських лісництв (м. Черкаси, 2015 рік, спільно проводяться обласні конкурси та фестивалі юних лісівників;

• Обласним інститутом післядипломної освіти педагогічних працівників *(постійно проводяться заняття для методистів, керівників гуртків позашкіл*ьних закладів та вчителів ЗОШ);

• Канівським природним заповідником – на базі заповідника проводиться екологічна експедиція юних екологів області;

• Державним управлінням охорони навколишнього природного середовища – спільно проводяться масові екологічні заходи: День довкілля, День води, День зустрічі птахів;

• Черкаською обласною організацією Всеукраїнського товариства охорони природи – залучення учнів до участі в конкурсах, організованих ТОП («Годівничка», «Птах року»);

• Всеукраїнською екологічною лігою, Екологічною вартою – спільна діяльність в галузі екологічної просвіти, проведення обласного етапу Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти «Земля – наш спільний дім», «Збережемо первоцвіти»;

• Черкаським обласним краєзнавчим музеєм – проведення спільних семінарів з народознавства, екскурсій для вихованців закладу та оздоровчих таборів;

• Обласною науковою бібліотекою імені Тараса Шевченка – проведення лекцій для вихованців табірних змін;

• Обласною юнацькою бібліотекою імені Василя Симоненка – проведення квестів, літературних зустрічей з митцями Черкащини;

• Обласною організацією Товариства охорони природи;

• Черкаською телерадіокомпанією «Рось».

Протягом 2016–2017 навчального року збільшено мережу учнівських творчих об'єднань, гуртків та кількість учнів, охоплених еколого-натуралістичною та художньо-естетичною роботою. У Центрі на кінець 2016–2017 навчального року функціонувало 48 груп (705 дітей).

Діяльність Комунального закладу «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради» у 2017–2018 навчальному році спрямована на подальший розвиток позашкільної та позакласної роботи з учнівською молоддю з біології, екології, дослідництва, а також на створення системи роботи закладу з художньо-естетичного виховання молоді та формування ціннісних орієнтирів учнівської молоді у контексті впровадження у навчально-виховний процес сучасних інноваційних педагогічних технологій.

Зовнішній вид будівлі Центру відповідає вимогам архітектури, естетичним стандартам навчального закладу.

Комплекс приміщень складається із 4-х окремих типових приміщень.

Навчальний корпус, що побудований у 1975 році – архітектурно оформлена сучасна будова загальною площею 2119,8 кв. м.

Перший поверх складається з: навчальних кабінетів, актової зали на 180 посадочних місць, Музею хліба, кабінету директора, майстерні та складських приміщень, спальні для хлопчиків (для літнього оздоровлення), експозиційної зали МАН, зимового саду. Є обладнаний куточок державної символіки.

Другий поверх складається з: чотирьох навчальних аудиторій, «живого куточку», спальні для дівчаток (для літнього оздоровлення), методичного кабінету, кабінету декоративно-прикладної творчості, кабінетів заступника директора та бухгалтерії. У рекреації діюча виставка декоративно-прикладної творчості та еколого-натуралістичного напряму.

Окремо є дві теплиці з навчальним класом, загальною площею 321,9 кв. м, які використовуються для навчально-виховного процесу, проводяться заняття гуртків квітникарів та квітникарів-аранжувальників, практичні роботи, черенкування, пікіровка рослин, пересадка квітів тощо.

Згідно з рішенням виконкому Черкаської міської ради від 16 березня 1966 р. № 170 Черкаській обласній станції юннатів виділена в користування земельна ділянка площею 5,0 га. Сьогодні є рішення Черкаської міської ради про надання дозволу на розроблення проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки.

Згідно з абрисом земельної ділянки за адресою вул. Смілянська, 132 за Черкаським центром роботи з обдарованими дітьми обліковується земельна ділянка площею 4,0740 га.

На земельній ділянці розташовані:

- адміністративно-господарчі будівлі загальною площею 3014 кв. м;
- плодовий сад загальною площею 0,7 га;
- альпійські гірки та клумби;
- паркова зона з екологічними стежками.
- Покращення матеріально-технічної бази (2016–2017 рр.)
- Замінено на енергозберігаючі 43 вікна в закладі (80%)
- Капітально відремонтовано дах навчально-адміністративного приміщення (2017).
- Встановлено пожежну сигналізацію.
- Проведено ремонт водопостачання та водовідведення.
- Придбали 5 принтерів (з яких 1 кольоровий, 2–3 в одному).
- Придбали біндер, 6 комп›ютерів, ноутбук (подарунок).
- Придбали бензинову газонокосарку.
- Капітально відремонтовано 5 навчальних кабінетів.

• Установлено систему поливу та оновлено дизайн клумб, створені альпійські гірки та водоймище, збагачене озеленення території квітучими рослинами (майже 60 кущів троянд, більше 30 дерев різних порід).

• Установлені нові душові кабіни (2 шт.).

• Суттєво збільшили кількість мешканців «живого куточку».

• Модернізовано та оновлено експозиції «Музею Хліба».

• Відремонтовано дах гаражів загальною площею 379,8 кв. м.

• Встановлено зовнішнє відеоспостереження.

• Встановлено зовнішнє освітлення території.

• Модернізовано та оновлено на 100% наочні стенди.

• Придбано фотоапарат та 2 мікрофони.

У 2002 році Черкаська обласна станція юних натуралістів є координаційно-методичним центром. У 2002 в області діє 7 станцій юних натуралістів та еколого-натуралістичних центрів: обласна станція юних натуралістів, Корсунь-Шевченківська, Черкаська, Шполянська районні станції юних натуралістів, Смілянський еколого-натуралістичний центр, Уманська та Смілянська станції юних натуралістів.

2007 році в області працює 2 міські еколого-натуралістичні Центри (Смілянський, Уманський) та 2 районні станції юних натуралістів (Шполянська, Черкаська) та обласний центр роботи еколого-натуралістичної творчості, мала академія наук учнівської молоді.

Черкаська районна станція юних натуралістів – директор Сова Ганна Олексіївна, яку засновано в 1991 році. Навчальне приміщення загальною площею 542 кв. м, аудиторії для гуртків площею 367 кв. м. Станція має 4 навчальних кабінети і майстерня: кабінет квітникарів, кабінет флористів; природа і мистецтво; голубий і зелений патруль. Земельна ділянка становить 0,9 га: відділ польових культур 0,4га., сад 0,3 га., відділ овочевих культур ,1 га., відділ квітково-декоративних культур 0,1 га.

с. Леськи Черкаського району. Навчальне приміщення загальною площею 542 м^2, аудиторії для занять гуртків площею 367 м^2. Станція має 4 навчальних кабінети і майстерня:

• кабінет квітникарів;

• кабінет флористів;

• природа і мистецтво;

• голубий і зелений патруль.

• Земельна ділянка становить 0,9 га

• відділ польових культур 0,4 га;

• сад 0,3 га;

• відділ овочевих культур 0,1 га;

• відділ квітково-декоративних культур 0,1 га.

В закладі наявні 2 телевізори, 2 відеомагнітофони, 3 комп'ютери, підключені до мережі Інтернет.

Приміщення означеного закладу відповідає державним санітарним правилам і нормам із урахуванням особливостей проєкту його будови. У закладі створено оптимальні умови для забезпечення її функціонування, організації навчально-виховного процесу та змістовного дозвілля дітей.

У позашкільному навчальному закладі існує ряд невирішених питань:

• відсутня огорожа;

• потребують облаштування внутрішні санітарні вузли;

• заміна вікон;

• потребують капітального ремонту навчальні кабінети;

• є необхідність у придбанні комп'ютерної техніки;

• недостатня кількість мікроскопів та мікропрепаратів для проведення гурткових занять;

• необхідно закупити садовий та огородній реманент для роботи на дослідницьких ділянках;

• придбанням насіннєвого матеріалу та засобів захисту рослин.

Згідно з архівними документами, які збереглися у закладі до цього часу можемо надати такі дані.

В 1986 р. крім обласної станції, в області працювало ще 7 міських і районних станцій:

Звенигородська районна СЮН – директор Подолян Любов Володимирівна.

Станція знаходилась в пристосованому приміщені, де знаходиться будинок піонерів та дитяча бібліотека. На подвір'ї станції знаходилось 9 гаражів Звенигородського ПРАПО. Всі кімнати станції займали площу 87 кв. м. Кімнат 4: методичний кабінет, кабінет ботаніки, живий куточок та прохожа кімната, де зберігаються підшивки газет, проходить перегляд кінофільмів. За станцією закріплено 0,21 га. землі – це схил.

Теплиці та крільчатника немає. Реорганізовано та приєднано до будинку школяра, майнові комплекси втрачено (1997 р.)

Корсунь-Шевченківська районна СЮН – директор Попович Микола Андрійович. Ситанція має окреме приміщення, яке має 4 навчальних кабінети та окремо кабінет директора і методичний кабінет. Зоолого-тваринницький відділ має окремий зоокабінет та живий куточок. Ботаніко рослинницький відділ має два окремих кабінети та теплицю площею 60 кв. м, кабінет охорони природи. На станції наявна фотолабораторія, крільчатник.

16.12.2003 р. реорганізовано та приєднано до Корсунь-Шевченківського ЦДЮТ, де по сьогодні існує відділ еколого-натуралістичної творчості.

Слід відзначити здобутки Корсунь-Шевченківського районного центру дитячої та юнацької творчості, на базі якого функціонує еколого-натуралістичний відділ. У 2016 році заклад отримав субвенцію з державного бюджету на суму 2 млн 200 тис. грн на капітальний ремонт теплиці. У вересні 2017 року теплицю урочисто відкрито. Крім того, у закладі замінено віконні блоки, відремонтовано стелю.

Жашківська районна СЮН – директор Семерунь Антоніна Григорівна. Станція розміщена в пристосованому приміщені при будинку піонерів. Є чотири навчальних кабінети при школах. Наявність закріпленої землі – 0,71 га. Реорганізовано та приєднано до будинку школяра, майнові комплекси втрачено (1997 р.)

Чорнобаївська районна СЮН – директор Зінченко Наталія Володимирівна. Станція знаходилась в пристосованому приміщенні, мала 3 навчальних кабінети: методичний, ботаніко-рослинницький і зоолого-тваринницький. За станцією закріплено 0,5 га землі. Теплиця відсутня але гуртки працювали на базі теплиці Чорнобаївської СШ. Крільчатник відсутній. Реорганізовано та приєднано до будинку школяра, майнові комплекси втрачено (1997 р.)

Шполянська районна СЮН – Шевельова Віра Михайлівна. На цей рік є добре обладнане приміщення з водяним опаленням, де є 5 навчальних кабінетів з наочними посібниками, стінками для зберігання наочних посібників, необхідної літератури. Є кабінети рослинництва, зоології, квітникарів, овочівників, методичний кабінет, які мають все обхідне для занять. Наявна теплиця з відділами квітництва, овочівництва, зимовим садом. В теплиці робота проводилась цілорічно, працювали гуртки різних профілів, проводилась дослідницька робота, екскурсію в оранжерею.

Були також 4 плівкові теплиці, де вирощувались огірки, помідори. Всього закритий ґрунт мав площу 600 кв. м.

Побудовано стаціонарне приміщення кролеферми. Де юннати проводили дослідницьку роботу, доглядали кролів, яких налічувалось 100 голів.

Побудовано живий куточок, де були зимові та літні вольєри для тварин, для бджіл і господарські будівлі – гараж, склад і котельня. Виконано водоймище площею 500 кв. м, де можна розводити водоплавну птицю. Навчально-дослідні ділянки площею 1,5 га мають 2 сівозміни з кормовим ухилом.

Шполянська районна станція юннатів – директор Струк Людмила Михайлівна з 2007 року. Для проведення занять гуртків і роботи на станції юннатів наявні кабінети: екологів, ботаніків-рослинників, квітникарів-аранжувальників, зоологів, методичний кабінет, кабінет для проведення практичних робіт. В 3-ох теплицях (608 кв. м) і зимовому саду зібрана величезна колекція квіткових рослин. На станції юннатів є мікрозоопарк із зимовими і літніми вольєрами.

З січня 2018 року Шполянська районна СЮН в зв'язку з створенням Шполянської ОТГ має статус не районної, а міської. Для проведення занять гуртків і роботи на СЮН є наявні кабінети: екологів, ботаніків, квітникарів-аранжувальників, зоологів, методичний кабінет. Для проведення практичних робіт є три теплиці, зимовий сад, НДД, екологічна стежка. Існує на СЮН і мікро зоопарк, де є зимові і літні вольєри, в яких проживають кінь та осли.

В класах наявна різна наочність, яка останнім часом не поповнюється, лише завдяки керівникам гуртків які разом з дітьми виготовляють гербарії, мікропрепарати, колекції насіння та комах, наочні та роздаткові матеріали. Фінансування здійснюється за рахунок місцевого бюджету.

Уманська міська СЮН – директор Бабій Марія Миколаївна. Станція знаходилась в пристосованому приміщені, старому, побудованому в 1916 р., яке з року врік ремонтувалось силами працівників станції. Станція мала: 4 кабінети. Наявний живий куточок, де також проводились заняття. Закріплено землі – 0,08 га. Теплиця і крільчатник відсутні. Наявний парничок площею 3 кв. м.

Уманський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді – директор Курінська Лідія Василівна з 2003 року. Має власне приміщення. Будинок цегляний побудований в 1916 році. Площа приміщення 259 кв. м. Є лабораторії дендрологів, екологів, флористів, ляльковий театр, куточок народознавства, методичний кабінет, куточок живої природи. Земельна ділянка ЕНЦ 0,08 га.

У 2016 році Уманський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді змінив своє місцерозташування переїхавши у приміщення до обласного будинку вчителя. Де значно погіршилась матеріально-технічна база. Немає навчально-дослідних ділянок, мало місця для живого куточка, зменшено кількість навчальних кабінетів.

Працює в будівлі 1883 року, загальна площа приміщень – 676 кв. м. В закладі є кімнати для роботи гуртків, живий куточок, актовий зал, зал засідань.

Меблі в задовільному стані. У 2017 році придбана голосова апаратура.

Смілянська районна СЮН – Іванова Світлана Автандилівна. Станція розміщена в двох приміщеннях, які знаходяться одне від одного на відстані 2 км. Всі кімнати пристосованого приміщення мають площу 83 кв. м: учительська, кімната техзасобів та охорони природи. Площа орендованого приміщення – 96 кв. м: методкабінет, живий куточок, теплиця. За станцією закріплено 0,5 га навчально-дослідної ділянки, 0,25 га квітника. Крільчатника немає.

В 2003 році Смілянську районну СЮН реорганізовано та приєднано до Смілянського ЦДЮТ.

Смілянський міський еколого-натуралістичний центр – директор Вітер Олександр Володимирович. Знаходиться у пристосованому приміщені площею 45 кв. м, має навчально-дослідну ділянку 0,06 га і теплицю площею 56,4 кв. м.

Смілянську міську ЕНЦ 2 листопада 2011 року закрито, майнові комплекси втрачено.

Жашківську, Звенигородську, Маньківську, Монастирищенську, Чорнобаївську районні станції юних натуралістів об'єднали з іншими позашкільними закладами у 1997 році, майнові комплекси втрачено.

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

Заставнівський еколого-натуралістичний центр дітей та юнацтва Чернівецької області

Історія Заставнівського еколого-натуралістичного центру дітей та юнацтва починається з серпня 1991 року. У мальовничому куточку по вулиці Незалежності, в центрі Заставни, гостинно відчинила свої двері новостворена Станція юних натуралістів. Розмістилася вона в двоповерховому приміщенні районного історико-краєзнавчого музею, яке було зведене в 1984 році на місці знесеної старої будівлі районної бібліотеки для дорослих, на честь сорокаріччя Перемоги у Другій світовій війні. Цьому передувало рішення виконавчого комітету Заставнівської районної ради народних депутатів від 10 липня 1991 року № 126/7 «Про поглиблене вивчення предметів та вдосконалення мережі закладів народної освіти в районі в 1991–1992 р.р.», де п. 3 говорить: «Відкрити в районі станцію юних натуралістів з 15 серпня 1991 року». Вже в 1992 році СЮН перейменовано на Заставнівський районний еколого-краєзнавчий центр, а в 2002 р. – на еколого-натуралістичний центр дітей та юнацтва Заставнівського району (ЕНЦДЮ).

Першим директором Заставнівської районної станції юних натуралістів була Лазарева Світлана Василівна (1991–2000 рр.). Разом з нею у витоків діяльності закладу стояли педагоги закладів освіти району – ентузіасти юннатівського руху: Горобець Ганна Бернардівна, Кізуб Надія Іванівна, Довгань Василь Миколайович, Потап'єв Володимир Васильович, Пацарнюк Світлана Олексіївна та інші, завдяки яким істотно покращилася діяльність закладу, а юннати Заставнівщини досягли помітних результатів у дослідницько-експериментальній та практичній природоохоронній роботі. Це були люди – природолюби за покликом душі, які із захопленням поринули у цікавий і змістовний юннатівський рух. Частина педагогів перейшли працювати безпосередньо на станцію юннатів, інші у своїх школах впроваджували натуралістичну діяльність, як цікаву, корисну й ефективну форму позаурочної роботи, позашкільної роботи з учнівською молоддю.

В цей час в основі діяльності закладу практикується модель державно-громадського управління, що використовувалася в 90-х роках для керівництва педагогічною діяльністю колективу, творчою еколого-натуралістичною роботою, навчально-виховним процесом, для забезпечення ефективної діяльності учнівського самоврядування, співпраці із засновниками закладу, батьківським активом та активістами громадських природоохоронних організацій, підготовки та проведення різноманітних масових еколого-натуралістичних заходів.

В той період Заставнівська районна станція юних натуралістів здійснювала організаційно-методичне забезпечення діяльності 33-х шкіл району

з питань екологічної освіти і виховання, природоохоронної та дослідницько-натуралістичної роботи школярів на навчально-дослідних земельних ділянках, виробничих бригадах та інших трудових об'єднаннях учнів. Значна увага приділяється підтримці творчо працюючих учителів біології, керівників гуртків і секцій юннатів.

У 1992 році, з метою створення умов для розвитку творчих здібностей молодших школярів, розпорядженням представника президента від 08.06.1992 р. за № 36, на базі станції юних натуралістів було відкрито І прогімназійний клас екологічної школи при Заставнівській середній школі № 2. Ініціатором відкриття екологічної школи був Георгій Філіпчук (тодішній начальник управління освіти Чернівецької області, а згодом – Міністр екології). Поступово кількість таких класів збільшилася до трьох. Передбачалося трирічне навчання на базі екологічного центру з вивченням, крім іншого, англійської мови та хореографії. Подальше навчання в загальноосвітній школі мало відбуватися з акцентом на природничі науки, які мав викладати один і той же вчитель з 1 до 10 класу. Вивчення біологічних дисциплін в екологічній школі відбувалося в рамках гурткової роботи та одна година на тиждень за рахунок шкільного компонента. Дітей навчали два вчителя: початківець і предметник. У першому класі вивчалися рослини, у другому – тварини, у третьому – взаємозв'язок людини з навколишнім природнім середовищем. Школярі отримували ази правил поведінки в природі, вивчали видові латинські назви рослин, що викликало в них особливе захоплення, проводили спостереження за природними об'єктами та явищами природи. На перервах діти пили фіточаї з рослин, вирощених старшими юннатами у відділку лікарських рослин на НДЗД та залучалися до екологічних ігор. У літній період проводилося багато екскурсій. Така робота давала можливість виявити здібності дітей, і відповідно залучали їх у гуртки за певним профілем.

Екологічна школа успішно функціонувала до літа 2004 року і дала багатьом своїм вихованцям поштовх у виборі майбутньої професії.

У Заставнівському ЕНЦДЮ тривалий час діяв музей природи, в якому зберігалася багата колекція мінералів, зібраних у різних частинах земної кулі, передана для збереження і навчання дітей кандидатом геологічних наук Володимиром Васильовичем Потап'євим (на той час мешканцем м. Москви), яку він зібрав під час чисельних експедицій. Згодом Володимир Васильвич повернувся на Заставнівщину і почав працювати керівником гуртка «Юні геологи» на базі Брідоцького НВК.

У 2000 році директором Заставнівського ЕНЦДЮ стала Остапович Світлана Михайлівна, яка очолювала його до 2019 року. За час роботи на посаді директора Світлана Михайлівна домоглася результативної спільної діяльності педагогічного, батьківського та дитячого колективів як єдиної цілісної структури. У своїй роботі директор використовувала інноваційні технології з управлінської діяльності та всіляко сприяла впровадженню

в практику роботи колективу кращого педагогічного досвіду. Саме в цей час, за ініціативи директора відбулася реконструкція залів та кабінетів закладу, здійснена майстрами Миколою Гарасом і Петром Цурканом.

Влітку 2007 року частину приміщень центру (весь другий поверх) зайняв Заставнівський відділ освіти. З листопада 2007 року по січень 2019 р. еколого-натуралістичний центр займав перший поверх будівлі та підвальне приміщення загальною площею 317, 3 м2, з них корисна площа – 246, 2 м2. Тут розміщувалися: природничий зал, в якому працювали гуртки, методична кімната, кімната акваріумістів (з акваріумом та обладнанням до нього, тераріумом, тематичними планшетами, відповідною літературою, демонстраційними матеріалами), де також проводилась гурткова робота, та кабінет директора. У підвальному приміщенні розташовувались кімната для занять гуртків та актова зала, в якій проводилися засідання, конференції, очні конкурси тощо. З технічного оснащення – 2 комп'ютери, 2 принтери, ксерокс та сканер, телевізор, відеомагнітофон, ДВД та проєктор.

В цей період ЕНЦДЮ координує навчально-методичну, науково-педагогічну, організаційно-масову і навчально-виховну діяльність еколого-натуралістичного напряму в закладах освіти району; враховуючи національні, соціально-економічні, культурно-освітні потреби суспільства, організовує процес екологічної освіти і виховання та формування екологічної культури підростаючого покоління, отримання школярами і юними дослідниками природи нових знань і навичок з біології та екології, в галузях сільського і лісового господарства та профінформації аграрного і науково-педагогічного спрямування, забезпечує залучення учнівської молоді до участі в різноманітних міжнародних, всеукраїнських і регіональних еколого-натуралістичних та природоохоронних заходах, інших природничих напрямах еколого-натуралістичної роботи.

На базі Заставнівського ЕНЦДЮ організовуються та проводяться методоб'єднання, конференції, наради для керівників гуртків та вчителів біології, завідувачів НДЗД, екологічних загонів і агітбригад, аграрних трудових об'єднань, а також районні та обласні семінари, де розглядаються питання організації практичної діяльності учнівських лісництв, креативної діяльності педагогів та впровадження в навчально-виховний процес закладів освіти педагогічних та методичних інновацій, інноваційних технологій, організації діяльності учнівських аграрних трудових об'єднань, виконання учнями дослідницької роботи під керівництвом науковців, проведення профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю, організації та проведення в закладах освіти області з школярами природничо-краєзнавчої роботи, масових еколого-натуралістичних і природоохоронних заходів. Участь в цих методичних заходах брали працівники Чернівецького обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, науковці Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Чернівецького управління лісового та мисливського господарства, ДП

«Заставнівське ДСЛ АПК», відділу освіти Заставнівської райдержадміністрації, провідні фахівці в галузі сільського та лісового господарства.

Навчально-виховний процес у Центрі в цей період здійснювався диференційовано, відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, нахилів та здібностей дітей. Використовувались як традиційні, так і інноваційні методики викладання з використанням інтерактивних форм навчання.

Заняття проводилися за типовими навчальними планами і програмами для еколого-натуралістичних гуртків та творчих об'єднань позашкільних і закладів загальної середньої освіти (за редакцією Вербицького В.В. та співробітників Національного ЕНЦУМ), затвердженими МОН, авторськими навчальними планами та програмами, затвердженими інститутом післядипломної освіти Чернівецької області. Лише в 2016–2017 навчальному році керівники гуртків закладу розробили та винесли на раду Інституту ППО Чернівецької області 11 програм, які були схвалені та затверджені протоколом № 3 від 20.09.2017 р.

У 2017/18 навчальному році у 27-ми гуртках працювали 6 основних педагогів та 11 педагогів-сумісників. Кількість дітей, охоплених гурткової роботою, становила 425 вихованців (7,7 % від загальної кількості дітей в районі); з них:

- дошкільників – 80 вихованців;
- молодших школярів – 90 учнів;
- учнів середньої ланки – 210 учнів;
- старшокласників – 30 учнів.

Групи формувалися згідно Положення про позашкільні заклади та Статуту ЕНЦДЮ. Середня наповнюваність у групах становила 15 дітей. В гуртки зараховувалися діти віком від 4 до 17 років. Наявна мережа гуртків відповідала типу закладу, стану фінансування, статутним завданням. Велика увага приділялась роботі з дітьми соціально незахищених верств населення. Зокрема, у 2017–2018 навчальному році в гуртках центру навчалось:

– дітей-сиріт та позбавлених батьківського піклування – 5;

– напівсиріт – 4,

– з багатодітних та малозабезпечених сімей – 65 дітей.

Особливу увагу педколектив ЕНЦДЮ приділяв раціональному поєднанню розумової і фізичної праці юннатів, які займалися на базі закладу у гуртках юних ботаніків, юних рослинників, юних овочівників, біології людини, юних зоологів, юних екологів-краєзнавців, юних екологів, юних квітникарів, юних акваріумістів, юних друзів природи, юних лісівників-дендрологів, знавців лікарських рослин тощо.

Заняття гуртків проводилися як в аудиторіях, так і в місцевому парку, на ділянці лікарських рослин, клумбах квітково-декоративного відділку, в природі, на екологічній стежці. У 2018 році у школах району була 31 екологічна стежина, протяжністю приблизно 63 км.

Щорічно педагогами центру організовувались та проводились виїзні форми навчально-виховної роботи з комплексного вивчення природи та історії краю: екологічні експедиції, походи, польові практики, одноденні екскурсії – музей архітектури та побуту під відкритим небом у Чернівцях, музей краєзнавства, художній музей, зоомузей ЧНУ ім. Ю. Федьковича, музей І. Миколайчука (с. Чортория Кіцманського р-ну), музей природи с. Зеленів Кіцманського району, Чорторийський орнітологічний заказник, Ботанічний сад ЧНУ ім. Ю. Федьковича, Хотинську фортецю, монастирі району: Хрещатицький та Кулівецький; робили сходження на перевал Німчич, до «Протятого каміння», Аннину гору, урочище Гострі Говди (Говди від австрійського – скелі) біля печери «Скитська», історичні місця с. Вікно та с. Василів, зробили сходження на гору Берда (Хотинська височина) тощо. Під час екскурсій вихованці вивчали народні традиції рідного краю, його історію, мали можливість познайомитись із біорізноманіттям флори і фауни заповідних урочищ, досліджувати тваринний і рослинний світ, оволодівати знаннями щодо екологічного стану природозаповідних куточків Буковини тощо. Зокрема, вихованці закладу дослідили червонокнижні види рослин урочищ Турлаї, Язвора (с. Погорилівка), Ями, Базар (м. Заставна), заказників Чорнопотіцький, Товтрівська та Кадубовецька стінки.

Особливу увагу педколектив Заставнівського ЕНЦДЮ приділяв виявленню в закладах освіти району і залученню до науково-дослідницької роботи обдарованих школярів та юннатів, регулярному проведенню для них профільних науково-практичних конференцій, конкурсів дослідницько-експериментального спрямування, досягненню плідної результативності співпраці юних дослідників з науковцями. З цією метою центр активно співпрацював з науковцями Інституту біологіїії, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства, Управління екології та природних ресурсів Чернівецької ОДА, Чернівецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Чернівецького обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, ботанічним садом ЧНУ ім. Ю. Федьковича, Всеукраїнською дитячою спілкою «Екологічна варта» та іншими науковими закладами, державними установами і громадськими організаціями.

У 2016 році Заставнівський ЕНЦДЮ за підтримки Буковинської агенції регіонального розвитку виграв Грант Британської Ради. Отримані кошти, були направлені на створення показового практичного географічного майданчика на базі Малокучурівського НВК. Завдяки майданчику юннати центру та учні школи дістали можливість долучитись до Міжнародного конкурсу «GLOBE», Всеукраїнського конкурсу «Географічний майданчик в дії» тощо.

Юннати ЕНЦДЮ впродовж багатьох років були активними учасниками, призерами та переможцями цілої низки обласних, всеукраїнських та

міжнародних масових еколого-натуралістичних, природознавчих і природоохоронних заходів. Для прикладу, лише в 2016–2017 навчальному році, вихованці Заставнівського ЕНЦДЮ здобули 36 призових місць на фінальних етапах всеукраїнських конкурсів та 2 – на міжнародних конкурсах.

У 2017 році заклад у підсумковому обласному рейтингу участі в масових заходах еколого-натуралістичного напряму виборов 1 місце серед районів області.

Всі ці досягнення стали можливими лише завдяки плідній співпраці з учителями-біологами закладів освіти району. Серед них: Марія Іванівна Пітик (Погорілівська ЗОШ), Катерина Василівна Іщенко (Вікнянська ЗОШ), Ольга Петрівна Копчук (Репужинецький НВК), Наталія Миколаївна Дупешко (Малокучурівський НВК), Ілля Дмитрович Фуштей (Горошовецький ЗЗСО), Орися Богданівна Лісова (Кулівецький НВК), Володимир Адамович Островський та Марія Василівна Барабас (Горішньошерівецька ЗОШ). Багато зі згаданих учителів впродовж багатоь років працювали в центрі як сумісники.

Основні працівники центру, протягом всіх років його функціонування, вносили чималий доробок в його діяльність. Сумлінна праця і здобутки педагогів закладу були високо оцінені і відзначені низкою нагород, серед них – Остапович Світлана Михайлівна (нагрудний знак «Відмінник освіти» (2005 р.), нагрудний знак «Софія Русова» (2010 р.), Премія Бажанського (2002р); Петрушко Світлана Олексіївна (нагрудний знак «Відмінник освіти» (2010 р.), нагрудний знак «Василь Сухомлинський» (2015 р.), грамота Міносвіти (2005, 2012 р.), грамота управління освіти і науки Чернівецької ОДА (2002, 2003 р.); Пазюк Марія Григорівна (грамота Міносвіти (2012 р.), подяка Міносвіти (2015 р.); Левентир Марина Степанівна (грамота Міносвіти (2012 р.), подяка Міносвіти (2017 р.), грамота управління освіти і науки Чернівецької ОДА (2003); Ткач Ольга Василівна (грамота Міносвіти (2012 р.), подяка Міносвіти (2015 р.); Марусик Роман Васильович (грамота управління освіти і науки Чернівецької ОДА).

У педагогів Заставнівського ЕНЦДЮ було багато планів та перспектив на майбутнє. Проте, в умовах адміністративно-територіального реформування (створенням ОТГ), 23 серпня 2018 року Заставнівська районна державна адміністрація Чернівецької області видала Розпорядження №257-р «Про реорганізацію Заставнівського районного Будинку дитячо-юнацької творчості та Заставнівського ЕНЦДЮ (шляхом злиття)». Рішенням XI сесії (II пленарне засідання) VII скликання від 27 грудня 2018 року №210/11–2018 Заставнівської міської ради було створено комунальний позашкільний навчальний заклад «Заставнівський міський будинок дитячої та юнацької творчості» та затверджено його Статут. Проте, в січні 2019 року Рішенням XIII сесії (I пленарне засідання) VII скликання від 29 січня 2019 року №247/13–2019 Заставнівської міської ради – створено юридичну особу публічного права комунальний позашкільний

навчальний заклад «Заставнівський міський центр еколого-естетичної творчості дітей та юнацтва» Заставнівської міської ради та затверджено його Статут.

Сторожинецький районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Чернівецької області

Сторожинецький районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (ЦЕНТУМ) був створений рішенням VI сесії V скликання Сторожинецької районної ради 01 листопада 2006 року. Очолив заклад відмінник освіти України Кучережко Юрій Сергійович, який за плідну працю неоноразово відзначений грамотами Міністерства освіти та науки України, нагороджений нагрудним знаком «Софія Русова». З 2014 по 2019 рік керівникзакладу – відмінник освіти України Демчук Степанія Михайлівна.

Сторожинецький районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді став координатором екологічної позашкільної освіти серед закладів загальної та дошкільної освіти району. Зміст діяльності еколого-натуралістичного центру був спрямований на узагальнення напрацювань у світлі проблеми закладу «Формування нового світогляду вихованців, залучення їх до практичного вирішення екологічних проблем, формування навичок взаємодії з природою через інтерактивні форми навчання» та методичних проблем «Підвищення якості навчально-виховного процесу шляхом діагностики професійної компетентності керівника гуртка та моніторингу досягнень гуртківців», «Компетентнісний підхід до навчання й виховання особистості в умовах єдності з природою» (5-річні цикли).

Творчий педагогічний колектив щорічно залучав до навчального процесу, природоохоронної, науково-дослідницької діяльності понад півтори тисячі вихованців, у тому числі з малозабезпечених та багатодітних сімей, сиріт, дітей, батьки яких були учасниками АТО, дітей з особливими освітніми потребами. Так, станом на 01.01.2015 року у закладі навчалось 1606 дітей в 94 творчих об'єднаннях; 01.01.2016 року – 1569 дітей у 89 творчих об'єднаннях; 01.01.2017 року – 1675 дітей у 95 творчих об'єднаннях.

Постійна увага приділялась превентивному вихованню, організації змістовного дозвілля в позаурочний час, профілактиці бездоглядності, пропаганді здорового способу життя.

Сторожинецький районний ЦЕНТУМ, з метою трудового виховання та профорієнтації, забезпечення запитів дітей та батьків, формував мережу творчих об'єднань таким чином, щоб діти мали змогу розвивати навички гончарства та кераміки, флористики та лозоплетіння, вишивки

та ткацтва, лісівництва. Привчались до ведення власного господарства (бджільництво, тваринництво, садівництво, аграрництво, квітникарство), володіли основами ландшафтного дизайну тощо.

Центр з відзнакою пройшов атестацію у 2012 році, а в 2013 визнаний одним з кращих закладів України, занесений до книги «Флагмани освіти і науки України», нагороджений Грамотою Міністерства освіти і науки України та знаком «Флагман освіти і науки України».

Педагоги центру працювали з неодмінною метою – виявлення та підготовки юних дослідників, майбутніх захисників довкілля рідного краю. Тут формували у дітей екологічну культуру, закладали у свідомість сучасного покоління основи екологічних знань, прищеплювали любов до природи та навчали її охороняти.

Цікаву інновацію здійснював колектив, створюючи експериментальні педагогічні майданчики, зокрема, як новий підхід у структурі екологічного виховання – природничий педагогічний комплекс на базі закладів дошкільної освіти та загальної середньої освіти: дитячий садок – початкова школа – середня школа – старша школа. Такий комплекс охоплював понад 220 дітей та 20 педагогів і мав у своїй структурі наведені вище складові. Його метою було виховання екологічної культури засобами позашкільної освіти дітей дошкільного та шкільного віку. Результати роботи педагогічних майданчиків були обнадійливими – найбільше переможців тематичних конкурсів було зосереджено саме в цих закладах освіти.

Творчі об'єднання працювали за такими напрямами:

- еколого-природничий,
- біологічний,
- сільськогосподарський,
- зоолого-тваринницький,
- квітково-декоративний,
- декоративно-ужитковий,
- фотонатуралістичний,
- екоклуби,
- учнівські лісництва.

Декоративно-ужитковий напрям включав гуртки «Природа і творчість», «Лозоплетіння», «Бісероплетіння», «Художня кераміка», «Виготовлення сувенірів», «Природа, фантазія і творчість», «Я пізнаю світ». Вихованці гуртків брали участь у виставках до Дня юного натураліста, Дня осені, Дня міста, Дня працівника освіти, Дня відкритих дверей. Проводились майстер-класи для школярів: «Народні ремесла», «Рослини – символи України», «Виготовлення українських оберегів». Педагоги-декоратори організовували майстер-класи під час засідання Школи педагогічної майстерності, на засіданнях Школи молодого педагога для викладачів інших закладів освіти району.

Екологічному, естетичному та трудовому вихованню юннатів сприяла

творча праця через використання природного матеріалу та технологій декоративно-ужиткового мистецтва гуртків «Природа і фантазія».Вихованці даних об'єднань були постійними учасниками та призерами обласних і всеукраїнських виставок та конкурсів «Знай і люби свій рідний край», «Космічні фантазії», «Новорічно-різдвяна композиція», «Природа України очима дітей в різні пори року», «Правдивий світ птахів».

Роботою творчих учнівських об'єднань з флористики, квітникарства та фітодизайну було охоплено щорічно понад 200 вихованців.

Одним із кращих у цьому напрямі був гурток «Юні квітникарі-аранжувальники» на базі Банилово-Підгірнівської гімназії. У 2014 році для проведення досліджень юннатами була створена невеличка лабораторія – окрема частина приміщення в рекреації. Завдяки її діяльності було збільшено видовий склад кімнатних рослин для озеленення гімназії. Протягом 2014 року юннати провели інвентаризацію кімнатних рослин, виконували роботу з озеленення шкіл та ЦЕНТУМ.

Творчі роботи вихованців були представлені на постійно діючих виставках в закладі та під час районних заходів: «Букет замість ялинки», «З любов'ю до жінки», Дня працівників освіти, на виставці районної педагогічної конференції в м. Сторожинець (Центр естетичного виховання «Юність Підгір'я»).

Гуртківці ЦЕНТУМ щорічно організовували у закладах освіти району проведення Всеукраїнської дитячо-юнацької еколого-патріотичної гри «Паросток». На належному рівні кілька років поспіль організовували захід у гуртках на базі Банилово-Підгірнівської гімназії, Панківського НВК, Сторожинецької гімназії та інших закладах.

Юннати Сторожинецького ЦЕНТУМ щороку залучалися до виготовлення сувенірів, листівок та малюнків для військових АТО. До Дня козацтва у гуртках ЦЕНТУМ традиційно проводили свята «Козацькому роду нема переводу».

Педагоги Центру приділяли велику увагу народознавчим заходам, які прищеплюють любов до української національної культури, народним традиціям та звичаям: свято Василя та Маланки, Великодня виставка писанок тощо. Виховання бережного ставленнядо хліба справжнього господаря землі пропагували керівники гуртків через проведення відкритих занять.В окремих гуртках були оформлені куточки національної символіки.

Цікавою роботою займалися учнівські лісництва, яких нараховувалось сім. Працювало п'ять гуртків «Юні лісівники-дендрологи», де навчалися біля 150 дітей.

Кожний 10-й вихованець Сторожинецького ЦЕНТУМ ставав переможцем конкурсів екологічного спрямування на обласному чи всеукраїнському рівні.

Лише за 2013 рік роботи вихованці гуртків закладу стали переможцями 5 міжнародних, 22 всеукраїнських, 4 регіональних і 49 обласних

конкурсів. Найпрестижнішими з них були – Міжнародний фестиваль дитячої творчості «Золотий лелека», Міжнародний екологічний конкурс «У кого бджоли, у того й мед», Міжнародний фотоконкурс «Сказки доброго сердца», Міжнародний фестиваль аматорського кіно, Національний етап Міжнародного конкурсу «IntelEko-Україна», Всеукраїнські конкурси «Україна-сад», «Навчально-дослідних земельних ділянок», «Вчимось заповідувати», виставка-фестиваль «Обдаровані діти України», Всеукраїнський екологічний конкурс «Світ, зачарований тишею», природоохоронна акція «Птах року», Всеукраїнський зліт юних лісівників, Всеукраїнська експедиція учнів та молоді «Моя Батьківщина – Україна», Всеукраїнський зліт трудових об'єднань, Всеукраїнський конкурс колективів екологічної просвіти (агітбригад) «Земля – наш спільний дім».

У 2017/2018 навчальному році 278 вихованців гуртків стали переможцями та призерами. З них на обласних етапах – 262, а на всеукраїнських етапах – 16 (в конкурсах – «Годівничка», «День зустрічі птахів», «В об'єктиві натураліста», «Гуманне ставлення до тварин», «Новорічна композиція»).

Протягом 2018/2019 навчального року 260 дітей стали переможцямиі вибороли 289 призових місць, зокрема на всеукраїнському рівні – 32, на обласному – 258.

Обдаровані юннати мали змогу щороку влітку оздоровлюватись під час проведення Чернівецьким обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді профільної еколого-натуралістичної зміни у позашкільному оздоровчо-виховному закладі «Лунка» Сторожинецького району Чернівецької області.

Під час канікул з вихованцями гуртків організовувались заходи змістовного дозвілля: екскурсії стежками рідного краю, походи на гору Кичира, хутір Солонець, урочище Каміння, заказник Зубровиця, екскурсії в Сторожинецький дендропарк, в природу тощо.

Про свою роботу юні натуралісти, вихованці Центру, щорічно звітували на районному рівні, розгортаючи виставки творчих робіт, калейдоскоп екологічно-просвітницьких стінгазет, плакатів, фоторепортажів.

Педагоги центру – учасники семінарів, форумів, конкурсів, конференцій екологічного спрямування різних рівнів. Щорічно були активними учасниками Всеукраїнського конкурсу навчально-методичних розробок та віртуальних ресурсів еколого-натуралістичного напряму позашкільної освіти. Так, на обласний етап конкурсу у 2017 році було надіслано 11 конкурсних робіт, які відзначено наказом №573 від 15.12.2017 Департаменту освіти і науки Чернівецької ОДА. А колективна робота педагогів ЦЕНТУМ «Збірка методичних розробок занять еколекторію «Природа – наш дім» відзначена дипломом Національного еколого-натуралістичного центру МОН України за І місце.

З метою поширення власних педагогічних ідей, науково-методичних надбань колег, педагогічний колектив закладу готував матеріали узагальненого педагогічного досвіду, рекомендації щодо організації навчально-виховної роботи за напрямами позашкільної освіти, методичні матеріали з організації вільного часу дітей та учнівської молоді, впровадження нових освітньо-виховних технологій. У методичному кабінеті було створено інформаційно-методичний банк, до якого увійшли методичні надбання педагогів закладу:

– Збірка планів-конспектів проведення занять еколекторію «Природа –наш дім»;

– Підсумкові збірки за декілька років дослідницьких робіт очних конкурсів («Юний дослідник», «Збір юних аграрників, зоологів-тваринників, квітникарів-дизайнерів», «Живи, Земле!»);

– Збірка конспектів відкритих занять педагогів закладу;

– Збірка розробок виховних заходів, сценаріїв свят;

– Інформаційні буклети на агітаційно-пропагандистську тематику: «Ознайомлення із факторами ризику для життєдіяльності», «Мужність і відвага крізь покоління», «Мертві не просять, живі не забудуть» (до дня пам'яті жертв голодомору та політичних репресій).

Щомісячно для закладів освіти району в електронному та паперовому варіантах видавався інформаційний вісник «Екосвіт». Успіхи юннатів – переможців конкурсів еколого-натуралістичного напряму висвітлювалися у щорічному каталозі «Обдаровані діти Підгір'я», який виходив друком та поширювався серед закладів освіти району.

Та останніми роками в умовах децентралізації відбулися певні зміни.

Сторожинецький районний ЦЕНТУМ з 2008 року функціонував в окремому приміщенні, по вулиці Б. Хмельницького, 7, а з вересня 2017 року був переведений у дві кімнати на ІІ поверсі в орендованому приміщенні адмінбудинку, що у власності Сторожинецької райради. Навчальні кабінети відсутні. Як і раніше, укладались угоди про співпрацю між ЦЕНТУМом та ЗЗСО, заклади освіти надавали можливість проводити заняття з гуртківцями у певних класних приміщеннях, в майстернях. Окремі педагоги декоративно-ужиткового напряму проводили заняття гуртків у приміщенні центру дитячої та юнацької творчості. Окрім того, на базі Банилово-Підгірнівської гімназії у виділеній класній кімнаті (35м2) функціонував кабінет методичної підтримки для керівників гуртків ЦЕНТУМу, які працювали у школах Банилово-Підгірнівського освітнього округу. Тут також проводились окремі заняття гуртків, очні етапи конкурсів, майстер-класи, семінари-практикуми.

Штатний розпис Сторожинецького ЦЕНТУМ відчутно скоротився, так станом на 01.01.2017 мав 34.5 штатних посад, 405 годин гурткової роботи; а станом на 01.01.2018–12 штатних одиниць, 144 години гурткової роботи.

Незважаючи на такі кардинальні зміни, заклад і надалі докладав максимум зусиль для того, щоб забезпечити виконання статутних вимог та приділяти належну увагу організації навчально-виховного процесу.

Колектив центру спрямував свою діяльність на максимальне охоплення дітей екологічним вихованням. Тому, незважаючи на відчутне скорочення педагогічного персоналу (у 2015 році – 62 педагога: 27 основних, 35 сумісників; у 2017 році – 43 педагоги: 18 основних, 25 сумісників; у 2018 році – 13 педагогів: 6 основних і 7 сумісників), кількість дітей, охоплених екологічною просвітою, залишалась суттєвою (60 груп, в них 1004 вихованці). Особлива увага приділялась питанням збереження мережі творчих об'єднань еколого-натуралістичного напряму.

Незважаючи на оптимізацію закладу, поділ закладів у громади, з кожним роком підвищувалася творча наснага і діяльність педагогів та відповідно досягнення вихованців гуртків. Адміністрація закладу намагалася забезпечити виконання поставлених завдань, дбаючи про імідж позашкільної освіти та Сторожинецького ЦЕНТУМ зокрема.

Прикро, але в умовах децентралізації на місцевому рівні органи місцевого самоврядування не зрозуміли ролі позашкілля, не спромоглися відшукати кошти для подальшого фінансування Сторожинецького ЦЕНТУМ як окремої юридичної одиниці. Посеред навчального року рішенням Сторожинецької районної ради XXXII сесії VII скликання №78–32/2019 від 25.10.2019 р. схвалено вихід Сторожинецької районної ради із засновників Сторожинецького районного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. Як наслідок, рішенням XXXVI позачергової сесії VII скликання №315–36/2019 р. від 29.10.2019 р. засновником Сторожинецького ЦЕНТУМ стала Сторожинецька міська рада. Оперативно здійснено заходи щодо реєстрації змін в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб. Через день Сторожинецька міська рада рішенням XXXVII позачергової сесії VII скликання №322–37/2019р. від 31.10.2019 р. створила комунальну установу – Сторожинецький центр дитячо-юнацької творчості, реорганізувавши Сторожинецький центр дитячої та юнацької творчості і Сторожинецький центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді шляхом злиття.

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ

У 1985 році в області працювало 5 районних станцій юних натуралістів: Ніжинська, Новгород-Сіверська, Семенівська, Чернігівська та Щорська.

Ніжинська районна станція юних натуралістів

З лютого 1980 року у селищі Лосинівка Ніжинського району розпочала роботу Ніжинська районна станція юних натуралістів. Ініціатором створення закладу був Федір Ількович Могильний, учитель праці Лосинівської школи, що попередньо виступив організатором юнацького екологічного руху серед школярів селища.

Директорами станції призначалися Світлана Андріївна Несіна, Людмила Миколаївна Клименко, Світлана Вікторівна Загірняк, Любов Петрівна Кожуріна.

Колектив станції працював над виконанням таких завдань: надання методичної допомоги керівникам гуртків; вивчення кращого досвіду дослідницької, натуралістичної роботи в школах та гуртках юннатів; організація і проведення масових натуралістичних заходів та залучення учнів шкіл району до участі в них; організація і удосконалення роботи профільних гуртків юннатів. Працівники станції провели ряд семінарів для вчителів біології та завідуючих навчально-дослідними ділянками шкіл району; розробили на допомогу організаторам натуралістичної роботи сценарії екологічних ранків та виховних годин.

У 90-х роках на станції було організовано 25 гуртків юних натуралістів і секції юних друзів природи. Серед них гуртки юних генетиків-селекціонерів, юних агрохіміків, юних квітникарів, овочівників, садівників, лісоводів, бджолярів, кролівників, зелених патрулів, юних іхтіологів, юних любителів природи, юних тваринників та інші. Найталановитіші гуртківці брали участь у роботі учнівської Академії наук. Юннатівською роботою було охоплено близько 500 школярів.

У Лосинівській ЗОШ була створена учнівська виробнича бригада. Член бригади Валентина Миколаївна Талалаївська була учасником Всесоюзного зльоту виробничих бригад.

Вивчати природу, захищати її, бути екологічно вихованим вчили гуртківців наполегливо і цілеспрямовано Микола Миколайович Шматок, Микола Іванович Гавриш, Людмила Миколаївна Савенко, Валентина Миколаївна Талалаївська, Любов Миколаївна Тімушкова, Михайло Омельянович Петрик, Віктор Миколайович Кільовий, Валентина Григорівна Парасюк, Наталія Григорівна Могильна та інші. Вони були справжніми природолюбами, досвідченими майстрами своєї справи.

У закладі діяв живий куточок, кролеферма, акваріум. Юннати доглядали за квітниками. Відвідуючи СЮН, діти невдовзі починали замислюватися

над тим, чим особисто можуть допомогти зеленому другові, бо тут їх привчали нести відповідальність за той куточок землі, на якому жили.

Заклад мав філії — більшість шкіл Ніжинського району — і надавав їм методичну допомогу в організації природничо-натуралістичної роботи.

У 1996 році Будинок піонерів і Станцію юних натуралістів реорганізовано в центр дитячої творчості та юнацтва.

Новгород-Сіверська станція юних натуралістів

Новгород-Сіверська станція юних натуралістів була заснована у 1969 році за сприяння Новгород-Сіверської науково-дослідної станції по боротьбі з ерозією ґрунтів.

Основними напрямами роботи станції були:

• природоохоронна робота по боротьбі з ерозією ґрунтів у районі,

• створення загонів блакитних патрулів та шкільних лісництв.

Першим директором станції була Ілляна Зінаїда Іванівна, яка пропрацювала на посаді керівника 20 років.

Станція юних натуралістів тісно співпрацювала з науково-дослідною станцією по боротьбі з ерозією ґрунтів. Були створені блакитні патрулі, шкільні лісництва, загони по боротьбі з ерозією ґрунтів на базі станції та шкіл району. Вперше в районі було створено екологічну стежку, яка починалась від станції та закінчувалась біля пам'ятника піонеру-герою Юлію Сороці на березі річки Десна. Стежка мала 5 зупинок, на яких вивчався біоценоз луків, хвойного та змішаного лісу, агроценоз, джерело.

У 1969 році на станції працювало два керівники гуртків та директор. З кожним роком авторитет станції зростав і до 1989 року педагогічний колектив складав 16 чоловік, в тому числі 4 на базі шкіл району.

На той час станція натуралістів мала свою кролеферму, де вирощували кролів та нутрій, свиноферму та теплицю, в якій вирощували кали. Були заложені парники та шкілка молодих плодових дерев, мали великий виноградник та сад, ділянку лікарських рослин.

На базі станції юних натуралістів на той час працював постійний (на період літніх канікул) табір праці та відпочинку, в якому відпочивали найактивніші гуртківці району. Табір працював у три зміни. В третій зміні традиційно відпочивали діти із Грем□яцької допоміжної школи-інтернату, що мали вади здоров'я.

З 1987 року директором Новгород-Сіверської станції юних натуралістів стає молодий спеціаліст, вчитель біології Логвин Віктор Миколайович. На базі станції працює 8 керівників гуртків та 4 на базі шкіл району. З кожним роком урізноманітнюються профілі гуртків. Працюють гуртки: Юні зоологи, рослинники, біологи, овочівники, бджолярі, квітникарі, кролівники, садоводи тощо.

У 1990 році закладається нова теплиця з опаленням, де вирощуються

овочеві культури. Був побудований голубник, де розводились 4 породи голубів.

З 2003 року директором Новгород-Сіверської станції юних натуралістів стає молодий спеціаліст, вчитель біології, екології, валеології **Жоров Анатолій Анатолійович.** На базі станції працює 8 керівників гуртків та 4 у школах району. Працюють гуртки таких профілів: «Юні зоологи», «Юні рослинники», «Юні екологи», «Юні овочівники», «Юні бджолярі», «Юні квітникарі», «Юні лісівники», «Юні садівники», «Юні аранжувальники» тощо.

30 січня 2015 року шляхом реорганізації Новгород-Сіверська станція юних натуралістів перестала існувати. На базі станції юних натуралістів 01 лютого 2015 року було засновано КЗ «Новгород-Сіверський районний будинок дитячої та юнацької творчості».

Згідно з рішенням Новгород-Сіверської районної ради Чернігівської області від 28.01.2015року «Про затвердження передавального акта Новгород-Сіверської станції юних натуралістів» передано балансові рахунки, матеріальні цінності та активи Новгород-Сіверської станції юних натуралістів до правонаступника – комунального закладу «Новгород-Сіверський районний будинок дитячої та юнацької творчості» Новгород-Сіверської районної ради Чернігівської області.

Заняття гуртка «Юні аранжувальники»

Семенівська районна станція юних натуралістів

Колектив станції, який очолював директор Кутковий Олександр Федорович, ставив перед собою завдання широко залучати школярів до масових природоохоронних заходів, до продуктивної праці на шкільних навчально-дослідних ділянках, надавати методичну допомогу організаторам натуралістичної роботи у школах району. З цією метою на станції проводились семінари, на які запрошувались вчителі біології, керівники гуртків, замісники директорів з виховної роботи, педагоги-організатори. Під час їх проведення узагальнювався й популяризувався кращий досвід гуртkової роботи, обговорювались питання дослідницької роботи юннатів, їх участь у масових натуралістичних заходах. Залучили учнівські колективи всіх шкіл району до участі у екологічних конкурсах «Мій рідний край — моя земля», «Красу і затишок рідній оселі», естафеті «Без верби і калини нема України», в екологічному місячнику «Садимо дерева — відроджуємо землю». Надали матеріальну допомогу школам і позашкільним закладам в організації куточків живої природи, шкільних крільчатників, а також методичну допомогу керівникам гуртків юних натуралістів, яких працювало у школах району 22, в них навчалось 330 учнів.

Беручи участь у обласному етапі Всеукраїнського конкурсу «Мій рідний край — моя земля», учні загальноосвітніх шкіл Семенівського району посадили лише у 1992 році 640 декоративних дерев і кущів, 346 плодових дерев, виростили 85 тисяч штук розсади квітів, яку використали для озеленення 25 шкіл району, 30 дитячих садочків, 28 тваринницьких ферм, 48 польових станів. Учні зібрали 348 кг лікарських трав, заготували 560 кг кормів для підгодівлі зимуючих птахів та 2400 штук зелених віників для підгодівлі диких тварин взимку. Вони виготовили і розвісили 568 шпаківень, 946 годівниць. Школярі посадили 2 га лісу, заклали 2 парки, 2 алеї, 140 погонних метрів зеленої огорожі. Юні натуралісти обгородили 210 мурашників, охороняли 48 гнізд лелек, 38 джерел.

У кожній школі працювали загони «зелених» і «голубих» патрулів.

У 90-х роках на станції працювало 29 гуртків таких профілів: юні натуралісти, юні квітникарі, юні орнітологи, юні фенологи, юні садівники, юні зоологи, юні ботаніки-рослинники, юні медики, юні фотонатуралісти, охорони природи. Керували роботою гуртків Михайленко Любов Василівна, Бардакова Зінаїда Михайлівна, Дударенко Валентина Миколаївна. Гуртківці брали активну участь у природоохоронних акціях «Без верби і калини — нема України», «Красу і затишок рідній оселі». На станції було проведено «Свято квітів», під час якого було організовано виставку квіткових композицій. Кращі роботи юннатів демонструвались на загальноміській виставці квітів «Квіти України — символ миру і праці». Станція була нагороджена грамотою районної державної адміністрації. Юннати станції брали участь у місячнику посадки дерев, доглядали за

зеленими насадженнями міського парку, заклали алею «Вільна Україна».

Готуючись до свята «Пташина ялинка», яке проводили в грудні, діти виготовили 210 годівничок, зібрали 20 кг насіння бур'янів, 40 кг ягід горобини та 23кг ягід калини. Юннати розвісили пташині їдальні в саду станції, у міському парку, в лісі Семенівського лісництва, підгодовували птахів взимку та проводили фенологічні спостереження. Гуртківці виготовили плакати, намалювали малюнки, написали реферати про життя та користь птахів, які демонструвались на виставці «Наші зимуючі птахи». На станції проведено тематичні вечори на природоохоронну тематику: «Знай, люби, бережи», «Птахи – наші друзі», «Птахи – окраса природи», «Охорона природи – справа всього людства».

Роботі гуртків сприяла матеріально-технічна база станції. Станція мала навчально-дослідну земельну ділянку площею 0,5 га, теплицю – 200кв.м, парники – 0,21 га, оранжерею – 52 кв. м, трактор.

Розпорядження голови Семенівської районної державної адміністрації від 22.05.1997р. №156 «Про ліквідацію Будинку школярів, станції юних натуралістів, дитячої юнацької спортивної школи та створення на їх базі Будинку творчості дітей та юнацтва», наказ відділу освіти Семенівської райдержадміністрації від 22.05. 1997р. №32-од ««Про ліквідацію Будинку школярів, станції юних натуралістів, дитячої юнацької спортивної школи та створення на їх базі Будинку творчості дітей та юнацтва».

Щорська районна станція юних натуралістів

У 90-х роках педагогічний колектив станції очолювала директор Кулініч Наталія Гаврилівна. У цей час на станції було організовано роботу 7 гуртків юних натуралістів (керівники гуртків: Кононович Алла Володимирівна, Лизогуб Марія Петрівна, Богуш Галина Артемівна). Педагоги виховували у юннатів любов до рідної землі, екологічну свідомість, залучали до практичних робіт з покращення санітарного стану довкілля, озеленення територій шкіл, позашкільних закладів та власних садиб.

Педагоги закладу надавали методичну допомогу організаторам натуралістичної роботи у школах району, проводили семінари, семінари-практикуми, консультації з організації роботи профільних гуртків юннатів.

У школах району працювало 20 гуртків еколого-натуралістичного напряму («Юні друзі природи», «Юні екологи», «Юні овочівники», «Юні квітникарі», «Юні ботаніки-рослинники» та інші). Працювали також загони «зелених» та «голубих» патрулів, були створені сигнальні пости та лісові дозори. Юні натуралісти брали активну участь у масових еколого-натуралістичних заходах. Так, беручи участь у конкурсі «Мій рідний край – моя земля», лише у 1998-1999 роках вони посадили 16,5 га лісу, зробили підсадку на площі 8,8 га, виростили 6 тисяч сіянців та посадили понад 3800 різних кущів та дерев, взяли на облік 36 гнізд

лелек, зібрали 72кг кормів для підгодівлі зимуючих птахів, заготовили 45 зелених віників, змайстрували 170 пташиних їдалень, 185 штучних гніздівель. На рахунку юних природоохоронців 70 лекцій та 82 бесіди з питань охорони природи, 320 екскурсій з метою вивчення природи рідного краю. Учасники конкурсу «Чисті джерела» очистили і взяли під охорону 4 джерела. Члени загонів «зелений патруль» обгородили 24 мурашники. «Голубі патрулі» прорубали взимку на річках 85 ополонок, влітку в пересихаючих водоймах врятували 3 млн штук мальків. У школах району проведено натуралістичні свята, ранки класні години: «Збережемо землю голубою і зеленою», «Рідний край, де ми живем, Україною зовем», «Природа – наш дім», «Я і природа» та інші.

Згідно з розпорядженням районної державної адміністрації від 04.09.2000 р. № 335 «Про затвердження мережі установ освіти на 2000-2001 навчальний рік» та наказу відділу освіти Щорської районної державної адміністрації від 05.09.2000 року № 85 «Про закриття районної станції юних натуралістів» з 01.10.2000 року закрито Щорську районну станцію юних натуралістів.

Чернігівська районна станція юних натуралістів

У селищі Седнів Чернігівського району 26 травня 1973 року розпочала свою роботу Чернігівська районна станція юних натуралістів.

Директорами станції призначалися: Оніщенко Олег Федорович, Бистревська Ольга Василівна, Долинський Володимир Васильович, Подольхов Василь Іванович, Подольхова Наталія Григорівна. Протягом 20 років на посаді методиста працювала Седляр Лідія Петрівна.

Основними напрямами роботи станції були: збереження та відтворення довкілля, культурних традицій українського народу; організація загальноосвітніх шкіл Чернігівського району на участь у масових еколого-натуралістичних заходах; надання методичної допомоги в організації і проведенні масової натуралістичної та гурткової роботи у школах району; виховання в учнів любові до землі, рідного краю, залучення до практичної природоохоронної роботи; формування інтересу до науки, сільськогосподарського виробництва; покращення трудового виховання та профорієнтації учнів.

З метою надання методичної допомоги та вивчення стану гурткової, масової натуралістичної, дослідницької роботи працівники станції щороку відвідували більше 20 шкіл району та надавали методичну допомогу з таких питань: організація та проведення масових природоохоронних заходів; організація дослідницької роботи на навчально-дослідній ділянці та у куточку живої природи; організація роботи у шкільному крільчатнику, створення екологічних навчальних стежок та інші. Для учителів біології проведено ряд семінарів на яких підводились підсумки участі школярів

у природоохоронних та масових натуралістичних заходах, обмінювались досвідом організації роботи гуртків тощо.

У навчальних закладах району у 90-х роках працювало 23 профільних гуртки юних натуралістів, в яких навчалося 346 учнів, з них на базі станції 10 гуртків таких профілів: «Юні ботаніки-рослинники», «Юні друзі природи», «Юні овочівники», «Юні квітникарі», «Юні кролівники», «Юні коневоди», «Юні агрохіміки», «Охорони природи», «Зелений патруль», «Любителів домашніх тварин». На станції проводились масові натуралістичні заходи: «Свято врожаю», «Свято квітів», тематичні вечори «Бережи свою планету», «Хліб України, хліб моєї Батьківщини», «Сонце, повітря, вода – наші кращі друзі» та інші.

Станція мала навчально-дослідну ділянку площею 0,6 га, куточок живої природи.

Станція тісно співпрацювала з науково-виробничим об'єднанням «Чернігівеліткартопля». Під керівництвом вчених об'єднання гуртківці проводили науково-дослідницьку роботу по виведенню нових сортів картоплі.

Розпорядженням Голови районної ради та виконкому Чернігівського району від 23.05 1995 року ліквідовано Чернігівську районну станція юних натуралістів.

Сьогодні в області працює комунальний заклад «Чернігівська обласна станція юних натуралістів», яка координує участь закладів загальної середньої та позашкільної освіти у масових еколого-натуралістичних заходах. Методичний відділ станції здійснює методичне забезпечення проведення обласних масових заходів та обласних етапів Всеукраїнських масових еколого-натуралістичних заходів; спільно з методичними кабінетами районних відділів, органів місцевого самоврядування та міських управлінь освіти проводять консультаційні дні з метою надання конкретної методичної допомоги учителям біології, екології, хімії, трудового навчання закладів загальної середньої освіти області. З метою підтримки творчої праці педагогічних працівників закладів загальної середньої та позашкільної освіти, закладів інтернатного типу з організації роботи профільних гуртків юних натуралістів та масової еколого-натуралістичної роботи проводяться консультаційні дні для слухачів курсів підвищення кваліфікації Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. К.Д. Ушинського. З метою надання методичної допомоги проводяться методичні дні в районних будинках творчості дітей та юнацтва, де працюють гуртки еколого-натуралістичного напряму. Налагоджено співпрацю обласної станції юних натуралістів з Тростянецьким дендрологічним парком НАНУ, Мезинським національним природним парком та парком природи «Беремицьке».

У наш час з метою рівного доступу до якісної позашкільної освіти організовано роботу гуртків комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» на базі сільських шкіл.

Додатки за матеріалами видання «Зерна досвіду» (1998 рік)

№ П/п	Назва закладу, до реформування, об'єднання, ліквідації	Назва, статус після реформування, об'єднання	Дата проведення структурного реформування, об'єднання, ліквідації	Підпорядкованість та структурна форма після реформування, об'єднання	1992 – 1994 рр.		1995 р.		1996 р.		1997 р.	
					реформовано	ліквідовано	реформовано	ліквідовано	реформовано	ліквідовано	реформовано	ліквідовано
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1. АВТОНОМНА РЕСПУБЛІКА КРИМ												
1.	Армянська обласна СЮН	Армянський екологічний відділ центру позашкільного закладу	01.09.1997 р.	Міському відділу освіти. Екологічний відділ позашкільного закладу							+	
2.	Сакська міська СЮН	Сакський екологічний відділ центру позашкільних закладів	01.11.1997 р.	Міському відділу освіти. Екологічний відділ позашкільного закладу							+	
	Усього: 2 з них реформовано–2 ліквідовано – 0										2	

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ												
1.	Новомосковський міський ЕНЦ	Відділ центру позашкільної роботи	19.05.1997 р.	Міському відділу освіти. Екологічний відділ.							+	
2.	Новомосковський районний ЕНЦ	Відділ центру позашкільної роботи	02.04.1997 р.	Районному відділу освіти. Екологічний відділ.							+	
3.	Орджонікідзівський міський ЕНЦ	відділ міського будинку творчості	28.10.1997 р.	Міському відділу освіти. Екологічний відділ.							+	
	Усього: 3, з них реформовано–3 ліквідовано – 0										3	
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ												
1.	Добропільська районна СЮН	Відділ натуралістичної роботи Добропільського позашкільного центру	1996 р.	Районному відділу освіти								
2.	Артемівська районна СЮН	Ліквідовано. Частина гуртків передана в інші заклади	1996 р.	Районному відділу освіти.					+			
3.	Славянська районна СЮН	Відділ натуралістичної роботи Славянського позашкільного центру	1996 р.	Районному відділу освіти.				+				
4.	Амвросіївська районна СЮН	Ліквідовано. Частина гуртків передана в інші заклади	1996 р.									
5.	Ясинуватська районна СЮН	Ліквідовано. Частина гуртків передана в інші заклади	1996 р.						+			
6.	Краснолиманська районна СЮН	Відділ натуралістичної роботи Краснолиманського позашкільного центру	1995 р.	Районному відділу освіти.			+					

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	Усього: 6, з них реформовано–3 ліквідовано – 3						2	2	2			
	ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ											
1.	Коростенська районна СЮН	Відділ натуралістичної роботи позашкільного центру	01.09.1992 р.	Районному відділу освіти	+							
2.	Овруцька районна СЮН	Відділ натуралістичної роботи центру дитячої та юнацької творчості	01.09.1996 р.	Районному відділу освіти.					+			
	Усього: 2, з них реформовано–2 ліквідовано – 0				1				1			
	ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ											
1.	Калушська міська СЮН	Природничий відділ міського центру техніч. творчості	Грудень 1992 р.	Міському відділу освіти. Природничий відділ.	+							
	Усього: 1, з них реформовано–1				1							
	КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ											
1.	Київський обласний ЕНЦ	Еколого-натуралістичний відділ центру творчості дітей та юнацтва Київщини	01.11.1993 р.	Обласному управлінню освіти. Еколого-натуралістичний відділ з філією	+							
2.	Фастівський районний еколого-натуралістичний центр	Еколого-натуралістичний відділ центр з естетичний, туристичним напрямками	01.11.1997 р.	Районному відділу освіти. Комплексний районний позашкільний заклад							+	
3.	Ірпінська міська станція юннатів	Ірпінський еколого-технічний центр	01.12.1997 р.	Міському відділу освіти. Еколого-натуралістичний центр							+	

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	Усього: 3, з них реформовано–3 ліквідовано – 0				1						2	
	КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ											
1.	Новоукраїнська районна СЮН	природничий відділ міського центру техніч. творчості	березень 1996 р.	Районному відділу освіти. Відділ еколого-натуралістичної роботи					+			
2.	Ольпанська районна СЮН	Ліквідовано	липень 1996 р.	Районному відділу освіти. Відділ еколого-натуралістичної роботи						+		
	Усього: 12 з них реформовано–1 ліквідовано–1								1	1		
	ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ											
1.	Лисичанська міська СЮН	Гуртки юннатів позашкільної роботи	01.10.1997 р.	Міському відділу освіти. Гурток юннатів.	+						+	
2.	Краснолуцька міська СЮН	Гуртки юннатів Будинку дитячої творчості	12.15.1995 р.	Міському відділу освіти. Гурток юннатів.			+					
3.	Краснодарська СЮН	Гуртки юннатів центру дитячої творчості	02.05.1992 р.	Міському відділу освіти. Екологічний відділ	+							
4.	Кіровська СЮН	Екол. відділ центру позашкільної роботи	02.04.1995 р.				+					
	Усього: 4, з них реформовано–4				1		2				1	
	ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ											
1.	Дрогобицька районна СЮН	Ліквідована	січень 1998 р.									+
	Усього: 1, з них реформовано–1											1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
				МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ								
1.	Новобузька міська СЮН	Новобузький центр позашкільної роботи	15.03.1997 р.	Районному відділу освіти.							+	
	Усього: 4, з них реформовано–1										1	
				ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ								
1.	Одеський облЕНЦ	Еколого-натуралістичний відділ Одеського обласного гуманітарного центру	06.08.1997 р.	Обласному управлінню освіти. Підрозділ гуманітарного центру.							+	
2.	Ананьївська районна СЮН	Ліквідована	травень 1997 р.				+					+
3.	Любашівська районна СЮН	Ліквідована	травень 1997 р.									
4.	Березівська районна СЮН	Натуралістичний відділ центру дитячої творчості	1995 р.	Районному відділу освіти. Натуралістичний відділ.								
5.	Тарутинська районна СЮН	Натуралістичний відділ центру позашкільної освіти	1995 р.	Районному відділу освіти. Натуралістичний відділ.	+							
6.	Котовська районна СЮН	Натуралістичний відділ центру позашкільної освіти	1995 р.	Районному відділу освіти. Натуралістичний відділ.			+					
7.	Новгород-Дністровська міська СЮН	Натцралістчний відділ центру дитячої творчості	1995 р.	Міському відділу освіти. Натуралістичний відділ.			+					
8.	Савранська районна СЮН	Натуралістичний відділ Будинку творчості школярів	1995 р.	Міському відділу освіти. Натуралістичний відділ.					+			
9.	Болградська міська СЮН	Натуралістичний відділ центру дитячої творчості	1996 р.	Міському відділу освіти. Натуралістичний відділ.			+					

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
10.	Ленінська районна СЮН (м. Одеса)	Еколого-натуралістичний відділ центру позашкільної роботи	листопад 1996 р.	Районному відділу освіти. Натуралістичний відділ.					+			
11.	Київська районна СЮН м. Одеси	Екологічний відділ центру позашкільної роботи	червень 1996 р.	Районному відділу освіти. Натуралістичний відділ.					+			
12.	Іллічівська районна СЮН м. Одеси	Натуралістичний відділ центру позашкільн. Роботи	1992 р.	Районному відділу освіти. Натуралістич. відділ.	+							
13.	Центральна районна СЮН м. Одеси	Натуралістичн. відділ центральн. Будинку дитячої творчості	травень 1996 р.	Центральному районному відділу освіти. Натуралістич. відділ.					+			
	Усього:13 з них реформовано–11 ліквідовано – 2				2 -		4	-	4	-	1	2
				ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ								
1.	Лубенська міська СЮН	Лубенська міська станція техніків і натуралістів	20.04.1995 р.	Міському відділу освіти. Натуралістичний відділ.			+					
	Усього:1 з них реформовано–1						1					
1.	Обласна станція юннатів	Еколого-натуралістичний відділ облцентру позашкільної роботи та освіти з обдарованою молоддю	11.06.1997 р.	Міському відділу освіти та ботсаду	+							
				СУМСЬКА ОБЛАСТЬ									
	Усього:1 з них реформовано–1				1							1
				ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ								
1.	Кременецька міська СЮН	ЕНЦ Кременецького ботанічного саду	13.09.1997 р.	Міському відділу освіти та ботсаду	+						+	

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
2	**Усього:** 1, з них реформовано–1				1						1	
				ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ								
1.	Харківська обласна СЮН	Біологічний відділ обласцентру дитячої та юнацької творчості	20.08.1997 р.	Обласному управлінню освіти. Біологічний відділ.							+	
2.	Барвінківська районна СЮН	Гуртки юннатів, передані Будинку дитячої та юнацької творчості	1997 р.	Районному відділу освіти. Гуртки.							+	
3.	Вовчанська районна СЮН	Гуртки юннатів, передані Будинку дитячої та юнацької творчості	1997 р.	Районному відділу освіти.							+	
4.	Валківська районна СЮН	Гуртки юннатів, передані Будинку дитячої та юнацької творчості	1997 р.	Районному відділу освіти. Гуртки.							+	
5.	Зачепилівська районна СЮН	Гуртки юннатів, передані Будинку дитячої та юнацької творчості	1997 р.	Районному відділу освіти. Гуртки.							+	
6.	Дворічанська районна СЮН	Гуртки юннатів, передані Будинку дитячої та юнацької творчості	1997 р.	Районному відділу освіти. Гуртки.							+	
7.	Кегичівська районна СЮН	Ліквідована	1997 р.									+
	Усього: 7 з них реформовано–6 ліквідовано – 1										6	1
				ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ								
1.	Скадовська районна СЮН	Лубенська міська станція техніків і натуралістів	20.04.1995 р.	Міському відділу освіти. Натуралістичний відділ.			+					
	Усього: 1 з них реформовано–1						1					

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
				ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ								
1.	Жашківська районна СЮН	Гуртки юннатів, передані Будинку дитячої та юнацької творчості	28.06.1997 р.	Районному відділу освіти. Гуртки.							+	
2.	Чорнобаївська районна СЮН	Гуртки юннатів, передані Будинку дитячої та юнацької творчості	28.09.1994 р.	Районному відділу освіти. Гуртки.	+							
3.	Монастирищенська рацонна СЮН	Гуртки юннатів, передані Будинку дитячої та юнацької творчості	05.09.1997 р.	Районному відділу освіти. Гуртки.							+	
4.	Звенигородська районна СЮН	Гуртки юннатів, передані Будинку дитячої та юнацької творчості	04.07.1997 р.	Районному відділу освіти. Гуртки.							+	
	Усього: 4 реформовано–4				1						3	
				ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ								
1.	Семенівська районна СЮН	Гуртки юннатів, передані Будинку дитячої та юнацької творчості	липень 1997 р.	Районному відділу освіти							+	
2.	Ніжинська районна СЮН	Ліквідована	1994 р.			+						
3.	Чернігівська районна СЮН	Ліквідована	1995 р.					+				
	Усього: 1, з них реформовано–1 ліквідовано – 2					1		1			1	
				місто Севастополь								
				місто Київ								
	РАЗОМ: 58, з них реформовано–48 ліквідовано –10				8	1	9	2	9	3	22	4